

ეროვნული კენონმდებლობით
გეთვალისწინებული დებულებების თაობაზე
სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ
საემის წარმოების გენახლების, ან გადაწყვეტილების
გადასინჯვის შესახებ წერილობითი ნაშრომების კრებული

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ეროვნული კანონმდებლობით
გათვალისწინებული ღებულებების თაობაზე
სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების
გამოტანის შემდეგ საქმის წარმოების
განახლების, ან გადაწყვეტილების გადასინჯვის
შესახებ წერილობითი ნაშრომების კრებული

Compilation de contributions
écrites sur les possibilités
dans l'ordre juridique interne pour
le réexamen ou la réouverture
d'affaires à la suite d'arrêts
de la Cour

აღნიშნული დოკუმენტის თარგმანი და
ბეჭდვა დაფინანსდა ევროკავშირისა და
ევროპის საბჭოს პარტნიორობა კარგი
მმართველობისთვის ფარგლებში.

წინამდებარე ნაშრომში
წარმოდგენილი მოსაზრებები ავტორთა
პასუხისმგებლობას წარმოადგენს და
არ ასახავს ევროკავშირისა და ევროპის
საბჭოს ოფიციალურ პოზიციას.

წინამდებარე დოკუმენტის სრულად
ან ნაწილობრივ ხელახლა
გამოქვეყნებასთან ან თარგმანთან
დაკავშირებული ყველა მოთხოვნა
მიმართული უნდა იყოს კომუნიკაციის
დირექტორატში (F-67075 სტრასბურგი
Cedex ან publishing@coe.int).

ამ დოკუმენტთან დაკავშირებული
ყველა სხვა კორექტირება
მიმართული უნდა იყოს ადამიანის
უფლებათა და კანონის უზენაესობის
დირექტორატის ადამიანის უფლებათა
პოლიტიკისა და თანამშრომლობის
დეპარტამენტის ადამიანის უფლებათა
ეროვნულ დონეზე იმპლემენტაციის
სამმართველოში.

ყდის ფოტო: Shutterstock

© ევროპის საბჭო, 2018 წლის ნოემბერი

დაბეჭდილია
კომპანია IBDesign-ის მიერ

სარჩევი

ალბანეთი	5
ავსტრია	10
ბელგია	13
ბოსნია და ჰერცეგოვინა	17
კვიპროსი	21
ჩეხეთის რესპუბლიკა	23
დანია	28
ესტონეთი	31
ფინეთი	37
საფრანგეთი	51
გერმანია	66
საბერძნეთი	73
ირლანდია	75
იტალია	76
ლატვია	78
ლიხტენშტაინი	86
ლითვა	87
მолდოვას რესპუბლიკა	94
ნიდერლანდები	99
ნორვეგია	102
პოლონეთი	105
პორტუგალია	118
რუმინეთი	120

რუსეთის ფედერაცია	133
სან-მარინო	136
სერბეთი	138
სლოვაკეთის რესპუბლიკა	143
სლოვენია	148
ესპანეთი	166
შვედეთი	177
შვეიცარია	179
თურქეთი	181

კლბანეთი

სისხლის სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით სისხლის სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

კლბანეთის რესპუბლიკაში სისხლის სამართალწარმოების განახლება გათვალისწინებულია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 449-ე და 450-ე მუხლებით. მუხლი 449-ის თანახმად, გადაწყვეტილებები შეიძლება გადასინჯვას დაექვემდებაროს, და „საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვა დაშვებულია ნებისმიერ დროს, იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც სასჯელის აღსრულება ხდება, ან მისი აღსრულება შეჩერებულია“. გარდა ამისა, კოდექსი ითვალისწინებს, რომ „უდანაშაულოდ ცნობის შესახებ გადაწყვეტილება შეიძლება გადასინჯოს პროკურორის მოთხოვნით, იმ პირობით, რომ გადაწყვეტილების მიღებიდან ხუთი წელი არ არის ამოწურული“.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მუხლი 450, თავის მხრივ, ადგენს იმ შემთხვევათა ჩამონათვალს, როდესაც გადაწყვეტილების გადასინჯვა დასაშვებია, მათ შორის:

- ა) როდესაც სასჯელის განმაპირობებელი საფუძვლები და ფაქტები არ შეესაბამება სხვა საბოლოო გადაწყვეტილების განმაპირობებელ საფუძვლებსა და ფაქტებს;
- ბ) როდესაც სასჯელი ეყრდნობა სამოქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებას, რომელიც მას შემდეგ გაუქმდა;
- გ) როდესაც განაჩენის მიღების შემდეგ გამოვლინდა, ან მოძიებულ იქნა ახალი მტკიცებულებები, რომლებიც დამოუკიდებლად, ან იმ მტკიცებუ-

ლებებთან ერთად, რომლებიც შეფასდა, ადასტურებენ მსჯავრდებულის უდანაშაულობას;

- ლ) როდესაც დადასტურდება, რომ პირის მსჯავრდება სამართალწარმოების პროცესში წარდგენილი მტკიცებულებების, ან სხვა ფაქტის გაყალბებით განხორციელდა, რაც კანონით სისხლის სამართლის დანაშაულადაა მიჩნეული.

ამჟამად, ალბანეთის სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს სისხლის სამართალწარმოების განახლებას ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ. თუმცა, კონსტიტუციის 122¹ და 17/2 მუხლის საფუძველზე, და ECtHR-ის 46-ე მუხლის საფუძველზე, ECtHR-ის გადაწყვეტილებები პირდაპირ გავლენას ახდენს ეროვნულ სამართლებრივ სისტემაზე. ამგვარად, ECtHR-ის გადაწყვეტილებები, რომლებითაც დგინდება კონვენციის 6/1 დარღვევა მომჩივანისთვის სამართლიანი სასამართლოს უფლების გარანტიის არარსებობის გამო, ავტომატურად წარმოადგენს ალბანეთის საკანონმდებლო ჩარჩოსა და პრეცედენტული სამართლის ნაწილს, და სავალდებულოა შესასრულებლად ყველა შესაბამისი და კომპეტენტური უწყებისათვის.

ამ ტიპის საქმეებში საქმისწარმოების განახლება ხორციელდება საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სასამართლოს მიერ 01.06.2011 მიღებული N20 გადაწყვეტილებით, რომლითაც აღიარებულია უზენაესი სასამართლოს იურისდიქცია, უზრუნველყოს სისხლის სამართლის საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილებათა გადახედვა, რომლებიც ეფუძნება ECtHR-ის დასკვნებს ასეთი იურისდიქცია გათვალისწინებულია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 450-ე და მე-10 მუხლებით².

1. მუხლი 122: „1. ნებისმიერი რატიფიცირებული საერთაშორისო ხელშეკრულება წარმოადგენს შიდა სამართლებრივი სისტემის ნაწილს მას შემდეგ, რაც იგი გამოქვეყნდება ალბანეთის რესპუბლიკის ოფიციალურ ჟურნალში. იგი უნდა გავრცელდეს პირდაპირ, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც იგი თვითაღსრულებადი არ არის და მისი გამოყენება მოითხოვს კანონის მიღებას. ასამბლეის ყველა წევრიდან უმრავლესობის მიერ დამტკიცებული კანონების შესწორება და გაუქმება ხორციელდება ისეთივე ხმათა უმრავლესობით, როგორიც საერთაშორისო შეთანხმების რატიფიცირების მიზნითაა საჭირო; 2. კანონით რატიფიცირებული საერთაშორისო შეთანხმება უპირატესი ძალისაა ქვეყნის იმ კანონების მიმართ, რომლებიც შეუსაბამოა მასთან; 3. საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ მიღებულ ნორმებს პრიორიტეტი ენიჭება ქვეყნის კანონმდებლობასთან კონფლიქტის შემთხვევაში, როდესაც ორგანიზაციის მიერ გაცემული ნორმების პირდაპირი გამოყენება ცალსახად არის მითითებული ალბანეთის რესპუბლიკის მიერ რატიფიცირებულ ხელშეკრულებაში“.
2. კანონით რატიფიცირებულ საერთაშორისო შეთანხმებას უპირატესი ძალა აქვს ქვეყნის იმ კანონებზე, რომლებიც შეუსაბამოა მასთან.

სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლების პრაქტიკა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დარღვევის დადგენის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, კონსოლიდირებულია უზენაესი სასამართლოს მრავალრიცხოვანი გადაწყვეტილებით, მათ შორის სასამართლოს მიერ ბოლო პერიოდში მიღებული გადაწყვეტილებით Elidon Kotorri-ის საქმეზე³, რომლის თანახმად „...ანალიზში უზენაესი სასამართლო მიიჩნევს, რომ მიუხედავად ფორმალურად პირდაპირ ჩამოყალიბებული და ადვილად გასაგები სამართლებრივი მითითების არარსებობისა, მოსამართლეთა მიერ ამ საკითხების განხილვა და გადაწყვეტილების მიღება არ შეიძლება განხორციელდეს წარსულში არსებული ხისტი და მყარად დამკვიდრებული მიდგომების მსგავსად. უფრო მეტიც, მიდგომა უნდა იყოს შემოქმედებითი, შედეგიანი, თანამედროვე, და ერთადერთი მიზანდასახულობისა – მართლმსაჯულების აღსრულებისა და ადამიანის უფლებების დაცვისაკენ მისწრაფებული. ამასთან დაკავშირებით, უზენაესი სასამართლო ითვალისწინებს სამართლებრივი ნორმებისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების იერარქიას, ამ თვალსაზრისით, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებს მეთმნიშვნელობას ანიჭებს და პირამიდის მწვერვალში აყენებს. ერთ-ერთი ასეთი კონცეფცია, უპირველეს ყოვლისა, ასახულია კონსტიტუციაში, კერძოდ კი, 116-ე და 122-ე მუხლებში, რომლებშიც დადგენილია რატიფიცირებული საერთაშორისო შეთანხმებების პირდაპირი გამოყენება და მათი შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი სისტემის ნაწილად მოაზრება“⁴.

ალბანეთის რესპუბლიკის უზენაესმა სასამართლომ კიდევ უფრო გაფართოვა ეს პრაქტიკა შემდეგი გადაწყვეტილებების მიღებით:

- i. გადაწყვეტილება no. 01388/2010, მიღებული 07.03.2012⁵
- ii. გადაწყვეტილება no. 01130/2010, მიღებული 15.02.2012⁶
- iii. გადაწყვეტილება no. 00-2014-1107, მიღებული 09.04.2014⁷
- iv. გადაწყვეტილება no. 01468/2010, მიღებული 07.03.2012⁸

3. საქმე Kaçiu & Kotorri v. Albania, განაცხადი no. 33192/07 და 33194/07, 25/06/2013 წლის გადაწყვეტილება, საბოლოო ძალაში შევიდა 09/12.2013.

4. უზენაესი სასამართლოს 09.04.2014 წლის 00-2014-1107 გადაწყვეტილება, განმცხადებლის ელიდონი კოტორის შუამდგომლობაზე სისხლის სამართლის საქმის განახლების თაობაზე.

5. გადაწყვეტილება საქმეზე Caka v. Albania განაცხადი no. 44023/02, 08/12/2009 წლის გადაწყვეტილება, საბოლოო ძალაში შევიდა 08/03/2010.

6. გადაწყვეტილება საქმეზე Berhani v. Albania განაცხადი no. 847/05, 27/05/2010 წლის გადაწყვეტილება, საბოლოო ძალაში შევიდა 04/10/2010.

7. გადაწყვეტილება საქმეზე Shkalla v. Albania განაცხადი no. 26866/05, 10/05/2011 წლის გადაწყვეტილება, საბოლოო ძალაში შევიდა 10/08/2011.

8. გადაწყვეტილება საქმეზე Laska & Lika v. Albania განაცხადი no. 12315/04, 20/04/2010 წლის გადაწყვეტილება, საბოლოო ძალაში შევიდა 20/07/2010.

საზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ უზენაესი სასამართლოს სხვადასხვა შემოაღნიშნული გადაწყვეტილებით, სასამართლოს სისხლის სამართლის პალატამ დეტალურად განიხილა ის მიზეზები, რომლებიც იწვევენ საქმის გადასინჯვის შესახებ განაცხადის დაშვებას, რადგან ECtHR-ის გადაწყვეტილების ძალა გამომდინარეობს კონვენციისა და ალბანეთის რესპუბლიკის კონსტიტუციის ბუნებიდან, რომლის 116-ე და 122-ე მუხლები რატიფიცირებული საერთაშორისო შეთანხმებების პირდაპირ გამოყენებას ითვალისწინებენ და ამ საერთაშორისო ინსტრუმენტებს ეროვნული სამართლებრივი სისტემის ნაწილად მოიაზრებენ.

2. რა პრაქტიკული და პროცედურული სიძნეეები იჩენს თავს პრაქტიკაში? როგორ დაიძლევა ისინი?

სისხლის სამართალწარმოების განახლება ECtHR-ის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომლითაც დადგინდა განმცხადებლების სამართლიანი სასამართლოსთვის უფლებების დარღვევა, პრაქტიკაში არ იწვევს რაიმე სირთულეებს. ეს პროცედურები სათანადო და ეფექტიანი შიდასამართლებრივი საშუალებებია სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების აღსასრულებლად, და მოცემული საშუალებები გამოიყენება არაგონივრული გაჭიანურებისა და განმცხადებლების ინტერესებისათვის ზიანის მიყენების გარეშე.

3. გაქვთ თუ არა კონკრეტული სირთულეები საქმის წარმოების განახლებისას მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადებების წარდგენის შემდეგ?

ალბანეთს ჯერჯერობით არა აქვს რაიმე გამოცდილება სისხლის სამართალწარმოების განახლების თაობაზე, მეგობრული მორიგების ან ცალმხრივად განცხადების გაკეთების შემდეგ, და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ.

სამოქალაქო წარმოება

1. როგორ ხდება სამოქალაქო წარმოების განახლება, და თუ არსებობს ასეთი წარმოების წარმატებით განახლების მაგალითები?

- ▶ რა დაბრკოლებები გვხვდება ამ დროს და როგორ ხდება მათი დაძლევა?
- ▶ რა სახის პოზიტიური და ნეგატიური შედეგები იჩენს თავს მოცემულ სფეროში?

2. თუკი სადმე დანერგილია წარმოების განახლება ეროვნული სასამართლოების პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით, გთხოვთ გაგვაცანით მაგალითები.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება გათვალისწინებულია ალბანეთის რესპუბლიკის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 494/მ მუხლით. ეს მუხლი ითვალისწინებს შემდეგს: „საქმის ხელმეორედ განხილვის მოთხოვნა გულისხმობს სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვის მოთხოვნას. დაინტერესებულ მხარეს შეუძლია მოითხოვოს გადაწყვეტილების გადახედვა, რომელიც საბოლოო გახდა...“ ევროპული სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, რომლითაც დგინდება დარღვევა; ეროვნული სასამართლოს მიერ მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილების გადახედვა შემდეგ შემთხვევებშია გათვალისწინებული:

...

„მ) როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო დაადგენს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა შესახებ ალბანეთის რესპუბლიკის მიერ რატიფიცირებული კონვენციის და მისი ოქმების დარღვევას“.

ეს ქვეპუნქტი დაემატა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსს 29.12.2008 წლის N10052 კანონის საფუძველზე „29.03. 1996 წელს მიღებული ალბანეთის no. 8116 კანონში – „ალბანეთის რესპუბლიკის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში“ ცვლილებისა და დამატებების შესახებ“.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 496-ე მუხლი ადგენს გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ მოთხოვნის წარდგენის ვადას, კერძოდ:

„გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ მოთხოვნის წარდგენა შეიძლება 30 დღის განმავლობაში იმ თარიღიდან, როდესაც მხარისთვის ცნობილი გახდა მისი გადახედვის მიზეზი, მაგრამ ნებისმიერ შემთხვევაში, არაუგვიანეს ერთი წლისა იმ თარიღიდან, როდესაც გადახედვის მიზეზი გამოვლინდა ...“

რაც შეეხება შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე საქმის წარმოების განახლების მაგალითებსა და პრაქტიკას, ადამიანის უფლებათა მმართველ კომიტეტთან განხილვის საჭიროების შემთხვევა არ ყოფილა.

პოსტრიუ

სისხლის სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით სისხლის სამართალწარმოების განახლება, და ყოფილა თუ არა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

ავსტრიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 363a-363c მუხლების თანახმად (Strafprozessordnung 1975-StPO), ავსტრიის უზენაესი სასამართლო უფლებამოსილია სისხლის სამართლის საქმეზე ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე განახლოს წარმოება იმის თაობაზე, რომ ავსტრიის სისხლის სამართლის სასამართლომ (მათ შორის ავსტრიის უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილმა განაჩენმა) დაარღვია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ან მისი ოქმის დებულებები. როდესაც ავსტრიის უზენაესი სასამართლო გადაწყვეტილებას იღებს საქმეზე წარმოების განახლების თაობაზე, მან მკაცრად უნდა დაიცვას ECtHR-ის მოთხოვნები და დასაბუთება. StPO-ს 363a -363c მუხლებით გათვალისწინებული პროცედურის წამოწყება შეუძლია დაზარალებულს, ან გენერალურ პროკურორს. თუ უზენაესი სასამართლო საქმის ხელახალი წარმოების ნებართვას გასცემს, იგი ან თავად მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმეზე, ან დაუბრუნებს საქმეს პირველი ან მეორე ინსტანციის სასამართლოს, რომელიც პასუხისმგებელია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევაზე.

2. რა პრაქტიკული და პროცედურული სიძნელებები იჩენს თავს პრაქტიკაში? როგორ ხდება მათი დაძლევა?

პრაქტიკული თვალსაზრისით, სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლება StPO-ს 363a-363c მუხლების საფუძველზე ადამიანის უფლება-

თა კონვენციის დარღვევისათვის სათანადო და ეფექტიანი შიდასახელმწიფოებრივი საშუალებაა, თუმცა ECTHR-ს ჯერჯერობით არ შეუძლავება კონკრეტული პრეცედენტული სამართალი ამ საკითხთან დაკავშირებით.

3. გაქვთ თუ არა კონკრეტული სირთულეები საქმის წარმოების განახლებისას მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადებების წარდგენის შემდეგ?

StPO-ს 363a-363c მუხლების რედაქციით, საქმის ხელახალი განხილვა მხოლოდ ECTHR-ის საბოლოო გადაწყვეტილების საფუძველზეა შესაძლებელი. აქედან გამომდინარე, საქმის ხელახალი წარმოება არ უნდა ახდენდეს ზეგავლენას მეგობრულ მორიგებაზე, ან ცალმხრივ განცხადებებზე. თუმცა, უზენაესი სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად, სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოება შეიძლება განახლდეს, თუ:

- ▶ ავსტრიის სისხლის სამართლის სასამართლოს მიერ განმცხადებლის მიმართ დაირღვა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მოთხოვნები;
- ▶ გასაჩივრების ყველა ეფექტური საშუალება ამოწურულია; მოთხოვნა საქმის წარმოების განახლების შესახებ წარდგენილია ავსტრიის უზენაეს სასამართლოში საბოლოო გადაწყვეტილების მიღების დღიდან ექვსი თვის განმავლობაში.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება სამოქალაქო წარმოების განახლების საკითხი, და თუ არსებობს ასეთი წარმოების წარმატებით განახლების მაგალითები?

- ▶ რა დაბრკოლებები გვხვდება ამ დროს და როგორ ხდება მათი დაძლევა?
- ▶ რა სახის პოზიტიური და ნეგატიური შედეგები იჩენს თავს მოცემულ სფეროში?

2. თუკი სადმე დანერგილია წარმოების განახლება ეროვნული სასამართლოების პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით, გთხოვთ გაგვაცანით მაგალითები.

იმის გათვალისწინებით, რომ სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება შეიძლება მესამე მხარის მოთხოვნით, არ არსებობს კონკრეტული დებულებები, რომლებიც უზრუნველყოფს სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლებას ECTHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე. მიუხედავად ამისა, ECTHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე სისხლის სამართლის საქმის განმხილველი სასამართლოს განაჩენის, ან განახლებული სისხლის სამართლის წარმოების შედეგის გაუქმებამ შეიძლება გამოიწვიოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ზოგადი დებულებების საფუძველზე სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება.

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება

ანალოგიურად, არ არსებობს კონკრეტული დებულებები, რომლებიც ადმინისტრაციული წარმოების განახლების საშუალებას იძლევა ECTHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე. ასეთ შემთხვევებზე ვრცელდება 1991 წლის ზოგადი ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის ზოგადი დებულებები.

ბელგია

უნდა დავაბუსტოთ, რომ ქვემოთ მოცემულია მსჯელობა იმაზე, რომ შესაძლებელია მიღწევა *restitutio in integrum* სისხლის სამართლის საქმეში, ევროსასამართლოს მიერ დარღვევის დადგენის შემდეგ.

ბელგიაში ჯერაც არ არსებობს სამოქალაქო და ადმინისტრაციული სამართლის სფეროში პროცედურის (პროცესის) ხელახალი გახსნის შესაძლებლობა. თუმცა ამ სფეროებში მაინც აღნიშნავენ გასაჩივრების სხვა ფორმებს, როგორიცაა სარჩელი სახელმწიფოს პასუხისმგებლობაზე (*action en responsabilité de l'Etat*) (სამართლის არასწორი გამოყენებისთვის). მუდმივი სასამართლო პრაქტიკა იძლევა შანსის დაკარგვის კომპენსირების საშუალებას, რასაც ასევე შეაქვს წვლილი სასამართლოს მიერ დადგენილი დარღვევის სრულ აღმოფხვრაში.

1. სისხლის სამართლის პროცედურების ხელახალი გახსნის გარდა სხვა საშუალებები, რომლებიც უზრუნველყოფს ადეკვატურ პროცედურებს, რათა, შესაძლებლობის ფარგლებში, მიღწეული იყოს *restitutio in integrum*

რამდენჯერმე იყო გამოყენებული გასაჩივრების განსაკუთრებული ფორმა, კერძოდ, იუსტიციის მინისტრის ბრძანებით სასამართლოს გადაწყვეტილების ან განაჩენის გაუქმება (მუხლი 441 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი).

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მუხლი 441 ითვალისწინებს, რომ გენერალურ პროკურორს შეუძლია, იუსტიციის მინისტრის ინსტრუქციით, საკასაციო სასამართლოს წინაშე გაასაჩივროს ეროვნული სასამართლოს კა-

ნონსაწინააღმდეგო გადაწყვეტილება. გადაწყვეტილების გაუქმება ხელსაყრელი და, შესაბამისად, სასარგებლოა მსჯავრდებულისათვის.

საკასაციო სასამართლომ მუხლი 441-ის მიხედვით გასაჩივრების უფლება მხოლოდ მაშინ გასცა, როცა პროცედურის ხელახალი გახსნის მოთხოვნა ეფუძნებოდა იმ ფაქტებს, რომლებსაც ვერ გაეცნობოდა პირველადი განხილვის დროს.

გადახედვა წარმოადგენს მსჯავრდებულისთვის გამონაკლისის სახით გახსნილ გასაჩივრებას მსჯავრდების ან პატიმრობის შესახებ იმ გადაწყვეტილებათა წინააღმდეგ, რომლებსაც გასაჩივრების შეუძლებლობის ძალა აქვს შეძენილი, რაც შეიძლება სამართლებრივ შეცდომას წარმოადგენდეს, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მუხლი 443-ით შეზღუდულად განსაზღვრული ზოგიერთი გარემოების გამო (უდანაშაულობის მტკიცებულება გამომდინარე გადაწყვეტილებების წინააღმდეგობრიობიდან; მსჯავრდება, რომელსაც გასაჩივრების შეუძლებლობის ძალა აქვს მსჯავრდებულის წინააღმდეგ ყალბი ჩვენების გამო; ახალი ფაქტიდან გამომდინარე უდანაშაულობის მტკიცებულება). ეს პროცედურა გამიზნულია იმ უსამართლობის ექსკლუზიურად გამოსწორებისთვის, რომელიც შეიძლება გამომდინარეობდეს პატიმრობის ან სხვა სასჯელის გამოცხადებიდან, ამ უკანასკნელის განხორციელებისგან დამოუკიდებლად.

2. სისხლის სამართლის სფეროში პროცედურის ხელახალი გახსნის პირობას არ ცვლის ის გარემოება, თუ რამ დაარღვია კონვენცია – შესაბამისი პროცედურების უსამართლობამ თუ მათმა შედეგმა.

მუხლი 442 მეხუთე, ჩართული სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში 2007 წლის 1 აპრილის კანონით, ითვალისწინებს, რომ საკასაციო სასამართლო ბრძანებს პროცედურის ხელახლა გახსნას, როცა მოთხოვნის განხილვა ცხადყოფს, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილება არსით ეწინააღმდეგება კონვენციას, ან დაფიქსირებული დარღვევა ისეთი სიმძიმის შეცდომებისა თუ პროცედურის ნაკლოვანების შედეგია, რომ სერიოზული ეჭვი არსებობს გასაჩივრებული პროცედურის შედეგთან დაკავშირებით, და რამდენადაც მისჯილი მხარის ტანჯვა გრძელდება ძალიან მძიმე ნეგატიური შედეგების გამო, მხოლოდ პროცედურის ხელახალ გახსნას შეუძლია ამის გამოსწორება.

3. სისხლის სამართლის პროცედურების ხელახალი გახსნისათვის მოქმედი საპროცესო წესები:

- ა. სახელმწიფო ტვირთულობს პროცედურის ხარჯებს, გარდა იმ შემთხვევისა თუ შუამდგომლობით ჩამოყალიბებული მოთხოვნა გამოცხადებულია დაუშვებლად;
- ბ. სამართლებრივი დახმარების გაწევა შეიძლება პროცედურის ხელახლა გახსნისათვის;
- გ. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მუხლი 442 მეექვსის თანახმად, საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას, გამოტანილ მას შემდეგ, რაც მან პროცედურის ხელახლა გახსნა ბრძანა, იგივე შედეგი აქვს, რაც საკასაციო გასაჩივრებაზე გამოტანილ გადაწყვეტილებას;
- დ. პატიმრობის მარეგულირებელი წესები მას შემდეგ, რაც მოთხოვნა მიღებულია:
კანონი ითვალისწინებს, რომ შეცვლილი გადაწყვეტილების აღსრულების საფუძველზე კომპენსაცია შეიძლება მიეცეს უსამართლოდ დაპატიმრებულ მსჯავრდებულს, 13.3.73-ის კანონის არაეფექტური წინასწარი პატიმრობის შემთხვევაში კომპენსაციის შესახებ მუხლი 28 §2-დან 5 და 29-ის შესაბამისად.
- ე. პროცედურის ხელმეორედ გახსნის მოთხოვნა იწვევს სხვა პროცედურების შეწყვეტას, მაგალითად – გასაჩივრებული პირველი გადაწყვეტილებით ნაბრძანები გაძევება.

4. შეიძლება თუ არა ხელახალი განხილვა შედგეს სახელმწიფოს წინააღმდეგ მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის პროცედურის კონტექსტში, კონვენციის დარღვევის დაფიქსირების საფუძველზე?

საკასაციო სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვით, სასამართლო გადაწყვეტილებით გამოწვეული შეცდომების გამო სამოქალაქო პასუხისმგებლობა შეიძლება დადგეს მხოლოდ მას შემდეგ, რაც სასამართლო გადაწყვეტილება გაუქმდება. ამჟამინდელი კანონმდებლობისა და სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, ამგვარი ქმედება არ არის შესაფერისი საშუალება სასამართლოს სასჯელის გამოტანის გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის.

სისხლის სამართლის პროცედურის ხელახალი გახსნა მორიგების ან ცალმხრივი განცხადების შემდეგ ჯერ არ არის გათვალისწინებული ამჟამინდელი კანონმდებლობით. თუმცა, კანონპროექტი, რომელიც ცვლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსს, დამტკიცებული იყო ბელგიის მინისტრთა საბჭოს მიერ 2015 წლის 25 ივნისს.

იგი ითვალისწინებს, რომ:

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მუხლი 442 ბ-ი, ჩართული 2007 წლის 1 აპრილის კანონით, შევსებულია ორი აბზაცით, რომლებიც შემდეგნაირად არის ფორმულირებული:

„იგივე პატიმრობის ან დაკავების შემთხვევაში, რომლითაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ითვალისწინებს მორიგებას, რომელსაც მიაღწიეს მხარეებმა და რომლის შესაბამისადაც ბელგიის მთავრობა აღიარებს მსგავს დარღვევას, ევროპული კონვენციის 39-ე მუხლის შესაბამისად, ან რომლითაც ის ითვალისწინებს აღნიშნული დარღვევის აღიარების ცალმხრივ განცხადებას, ევროპული კონვენციის 37-ე მუხლის 1-ის შესაბამისად, და იღებს გადაწყვეტილებას საქმის სიიდან ამოღების შესახებ.

პროცესის ხელახლა გახსნის მოთხოვნა მიუღებელია, როცა მთავრობას მოაქვს მტკიცებულება, რომ მსჯავრდებულმა თავისი თანხმობა დააფიქსირა შეთანხმებით მოგვარებაზე, რომ ეს თანხმობა აღესრულა და რომ დარღვევის კონსტატაცია არ არის იმ ბუნებისა, რომ სერიოზული ეჭვი შექმნას გასაჩივრებული პროცედურის შედეგის თაობაზე“.

ბოსნია და ჰერცეგოვინა

ეროვნულ დონეზე სამოქალაქო და სისხლის სამართალწარმოების განახლება კონვენციის განხორციელებასა და სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულებასთან დაკავშირებით, მათ შორის, წარმოების განახლების პრაქტიკის თვალსაზრისითაც, ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში შემდეგი მაგალითებით წარმოგვიდგება:

სისხლის სამართალწარმოება

ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის 2003 წლის ივნისში მიღებული სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ორიგინალური ტექსტი ითვალისწინებს სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლებას მსჯავრდებულის სასარგებლოდ იმ შემთხვევებში, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა ადამიანის უფლებათა დარღვევა, და როდესაც ეროვნული სასამართლოს მიერ გამოტანილი განაჩენი ასეთ დარღვევას ეფუძნებოდა (მუხლი 327 §1f)). საქმის ხელმეორედ განხილვის ვადები არ არის განსაზღვრული.

გარდა ამისა, ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის მთავრობის დაბალ დონეზე ასევე გათვალისწინებულია საქმის წარმოების განახლება იმ შემთხვევებში, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო დაადგენს ადამიანის უფლებათა დარღვევას, და როდესაც სადავო განაჩენი ამ დარღვევას ეფუძნებოდა (ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 343 §1f); სერბეთის რეპუბლიკის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 342 §1d); ბრკოს რაიონის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 327 §1f).

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ 2013 წლის 18 ივლისს გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ საქმეზე *Maktouf and Damajnović v. BiH*, ეროვნულმა სასამართლომ განაახლა საქმის წარმოება და ახალი საბოლოო განაჩენები გამოიტანა *Damjanović*-ის საქმეზე 2014 წლის 6 მარტს, და *Maktouf*-ის საქმეზე პირველი ინსტანციის სასამართლომ 2014 წლის 11 ივლისს გამოიტანა განაჩენი, ხოლო ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის სასამართლოში სააპელაციო წარმოება მიმდინარეობს.

პრაქტიკული და/ან პროცედურული სირთულეების შესახებ საუბრისას, უნდა აღინიშნოს, რომ საქმეზე *Muslija v. Bosnia and Herzegovina* გამოტანილი განაჩენის აღსრულება ჯერ არ დაწყებულა, რადგან საქმის ხელახალი განხილვა ჯერ არ განხორციელებულა. კერძოდ, განმცხადებლის წარმომადგენელმა მიმართა ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის საკონსტიტუციო სასამართლოს, თუმცა, ამ სასამართლოს არ გააჩნია სისხლის სამართლის პროცესის განახლების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების იურისდიქცია. განმცხადებელს უნდა მიემართა შესაბამისი კანტონის სასამართლოსთვის, რომელმაც განხორციელა სისხლის სამართალწარმოება, რათა საქმე ხელმეორედ განხილულიყო *Muslija v. BiH*-ის საქმეზე განაჩენის მიღების შემდეგ.

შესაბამისად, ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის წარმომადგენლობის ოფისმა სათანადო უფლებამოსილების მქონე პროკურორს წერილით მიმართა, სადაც ითხოვდა, რომ მას შუამდგომლობა წარედგინა საქმეზე წარმოების განახლების თაობაზე იმის გათვალისწინებით, რომ ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 345-ე მუხლის შესაბამისად:

პირები, რომლებიც უფლებამოსილი არიან წარადგინონ შუამდგომლობა:

1. სისხლისსამართლებრივი დევნის განახლების შესახებ შუამდგომლობის წარდგენა შეუძლიათ მხარეებსა და ადვოკატს, ხოლო ბრალდებულის გარდაცვალების შემთხვევაში, შუამდგომლობა შეიძლება მის სასარგებლოდ შეიტანონ პროკურორმა, და ამ კოდექსის 308-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფით გათვალისწინებულმა პირებმა;
2. მსჯავრდებულის სასარგებლოდ სისხლის სამართალწარმოების განახლების შესახებ შუამდგომლობა შეიძლება წარადგინოს მსჯავრდებულმა მას შემდეგაც, რაც მან სასჯელი მოიხადა, დამოუკიდებლად ხანდაზმულობის ვადის, ამნისტიის ან შეწყალებისა.

3. თუ სასამართლო შეიტყობს, რომ არსებობს სისხლის სამართალწარმოების განახლების საფუძველი, სასამართლო ვალდებულია აცნობოს ამის თაობაზე მსჯავრდებულს, ან მისი სახელით შუამდგომლობის წარდგენის უფლებამოსილების მქონე პირს.

სამოქალაქო წარმოება

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების შემდეგ სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების სამართლებრივი საფუძველი პირველად განისაზღვრა ბრიკოს ოლქში არასადავო სამართალწარმოების აქტით, რომელიც 2009 წლის 18 მარტს იქნა მიღებული. კანონის 364 §1 მუხლი ითვალისწინებს, რომ იმ შემთხვევებში, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ადგენს, რომ დარღვეულია ადამიანის უფლებები და ძირითადი თავისუფლებები, გარანტირებული ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციითა და მისი დამატებითი ოქმებით, რომლებიც ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის მიერ არის რატიფიცირებული, მხარე უფლებამოსილია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საბოლოო ძალაში შესვლის თარიღიდან 30 დღის ვადაში, მიმართოს პირველი ინსტანციის სასამართლოს, რათა მოიხილოს სადავო გადაწყვეტილების გადასინჯვა. ახალი სამართალწარმოება ხორციელდება საქმის გადასინჯვის შესახებ ნორმატიული დებულებების სათანადო გამოყენებით. ახალი სამართალწარმოებისას სასამართლო დაიცავს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებაში გამოთქმულ სამართლებრივ პოზიციებს, რომელმაც დაადგინა ადამიანის ფუნდამენტური უფლების ან თავისუფლების დარღვევა.

2013 წლის 23 ივლისს სახელმწიფო დონეზე ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის არასადავო წარმოების შესახებ აქტი გადაისინჯა, და მას დაემატა ახალი დებულება მუხლი 231(ა)-ის სახით. მუხლის ამჟამინდელი რედაქციის შესაბამისად, იმ შემთხვევებში, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ადგენს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დარღვევას, რომლებიც გარანტირებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციითა და მისი დამატებითი ოქმებით, რომლებიც ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის მიერ არის რატიფიცირებული, მხარე, რომლის უფლებებზეც იმსჯელა ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართ-

ლომ და გადაწყვეტილება გამოიტანა, უფლებამოსილია 90 დღის განმავლობაში იმ თარიღიდან, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა, მიმართოს პირველი ინსტანციის სასამართლოს, რომლის გადაწყვეტილებამაც დაარღვია ადამიანის შესაბამისი უფლება ან ფუნდამენტური თავისუფლება, და მოითხოვოს სადავო გადაწყვეტილების გადასინჯვა. ახალი სამართალწარმოება ხორციელდება საქმის გადასინჯვის შესახებ ნორმატიული დებულებების სათანადო გამოყენების გზით. ახალი სამართალწარმოებისას სასამართლო დაიცავს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებაში გამოთქმულ სამართლებრივ პოზიციებს, რომელმაც დაადგინა ადამიანის ფუნდამენტური უფლების ან თავისუფლების დარღვევა.

სერბეთის რეპუბლიკამ 2013 წლის ივლისში გადასინჯა არასადავო წარმოების შესახებ აქტი და იგივე დებულება შეიტანა, როგორიც ბოსნიამ და ჰერცეგოვინამ თავის არასადავო წარმოების შესახებ აქტში.

არასადავო წარმოების შესახებ აქტი ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის ფედერაციას ჯერ არ გადაუსინჯავს, რომ უზრუნველყოს სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება.

დღემდე, პრაქტიკაში, არ ყოფილა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების შემთხვევები.

ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ სამართალწარმოების განახლება

საქმეზე *Avdić et al. v. BiH* გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის საკონსტიტუციო სასამართლომ განახლა წარმოება განმცხადებელთა საკონსტიტუციო საჩივრების საფუძველზე. ამასთან დაკავშირებით, 2014 წლის მაისში ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის საკონსტიტუციო სასამართლომ შეცვალა თავისი წესები და დაადგინა, რომ თუ ევროპული სასამართლო დაადგენს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლომ მის განხილვაში არსებულ საქმეზე დაარღვია განმცხადებლის სასამართლოს ხელმისაწვდომობის უფლება, დაბარალეულს უფლება აქვს მიმართოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამი თვის ვადაში, და ნებისმიერ შემთხვევაში არა უგვიანეს ექვსი თვის მანძილზე, და მოითხოვოს სამართალწარმოების განახლება და თავისი გადაწყვეტილების გადასინჯვა.

კვიპროსი

კვიპროსის კანონმდებლობა მხოლოდ სისხლის სამართალწარმოების განახლებას/გადასინჯვას ითვალისწინებს. სისხლის სამართლის საქმის ხელახალი განხილვა დადგენილია კანონით, რომელიც ახლახან მიიღო წარმომადგენელთა პალატამ. კანონი საშუალებას აძლევს განმცხადებელს მიმართოს სამართალწარმოების განახლების და სისხლის სამართლის დანაშაულში მისი მსჯავრდების გაუქმების თხოვნით. კანონის ძირითადი დებულებები შეჯამებულია შემდეგნაირად: (ა) ნებისმიერი სისხლის სამართლის დანაშაულისათვის მსჯავრდებულ პირს შეუძლია წერილობითი თხოვნით მიმართოს უზენაეს სასამართლოს, რათა მან მისი მსჯავრდების თაობაზე გადაწყვეტილება განიხილოს ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომლითაც დადგინდა, რომ მის მიმართ სისხლის სამართალწარმოების ფარგლებში გამოტანილი განაჩენით დაირღვა სამართლიანი სასამართლოს, ან ნებისმიერი სხვა ფუნდამენტური უფლება/თავისუფლება, ან სისხლის სამართალწარმოების ფარგლებში დაშვებული ნებისმიერი პროცედურული დარღვევის, ან მის მსჯავრდებასთან დაკავშირებული სერიოზული შეცდომების ან ხარვეზების გამო დაირღვა მისი უფლებები. ასეთი თხოვნის წარდგენა შეიძლება ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საბოლოო ძალაში შესვლის დღიდან 3 თვის ვადაში, ან თუ გადაწყვეტილება საბოლოო ძალაში შევიდა კანონის ძალაში შესვლამდე, მისი ძალაში შესვლიდან 3 თვის ვადაში. ბ) უზენაესმა სასამართლომ შეიძლება შეისწავლოს მსჯავრი და გამოიტანოს გადაწყვეტილება, ბრძანება ან გასცეს მითითებები, როდესაც სასამართლოს გადაწყვეტილებისა და დასკვნების გათვალისწინებით, ნათელი ხდება, რომ საქმე ეხება განმცხადებლისთვის ეროვნული სასამართლოს მიერ რესტიტუციის მიკუთვნების აუცილებლობას, რაც ვერ მიიღწევა გადაწყვეტილების, დად-

გენილების, ან მითითებების გარეშე. (გ) უზენაესმა სასამართლომ შეიძლება გააუქმოს განმცხადებლის მსჯავრდების საბოლოო განაჩენი, და დააკისროს ეროვნულ სასამართლოს, რომელმაც განიხილა საქმე და მიიღო განაჩენი, საქმის გადასინჯვა სასამართლოს გადაწყვეტილებისა და დასკვნების გათვალისწინებით, რათა განხორციელდეს განმცხადებლის რესტიტუციის უფლება, ან გაუქმდეს საბოლოო გადაწყვეტილება, და საქმე ხელახლა იქნეს განხილული.

ჯერჯერობით უზენაეს სასამართლოს ამ კანონის საფუძველზე საქმის წარმოების განახლების თაობაზე მოთხოვნა არ მიუღია. აღსანიშნავია, რომ ეს კანონი ამოქმედდა სასამართლოს იმ გადაწყვეტილებების აღსრულებასთან დაკავშირებით, რომელიც მან ორ საქმეზე მიიღო (*Kyprianou v Cyprus and Panovitz v Cyprus*). 3 თვე, რომლის განმავლობაშიც განმცხადებლებს შეუძლიათ მოითხოვონ სისხლის სამართლის საქმის ხელმეორედ განხილვა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების საფუძველზე, 2015 წლის 25 მაისს ამოიწურება.

ჩეხეთის რესპუბლიკა

ინფორმაციის სიცხადისათვის, კარგი იქნება ერთდროულად ვუპასუხოთ პროცედურის ხელახალი გახსნის იურიდიულ რეჟიმთან დაკავშირებულ კითხვებს, რათა შემდეგ დავუმატოთ რამდენიმე შენიშვნა ხელახალი გახსნის პრაქტიკაზე, ნაკლოვანებებსა თუ გამოკვეთილ პრობლემებზე.

პროცედურის ხელახალი გახსნის იურიდიული რეჟიმი

რადგანაც, ერთი მხრივ, საკონსტიტუციო სასამართლოში გასაჩივრება, წესით, ბოლო ინსტანციაა, რომელიც უნდა ამოიწუროს მანამ, სანამ სტრასბურგის სასამართლოს მივმართავთ, და, მეორე მხრივ, კონსტიტუცია ამბობს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლო კომპეტენტურია, რათა განსაზღვროს საჭირო ზომები საერთაშორისო სასამართლოს იმ გადაწყვეტილების განსახორციელებლად, რომელიც ჩეხეთის რესპუბლიკას ზღუდავს, თუ მისი განხორციელება სხვაგვარად შეუძლებელია; პროცედურების ხელახალი გახსნა შიდა იურიდიულ წესრიგში შემოტანილი იყო კანონის ცვლილებით საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ, და ეს ორ ეტაპად განხორციელდა, ჯერ 2004 წელს სისხლის სამართლის საქმეებისათვის, შემდეგ 2012 წელს ყველა სხვა სახის საქმისათვის, თუმცა ხელახალი გახსნის რეჟიმი იდენტური იყო:

- თუ საქმეში, რომელზეც საკონსტიტუციო სასამართლოს მიმართეს, სტრასბურგის სასამართლო მოსარჩელის სასარგებლოდ მიიღებს გადაწყვეტილებას, ამ უკანასკნელს შეუძლია მოითხოვოს პროცედურის ხელახლა გახსნა საკონსტიტუციო სასამართლოში სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილების დასრულების შემდეგ, მომდევნო ექვს თვეში. მას ასე-

ვე შეუძლია მოითხოვოს იმ საკანონმდებლო ან ინფრასაკანონმდებლო ნორმის დამატებითი გაუქმების მანიპულირება, რომელიც გამოყენებული იყო პირველი გადაწყვეტილების საფუძვლად და ეს ყველაფერი კონსტიტუციურ წესრიგთან, ან კანონთან შეუსაბამობის გამო.

- ▶ პროცედურის ხელახალი გახსნის მოთხოვნა მიუღებელია, თუ ადამიანის უფლებების ან ფუნდამენტური თავისუფლებების დარღვევის შედეგები აღარ არსებობს და საკმარისად იყო ანაზღაურებული სტრასბურგის სასამართლოს მიერ სამართლიანი დაკმაყოფილების (satisfaction équitable) შედეგად, ან თუ ბღვევინება სხვაგვარად იყო მიღწეული, თუ პროცედურის ხელახალი გახსნის საჯარო ინტერესი არ აჭარბებს არსებითად მოსარჩელის პირად ინტერესს.
- ▶ საკონსტიტუციო სასამართლო მოთხოვნაზე გადაწყვეტილებას იღებს პლენარულ ასამბლეაზე მოსმენის ჩატარების გარეშე. თუ მისი საწყისი დადგენილება (ან გადაწყვეტილება) ეწინააღმდეგება სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებას, საკონსტიტუციო სასამართლო აუქმებს მას; იგი ხელახლა განიხილავს საწყის საკონსტიტუციო სარჩელს და თავის ახალ დადგენილებაში საწყის წერტილად იღებს სტრასბურგის სასამართლოს იურიდიულ მოსაზრებას.
- ▶ თუ საკონსტიტუციო სასამართლო აუქმებს მის განხილვაზე დაქვემდებარებულ წინა გადაწყვეტილებებს, შესაბამისი ორგანოები გადაწყვეტილების თავიდან მისაღებად, ვალდებული არიან დაიცვან სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში გამოხატული პრინციპი – რომ საქმეზე ახალ გადაწყვეტილებას ზიანის მიყენება მხოლოდ პროცედურის მხარეების (პირების) იურიდიული ურთიერთობებისათვის შეეძლოს.

პროცედურის ხელახალი გახსნის პრაქტიკა

- ▶ საკონსტიტუციო სასამართლო უფრო ლიბერალურია თავისი განსჯის ფორმაში, როდესაც დასაშვებადობის პირობები, კერძოდ დარღვევის შედეგების გაბათილების შესახებ პირობები, შეკრებილია. პროცედურის ხელახალი გახსნის მოთხოვნა აქამდე ყოველთვის კმაყოფილდებოდა გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მოსარჩელეს კანონით არ ჰქონდა მოთხოვნის უფლება (განსაკუთრებით თუ მოსარჩელე არ იყო სტრასბურგის სასამართლოში პროცედურის მხარე), და მოთხოვნას ნაკლი არ ჰქონდა; საკონსტიტუციო სასამართლომ მხოლოდ ერთ შემთხვევაში გადაწყვი-

ტა ხელახალი გახსნის მოთხოვნისათვის დაეპირისპირებინა დარღვევის შედეგების გაბათილება სტრასბურგის სასამართლოს მიერ სამართლიანი დაკმაყოფილების მინიჭების პარალელურად, არ გაითვალისწინა რა მოსარჩელის შეხედულება, რომ საჯარო ინტერესი მოითხოვს მისი საწყისი საკონსტიტუციო სარჩელის განხილვას. ერთი გამონაკლისის გარდა, შეიძლება ითქვას, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს ეს საკითხი მართლაც არ განუხილავს.

- ▶ მან პროცედურის ხელახალი გახსნის თანხმობა გასცა როგორც სისხლის სამართლის, ისე სამოქალაქო საქმეებზე. ხელახლა გახსნილ სამეტ საქმეზე, შვიდ შემთხვევაში დაკმაყოფილდა საწყისი საკონსტიტუციო სარჩელი და საქმე დაბრუნდა ჩვეულებრივ სასამართლოებში. ჩვენ არ გვაქვს ინფორმაცია ამ პროცედურების შედეგების შესახებ, მაგრამ ცნობილია, რომ საქმეზე მელიხი და ბეკი ჩეხეთის რესპუბლიკის წინააღმდეგ (*Melich et Beck c. République tchèque*), პროცედურის ხელახალი გახსნა, მართალია, ჩვეულებრივი სასამართლოების გადაწყვეტილებების გაუქმებით დამთავრდა და სისხლის სამართლის საქმის არსი ხელახლა იქნა განხილული, მაგრამ პროცესი ისევე დასრულდა, როგორც მანამდე, – დაინტერესებული პირების უკმაყოფილებით (იხილეთ საქმე no 35450/04, 2008 წლის 24 ივლისის განაჩენი და no 18136/11, 2013 წლის 4 ივნისის გადაწყვეტილება).
- ▶ აღსანიშნავია, რომ საკონსტიტუციო სასამართლომ *beneficium cohaesionis* პრინციპიც კი გამოიყენა, გადაწყვიტა რა სისხლის სამართლის საქმის ხელახალი გახსნა ასევე მოსარჩელის თანაბრადებულის სასარგებლოდ. საწყისი საკონსტიტუციო სარჩელი, შემდგომში გამოცხადდა, რა თქმა უნდა, უსაფუძვლოდ.
- ▶ საკონსტიტუციო სასამართლომ მას შემდეგ, რაც მას ერთხელ მიმართეს ძირითად სამართალწარმოებაში განაჩენის გამოტანის შემდეგ, მაგრამ სამართლიან დაკმაყოფილებამდე, დაუშვებლად გამოაცხადა პროცედურის ხელახალი გახსნა. როგორც ნაადრევისა (საქმე n°65546/09 დაფარული ძირითად სამართალწარმოებაში განაჩენით, რომელიც გამოტანილი იყო საქმეებზე no 37926/05 და სხვა, *R & L, s.r.o et autres c. République tchèque*).
- ▶ რაც შეეხება პროცესის ხელახალ გახსნას მორიგების ან მთავრობის ცალმხრივი განცხადების შემდეგ, ეს შესაძლებლობა შესწორებული კანონით თითქოს გამოირიცხული ჩანდა. ბოლო პერიოდში მთავრობის ცალმხრივი განცხადების შემდეგ პროცედურის ხელახალი გახსნის თხოვნით ორჯერ მიემართა საკონსტიტუციო სასამართლოს და მან, მიუხედავად ყველაფ-

რისა, მოსარჩელეთა სასარგებლოდ იმსჯელა. მათი საწყისი საკონსტიტუციო სარჩელები ხელახლა გამოცხადდა დაუშვებლად საფუძვლის აშკარა არარსებობის გამო.

- ▶ შეიძლება ითქვას, რომ პროცედურის ხელახალი გახსნის მოთხოვნა გავრცელებული პრაქტიკა გახდა იმ საქმეებშიც კი, რომლებშიც ნებადართულია მსგავსი ნაბიჯის საჭიროებაში ეჭვის შეტანა.
- ▶ უნდა აღინიშნოს, რომ ბევრ საქმეში სტრასბურგის სასამართლომ გამოავლინა თავად საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ ჩადენილი პროცედურის დარღვევა. ასე, რომ სრულიად არ არის გასაკვირი, რომ მას შემდეგ, რაც ეს შეცდომები გამოსწორდა, კონსტიტუციურმა სარჩელებმა ჩვეული გზა გაიარონ, ყველაზე ხშირად ის გზა, რომელიც დაუშვებლობის გადაწყვეტილებისაკენ მიდის.

ნაკლოვანებები ან პრობლემები

ამ რუბრიკაში სამი პუნქტი გამოვკვეთეთ, მაგრამ ამ ტიპის სხვა ელემენტების არსებობაც არაა გამორიცხული.

- ▶ პირველ რიგში, ზემოთ მოყვანილი მიზეზების გამო, პროცესის ხელახალი გახსნის სისტემა მიმაგრებულია კონსტიტუციურ სარჩელზე, რომელიც საწყის ეტაპზე შეტანილია საკონსტიტუციო სასამართლოში. ახლა შესაძლებელია, რომ სტრასბურგის სასამართლომ დასაშვებად გამოაცხადოს სარჩელი საქმეში, რომელიც წინასწარ არ ყოფილა განხილული საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ (მაგალითად, ბუჩენი ჩეხეთის რესპუბლიკის წინააღმდეგ *Bucheň c. République tchèque*, no 36541/97, 2002 წლის 26 ნოემბრის განჩინება). ამ ჰიპოთეზაში ხელახალი გახსნა გამორიცხული ჩანს, თუ საკონსტიტუციო სასამართლო განსაკუთრებულ კრეატიულობას არ გამოიჩენს.
- ▶ შემდეგ, როგორც ჩანს, კანონი მკაფიოდ არ იცავს კეთილსინდისიერად შეძენილ უფლებებს. მართალია, ის მიანიშნებს ზემოთ ჩამოთვლილ პრინციპებზე, რომლებიც გათვალისწინებულია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, რათა ახალმა გადაწყვეტილებამ ვერ შეძლოს საქმეში პროცედურის მხარის გარდა სხვა პირების იურიდიული ურთიერთობებისათვის ზიანის მიყენება. მაგრამ პროცედურის ხელახალი გახსნა სწორედ მხარის მიერ ჩვეულებრივ სასამართლოებში საწყისი პროცედურისას შეძენილი

უფლებების ეჭვქვეშ დაყენების რისკს შეიცავს. კანონი ნათლად არ ამბობს, როგორ უნდა მივუდგეთ კერძო ინტერესების წონასწორობის საკითხს. ამ ფორმულირებით შეუძლებელი არ არის გაწონასწორებული გამოსავლის პოვნა, რომელიც კეთილსინდისიერად შეძენილი უფლებების საზიანო არ იქნება.

- და ბოლოს, დაძაბულობას წარმოქმნის წინააღმდეგობა, ერთი მხრივ, ახლად განხილული საკონსტიტუციო სარჩელის თავდაპირველად განსაზღვრულ (იგულისხმება შედეგი სტრასბურგის სასამართლოში შეტანილი სარჩელებისა, რომელთა მხოლოდ მცირე ნაწილი იყო მიღებული) შედეგსა და, მეორე მხრივ, პროცედურის ხელახალი გახსნის შედეგს შორის, რადგან ხშირად მოსარჩელეთა მოლოდინი ბევრად აღემატება, სტრასბურგის სასამართლოს ობიექტურად გამომდინარე განაჩენს. ეს დაძაბულობა კი გაუგებრობათა წყაროა.

დანი

სისხლის სამართალწარმოება

მართლმსაჯულების აღსრულების შესახებ აქტის (retsplejelov) 977(1) ნაწილის თანახმად, მსჯავრდებულს შეუძლია მოითხოვოს სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლება შემდეგ შემთხვევებში:

1. ცნობილი გახდა ახალი ინფორმაცია (nye oplysninger), რომელიც ხელმისაწვდომი რომ ყოფილიყო პირველი სამართალწარმოებისას, მას შეიძლება გამოეწვია პირის მიმართ გამამართლებელი განაჩენის გამოტანა, ან ბევრად უფრო მსუბუქი განაჩენის შეფარდება;
2. მიცემული იყო ყალბი ჩვენებები, ან ყალბი დოკუმენტები წარადგინა პირველი სამართალწარმოების დროს მსჯავრდებულმა, ან ნებისმიერმა სხვა პირმა, ვინც სამსახურეობრივი მდგომარეობით, ან საჯარო ფუნქციიდან გამომდინარე, მონაწილეობდა საქმის განხილვაში, და ჩაიდინა სისხლის სამართლის დანაშაული, რომელიც მიზნად ისახავდა საქმის გამოსავალზე, ან გადაწყვეტილებაზე გავლენის მოხდენას.
3. იმ შემთხვევაში, თუ განსაკუთრებული გარემოებები (særlige omstændigheder) ცალსახად მიუთითებენ, რომ მტკიცებულება არ იყო სწორად შეფასებული;

977-ე მუხლის საფუძველზე სისხლის სამართლებრივი წარმოების განახლების თაობაზე მოთხოვნა უნდა წარედგინოს საბრალდებო აქტების გადამსინჯველ სპეციალურ სასამართლოს (Den Særlige Klageret).

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ერთ-ერთმა განაჩენმა გამოიწვია საქმის წარმოების განახლება 977(1)(3) მუხლით გათვალისწინებული „განსაკუთრებული გარემოებების“ საფუძველზე.

მაგალითი:

Jersild (23.09.1994 წლის გადაწყვეტილება, რეზოლუცია DH (95) 212)

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ მსჯავრდება განმცხადებლისა, რომელიც იყო ჟურნალისტი და ხელს უწყობდა რასისტული განცხადებების გავრცელებას, კონვენციის მე-10 მუხლის დარღვევას წარმოადგენდა. მოგვიანებით, გასაჩივრებული სისხლის სამართალწარმოება განახლდა მართლმსაჯულების აღსრულების შესახებ აქტის 977(1) (3) მუხლის საფუძველზე. ერთ-ერთმა მოსამართლემ გამოხატა თანმხვედრი მოსაზრება 977(1)(1) ნაწილის საფუძველზე იმის შესახებ, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილება იყო „ახალი ინფორმაცია“, რაც საქმის ხელმეორედ განხილვის საფუძველს წარმოადგენდა.

ახალი სამართალწარმოების შედეგი: 1996 წლის 4 ივნისის გადაწყვეტილებით, აღმოსავლეთ დანიის სააპელაციო სასამართლომ (Østre Landret) გაამართლა განმცხადებელი და სახელმწიფოს დააკისრა როგორც ძველი, ისე ახალი სამართალწარმოების ხარჯების დაფარვა.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

როდესაც სამოქალაქო საქმეზე განაჩენი საბოლოოა, მისი შინაარსი შეიძლება შეიცვალოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ საქმის წარმოება განახლდება მართლმსაჯულების აღსრულების შესახებ აქტის 399-ე მუხლის შესაბამისად.

მართლმსაჯულების აღსრულების შესახებ აქტის (retsplejeloven) 399(1) ნაწილი უფლებას აძლევს უზენაეს სასამართლოს განახლოს სამართალწარმოება, თუ:

1. არსებობს მაღალი ალბათობა იმისა, რომ განმცხადებლისგან დამოუკიდებელი მიზეზით, საქმე არასწორად იყო განმარტებული და მისი ხელმეორედ განხილვის დასრულების შემდეგ შედეგი არსებითად განსხვავებული იქნება;
2. აშკარაა, რომ ეს არის ერთადერთი გზა განმცხადებლისთვის, რათა თავიდან იქნეს აცილებული მნიშვნელოვანი ზიანი, ან მიიღოს მისთვის მიყენებული მნიშვნელოვანი ზიანის კომპენსაცია;

3. გარემოებები ცალსახად მიუთითებენ საქმის ხელახალი განხილვის მიზანშეწონილობაზე.

ნაწილი 399(1) ვრცელდება მხოლოდ იმ საქმეებზე, რომლებიც უზენაესი სასამართლოს მიერ განიხილება. თუმცა, 399(2) ნაწილის თანახმად, უზენაესმა სასამართლომ შეიძლება იმავე გარემოებებიდან გამომდინარე, დაუშვას პირველი ინსტანციის სასამართლოს, ან საქალაქო სასამართლოს მიერ გამოტანილი განაჩენის გასაჩივრება დადგენილი ვადის ამოწურვის შემდეგ.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება ან განჩინება სავარაუდოდ, განიხილება როგორც გარემოება, რომელიც საქმის წარმოების განახლების მიზანშეწონილობაზე მიუთითებს. თუმცა, დანიასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გამოტანილ არც ერთ გადაწყვეტილებაზე არ ყოფილა სამოქალაქო საქმის წარმოების განახლების საჭიროება.

ესტონეთი

პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს, რომ ესტონეთში არსებობს წარმოების განახლების (გადასინჯვის პროცედურა) სამართლებრივი საფუძველი ყველა სასამართლო პროცესის შემთხვევაში: სისხლის სამართლის, სამოქალაქო და ადმინისტრაციული სამართალწარმოების შემთხვევაში.

სისხლის სამართალწარმოება

სამართლებრივი საფუძველი

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის §365(1) მუხლის თანახმად, გადასინჯვის პროცედურა გულისხმობს უზენაესი სასამართლოს მიერ საქმის გადასინჯვის შესახებ შუამდგომლობის განხილვას და გადაწყვეტილების მიღებას სისხლის სამართლის საქმის წარმოების განახლებაზე, რომელთან დაკავშირებითაც მიღებული წინა გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის §366(7) მუხლის თანახმად, საქმის გადასინჯვის ერთ-ერთი საფუძველია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოში (ECtHR) შეტანილი ინდივიდუალური განაცხადი, რომელითაც საჩივრდებოდა სასამართლო განაჩენი, ან სისხლისსამართლებრივ საქმეზე გამოტანილი განაჩენი, რომლითაც, სავარაუდოდ, დაირღვა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის, ან მისი ოქმის მოთხოვნები, და თუ დარღვევამ გავლენა იქონია საქმის გადაწყვეტაზე, და მიყენებული ზიანი არ შეიძლება აღმოიფხვრას, ან რაიმე სხვა გზით ანაზღაურდეს, გარდა გადაწყვეტილების გადასინჯვისა.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის §367(2) მუხლში ჩამოთვლილია იმ პირთა სია, რომელთაც უფლება აქვთ წარადგინონ შესაბამისი შუამდგომლობა; კერძოდ: სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 366(7) მუხლით გათვალისწინებული საფუძვლით, შუამდგომლობის წარდგენა შეუძლია სისხლის სამართლის საქმეზე დამცველს, რომელიც იმ პირის ადვოკატია, ვინაც ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს მიმართა ინდივიდუალური საჩივრით, და გენერალურ პროკურორს, ასევე სისხლის სამართლის დამცველს, რომელიც არის იმ პირის ადვოკატი, რომელმაც ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში შეიტანა ინდივიდუალური საჩივარი მსგავს საკითხზე და იმავე სამართლებრივი საფუძვლით, ან პირს, რომელსაც აქვს უფლება შეიტანოს მსგავსი შუამდგომლობა იმავე სამართლებრივი საფუძვლით, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის 35 (1) მუხლში გათვალისწინებული პირობების გათვალისწინებით.

გადასინჯვის შესახებ შუამდგომლობის წარდგენა შეიძლება უზენაეს სასამართლოში ევროპული სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებიდან 6 თვის ვადაში. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 370-ე მუხლის თანახმად, პირველ რიგში, უზენაესმა სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს, მიიღოს თუ არა შუამდგომლობა. თუ იგი შუამდგომლობას წარმოებაში მიიღებს, მას შეუძლია: (i) უარყოს შუამდგომლობა, ან (ii), თუ საქმის გადასინჯვის შესახებ შუამდგომლობა დასაბუთებულია, უზენაესი სასამართლო თავისი გადაწყვეტილებით გააუქმებს სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილ გასაჩივრებულ განაჩენს, და სისხლის სამართლის საქმეს ხელმეორედ განსახილველად გადაუგზავნის სასამართლოს, რომელმაც მიიღო გაუქმებული გადაწყვეტილება, ან საქმეს გადაუგზავნის გენერალური პროკურორის ოფისს ახალი წინასასამართლო წარმოების განსახორციელებლად (§373(1)-(2)). ამ შემთხვევაში, სისხლის სამართალწარმოება ჩატარდება ზოგადი პროცედურის შესაბამისად (§374). გარდა ამისა, თუ არ არსებობს სისხლის სამართლის საქმეზე ახალი ფაქტების დადგენის აუცილებლობა, უზენაესმა სასამართლომ შეიძლება სისხლის სამართლის საქმის განხილვის შემდეგ გამოიტანოს ახალი განაჩენი მსჯავრდებულის მდგომარეობის დამძიმების გარეშე (§373(3)).

პრეცედენტული სამართალი

ეს უფლება დადასტურებულია უზენაესი სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში. ქვემოთ მოცემულია მომჩივანთა მიერ წარმატებით გასაჩივრებული გადაწყვეტილებების მაგალითები (ჩამონათვალი არ არის სრული):

► **უზენაესი სასამართლოს 2006 წლის 20 ნოემბრის გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის საქმეზე no.3-1-2-6-06**

უზენაესმა სასამართლომ მიუთითა ევროპული სასამართლოს 2005 წლის 22 ნოემბრის გადაწყვეტილებაზე (განაცხადი № 13249/02, *Taal vs. Estonia*) რომლითაც დადგინდა, რომ ბრალდებულის სამართლიანი სასამართლოს უფლება, კერძოდ კი, მისი დაცვის უფლება შეიზღუდა ისეთი მოცულობით, როგორიც შეუთავსებელია კონვენციის ნმწ1 და 3(d) მუხლებით გათვალისწინებულ გარანტიებთან. უზენაესმა სასამართლომ გაიზიარა ის აზრი, რომ გამოვლენილმა დარღვევებმა შეიძლება გავლენა იქონია სისხლის სამართალწარმოებებსა და მათ შედეგებზე, და რომ ეს დარღვევები სისხლის სამართლის საქმის გადასინჯვის გარდა სხვა საშუალებით ვერ აღმოიფხვრება, უზენაესმა სასამართლომ დააკმაყოფილა შუამდგომლობა, გააუქმა ქვედა ინსტანციის სასამართლოების მანამდე მიღებული გადაწყვეტილებები, და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა ჰარჯუს რაიონულ სასამართლოს. ჰარჯუს რაიონულმა სასამართლომ 2007 წლის 13 ივნისის განაჩენით სისხლის სამართლის 1-06-15031 საქმეზე დაადგინა, რომ ბრალდებულის ბრალეულობის დამდგენი აქტები არ იყო გამაგრებული მტკიცებულებებით, და მის მიმართ უნდა იქნეს გამოტანილი გამამართლებელი განაჩენი.

► **უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 9 მაისის გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის საქმეზე no.3-1-2-2-12**

მსჯავრდებულის ადვოკატმა საკასაციო საჩივრის წარდგენის ბოლო ვადა გამოტოვა და არ წარადგინა საჩივარი დადგენილ ვადაში, რის გამოც საკასაციო წარმოება არ წამოწყებულა. ევროპულმა სასამართლომ 2011 წლის 22 ნოემბრის გადაწყვეტილებით (განაცხადი № 48132/07, *Andrejev v. Estonia*) დაადგინა, რომ ადვოკატის მიერ მისი ვალდებულებების შეუსრულებლობამ გამოიწვია მსჯავრდებულის სამართლიანი სასამართლოს უფლების დარღვევა. უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ რაკი მსჯავრდებულის უფლებები დაირღვა საკასაციო სამართალწარმოების არ წამოწყებით, წინა გადაწყვეტილება უნდა გაუქმდეს და საქმე გადაეცეს უზენაეს სასამართლოს ახალი წინასწარი წარმოებისთვის.

► **უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 14 მარტის გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის საქმეზე no.3-1-2-3-13. გარდა ამისა, უზენაესმა სასამართლომ**

დააკმაყოფილა იმ პირის შუამდგომლობა, რომელსაც პირადად არ წარუდგენია საჩივარი სტრასბურგის სასამართლოში, მაგრამ ვისი საქმეც მსგავსი იყო იმ საქმისა, რომელზეც ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა დარღვევა (ზემოთ მოყვანილი საქმე № 3-1-2-2-12, სადაც დადგინდა დაცვის ადვოკატის მიერ დაშვებული შეცდომა). სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის §367(2) მუხლიდან გამომდინარე, უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ დამცველის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობა წარმოადგენს სისხლის სამართლის კანონმდებლობის არსებით დარღვევას; მან გააუქმა ქვედა ინსტანციის სასამართლოების გადაწყვეტილება და მოითხოვა სააპელაციო სასამართლოსგან ბრალდებულის ადვოკატის საჩივრის მიღება და განხილვა, მიუხედავად იმისა, რომ იგი არ იყო წარმოდგენილი კანონით გათვალისწინებულ ვადაში.

მეგობრული მორიგების მნიშვნელობა (ცალმხრივი განცხადება)

რაც შეეხება სტრასბურგის სასამართლოს მიერ მეგობრული მორიგებების მიღებას, ესტონეთის უზენაესი სასამართლოს პოზიცია გამოითქვა ესტონეთის უზენაესი სასამართლოს კონსტიტუციური საკითხების განმხილველი პალატის მიერ 2011 წლის 22 თებერვლის გადაწყვეტილებაში საქმეზე იი. 3-4-1-18-10 კონსტიტუციური საკითხის გადასინჯვის თაობაზე. ამ საქმეში მომჩივანი ამტკიცებდა, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლების მოთხოვნის შეუძლებლობა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 37-ე მუხლის საფუძველზე საქმის განსახილველ საქმეთა ნუსხიდან ამორიცხვის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, ეწინააღმდეგება ესტონეთის კონსტიტუციას. უზენაესმა სასამართლომ პირველ რიგში აღნიშნა, რომ არც კონსტიტუცია და არც კონვენცია არ ითვალისწინებს ფუნდამენტურ უფლებას, რომელიც მოითხოვს, რომ ძალაში შესული განაჩენი შეიძლება გადაისინჯოს კონვენციის შესაბამისად მიღწეული მეგობრული მორიგების საფუძველზე. უზენაესმა სასამართლომ ხაზი გაუსვა, რომ მეგობრული მორიგების მიზანი საქმის საბოლოო გადაწყვეტაა (როგორც ეს ჩანს შესაბამისი დეკლარაციების ტექსტიდან). უზენაესმა სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ თუ ECtHR-მა დაადგინა, რომ მორიგების პირობები საკმარისია საქმის გადასაწყვეტად, ECtHR-ი არ მოელის სახელმწიფოსაგან დამატებითი ზომების გატარებას (მათ შორის, საქმის ხელახლა მოსმენას), განმცხადებლის ძირითადი უფლებების დაცვის მიზნით.

სამართლებრივი საფუძვლები

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის §702(1) მუხლის თანახმად, თუ გამოვლინდება ახალი გარემოებები, სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების ახალი მოსმენა შეიძლება გაიმართოს წარდგენილი შუამდგომლობის საფუძველზე გადაწყვეტილების გადასინჯვის დადგენილი პროცედურის შესაბამისად [...].

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის §702(2) 8) მუხლის თანახმად, გადაწყვეტილების გადასინჯვის ერთ-ერთი საფუძველია ის, რომ ECtHR-მა დაადგინა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის, ან მისი დამატებითი ოქმების დარღვევა სასამართლოს გადაწყვეტილების მიღებისას, და დარღვევის გამოსწორება ან კომპენსირება შესაძლებელია მხოლოდ გადაწყვეტილების გადასინჯვით.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის §204(1) მუხლის თანახმად, საქმის განხილვის მონაწილის, ან სხვა ნებისმიერი პირის შუამდგომლობის საფუძველზე, რომელიც სასამართლოს გადაწყვეტილებით უნდა ჩართულიყო საქმის წარმოებაში, საბოლოო ძალაში შესული განაჩენები და სასამართლო გადაწყვეტილებები შეიძლება გადაისინჯოს ახალი ფაქტების გამოვლენის შემთხვევაში.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის §240(2) (8) მუხლის თანახმად, გადაწყვეტილების გადასინჯვის ერთ-ერთ საფუძველს წარმოადგენს ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის, ან მისი ნებისმიერი ოქმის დარღვევასთან დაკავშირებით ECtHR-ში შეტანილი განაცხადი ადმინისტრაციული წარმოების შედეგად მიღებული განჩინების გამო, თუ დარღვევამ გავლენა იქონია საკითხის გადაწყვეტაზე, და მისი გონივრულად გამოსწორება და მიყენებული ზიანის კომპენსირება საქმის გადასინჯვის გარდა სხვაგვარად შეუძლებელია.

სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით შესაბამისი საჩივრები უნდა წარედგინოს უზენაეს სასამართლოს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებიდან

ნ თვის ვადაში. უზენაესი სასამართლო პირველ რიგში გადაწყვეტს, დასაშვებად ცნოს თუ არა შუამდგომლობა, და შემდგომ ან არ დააკმაყოფილებს შუამდგომლობას, ან ბათილად ცნობს მანამდე მიღებულ გადაწყვეტილებებს და დააბრუნებს საქმეს ხელახალი განხილვისათვის, ან ახალ გადაწყვეტილებას მიიღებს ამ საკითხზე.

პრეცედენტული სამართალი

ესტონეთს მხოლოდ რამდენიმე სამოქალაქო/ადმინისტრაციული საქმე აქვს, რომლებთან დაკავშირებითაც ECtHR-მა აღმოაჩინა დარღვევა, რომლის გამოც შესაძლოა ეროვნულ დონეზე წარმოება განახლდეს. აქედან გამომდინარე, ჩვენ ჯერჯერობით რეალური დაბრკოლებები ამ თვალსაზრისით არ შეგვექმნია (თუმცა ცხადია, რომ სამოქალაქო საქმეებზე წარმოების განახლება მესამე პირების უფლებებზე მოახდენს ზეგავლენას, და ეს შეიძლება პრობლემატური იყოს).

ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა საქმეებთან დაკავშირებით მხოლოდ ერთი მაგალითის მოყვანაა შესაძლებელი. **უზენაესი სასამართლოს 2011 წლის 8 ივნისის გადაწყვეტილება ადმინისტრაციულ საქმეზე no. 3-3-2-2-10.**

2009 წლის 8 ოქტომბრის ECtHR-ის გადაწყვეტილება (განაცხადი №10664/06, *Mikolenko v. Estonia*) სადაც დადგინდა, რომ განმცხადებლის პატიმრობა გაძევების მიზნით ზედმეტად ხანგრძლივი იყო. უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ დარღვევა არ შეიძლება აღმოიფხვრას რაიმე სხვა ზომით, გარდა საქმის ხელახალი განხილვისა. უზენაესმა სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა საქმის გადასინჯვის შესახებ შუამდგომლობა, კერძოდ, ECtHR-ის მიერ გამოვლენილი დარღვევის ნაწილში, და ბათილად ცნო ეროვნული სასამართლოების მიერ მიღებული შესაბამისი გადაწყვეტილებები. გარდა ამისა, უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ მომჩივანს უფლება ჰქონდა მიემართა პოლიციისა და სასაზღვრო დაცვის საბჭოსთვის ადმინისტრაციული სამართალწარმოების გადასინჯვის თხოვნით გაძევების ცენტრში მისი დაკავების ხარჯების კომპენსაციასთან დაკავშირებით, და საჭიროების შემთხვევაში მოეთხოვა ადმინისტრაციული აქტის გადასინჯვა.

ფინეთი

სისხლის სამართალწარმოება

სამართლებრივი საფუძველი

სასამართლო პროცედურების კოდექსი (4/1734)

თავი 31 – გასაჩივრების სხვა პროცედურები (109/1960)

საჩივარი

ნაწილი 1 (109/1960)

1. პროცესუალური დარღვევის საფუძველზე წარდგენილი საჩივრით საბოლოო გადაწყვეტილება შეიძლება გაუქმდეს:
 - (1) სასამართლოს კვორუმის არარსებობისას ან თუ საქმე არსებითი განხილვისთვის იქნა მიღებული მიუხედავად იმისა, რომ არსებობდა საქმის დაუშვებლად ცნობის საფუძველი არსებითად განხილვის გარეშე;
 - (2) თუ პირი გამოძახების გარეშე იყო მსჯავრდებული, ან თუ პირი, რომლის ჩვენებაც არ მოსმენილა, დაბარალდება განაჩენის გამო;
 - (3) თუ გადაწყვეტილება იმდენად დამაბნეველი ან ხარვეზიანია, რომ გაუგებარია საბოლოოდ რა დაადგინა სასამართლომ;
 - (4) თუ სამართალწარმოებაში დაშვებული იყო სხვა პროცედურული შეცდომა, რომელსაც სავარაუდოდ დიდი ზეგავლენა ჰქონდა საქმის შედეგზე.
2. ძირითად საჩივარზე გადაწყვეტილების მიღება ტერიტორიული იურისდიქციის არმქონე სასამართლოს მიერ არ მიიჩნევა საბოლოო გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძვლად, რაც მითითებულია პირველ ქვეპუნქტში (135/2009).

ნაწილი 2 (109/1960)

1. თუ პირს სურს საჩივრის შეიტანა პროცედურული ხარვეზის საფუძველზე, მას საჩივრის წერილი შეაქვს შესაბამის სააპელაციო სასამართლოში ან, თუ იგი ეხება სააპელაციო სასამართლოს, ან უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებას, წერილი უზენაეს სასამართლოში უნდა წარადგინოს.
2. თუ საჩივარი ეფუძნება 1(1) ან (4) ნაწილით გათვალისწინებულ გარემოებებს, საჩივარი უნდა შევიდეს ექვსი თვის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა. 1(2) ნაწილში მითითებულ შემთხვევაში ვადის ათვლა დაიწყება იმ თარიღიდან, როდესაც მომჩივანმა გადაწყვეტილების შესახებ შეტყობინება მიიღო.
3. თუ ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ვალდებულებების ზედამხედველობის უფლებამოსილების მქონე სამართალდამცავი ან საზედამხედველო ორგანო გამოავლენს პროცედურულ შეცდომას, რომელსაც სამართალწარმოების პროცესში ჰქონდა ადგილი, მიუხედავად მე-2 პუნქტის მოთხოვნებისა, საჩივრის წარდგენა შეიძლება ექვსი თვის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც შესაბამისი საზედამხედველო ორგანოს საბოლოო გადაწყვეტილების შესახებ იყო წარდგენილი შეტყობინება (666/2005).

სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუმჯობესება

ნაწილი 8 (109/1960)

სისხლის სამართლის საქმეზე მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილება შეიძლება ბრალდებულის სასარგებლოდ შეიცვალოს:

1. იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლოს წევრი ან თანამდებობის პირი, პროკურორი, მხარის წარმომადგენელი, ან ადვოკატი, საქმესთან დაკავშირებით ჩაიდენს დანაშაულებრივ ქმედებას, რომელმაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს საქმის შედეგზე;
2. თუ დოკუმენტი, რომელიც გამოყენებული იყო მტკიცებულებად, იყო ყალბი, ან მისი შინაარსი არ შეესაბამებოდა სიმართლეს, და იმ პირმა, რომელმაც დოკუმენტი წარადგინა, იცოდა ამის შესახებ, ან თუ მოწმემ, ან ექსპერტმა მოწმემ განზრახ მისცა ცრუ ჩვენება, და ნავარაუდევია, რომ დოკუმენტი ან ჩვენება გავლენას მოახდენდა შედეგზე; (732/2015)

3. თუ მითითება მოხდა ფაქტზე ან მტკიცებულებათა ნაწილზე, რომელიც არ იყო მანამდე წარმოდგენილი, და სავარაუდოდ, ამ მტკიცებულებათა წარდგენა გამოიწვევდა ბრალდებულის მიმართ გამამართლებელი განაჩენის გამოტანას, ან დანაშაულისთვის ნაკლებად მძიმე სასჯელის შეფარდებას, ან თუ არსებობს საქმის გადახედვისათვის სარწმუნო მიზეზები, ან ეჭვი, ჩაიდინა თუ არა ბრალდებულმა დანაშაული, რომლისთვისაც მას მსჯავრი დაედო; ან
4. თუ გადაწყვეტილება აშკარად ეფუძნება კანონის არასწორად გავრცელებას.

ნაწილი 8a (360/2003)

სისხლის სამართლის საქმეზე კონფისკაციის სანქციის თაობაზე საბოლოო გადაწყვეტილება შეიძლება შეიცვალოს ბრალდებულის სასარგებლოდ:

1. თუ არსებობს 8 (1), (2) ან (4) ნაწილში მითითებული პირობები;
2. თუ მითითება მოხდა ფაქტზე ან მტკიცებულებებზე, რომელიც არ იყო მანამდე წარმოდგენილი, და მისი წარმოდგენა, სავარაუდოდ, გამოიწვევდა კონფისკაციის მოთხოვნის უარყოფას, ან ბევრად მსუბუქი საკონფისკაციო სანქციის დაწესებას, ან თუ არსებობს სარწმუნო მიზეზი კონფისკაციაზე მიმართული სანქციის გადასასინჯად;
3. იმ შემთხვევაში, თუ დანაშაულთან დაკავშირებული ბრალდება, რომლის საფუძველზეც მოხდა კონფისკაციაზე მიმართული სანქციის დაწესება, შემდგომში მოიხსნა მტკიცებულებების უქონლობის გამო, ან სხვა მიზეზით, და წაყენებული ბრალის მოხსნის შედეგად აღარ არსებობდა კონფისკაციის სანქციის დაკისრების საფუძველი.

ნაწილი 9c (1290/2003)

1. სისხლის სამართლის საქმეში კონფისკაციის სანქციის თაობაზე საბოლოო გადაწყვეტილება შეიძლება შეიცვალოს ბრალდებულის საზიანოდ:
 - (1) თუ 8(1) ან 8 (2) პუნქტებში მითითებული გარემოებები სახეზეა და შეიძლება, ამის გამო არ იქნა დაკისრებული საკონფისკაციო ღონისძიება, ან დაეკისრა საჭიროზე უფრო მსუბუქი ზომა;
 - (2) თუ მიეთითა ისეთი ფაქტი ან მტკიცებულება, რომელიც მანამდე წარმოდგენილი არ ყოფილა, და სავარაუდოდ, მისი წარმოდგენა გამოიწვევდა კონფისკაციაზე მიმართული ზომის დაკისრებას, ან ბევრად უფრო მძიმე საკონფისკაციო სანქციის დაკისრებას.

2. გადაწყვეტილება 1(2) ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ საფუძვლებზე არ შეიძლება შეიცვალოს, თუ მხარე არ წარადგენს იმის დამადასტურებელ მტკიცებულებებს, რომ მას არ შეეძლო იმ სასამართლოში გასაჩივრებული ფაქტის ან მტკიცებულების წარდგენა, რომელმაც მიიღო გადაწყვეტილება ან განიხილა საჩივარი, ან რომ მას მტკიცებულების წარდგენის საწინააღმდეგო სხვა საფუძვლიანი მიზეზი ჰქონდა.

ნაწილი 10 (109/1960)

სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების გაუქმების მოთხოვნა სისხლის სამართლის საქმეში ბრალდებულის საზიანოდ, ან 9c ნაწილში მითითებულ შემთხვევაში სისხლის სამართლის საქმეზე მოპასუხის საზიანოდ, მომჩივანმა უნდა წარადგინოს ერთი წლის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც თხოვნის წარმდგენისთვის ცნობილი გახდა გარემოება, რომელსაც ეფუძნება თხოვნა, ან თუ თხოვნა ეფუძნება სხვა პირის მიერ ჩადენილ სისხლის სამართლებრივ ქმედებას ერთი წლის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა. თუმცა, ზემოხსენებული პერიოდის ათვლა არ უნდა დაიწყოს იმ თარიღზე უფრო ადრე, ვიდრე საბოლოო არ გახდა გადაწყვეტილება, რომლის გადასინჯვის თხოვნითაც გამოდის მომჩივანი. თუ სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების გადასინჯვის თხოვნა ეფუძნება მე-7 მუხლის 1(4) ქვეპუნქტში მითითებულ გარემოებას, ვადის ათვლა დაიწყება იმ დღიდან, როდესაც გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა. (1290/2003).

(2) გადაწყვეტილების გაუქმების მოთხოვნა სამოქალაქო საქმეზე ვერ იქნება წარდგენილი საბოლოო ძალაში მისი შესვლიდან 5 წლის შემდეგ, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც არსებობს სარწმუნო მიზეზი თხოვნის დასაკმაყოფილებლად.

პრეცედენტული სამართლის მაგალითები

უმენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება (KKO:1998:33)

სასამართლოს მიერ 1997 წლის 25 თებერვალში საქმეზე *Z v. Finland* (22009/93) მიღებული გადაწყვეტილებით, მთავრობის წარმომადგენელმა წერილი გაუგზავნა იუსტიციის მინისტრის მოადგილეს, რომელშიც სთხოვდა ეროვნულ დონეზე მიღებული განაჩენის ნაწილობრივ გაუქმების მოთხოვნის წარდგენას სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების მიზნით. იუსტიციის მინისტრის მოადგილემ წარადგინა ასეთი განცხადება.

1998 წლის 19 მარტს უზენაესმა სასამართლომ გადაწყვიტა, კონვენციის მე-8 მუხლზე მითითებით, გაეუქმებინა ეროვნული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება მომჩივანის სამედიცინო დოკუმენტაციის კონფიდენციალურობის დაცვის პერიოდთან დაკავშირებულ ნაწილში, და დაადგინა დოკუმენტების კონფიდენციალურობის დაცვა უფრო ხანგრძლივი დროით (10 წლის ნაცვლად 40 წლის მანძილზე). ამასთან, მხარეების სახელები და სოციალური უსაფრთხოების ნომრები არ შეიძლება გაუმჟღავნდეს მესამე მხარეს კონფიდენციალურობის შენახვის დადგენილი ვადის განმავლობაში. უზენაესი სასამართლო დაეყრდნო სასამართლო პროცედურის კოდექსის 31-ე თავის მე-8 ნაწილის მე-4 ქვეპუნქტს და პირველი ქვენაწილის მე-14 ნაწილს, აგრეთვე კონვენციასა და შესაბამის შიდა კანონმდებლობას სასამართლო პროცედურის გამჭვირვალობის შესახებ და დაადგინა, რომ შიდა განაჩენი ცალსახად კანონის არასწორ გამოყენებაზე იყო დაფუძნებული.

უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება (KKO:2008:24)

2008 წლის 14 მარტს უზენაესმა სასამართლომ (4 ხმით 1-ის წინააღმდეგ) დაადგინა სასამართლოს 2004 წლის 16 ნოემბრის გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით საქმეზე *Selistö v. Finland* (56767/00), რომ დაირღვა კონვენციის მე-10 მუხლი, და რომ სასამართლოს გადაწყვეტილება არ უნდა გაუქმებულიყო. უზენაესმა სასამართლომ გაითვალისწინა დროის გასვლაც. სასამართლომ დაადგინა, რომ ეროვნული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შედეგები გაქარწყლდა, და განმცხადებელი აღარ ზარალდება ამ გადაწყვეტილებით გამოწვეული უარყოფითი შედეგებისაგან. ამრიგად, აღარ არსებობდა საბოლოო გადაწყვეტილების გაუქმების შესახებ სასამართლო პროცედურის კოდექსის მე-15 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული მნიშვნელოვანი მიზეზები.

უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება (KKO:2009:84)

2009 წლის 27 ოქტომბერს უზენაესმა სასამართლომ (3 ხმით 2-ის წინააღმდეგ) დაადგინა სასამართლოს 2007 წლის 12 აპრილის გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით საქმეზე *Laaksonen v. Finland* (70216/01) კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევა, რადგან განმცხადებელს არ მიეცა შესაძლებლობა დაეცვა თავი სააპელაციო სასამართლოში მის მიმართ წაყენებულ ბრალთან დაკავშირებით, და დაადგინა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების

ნაწილობრივ გაუქმება. უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი ჰქონდა სასამართლო პროცედურის კოდექსის 31-ე თავის, პირველი ნაწილის, 1-ლი ქვენაწილის მე-4 ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ პროცედურულ შეცდომას, რამაც, საგარაუდოდ, გავლენა მოახდინა საქმის შედეგზე.

უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება (KKO:2011:100)

უზენაესმა სასამართლომ გადაწყვიტა განეხილა ვააბას სააპელაციო სასამართლოს მიერ 2006 წლის 25 აპრილის გადაწყვეტილების გაუქმების მოთხოვნა, მიუხედავად იმისა, რომ იგი წარდგენილი იყო სასამართლო პროცედურის კოდექსის 31-ე თავის მე-10 ნაწილით გათვალისწინებული ერთწლიანი ვადის ამოწურვის შემდეგ. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ 2010 წლის 6 ივლისის გადაწყვეტილებაში საქმეზე *Mariapori v. Finland* (37751/07) დაადგინა კონვენციის მე-10 მუხლის დარღვევა. უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ზემოთ მოყვანილი დებულების პირდაპირი მნიშვნელობით გამოყენებამ შეიძლება შექმნას სიტუაცია, რომელიც არ იძლევა მხარის იურიდიული უსაფრთხოების გარანტიას, და არ აკმაყოფილებს კონვენციით გათვალისწინებულ სამართლებრივ ვალდებულებებს. უზენაესმა სასამართლომ განსაზღვრული ვადის ამოწურვის წესი პრაქტიკაში სასამართლოს გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ მოთხოვნის დაკმაყოფილების საშუალებად გამოიყენა ისე, თითქოს მოთხოვნა წარდგენილ იქნა დაყოვნების გარეშე, ანუ უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება დაკისრებული სასჯელის შესახებ (თუმცა გადაწყვეტილება არ გაუქმებულა განმცხადებლის ცილისწამებაში დამნაშავედ ცნობის ნაწილში).

უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება (KKO:2012:52)

2012 წლის 24 მაისს, უზენაესმა სასამართლომ იუსტიციის კანცლერის თხოვნის საფუძველზე დაადგინა, რომ მის მიერ 2002 წლის 13 ივნისს მიღებული გადაწყვეტილება (KKO: 2002: 51) ბათილად უნდა იყოს ცნობილი. თხოვნა ეფუძნებოდა სასამართლოს 2010 წლის 12 იანვრის გადაწყვეტილებას საქმეზე *Suuripää v. Finland* (43151/02), რომლითაც დადგინდა კონვენციის 6§1 მუხლის დარღვევა, ანუ, ამ საქმის გარემოებათა გათვალისწინებით უზენაეს სასამართლოს არ შეეძლო განმცხადებლის საქმის ადეკვატურად გადაწყვეტა ზეპირი მოსმენის გარეშე. განმცხადებელი, რომელსაც შეუნარჩუნდა მეგობრული მორიგების შესაძლებლობა იუსტიციის კანცლერის მიერ თხოვნის წარდგენის საფუძველზე, შეუერთდა ამ მოთხოვნას.

უმენაესმა სასამართლომ, inter alia, მიუთითა ევროპის საბჭოს რეკომენდაციაზე №R (200)2 გარკვეულ შემთხვევებზე შიდასახელმწიფო დონეზე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების საფუძველზე საქმის წარმოების განახლებისა და საქმეების გადასინჯვის შესახებ, და დაადგინა, რომ საკმარისი საფუძველი არსებობდა გადაწყვეტილების გაუქმებისთვის, ამ კანონის 31-ე მუხლის პირველი ნაწილის, პირველი ქვენაწილის მე-4 პუნქტის შესაბამისად.

უმენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება (KKO:2014:94)

2010 წლის 23 დეკემბერს „ა“ მსჯავრდებულ იქნა სააპელაციო სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებით მძიმე საგადასახადო თაღლითობისა, და ასევე სხვა დანაშაულებისათვის. 2014 წლის 20 მაისს, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ გადაწყვეტილებაში საქმეზე Glantz v. Finland (37394/11) დაადგინა, რომ სასამართლომ დაარღვია კონვენციის მე-7 ოქმის მე-4 მუხლით დადგენილი ne bis in idem აკრძალვა, რადგან სისხლის სამართალწარმოება გაგრძელდა მას შემდეგ, რაც იმავე სამართალწარმოების საფუძველზე გადასახადის გაზრდა საბოლოო გახდა.

უმენაესმა სასამართლომ (პლენარული) დაადგინა (12 ხმით 7-ის წინააღმდეგ), რომ 31-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის 1-ლი ქვენაწილის საფუძველზე პროცედურულ შეცდომას ადგილი არ ჰქონია, და არ დაუჭირა მხარი უმენაესი სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილების გაუქმებას მძიმე საგადასახადო თაღლითობის შესახებ.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

სამართლებრივი საფუძვლები

სასამართლო პროცედურების კოდექსი (4/1734)

თავი 31 – გასაჩივრების სხვა მექანიზმები (109/1960)

სარიგარი

ნაწილი 1 იხილეთ გემოთ სისხლის სამართალწარმოების ნაწილში

ნაწილი 2 (109/1960) იხილეთ გემოთ სისხლის სამართალწარმოების ნაწილში საბოლოო გადაწყვეტილების გაუქმება

1. სამოქალაქო საქმეზე მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილება შეიძლება გაუქმდეს:
 - (1) იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლოს წევრი, ან თანამდებობის პირი, პროკურორი, მხარის წარმომადგენელი, ან ადვოკატი, საქმესთან დაკავშირებით ჩაიდენს დანაშაულებრივ ქმედებას, რომელმაც შეიძლება გავლენა იქონიოს საქმის შედეგზე;
 - (2) თუ დოკუმენტი, რომელიც გამოყენებული იყო მტკიცებულებად, იყო ყალბი, ან მისი შინაარსი არ შეესაბამებოდა სიმართლეს, და იმ პირმა, რომელმაც დოკუმენტი წარადგინა, იცოდა ამის შესახებ, ან თუ მოწმე, ან ექსპერტი მოწმე განზრახ მისცემს ცრუ ჩვენებას, და ნავარაუდევია, რომ დოკუმენტი ან ჩვენება გავლენას მოახდენდა შედეგზე; (732/2015)
 - (3) თუ მითითება მოხდა ფაქტზე ან მტკიცებულებათა ნაწილზე, რომელიც მანამდე არ იყო წარმოდგენილი, და სავარაუდოდ, ამ მტკიცებულებათა წარდგენა გამოიწვევდა ბრალდებულის მიმართ გამამართლებელი განაჩენის გამოტანას, ან დანაშაულისთვის ნაკლებად მძიმე სასჯელის შეფარდებას, ან თუ არსებობს სარწმუნო მიზეზები, რომ საქმე გადაიხედოს, ან გაჩნდეს ეჭვი, ჩაიდინა თუ არა ბრალდებულმა დანაშაული, რომლისთვისაც მას მსჯავრი დაედო; ან
 - (4) თუ გადაწყვეტილება აშკარად ეფუძნება კანონის არასწორად გავრცელებას.
3. გადაწყვეტილება არ შეიძლება შეიცვალოს 1(3) ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ საფუძვლებზე, თუ მხარე არ წარადგენს მტკიცებულებებს, რომ მას არ შეეძლო იმ სასამართლოში გასაჩივრებული ფაქტის ან მტკიცებულების წარდგენა, რომელმაც მიიღო გადაწყვეტილება, ან განიხილა საჩივარი; ან რომ მას ჰქონდა სხვა საფუძვლიანი მიზეზი, რათა არ წარედგინა მტკიცებულება.

ნაწილი 10 (109/1960) იხილეთ ზემოთ სისხლის სამართალწარმოების ნაწილში

პრეცედენტული სამართლის მაგალითები

უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება (KKO, 1996 წლის 12 დეკემბერი, no. 4823)

1996 წლის 12 დეკემბერს უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ კონვენციის დარღვევა ზოგიერთი დოკუმენტის შეტყობინების ვალდებულებასთან

დაკავშირებით არ იძლევა საფუძველს, რომ სამოქალაქო საქმეზე მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილება გადაისინჯოს სასამართლო პროცედურის კოდექსის 31-ე თავის, მე-7 ნაწილის მიხედვით. 1995 წლის 19 ივლისის გადაწყვეტილებით საქმეზე *Kerojärvi v. Finland* (17506/90) ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევა გარკვეული დოკუმენტების შესახებ ინფორმაციის წარუდგენლობის გამო. შემდგომში, სასამართლო პროცედურის კოდექსის 31-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად წარდგენილი თხოვნა, რომელიც ითვალისწინებს სამოქალაქო საქმეზე წარმოების განახლებას იმ შემთხვევებში, თუ განჩინება მიღებულ იქნა „კანონის აშკარად არასწორი გამოყენების შედეგად“, არ დაკმაყოფილდა ასეთი თხოვნის წარდგენის ვადის ამოწურვის გამო.

უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება (KKO:2011:100)

ბემოთ ხსენებულ საქმეში უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ არ არსებობდა ზიანის ანაზღაურებასთან დაკავშირებით ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილების ბათილად ცნობის საფუძველი. უზენაესი სასამართლოს განცხადებით, განმცხადებლის მიერ მოთხოვნილი ზიანის კომპენსაციის ოდენობა, რომელიც არ იყო გათვალისწინებული ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებით, არ შეიძლება ჩაითვალოს ძალიან მაღალ მოცულობად. მან ასევე დაადგინა, რომ ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილება ძირითადად არ ეწინააღმდეგებოდა სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს, რომელიც არსებობდა გადაწყვეტილების მიღების მომენტში, და არ შეიძლება ჩაითვალოს, რომ გადაწყვეტილება ეფუძნებოდა კანონის აშკარად არასწორ ინტერპრეტაციას, როგორც ამას მოითხოვს სასამართლო წარმოების კოდექსი სამოქალაქო საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილების გასაუქმებლად. უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ზიანის ანაზღაურების მიზნით მიკუთვნებული კომპენსაცია ვერ იქნება მიჩნეული სერიოზულ უარყოფით შედეგად.

უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება (KKO:2014:35)

A, რომელიც დაიბადა მამობის შესახებ კანონის ძალაში შესვლამდე (700/1975), სარჩელი წარადგინა იმის დასადგენად, რომ B იყო მისი მამა. 2003 წლის 17 ნოემბერს უზენაესმა სასამართლომ (KKO: 2003: 107) უარყო მისი მოთხოვნა. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ 2010 წლის 6 ივლისის

გადაწყვეტილებით საქმეზე *Grönmark v. Finland* (17038/04) დაადგინა, რომ დაირღვა განმცხადებლის პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლება. განმცხადებელმა მოითხოვა უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმება. უზენაესმა სასამართლომ (პლენარული) დაადგინა (9 ხმით 8-ის წინააღმდეგ), რომ მამობის შესახებ კანონპროექტის მიზანია (11/2015, ძალაში შევიდა 2016 წლის 1 იანვარს) ამ პრობლემების გადასაჭრელად კანონის რეტროაქტიული გავრცელების დაშვება. ამდენად, კანონპროექტის ძალაში შესვლამდე მან ძალაში დატოვა განცხადება შემდგომ განსახილველად.

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება

სამართლებრივი საფუძვლები

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი (586/1996)

თავი 1 – გავრცელების სფერო და უპირატესი ძალა

ნაწილი 1 – გავრცელების სფერო

1. ეს კანონი ვრცელდება ზოგად ადმინისტრაციულ სასამართლოებში სამართალწარმოების პროცესზე.
2. ეს კანონი ასევე ვრცელდება იმ შემთხვევებზე, როდესაც ადმინისტრაციული გადაწყვეტილება გასაჩივრდება ადმინისტრაციულ ორგანოში, სააპელაციო საბჭოში, ან სხვა მსგავს სპეციალურ ორგანოში საჩივრით მიმართვის გზით.

თავი 11 – სააპელაციო გასაჩივრების საგანგებო პროცედურა

ნაწილი 58 – საგანგებო სააპელაციო საჩივრის წარდგენის საშუალებები

ადმინისტრაციული გადაწყვეტილება, რომელიც საბოლოო გახდება, ექვემდებარება საგანგებო გასაჩივრების პროცედურას, ამოწურული ვადის აღდგენის, ან გაუქმების გზით.

ნაწილი 63 – გადაწყვეტილების გაუქმება

1. გადაწყვეტილება შეიძლება გაუქმდეს:
 - (1) თუ დაშვებულია პროცედურული შეცდომა, რომელმაც შეიძლება გავლენა იქონია მიღებულ გადაწყვეტილებაზე;

- (2) თუ გადაწყვეტილება ეფუძნება კანონის არასწორ გავრცელებას, ან შეცდომას, რომელმაც მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია გადაწყვეტილების მიღებაზე;
- (3) თუ გამოვლინდება ახალი მტკიცებულება, რომელმაც შესაძლოა გავლენა იქონიოს შესაბამის გადაწყვეტილებაზე, და მტკიცებულების დროულად წარუდგენლობა არ არის განპირობებული განმცხადებლის ბრალით;
2. გადაწყვეტილება არ გაუქმდება, თუ იგი არ არღვევს პირის უფლებას, ან თუ მიჩნეული იქნება, რომ გადაწყვეტილების გაუქმება საზოგადოებრივ ინტერესს წარმოადგენს.
3. გადაწყვეტილება არ გაუქმდება, თუ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით შეიძლება წარდგენილი იქნეს საგადასახადო საჩივარი, ან პროცედურული საჩივარი იმავე საფუძველზე.

ნაწილი 64 – საჩივარი გადაწყვეტილების გაუქმების თაობაზე

1. გადაწყვეტილების გაუქმების შესახებ მოთხოვნა უზენაეს ადმინისტრაციულ სასამართლოს უნდა წარედგინოს. უზენაესი ადმინისტრაციული სასამართლოსთვის განსახილველად წარდგენილ საკითხთან დაკავშირებით შესაბამისი გადაწყვეტილება შეიძლება გაუქმდეს განაცხადის ან წინადადების წარდგენის გარეშე.
2. ბათილად ცნობა დასაშვებია 5 წლის განმავლობაში იმ თარიღიდან, როდესაც გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა. განაცხადის ან წინადადების გარეშე გადაწყვეტილების გაუქმება იმავე ვადებში უნდა მოხდეს. მნიშვნელოვანი მიზეზების არსებობის შემთხვევაში გადაწყვეტილება შეიძლება გაუქმდეს ამ ვადის ამოწურვის შემდეგაც.

ნაწილი 65 – სააპელაციო დოკუმენტი

1. საგანგებო საჩივარი წერილობით უნდა წარედგინოს.
2. სააპელაციო დოკუმენტი, რომელიც წარდგენილი იქნება საჩივრის განმხილველი ორგანოსთვის, შეიცავს მოთხოვნას და მის საფუძველს. შესაბამისი გადაწყვეტილება უნდა დაერთოს დოკუმენტს ორიგინალის, ან ასლის სახით, ისევე როგორც სხვა დოკუმენტები, რომლებზეც საჩივარია დაფუძნებული.
3. სააპელაციო დოკუმენტი გადაეცემა იმ უფლებამოსილ ორგანოს, რომელიც გადაწყვეტილებას იღებს სააპელაციო საჩივარზე, ან იმ ორგანოს, რომელმაც მიიღო გადაწყვეტილება.

ნაწილი 66 – აღსრულების ორდერი

საგანგებო სააპელაციო საჩივრის განხილვის უფლებამოსილების მქონე ორგანოს შეუძლია გასცეს აღსრულების ბრძანება, 32-ე ნაწილში ასახული სააპელაციო ორგანოების მიერ აღსრულების ბრძანების გაცემის შესახებ დებულების შესაბამისად.

ნაწილი 67 – გადაწყვეტილება საგანგებო სააპელაციო საჩივრის თაობაზე

1. გადაწყვეტილებაში გასაჩივრების ამოწურული ვადის აღდგენის შესახებ იმავდროულად მითითებულია, თუ როგორ უნდა დაიცვას განმცხადებელმა აღდგენილ ვადასთან დაკავშირებული მოთხოვნები.
2. გადაწყვეტილება შეიძლება გაუქმდეს პროცედურული საჩივრის საფუძველზე, მთლიანად ან ნაწილობრივ. თუ საქმე გადახედვას საჭიროებს, ის დაუბრუნდება იმ ორგანოს, რომელმაც გადაწყვეტილება მიიღო. თუ ამ ორგანოს არ გააჩნია შესაბამისი იურისდიქცია, საქმე შეიძლება შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე ორგანოს გადაეცეს.
3. პროცედურული საჩივრის საფუძველზე, ან გადაწყვეტილების გაუქმებისას, უფლებამოსილმა ორგანომ შეიძლება დაუყოვნებლივ გადასინჯოს გადაწყვეტილება, თუ საკითხი ცალსახად ნათელი იქნება.

ნაწილი 68 – საგანგებო საჩივრის შესახებ დებულების გამოყენება

საგანგებო საჩივრების შემთხვევებში ამოქმედდება ამ კანონით გათვალისწინებული გასაჩივრების შესახებ დებულებები შესაბამისი მოცულობით.

პრეცედენტული სამართლის მაგალითები

უმენაესი ადმინისტრაციული სასამართლოს გადაწყვეტილება (KHO 2008:45)

2008 წლის 12 ივნისს, A-ს თხოვნის საფუძველზე უმენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ გააუქმა სადაზღვევო საქმეთა განმხილველი სასამართლოს გადაწყვეტილება სადაზღვევო სამართალწარმოების პროცესში დაშვებული პროცედურული შეცდომის გამო. სადაზღვევო სასამართლომ არ ჩაატარა მეპირი მოსმენა, როგორც ამას მომჩივანი ითხოვდა, და გარდა

ამისა, არ დააკმაყოფილა მისი თხოვნა ფინეთის სოციალური დაზღვევის ინსტიტუტის ორი განცხადების გაერთიანების თაობაზე. უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ ვერ დაადგინა საქმის ზეპირი მოსმენის ჩატარების ცალსახა აუცილებლობა, როგორც ამას ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 34-ე მუხლი მოითხოვს. აქედან გამომდინარე, უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ გააუქმა სადაზღვევო სასამართლოს გადაწყვეტილება და საქმე გადასახედად დაუბრუნა სადაზღვევო სასამართლოს.

უზენაესი ადმინისტრაციული სასამართლოს გადაწყვეტილება (KHO 27.2.2015)

2015 წლის 27 თებერვლის გადაწყვეტილებით, უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ ვერ აღმოაჩინა ისეთი მნიშვნელოვანი მიზეზები, რომელთა საფუძველზეც შესაძლებელი იქნებოდა გადაწყვეტილების გაუქმება ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 63-ე და 64-ე მუხლების შესაბამისად, თუმცა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2012 წლის 3 ივლისის გადაწყვეტილებით, საქმეზე *X v. Finland* (34806/04) დადგინდა კონვენციის დარღვევა, და სასამართლოს გადაწყვეტილებით, ეროვნული კანონმდებლობის განახლების აუცილებლობა დადგა. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ არასწორად მიიღო გადაწყვეტილება განმცხადებლის იძულებითი მკურნალობის თაობაზე. ამ ხარვეზების გამო სასამართლომ განაცხადა, რომ გადაწყვეტილებები უნდა გაუქმდეს მიუხედავად იმისა, რომ ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 64-ე ნაწილის თანახმად, გადაწყვეტილების ძალადაკარგულად ცნობა დასაშვებია გადაწყვეტილების ძალაში შესვლიდან 5 წლის ვადაში.

უზენაესი ადმინისტრაციული სასამართლოს გადაწყვეტილება (KHO 2015:29)

ფინეთის საიმიგრაციო სამსახურმა მოითხოვა მის მიერ 2004 და 2005 წლებში მიღებული ორი გადაწყვეტილების გაუქმება იმ საფუძველზე, რომ მოქალაქეობა იყო მოთხოვნილი და მინიჭებული განმცხადებელთა ნათესავების პირადი მონაცემების საფუძველზე. უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ დაადგინა (4 ხმით 4-ის წინააღმდეგ), რომ ფინეთის კონსტიტუციის (731/1999) მე-5 ნაწილის მე-2 პარაგრაფი, რომლის მიხედვითაც, არავის შეიძლება ჩამოერთვას ფინეთის მოქალაქეობა, გარდა კანონით დადგენილი საფუძვლებისა, არ ზღუდავდა პირის შესაძლებლობას მოეთხოვა მოქალაქეობასთან

დაკავშირებული საბოლოო გადაწყვეტილების გაუქმება. მოქალაქეობასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილება არ შეიძლება გასაჩივრდეს, თუ გასულია 5 წელზე მეტი იმ თარიღიდან, როდესაც საიმიგრაციო სამსახურმა წარადგინა მოთხოვნა უზენაეს ადმინისტრაციულ სასამართლოში გადაწყვეტილების გაუქმების თაობაზე. ამგვარად, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 64-ე ნაწილის თანახმად, გადაწყვეტილებები მხოლოდ მნიშვნელოვანი მიზეზების გამო შეიძლება გაუქმდეს. საიმიგრაციო სამსახურმა თავის მოთხოვნაში არ მიუთითა ფაქტებზე, რომლებიც დაკავშირებულია მომჩივანთათვის შეცდომით მინიჭებულ მოქალაქეობასთან, და იმ პირებზე, ვისი მონაცემების საფუძველზეც იქნა მიკუთვნებული მოქალაქეობა. უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა გადაწყვეტილების ბათილად ცნობის მოთხოვნა.

საფრანგეთი

სისხლის სამართლის პროცედურები

1. როგორი მიდგომა იყო გამოყენებული თქვენს შიდა სამართალში სისხლის სამართლის პროცედურების ხელახალი გახსნის მიმართ და არსებობს თუ არა პროცედურების ხელახალი გახსნის წარმატებული მაგალითები?

1) არსებულ სამართალზე

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განაჩენთა გამოცხადებისშემდგომი სისხლის სამართლის გადაწყვეტილების ხელახალი განხილვა შემოღებული იყო 2000 წლის 15 ივნისის კანონი no 2000-516 მუხლი 89-ით, რომელიც აძლიერებს უდანაშაულობის პრეზუმფციას და მხვერპლთა უფლებებს.

2014 წლის 20 ივნისის კანონში no 2014-640-მდე, განსაკუთრებული გასაჩივრების რეჟიმი ფიგურირებდა ცალკე, გადახედვის სათაურში, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 626-1-დან 626-7-მდე მუხლებში (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის წიგნი III, თავი III).

ამ დებულებების მიხედვით, სისხლის სამართლის საბოლოო გადაწყვეტილების ხელახალი განხილვის მოთხოვნა დანაშაულში დამნაშავედ ცნობილი ნებისმიერი პირის სასარგებლოდ შეიძლებოდა, რამდენადაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განაჩენიდან გამომდინარე, განაჩენი გამოტანილი იყო ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტურ თავისუფლება-

თა დაცვის კონვენციის დებულებების ან მისი დამატებითი პროტოკოლების დარღვევით; თუ დაფიქსირებული დარღვევა, თავისი ბუნებითა და სიმძიმით, მსჯავრდებული პირისთვის იწვევს დამაზარალებელ შედეგებს, მას კონვენციის 41-ე მუხლის საფუძველზე მინიჭებული „სამართლიანი დაკმაყოფილება“ (satisfaction équitable) ვერ დაასრულებდა.

ხელახალი განხილვა შეიძლება მოეთხოვა იუსტიციის მინისტრს, საკასაციო სასამართლოს გენერალურ პროკურორს, მსჯავრებულს, ან, უუნარობის შემთხვევაში, მის კანონიერ წარმომადგენელს, და მსჯავრდებულის მემკვიდრეებს, მსჯავრდებულის გარდაცვალების შემთხვევაში.

მოთხოვნა უნდა გადასცემოდა საკასაციო სასამართლოს შვიდი მოსამართლისაგან შემდგარ კომისიას, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებიდან ერთი წლის ვადაში.

საჯარო მოსმენის შემდეგ, კომისია გადაწყვეტილებას იღებდა მოთხოვნის საფუძვლიანობის შესახებ.

კომისია, თუ მოთხოვნას ჩათვლიდა საფუძვლიანად, მოქმედებდა შემდეგნაირად:

- ▶ თუ მსჯავრდებულის აპელაციის ხელახალი განხილვა ევროპული სასამართლოს მიერ დაფიქსირებული დარღვევის გამოსწორების ხასიათისა იყო, კომისია საქმეს აბრუნებდა საკასაციო სასამართლოში, რომელიც გადაწყვეტილებას პლენარულ სესიაზე იღებდა;
- ▶ სხვა შემთხვევებში კომისია საქმეს აბრუნებდა იმავე ტიპისა და იმავე დონის სასამართლოში, როგორიც იყო სადავო გადაწყვეტილების გამომტანი სასამართლო.

2014 წლის 20 ივნისის კანონმა no 2014-640 ბევრი ცვლილება შემოიტანა:

თუმცა ხელახალი განხილვის პირობები არ შეცვლილა. მაგრამ მსგავსი სასამართლო მიმართვის მთხოვნელთა სია გაფართოვდა, მსჯავრდებულის გარდაცვალების ან დეკლარირებული არყოფნის შემთხვევაში გავრცელდა მის მეუღლეზე, სოლიდარობის სამოქალაქო პაქტით დაკავშირებულ პარტნიორზე, მის თანამოსახლეზე, მის შვილებზე, მის მშობლებზე, მის შვილიშვილებზე ან შვილთაშვილებზე, ან მის უნივერსალურ მემკვიდრეებზე.

გარდა ამისა, შეიცვალა კომპეტენტური ორგანო. შეიქმნა გადახედვისა და ხელახალი განხილვის ერთიანი სასამართლო, რომელიც შედგება საკასაციო სასამართლოს ექვსი პალატის თვრამეტი მოსამართლისაგან; იგი ერთხელ განახლებადია სამი წლის ვადით. მას თავმჯდომარეობს კრიმინალური პალატის თავმჯდომარე. ამ სასამართლოს ხუთი წევრი დანიშნულია გადახედვისა და ხელახალი განხილვის შესახებ მოთხოვნების განმხილველი კომისიის შემადგენლობაში; ეს კომისია განიხილავს მოთხოვნებს, ხოლო განაჩენის ფორმირების ჯგუფი (formation du jugement) კი შედგება დანარჩენი ცამეტი მოსამართლისაგან.

როდესაც გადახედვისა და ხელახალი განხილვის შესახებ მოთხოვნების განხილვის კომისია ღებულობს ხელახალ განხილვაზე მოთხოვნას, მისი თავმჯდომარე გადაწყვეტილებას ბრძანებულებით იღებს. იგი მიმართავს სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებიდან ერთი წლის ვადაში ჩამოყალიბებულ მოთხოვნების გადახედვისა და ხელახალი განხილვის სასამართლოს განაჩენის ფორმირების ჯგუფს (განაჩენის გამომტან შემადგენლობას), ამ მოთხოვნებისათვის ის აფიქსირებს სტრასბურგის სასამართლოს განაჩენს, რომელიც ადგენს მსჯავრდებულზე მოქმედი კონვენციის დარღვევას.

თუ შესაძებელია ახალი შეპირისპირებითი დებატების გამართვა, გადახედვისა და ხელახალი განხილვის სასამართლოს განაჩენის ფორმულირების შემადგენლობა მოსარჩელეს მიმართავს იმავე ტიპისა და იმავე ინსტანციის სასამართლოსაკენ, მაგრამ არა იმ სასამართლოსაკენ, რომლისგანაც მომდინარეობს გაუქმებული გადაწყვეტილება. თუმცა, ხელახალი განხილვის მოთხოვნისას იმ შემთხვევაში, თუ მსჯავრდებულის აპელაციის ხელახალი განხილვა, ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტურ თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის შესაბამის პირობებში, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დაფიქსირებული დარღვევის გამოსასწორებელი ბუნებისაა, იგი მოსარჩელეს მიმართავს საკასაციო სასამართლოს პლენარული სესიისაკენ.

თუკი შეუძლებელია ახალი დებატების გამართვა, კერძოდ ამნისტიის, გარდაცვალების, ერთი ან რამდენიმე მსჯავრდებულის სასამართლოში გამოუცხადებლობის ან დაუსწრებლობის, სისხლისსამართლებრივი უპასუხისმგებლობის შემთხვევაში, სასარჩელო ან სასჯელის ხანდამშულობის შემთხვევაში, გადახედვისა და ხელახალი განხილვის სასამართლოს განაჩენის ფორმულირების შემადგენლობა, მას შემდეგ, რაც ფორმალურად დააფიქსირებს მას, არსებით გადაწყვეტილებას იღებს დაზარალებულ მხარეთა დასწრებით (თუ ასეთი არის

პროცესზე) და მის მიერ დანიშნული წარმომადგენლის თანდასწრებით თითო-ეული გარდაცვლილის მოსაგონებლად; ამ შემთხვევაში, იგი მხოლოდ მსჯავრდების იმ გადაწყვეტილებებს აუქმებს, რომლებსაც უსაფუძვლოდ თვლის და თუ ასეთი შემთხვევაა, გარდაცვლილებს პასუხისმგებლობისგან ათავისუფლებს.

სასჯელის აღსრულების შეჩერების მოთხოვნებზე, სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლი 625 განმარტავს: „განხილვის კომისიასა და განაჩენის ფორმირების შემადგენლობას შეუძლია მიმართოს კრიმინალურ პალატას სასჯელის აღსრულების შეწყვეტის მოთხოვნით. მსჯავრდებულს ასევე შეუძლია თავისი სასჯელის აღსრულების შეწყვეტის მოთხოვნით მიმართოს განხილვის კომისიასა და განაჩენის ფორმირების შემადგენლობას, რომლებიც მის მოთხოვნას კრიმინალურ პალატას გადასცემენ. კრიმინალური პალატის წევრები, რომლებიც გადახედვისა და ხელახალი განხილვის სასამართლოში იკრიბებიან, არ მონაწილეობენ განხილვებში, არც გადაწყვეტილების მიღებაში. /კრიმინალურ პალატას, როცა სასჯელის აღსრულების შეწყვეტას ბრძანებს, შეუძლია გადაწყვიტოს, რომ ეს შეწყვეტა შერწყმული იყოს 731-ე და 731-1 მუხლებით გათვალისწინებული პირობითი განთავისუფლების პირობების მთლიანი ან ნაწილობრივი დაცვის ვალდებულებასთან, მათ შორის, საჭიროების შემთხვევაში, მობილური ელექტრონული ზედამხედველობის ქვეშ განთავსების პირობებითან./ იგი თავის გადაწყვეტილებაში აზუსტებს იმ ვალდებულებებს და აკრძალვებს, რომელსაც ექვემდებარება მსჯავრდებული და ნიშნავს სასჯელის აღმსრულებელ მოსამართლეს, რომლის კონტროლის ქვეშაც არის განთავსებული ეს უკანასკნელი. სასჯელის აღმსრულებელ მოსამართლეს შეუძლია შეცვალოს ის ვალდებულებები და აკრძალვები, რომლებსაცაა დაქვემდებარებული მსჯავრდებული, მუხლი 712-ნ-ით გათვალისწინებულ პირობებში./ ეს ვალდებულებები და აკრძალვები მოქმედებს ერთი წლის მანძილზე, და შეიძლება გაგრძელდეს იმავე ვადით, კრიმინალური პალატის მიერ./ მსჯავრდებულის მიერ იმ ვალდებულებებისა და აკრძალვების შემთხვევაში, რომლებსაც ექვემდებარება, სასჯელის აღსრულების მოსამართლეს შეუძლია მიმართოს კრიმინალურ პალატას, რათა სასჯელის აღსრულების შეწყვეტა დასრულდეს. მას შეუძლია გასცეს 712-17 მუხლით გათვალისწინებული მანდატები და ბრძანოს მსჯავრდებულის წინასწარი პატიმრობა მუხლი 712-19-ის საფუძველზე. ამ შემთხვევაში, კრიმინალურმა პალატამ გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს ერთი თვის ვადაში. თუ ის არ დაასრულებს სასჯელის აღსრულების შეწყვეტას, მას შეუძლია შეცვალოს ვალდებულებები და აკრძალვები, რომლებსაც ექვემდებარება მსჯავრდებული./ თუ სასამართლოს განაჩენის ფორმირების შემადგენ-

ლობა, რომელიც გადაწყვეტილებას იღებს ხელახალ განხილვაზე, აუქმებს სასჯელს მისი აღსრულების შეჩერების გარეშე, პირი, რომელიც აღასრულებს თავისუფლების აღმკვეთ სასჯელს, კვლავ დაკავებულია და ამ პატიმრობამ არ უნდა გადააჭარბოს გამოცხადებული სასჯელის ხანგრძლივობას; ეს გრძელდება, კონკრეტული შემთხვევის შესაბამისად, საკასაციო სასამართლოს, რომელიც პლენარულ ასამბლეაზე იღებს გადაწყვეტილებას, ან არსებითი განხილვის სასამართლოს გადაწყვეტილებამდე. ეს გადაწყვეტილება მიიღება ერთი წლის ვადაში გადახედვისა და ხელახალი განხილვის სასამართლოს გადაწყვეტილებიდან მოყოლებული. ამ ვადაში საკასაციო სასამართლოს ან არსებითი განხილვის სასამართლოს გადაწყვეტილების არარსებობის შემთხვევაში, პიროვნება განთავისუფლებულია, თუ ის არ არის პატიმრობაში სხვა მიზეზით. ამავე ვადის განმავლობაში პიროვნება მიიჩნევა დროებით პატიმრობაში მყოფად და მას შეუძლია განთავისუფლების მოთხოვნა 148-6 და 148-7 მუხლებით გათვალისწინებულ პირობებში. ეს მოთხოვნები განხილულია 148-1 და 148-2 მუხლებით. თუმცა, როცა გადახედვის და ხელახალი განხილვის სასამართლოს განაჩენის ფორმულირების შემადგენლობა აბრუნებს საქმეს საკასაციო სასამართლოს პლენარული ასამბლეის წინაშე, განთავისუფლების შესახებ მოთხოვნები განხილულია სააპელაციო სასამართლოს განხილვის პალატის მიერ, რომლის დაქვემდებარებაშიც შედის ის სასამართლო, რომელმაც მიუსაჯა დაინტერესებულ პირს.“

ბ) ყველაზე მნიშვნელოვანი საქმეები, რომლებიც ხელახალი განხილვის საგანი იყო (აღამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გამოცხადებული მსჯავრდებულების გაგრძელება):

N.B. 2003 წლიდან ხელახალი განხილვის კომისიამ სულ 25-ჯერ მიიღო გადაწყვეტილება.

**– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2014 წლის 25 სექტემბერი, ჟან-ჟაკ მორელი.**

დაინტერესებულმა პირმა მოთხოვნა შეიტანა 2014 წლის 21 მარტს, 2009 წლის 15 იანვრის საბოლოო გადაწყვეტილების ხელახალი განხილვის მოთხოვნით, რომლითაც პარიზის სააპელაციო სასამართლომ იგი დამნაშავედ გამოაცხადა და საჯარო დისკრედიტაციაში ბ-ნი სანტონის მიმართ და მიუსაჯა ჯარიმა ათასი ევროს ოდენობით, ასევე დააკისრა სამოქალაქო პასუხისმგებლობა.

ცნობისათვის, 2013 წლის 10 ოქტომბრის განაჩენით, ადამიანის უფლებათა სასამართლომ, ჩათვალა, რომ წონასწორობა არ იყო დაცული მოსარჩელის გამოხატვის თავისუფლების უფლების დაცვის აუცილებლობასა და მოსარჩელის უფლებებისა და რეპუტაციის დაცვის აუცილებლობას შორის, და გადაწყვიტა, რომ დარღვეული იყო ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა კონვენციის მე-10 მუხლი.

ხელახალი განხილვის კომისიამ დასაშვებად გამოაცხადა მისი მოთხოვნა, პარიზის სააპელაციო სასამართლოს 2009 წლის 15 იანვრის განაჩენის ხელახალი განხილვის მოთხოვნა დააკმაყოფილა და საქმე დააბრუნა სენ-დენის სააპელაციო სასამართლოს წინაშე.

**– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2013 წლის 25 აპრილი, დავიდ ფრომენსი**

დაინტერესებულმა პირმა მოთხოვნები შეიტანა 2013 წლის 1 მარტს, რომლითაც, ერთი მხრივ, მოითხოვდა 2008 წლის 3 ოქტომბრის საბოლოო გადაწყვეტილების ხელახალ განხილვას, რომლითაც რეუნიონის დეპარტამენტის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლომ იგი დამნაშავედ ცნო მკვლელობის მცდელობაში და მიუსაჯა ოცდაათი წლით თავისუფლების აღკვეთა და ათი წლით სამოქალაქო და საოჯახო უფლებების ჩამორთმევა, მეორე მხრივ, ამ სასჯელის აღსრულების შეწყვეტა.

ცნობისათვის, 2013 წლის 10 იანვრის განაჩენით, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ, მეხუთე განყოფილებამ, ჩათვალა, რომ ადგილი ჰქონდა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა კონვენციის მუხლი 6 §1-ის დარღვევას იმ მოტივით, რომ ბატონ ფრომანსს არ ჰქონია საკმარისი გარანტიები, რომელიც სასჯელის მისჯის გადაწყვეტილების გაგების საშუალებას მისცემდა და არ უსარგებლია სამართლიანი პროცესით.

ხელახალი განხილვის კომისიამ დასაშვებად ცნო მისი მოთხოვნა, დააკმაყოფილა მოთხოვნა 2008 წლის 3 ოქტომბრის რეუნიონის დეპარტამენტის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს გადაწყვეტილების ხელახალ განხილვაზე, სხვაგვარად შედგენილი საქმე დააბრუნა რეუნიონის დეპარტამენტის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს წინაშე. ბრძანა სასჯელის აღსრულების შეწყვეტა და ბ-ნი ფრომენსი დაუქვემდებარა კონტროლის ზომებს, რომელსაც მალა-

ლი ინსტანციის სასამართლოს სასჯელის აღსრულების მოსამართლე ადევნებდა თვალს.

„2013 წლის 25 აპრილს (ხელ. განხ. კომ. 25 აპრილი 2013, no 13RDH002, კრიმ. ბიულ. 2013, CRDH, no 3), მან დააკმაყოფილა ბ-ნი დავიდ Y-ის სარჩელი, რომელსაც 2008 წლის 3 ოქტომბერს, რეუნიონის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლომ ოცდაათი წლით თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯა მკვლელობისთვის. ეს საქმე, საქმე X...-ის იდენტურ პრობლემას ქმნიდა. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ ბ-ნ Y-ს არ ჰქონდა საკმარისი გარანტიები, რაც მას სასჯელის მისჯის გადაწყვეტილების გაგების საშუალებას მისცემდა და, ამ მოტივით, ვერ ისარგებლა სამართლიანი პროცესით. კომისიამ დააბრუნა სხვაგვარად შედგენილი საქმე რეუნიონის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოში, ბრძანა სასჯელის აღსრულების შეწყვეტა და მსჯავრდებულს დააკისრა კონტროლის ზომები და ვალდებულებები.“

**– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2013 წლის 31 იანვარი, მორის ანიელე**

დაინტერესებულმა პირმა 2013 წლის 14 იანვარს შეიტანა მოთხოვნა, რომლითაც, ერთი მხრივ, მოითხოვდა 2007 წლის 11 ოქტომბრის საბოლოო გადაწყვეტილების, რომლითაც ბუშ-ძიუ-რონის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლომ იგი დამნაშავედ ცნო მკვლელობაში და მიუსაჯა ოცი წლით თავისუფლების აღკვეთა, ხელახალ განხილვას, და, მეორე მხრივ, ამ სასჯელის აღსრულების შეწყვეტას.

ცნობისათვის, 2013 წლის 10 იანვრის განაჩენით, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ (მეხუთე სექცია), მიიჩნია, რომ ადგილი ჰქონდა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მუხლი 6 §1-ის დარღვევას.

ხელახალი განხილვის კომისიამ დასაშვებად ცნო და დააკმაყოფილა მისი მოთხოვნა ბუშ-ძიუ-რონის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს 2007 წლის 11 ოქტომბრის გადაწყვეტილების ხელახალ განხილვაზე და საქმე დაუბრუნა ილ-ე-ვილენის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს, ბრძანა სასჯელის აღსრულების შეწყვეტა და განაცხადა, რომ ბ-ნი ანიელე დაექვემდებარებოდა კონტროლის მრავალ ზომას, რომელსაც შამბერის მაღალი ინსტანციის სასამართლოს სასჯელის აღსრულების მოსამართლე გაუწევდა მეთვალყურეობას.

„2013 წლის 31 იანვარს (ხელ. განხ. კომ. 31 იანვარი 2013, no 13RDH001, კრიმ. ბიულ. 2013, CRDH, no 1), მან დააკმაყოფილა ბ-ნი მორის X...-ის სარჩელი, რომელსაც 2007 წლის 11 ოქტომბერს, ბუშ-ძიუ-რონის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლომ ოცი წლით თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯა მკვლელობისათვის. ეს საქმე ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოების (რომელიც მოიცავდა სახალხო ჟიურის) განაჩენებს მოტივაციას უკარგავდა მანამ, სანამ ძალაში არ შევიდა 2011 წლის 10 აგვისტოს კანონი no 2011-939 მოქალაქეების მონაწილეობის შესახებ სისხლის სამართლისა და მცირეწლოვანთა სასამართლოებში. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ ბ-ნ X-ს არ ჰქონდა საკმარისი გარანტიები, რაც მას სასჯელის მისჯის გადაწყვეტილების გაგების საშუალებას მისცემდა და, ამიტომაც ვერ ისარგებლა სამართლიანი პროცესით. კომისიამ დააბრუნა საქმე ილ-ე-ვილენის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოში და ბრძანა სასჯელის აღსრულების შეწყვეტა. მან გამოიყენა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მუხლი 626-5-ის დებულებები, რომელიც მსჯავრდებულის კონტროლის ზომებისა და ვალდებულებებისათვის დაქვემდებარების საშუალებას იძლევა.“

– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2012 წლის 14 მარტი, კლოდ ბრუსკო

დაინტერესებულმა პირმა 2011 წლის 14 ოქტომბერს შეიტანა მოთხოვნა 2004 წლის 26 ოქტომბერს პარიზის სააპელაციო სასამართლოს გამოსასწორებელი (Chambre correctionnelle) პალატის მიერ გამოტანილი განაჩენის ხელახალი განხილვის შესახებ; ეს განაჩენი ძალაში დატოვა პარიზის გამოსასწორებელი სასამართლოს 2002 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილებამ, რომელიც მას დამნაშავედ ცნობდა დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენილი ძალადობის თანამზრახველობაში და ხუთი წლით პატიმრობას უსჯიდა, აქედან ერთი წელი პირობითი სასჯელი და პრობაცია იყო.

ცნობისათვის, 2010 წლის 14 ოქტომბრის განაჩენით, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განსაჯა, რომ ზიანი მიაღდა მოსარჩელის უფლებას, რომლითაც არ მიიღო მონაწილეობა საკუთარ დადანაშაულებაში და დუმილი შეინარჩუნა ისე, როგორც ეს გარანტირებულია კონვენციის მუხლით 6 § 1 და 3 ბ.

ხელახალი განხილვის კომისიამ დასაშვებად ცნო მისი მოთხოვნა, დააკმაყოფილა იგი 2004 წლის 26 ოქტომბერს, პარიზის სააპელაციო სასამართლოს გამოსასწორებელი პალატის გადაწყვეტილების ხელახალ განხილვაზე და

საქმე, სხვაგვარად შედგენილი, დაუბრუნა პარიზის სააპელაციო სასამართლოს გამოსასწორებელ პალატას.

**– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2012 წლის 20 დეკემბერი, აგნეს კლოუვი**

დაინტერესებულმა პირმა 2012 წლის 2 ივლისს შეიტანა მოთხოვნა, 2001 წლის 5 დეკემბრის საბოლოო გადაწყვეტილების ხელახალ განხილვაზე, რომლითაც პარიზის სააპელაციო სასამართლომ იგი დამნაშავედ ცნო ცილისმწამებლურ დასმენაში, მიუსაჯა სამთვლიანი პატიმრობა პირობითი სასჯელით, ბრძანა ეს სასჯელი დაინტერესებულ პირს არ ჩასწეროდა ნასამართლეობაში.

ცნობისათვის, 2011 წლის 20 ივნისის განაჩენით, რომელიც საბოლოო გახდა, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ გადაწყვიტა, რომ ქ-ნმა კლოუვიმ ვერ ისარგებლა ვერც სამართლიანი სასამართლო პროცესით, ვერც უდანაშაულობის პრეზუმფციით, კონვენციის მე-6 მუხლის 1 და 2 პუნქტების დარღვევით, რამდენადაც, სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლი 226-10-ის გამოყენებით, იმ დროს მოქმედი რედაქციით, მან ვერ შეძლო მოყვანილი ფაქტების მცდარობის გაპროტესტება გამოძიებელი მოსამართლის ბრძანებულების კატეგორიულობის გამო, რომელიც ამბობდა, რომ ფაქტების ნამდვილობა არ იყო დადგენილი.

ხელახალი განხილვის კომისიამ მიიღო ქ-ნი აგნეს კლოუვის მოთხოვნა, ბრძანა პარიზის სააპელაციო სასამართლოს 2001 წლის 5 დეკემბრის განაჩენის ხელახალი განხილვა და საქმე, სხვაგვარად შედგენილი, დააბრუნა პარიზის სააპელაციო სასამართლოს გამოსასწორებელ პალატაში.

**– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2012 წლის 5 ივლისი, ჟიზელ მორი**

დაინტერესებულმა პირმა 2012 წლის 28 მარტს შეიტანა მოთხოვნა, 2008 წლის 10 იანვრის საბოლოო გადაწყვეტილების ხელახალ განხილვაზე, რომლითაც იგი პარიზის სააპელაციო სასამართლომ დამნაშავედ ცნო პროფესიული საიდუმლოების დარღვევაში და სასჯელისგან გაათავისუფლა.

ცნობისათვის, 2011 წლის 15 დეკემბრის განაჩენით, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განსაჯა, რომ ქ-ნი მორის დამნაშავეობის გამოცხადება, მიუხედავად იმისა, რომ ამას სასჯელისგან განთავისუფლება მოჰყვა,

ზიანს აყენებდა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-10 მუხლს.

ხელახალი განხილვის კომისიამ დააკმაყოფილა მოთხოვნა 2008 წლის 10 იანვრის საბოლოო გადაწყვეტილების ხელახალი განხილვის შესახებ და საქმე, სხვაგვარად შედგენილი, დააბრუნა პარიზის სააპელაციო სასამართლოს გამოსასწორებელი პალატაში.

**– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2011 წლის 3 მარტი, ვლადლენ კატრიჩი**

დაინტერესებულმა პირმა 2010 წლის 15 დეკემბერს შეიტანა მოთხოვნა, ამიენის სააპელაციო სასამართლოს გამოსასწორებელი პალატის მიერ 2006 წლის 27 ნოემბერს გამოტანილი განაჩენის ხელახალ განხილვაზე, რომლითაც მიესაჯა ერთი წლით პატიმრობა და ხუთი წლით საფრანგეთის ტერიტორიაზე შესვლის აკრძალვა.

ცნობისათვის, 2010 წლის 4 ნოემბრის განაჩენით, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ თქვა, რომ ზიანი მიადგა მოსარჩელის უფლებებს, მისცემოდა საჭირო დრო და საშუალებები საკუთარი დაცვის მოსამზადებლად და ესარგებლა ადვოკატის დახმარებით, რაც გარანტირებულია კონვენციის მე-6 მუხლის § 3 ბ და გ-ით.

ხელახალი განხილვის კომისიამ დასაშვებად ცნო მისი მოთხოვნა და საქმე დააბრუნა პარიზის სააპელაციო სასამართლოს გამოსასწორებელ პალატაში.

**– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2008 წლის 27 ნოემბერი, გაკონ ჟან-კლოდ**

დაინტერესებულმა პირმა 2008 წლის 17 ივნისს შეიტანა მოთხოვნა, პირველ რიგში კრიმინალური პალატის 2003 წლის 25 ივნისის განაჩენის და ალტერნატიული სახით, ლიონის სააპელაციო სასამართლოს 2002 წლის 13 მარტის განაჩენის ხელახალ განხილვის შესახებ, რომლებითაც მას მიესაჯა ორი წელი პატიმრობა პირობითი სასჯელით და 120 000 ევროს ოდენობის ჯარიმა, ასევე მორალური ზიანის ანაზღაურება დაზარალებული მხარეებისათვის.

ცნობისათვის, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ გენერალური პროკურორის აპელაციის ორთვიანი ვადა არ შეესაბამებოდა კონვენციის მე-6 მუხლის §1 დებულებებს, სისხლის სამართლის პროცესის იარაღის თანასწორობის დაუცველობის გამო.

ხელახალი განხილვის კომისიამ დასაშვებად ცნო მისი მოთხოვნა, დააკმაყოფილა ლიონის სააპელაციო სასამართლოს 2002 წლის 13 მარტის განაჩენის ხელახალი განხილვის მოთხოვნა და საქმე, სხვაგვარად შედგენილი, დააბრუნა ლიონის სააპელაციო სასამართლოში.

**– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2008 წლის 28 თებერვალი, ნოელ მამერი**

2001 წლის 3 ოქტომბრის განაჩენით, პარიზის სააპელაციო სასამართლომ დაადასტურა განაჩენი, რომელმაც ბ-ნი მამერი დამნაშავედ ცნო თანამშრომელის სახით, საჯარო მოხელის საჯარო დიფამაციისათვის და მიუსაჯა, კერძოდ, სასჯელი 10 000 ფრანკის ჯარიმის სახით.

ცნობისათვის, 2006 წლის 7 ნოემბრის განაჩენით, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განაცხადა, რომ დაირღვა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-10 მუხლი.

ხელახალი განხილვის კომისიამ დასაშვებად ცნო მისი მოთხოვნა, დააკმაყოფილა მოთხოვნა პარიზის სააპელაციო სასამართლოს 2001 წლის 3 ოქტომბრის განაჩენის ხელახალი განხილვის შესახებ და საქმე, სხვაგვარად შედგენილი, დააბრუნა პარიზის სააპელაციო სასამართლოში.

**– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2007 წლის 22 ნოემბერი, ფაჰრი რედუანი**

დაინტერესებულმა პირმა 2007 წლის 6 თებერვალს შეიტანა მოთხოვნა ოდე-სენის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს 2004 წლის 2 ივნისის განაჩენის ხელახალ განხილვაზე, რომელმაც, დამამძიმებელ გარემოებებში გაუპატიურებისა და თანდართული დანაშაულებებისათვის მიუსაჯა მას თხუთმეტი წლით თავისუფლების აღკვეთა, შეხამებული რვა წლიან სოციალურ-სამართლებრივ ზედამხედველობასთან, ასევე ამ სასჯელის აღსრულების შეწყვეტა.

ცნობისათვის, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ ზიანი მიადგა მოსარჩელის უფლებას მიუკერძოებელი სასამართლოს შესახებ კონვენციის მუხლი 6 §1-ის მიხედვით.

ხელახალი განხილვის კომისიამ მისაღებად ცნო მისი მოთხოვნა, დააკმაყოფილა მოთხოვნა ო-დე-სენის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს 2004 წლის 2 ივნისის გადაწყვეტილების ხელახალი განხილვის შესახებ, საქმე დააბრუნა პარიზის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს წინაშე, მაგრამ არ დააკმაყოფილა სასჯელის აღსრულების შეწყვეტის მოთხოვნა.

**– საკასაციო სასამართლო – ხელახალი განხილვის კომისია,
2004 წლის 26 თებერვალი, მორის პაპონი**

დაინტერესებულმა პირმა 2003 წლის 16 ივლისს შეიტანა მოთხოვნა 1998 წლის 2 აპრილს ჟირონდის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს მიერ გამოტანილი მსჯავრდებისა და ალტერნატიულად საკასაციო სასამართლოს კრიმინალური პალატის მიერ 1999 წლის 21 ოქტომბერს გამოტანილი განაჩენის ხელახალ განხილვაზე. პირველით იგი დამნაშავედ ცნეს კაცობრიობის წინაშე ჩადენილი დანაშაულის თანამზრახველობაში და მიუსაჯეს ათი წლით თავისუფლების აღკვეთა.

ცნობისათვის, 2002 წლის 25 ივლისის განაჩენით, ადამიანის უფლებათა სასამართლომ თქვა, რომ ადგილი ჰქონდა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მუხლი 6 § 1 დარღვევას იმ მოტივით, რომ მსჯავრდებულმა განიცადა სასამართლოსთან წვდომის თავისი უფლების გადაჭარბებული დაბრკოლება, მაშასადამე, – სამართლიანი სასამართლოს უფლების გადაჭარბებული დაბრკოლება.

ხელახალი განხილვის კომისიამ დააკმაყოფილა მოთხოვნა მორის პაპონის მიერ ჟირონდის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს 1998 წლის 2 აპრილის განაჩენის წინააღმდეგ საკასაციო სარჩელის ხელახალი განხილვის შესახებ, საქმე დააბრუნა საკასაციო სასამართლოს პლენარული ასამბლეის წინაშე და არ დააკმაყოფილა სასჯელის აღსრულების შეწყვეტის მოთხოვნა.

2. რა პრაქტიკული და პროცედურული პრობლემა გამოვლინდა პრაქტიკაში? როგორ მოხდა მათი დაძლევა?

ეს საკითხი მოითხოვს დამატებით შესწავლას, რაც ამჟამად მიმდინარეობს და მთავრობის მხრიდან ახალი კონტრიბუციის საგანი იქნება.

3. ხომ არ შეგხვედრიათ განსაკუთრებული სირთულეები ზოგიერთი საქმის ხელახალი გახსნის საქმეში მორიგების ან ცალმხრივი დეკლარაციების გამო?

ეს საკითხი ასევე მოითხოვს დამატებით შესწავლას, რაც ამჟამად მიმდინარეობს და გახდება მთავრობის მხრიდან დიდი დამატებითი კონტრიბუციის საგანი.

სამოქალაქო პროცედურები

1. როგორ იყო განხილული სამოქალაქო პროცედურების ხელახალი გახსნა და არსებობს თუ არა მსგავს შემთხვევებში წარმატებული გახსნის მაგალითები?

დღემდე არც ერთ საკანონმდებლო ტექსტს არ უმოქმედია, რომ სამოქალაქო პროცედურის ხელახალი გახსნა შესაძლებელი გამხდარიყო ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დარღვევის დაფიქსირების შემდეგ.

სასამართლო პრაქტიკის თვალსაზრისით, უნდა დავასახელოთ 2005 წლის 30 სექტემბრის განაჩენი, რომლითაც საკასაციო სასამართლოს სოციალურმა პალატამ მიიჩნია, რომ „ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის გადაწყვეტილება ან ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განაჩენი, რომლითაც სამოქალაქო საქმეზე გამოტანილი და საბოლოო განაჩენი გამოტანილი იყო ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის დებულებების დარღვევით, არ იძლევა საქმის ხელახალი განხილვის არანაირ უფლებას“.

საკასაციო სასამართლომ ამგვარად დაადასტურა სააპელაციო სასამართლოს პოზიცია, რომ საქმე, რომელზეც მას მიმართეს, წინააღმდეგობაში მოდიოდა გასაჩივრების შეუძლებლობის ძალასთან, რაც დაუშვებელი იყო.

საკასაციო სასამართლოს მეორე სამოქალაქო პალატამ ხელახლა დაადასტურა ეს პრინციპი 2013 წლის 17 ოქტომბრის განაჩენში, სადაც მოსამართლეებმა მიიჩნიეს, რომ „ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განაჩენი, რომლის

საფუძველზეც სამოქალაქო საქმეზე გამოტანილი და საბოლოო განაჩენი, გამოტანილი იყო ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის დებულებების დარღვევით, არ იძლევა საქმის ხელახალი განხილვის არანაირ უფლებას“.

საკასაციო სასამართლოსთვის ყველაზე სერიოზული დაბრკოლება შიდა გადაწყვეტილებების ხელახალი განხილვისათვის, რომელიც მოსდევს ევროპის სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას დარღვევის შესახებ, გასაჩივრების შეუძლებლობის ძალაა. ამგვარად, სასამართლომ, თავის გადაწყვეტილებაში უკუგების შესახებ, მიიჩნია, რომ „სააპელაციო სასამართლომ, რომელმაც (...) აღნიშნა, რომ საქმეს, რომელზეც მიმართეს, ისეთივე საგანი და მიზეზი ჰქონდა ერთსა და იმავე მხარეებს შორის, როგორიც წინა განაჩენით გადაჭრილ საქმეს, ბუსტად გადაწყვიტა, რომ დაბრკოლებას ქმნიდა გასაჩივრების შეუძლებლობის ძალა, რის გამოც ხელახალი განხილვა დაუშვებელი იყო“.

ასე რომ, დღეს შეუძლებელია სამოქალაქო სფეროში საკუთარი საქმის ხელახალ განხილვას მიაღწიო ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დაფიქსირებული დარღვევის შემდეგ.

2 თუ ხელახალი გახსნა ეროვნული სასამართლოების სასამართლო პრაქტიკის ბაზაზე იყო შემოღებული, საჭიროა შესაბამისი თვალსაჩინო მაგალითების გაზიარება.

ბემოთ აღნიშნული მსჯელობის გათვალისწინებით, ეს პუნქტი არ განიხილება.

ადმინისტრაციული პროცედურები

შიდა პროცედურების ხელახალი გახსნის საკითხმა, სასამართლოს მიერ განაჩენის გამოტანის შემდეგ, დასაბამი მისცა ბევრ ახალ გადაწყვეტილებას ადმინისტრაციულ სფეროში, ერთი მხრივ, დარღვევების შესახებ, რომლებიც სათავეს იღებენ იურისდიქციულ პროცედურაში და, მეორე მხრივ, დარღვევების შესახებ, რომლებიც შეიძლება მიეკუთვნოს ადმინისტრაციულ მოქმედებებს.

ბ-ნი ბომეს საქმეში (ე.ს., სექცია, 2012 წლის 4 ოქტომბერი, no 328.502), სახელმწიფო საბჭომ მიიჩნია, რომ კანონით ორგანიზებული პროცედურის არარ-

სებობის გამო, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განაჩენის აღსრულებას ვერ ექნებოდა შედეგად ეროვნული სასამართლო გადაწყვეტილებებისათვის აღსრულებითი ხასიათის ჩამორთმევა.

სახელმწიფო საბჭომ მიიჩნია, რომ გასაჩივრების შეუძლებლობის ძალის გამო, მხოლოდ კანონს შეეძლო გაეთვალისწინებინა საბოლოოდ დახურული იურისდიქციული (სასამართლო) პროცედურის ხელახალი გახსნა.

სამაგიეროდ, 2014 წლის 30 ივლისის დავის ასამბლეის გადაწყვეტილებაში, (ბ-ნი ვერნესი, no 358.564), სახელმწიფო საბჭომ მიიჩნია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დაფიქსირებული დარღვევა ეხება ადმინისტრაციულ სანქციას, რომლისთვისაც არ მოქმედებს გასაჩივრების შეუძლებლობის ძალა, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ კონვენციით გარანტირებული უფლებების არცოდნის დაფიქსირება ის ახალი ელემენტია, რომელიც უნდა გაითვალისწინოს სანქციის დაწესების უფლების მქონე ორგანომ.

აქედან გამომდინარე, უგულებელყოფს თუ არა კონვენციის მოთხოვნებს სანქციის აღსრულების გაგრძელება ამ ორგანოს შესაფასებელია, როცა მას ამ თვალსაზრისით მიმართავენ და როცა გამოტანილი სანქცია ჯერაც მოქმედებს.

ამ შემთხვევაში ადმინისტრაციული სანქციის ავტორს შეუძლია დაასრულოს ის მთლიანად ან ნაწილობრივ, მასზე დაკისრებული სანქციისა და მისი შედეგების სერიოზულობის შესაბამისად ისევე, როგორც სასამართლოს მიერ დადგენილ ნაკლოვანებათა ბუნებისა და სერიოზულობის შესაბამისად.

ამ გადაწყვეტილებით სახელმწიფო საბჭოს დავების ასამბლეამ გამოუშვა ორიგინალური ვალდებულება, რომელიც გამოიყენება კანონის გარეშეც კი, შესაბამისი ადმინისტრაციის მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განაჩენის გათვალისწინებით, რომელსაც შეიძლება სანქციის მოხსნა მოჰყვეს.

მტკიცებულებით, რომ ადამიანის უფლებათა სასამართლოს განაჩენს შეიძლება შედეგად მოჰყვეს ადმინისტრაციული პროცედურის განახლების ვალდებულება, სახელმწიფო საბჭომ ძალიან დიდი მნიშვნელობის ნაბიჯი გადადგა.

პერმენი

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი

ნაწილი 359

[წარმოების განახლება მსჯავრდებული პირის სასარგებლოდ]

მსჯავრდებულის სასარგებლოდ განახლება სამართალწარმოებისა, რომელზეც საბოლოო გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი, დასაშვებია:

1. თუ ძირითად მოსმენაზე მის საზიანოდ გამოყენებული დოკუმენტი ყალბი ან გაყალბებული აღმოჩნდა;
2. თუ მოწმე ან ექსპერტი, რომელმაც მსჯავრდებულის საზიანო ჩვენება ან დასკვნა წარადგინა, დამნაშავე იყო მასზე ფიცით დაკისრებული ვალდებულების განზრახ, ან გაუფრთხილებლად დარღვევაში, ან განზრახ ცრუ ჩვენების მიცემაში;
3. თუ მოსამართლე ან არაპროფესიონალი იურისტი მოსამართლე, რომელიც მონაწილეობდა გადაწყვეტილების შედგენაში, დამნაშავედ ცნეს მისი ოფიციალური მოვალეობების დანაშაულებრივ დარღვევაში საქმესთან დაკავშირებით, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ დარღვევა თავად მსჯავრდებული პირის ბრალეულობით იყო გამოწვეული;
4. თუ სამოქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლის საფუძველზეც სისხლის სამართლის მსჯავრდება მიღებული, ბათილად იქნა ცნობილი სხვა საბოლოო გადაწყვეტილებით;
6. თუ წარმოდგენილია ახალი ფაქტები ან მტკიცებულებები, რომლებიც დამოუკიდებლად, ან ადრე წარდგენილ მტკიცებულებასთან ერთად, ადასტურებენ მოპასუხის გამართლების მიზანშეწონილობას, ან ნორმაზე დაყრდნობით, რომელიც ნაკლებად მძიმე სასჯელის დაკისრებას ითვალის-

წინებს, პირს უფრო მსუბუქი სასჯელი უნდა შეეფარდოს, ან ფუნდამენტურად განსხვავებული გადაწყვეტილება უნდა იქნეს მიღებული და სხვა სახის პრევენციული სასჯელი დაეკისროს;

6. თუ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი ჰქონდა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის, ან მისი ოქმების დარღვევას, და გადაწყვეტილება ეფუძნებოდა ამ დარღვევას.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი

ნაწილი 580

საქმის ხელმეორედ განხილვის შესახებ სარჩელი

საქმის ხელმეორედ განხილვის შესახებ სარჩელი შეიძლება წარდგენილი იყოს:

1. თუ მოწინააღმდეგე მხარემ, საკუთარ ჩვენებასთან დაკავშირებით ფიცის მიცემის შემდეგ, რომელსაც საბოლოო გადაწყვეტილება დაეფუძნა, განზრახ ან გაუფრთხილებლობით ცრუ ჩვენება მისცა;
2. თუ დოკუმენტი, რომლის საფუძველზეც პირის მსჯავრდება მოხდა, მომზადდა ფაქტების არასწორ ინტერპრეტაციაზე დაყრდნობით, ან გაყალბებული იყო;
3. თუ ჩვენება ან ანგარიში, რომლის საფუძველზეც პირის მსჯავრდება მოხდა, ეფუძნებოდა იმ მოწმის ან ექსპერტის ჩვენებებს, რომელმაც დაარღვია სიმართლის თქმის ვალდებულება;
4. თუ გადაწყვეტილება მიღებული იყო მხარის წარმომადგენლის, ან მისი მოწინააღმდეგის, ან მოწინააღმდეგის წარმომადგენლის მიერ სამართლებრივ დავასთან დაკავშირებით ჩადენილი სისხლის სამართლის დანაშაულის შედეგად;
5. იმ შემთხვევაში, თუ მოსამართლემ, რომელიც სამართლებრივ დავასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღებაში მონაწილეობდა, დაარღვია თავისი ოფიციალური მოვალეობა მხარის მიმართ, და ამგვარი დარღვევისთვის გათვალისწინებულია სისხლის სამართლებრივი დევნა;
6. იმ შემთხვევაში, როდესაც საერთო სასამართლოს, სპეციალიზებული სასამართლოს, ან ადმინისტრაციული სასამართლოს მიერ მიღებული

განჩინება, რომელზეც გადაწყვეტილებაა დაფუძნებული, ბათილად არის ცნობილი მეორე განჩინებით, რომელიც ძალაში შევიდა;

7. როდესაც მხარე:

- ა) აღმოჩნდება ისეთ მდგომარეობაში, რომ ვალდებულია დაექვემდებაროს იმავე საკითხზე მიღებულ გადაწყვეტილებას, რომელიც მას გადაეცა და საბოლოო და სავალდებულო გახდა მანამდე;
- ბ) აღმოჩნდება ისეთ მდგომარეობაში, რომ ვალდებულია დაექვემდებაროს სხვა ჩანაწერს ან დოკუმენტს, რომელიც გამოიწვევდა მისთვის უფრო ხელსაყრელი გადაწყვეტილების მიღებას;

8. როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ დარღვეულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია, ან მისი ოქმები, და როდესაც განაჩენი ეფუძნება ამ დარღვევას.

ნაწილი 586

სარჩელის წარდგენის ვადა

- 1. სარჩელი შეტანილი უნდა იქნეს კანონით დადგენილი ვადის ამოწურვიდან ერთი (1) თვის ვადაში;
- 2. ვადის ათვლა დაიწყება იმ თარიღიდან, როდესაც მხარემ შეიტყო გადაწყვეტილების გაუქმების მიზეზი, მაგრამ არა უადრეს იმ თარიღამდე, სანამ გადაწყვეტილება საბოლოო ძალაში შევიდა და სავალდებულო გახდა. 5 წლის ამოწურვის შემდეგ იმ თარიღიდან, როდესაც გადაწყვეტილება *res judicata* გახდა, მისი გასაჩივრება შესაძლებელი აღარ იქნება;
- 3. (3) ზემოაღნიშნული ქვეპუნქტის დებულებები არ უნდა იქნეს გამოყენებული წარმომადგენლობის არარსებობის გამო, ანაზღაურების მიზნით; მოქმედების შეტანის პერიოდი იწყება იმ დღეს, როდესაც მხარეზე მოქმედებს გადაწყვეტილება და სადაც მხარე არ არის უფლებამოსილი სასამართლოში უჩივლოს და დააკმაყოფილოს მისი კანონიერი წარმომადგენელი;
- 4. (4) ქვეპუნქტში მითითებული მეორე წესი, მეორე წინადადება არ უნდა იქნეს გამოყენებული საქმის გადასაცემად ნებისმიერი ქმედებისათვის, როგორც ეს გათვალისწინებულია განყოფილების 580-ე მუხლის მე-8 პუნქტით;
- 5. ზემოხსენებული ქვეპუნქტის პირობები არ გავრცელდება სარჩელებზე, რომლებიც შეეხება გადაწყვეტილების გაუქმებას წარმომადგენლობის არარსებობის გამო; სარჩელის წარდგენის პერიოდის ათვლა დაიწყება

იმ დღეს, როდესაც მხარის უფლებამოსილ წარმომადგენელს წარედგინა გადაწყვეტილება, რომელთან დაკავშირებითაც მხარე უფლებამოსილი არ არის სასამართლოში იჩივლოს, ან მას უჩივლონ;

5. მე-2 ქვეპუნქტში მითითებული წესის მეორე წინადადება არ გავრცელდება სარჩელებზე, რომლებიც შეეხება საქმის ხელახლა განხილვის მოთხოვნას, როგორც ამას ითვალისწინებს 580-ე მუხლის მე-8 პუნქტი.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს წინაშე სამართალწარმოებისას მესამე მხარეების მიერ გასაწევ დანახარჯებთან დაკავშირებით დახმარების გაწევის შესახებ კანონი (EGMR-Kostenhilfegesetz – EGMRKHG)

EGMRKHG

მიღების თარიღი: 20.4.2013

სრული დასახელება: „კანონი ECHR-ის სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით დახმარების გაწევის თაობაზე“, 2013 წლის 20 აპრილი (ფედერალური გაზეთი (BGBl. I) გვ. 829)“

სქოლიო

(+++ ძალაში შევიდა: 25.4.2013 +++)

კანონი დამტკიცებულია ბუნდესტაგის მიერ კანონი 20.4.2013 | 829-ის პირველი მუხლის შესაბამისად. მუხლი 3 (1)-ის შესაბამისად, იგი ძალაში შევა 25.4.2013-დან.

ნაწილი 1 – წინაპირობები; პროცედურა

1. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს წინაშე სამართალწარმოებისას, მესამე მხარე, რომლის უფლებებიც დაირღვა, უზრუნველყოფილი იქნება ხარჯების თაობაზე დახმარებით, მისგან შესაბამისი თხოვნის მიღების შემთხვევაში, თუ:
(1) სასამართლომ განაცხადი გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკას გაუგზავნა მისი მოსაზრებების მოსმენის მიზნით,

(2) ან:

- a) სასამართლოს თავმჯდომარემ შესთავაზა მესამე მხარეს წერილობითი შენიშვნების წარდგენა, ან მონაწილეობა საქმის მოსმენაში ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 36-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად;
 - b) მესამე მხარის მიერ თხოვნა წერილობითი შენიშვნების წარდგენის, ან საქმის მოსმენაში მონაწილეობის თაობაზე ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 36-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად
 - aa) წარმატებით დაკმაყოფილდა;
 - ab) აქვს დაკმაყოფილების კარგი შანსი და მოთხოვნა საფუძვლიანია.
- (2) მისი პირადი და ეკონომიკური გარემოებების გათვალისწინებით, მესამე მხარე, რომელიც დაზარალებულია, ვერ ფარავს სამართალწარმოების ხარჯებს, ან შეუძლია ამ ხარჯების მხოლოდ ნაწილობრივ, ან განაწილვადებით დაფარვა.
2. ხარჯების გაწევასთან დაკავშირებული დახმარების უზრუნველყოფის წინაპირობებისა და პროცედურების გათვალისწინებით, მოცემულ ვითარებაზე გავრცელდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნაწილი 115; 116; 117 (1), პირველი წინადადების ნახევარი, წინადადება 2, (2); ნაწილი 118 (2); ნაწილი 120 (1, 3 და 4); და 124-ე მუხლი, არსებული რედაქციით. იუსტიციის ფედერალური სამინისტრო ჩაანაცვლებს სასამართლოს. განაცხადის წარდგენისას, მესამე მხარე გამოიყენებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 117 (3) მუხლით გათვალისწინებულ ფორმებს პირადი, და ეკონომიკური მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის წარსადგენად.

ნაწილი 2 – დამტკიცება

1. იმ შემთხვევებში, როდესაც ხარჯებთან დაკავშირებული დახმარება დამტკიცებულია, მესამე მხარე ფინანსურ დახმარებას მიიღებს ფედერალური ხაზინიდან (Bundeskasse) სამართალწარმოებისა და იურიდიული წარმომადგენლობის ხარჯების დასაფარად. ასეთი წარმომადგენლობა შეიძლება განახორციელოს ადვოკატმა, ან პალატის პრეზიდენტის მიერ დამტკიცებულმა სხვა პირმა, რომელიც უფლებამოსილია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ განსახილველი საქმის ფარგლებში გაწიოს მესამე მხარის წარმომადგენლობა.

2. თუ დახმარების გაწევის დამტკიცების შემდეგ მიიღება გადაწყვეტილება აქტივებიდან სახსრების განაწილვადებით დაფარვის თაობაზე, და თანხების ოდენობა განისაზღვრება, ასეთი თანხები ფედერალურ ხაზინაში წარიმართება.
3. მესამე მხარისთვის ხარჯებთან დაკავშირებული დახმარების გაწევა გაგრძელდება, თუ საქმე განსახილველად დიდ პალატას გადაეცა.

ნაწილი 3 – შეფასება; მეორადი საკანონმდებლო აქტების მიღების უფლებამოსილება

1. დახმარების ხარჯები მოიცავს მოგზაურობისა და საარსებო ხარჯებს, და მესამე მხარისა და მისი ადვოკატის მიერ გაწეულ სხვა აუცილებელ ხარჯებს.
2. იუსტიციის ფედერალური სამინისტრო უფლებამოსილია განსაზღვროს ნორმატიული დოკუმენტით, ფედერალური საბჭოს (Bundesrat) მიერ დამტკიცების გარეშე, ხარჯების ანაზღაურების მოცულობა იმ განაკვეთების შესაბამისად, რომლებიც გათვალისწინებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საპროცედურო წესებით. სამართალწარმოების შემთხვევაში, რომელიც ადვილად განჭვრეტადია, და რომლის იურიდიული პირობები ნათელია, და ხარჯები შედარებით შეზღუდული მოცულობისაა, შეიძლება ხარჯების ანაზღაურების მოცულობის შემცირების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღება. თუ ადვოკატის საქმიანობა შემოიფარგლება მესამე მხარის მონაწილეობასთან დაკავშირებით განაცხადის წარდგენით, მიღებული იქნება გადაწყვეტილება მთლიანი თანხის ერთი მეოთხედის დაფარვის თაობაზე.
3. იუსტიციის ფედერალური სამინისტრო განსაზღვრავს ხარჯების დაფარვის მიზნით გასაწევი დახმარების ოდენობას, მას შემდეგ, რაც მესამე მხარე წარადგენს იმის დამადასტურებელ დოკუმენტაციას, რომ ხარჯები დასაფარია. თუ მესამე მხარეს მოულოდნელად არ მოუწევს საფასურის გადახდა ან ხარჯების გაწევა, დახმარების ფარგლებში გამოყოფილი თანხების დაუყოვნებლივ დაბრუნება მოხდება.

ნაწილი 4 – გასაჩივრება

1. დახმარების გაწევის შესახებ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებული საჩივარი ექვემდებარება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის დებულებით

დადგენილ ვადებში წარდგენას, და საჩივართან დაკავშირებით გადაწყვეტილებას იღებს საჩივრების განმხილველი სასამართლოს ერთი მოსამართლე ერთპიროვნულად. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 569 (1) მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად, საჩივარი ერთი თვის ვადაში უნდა იყოს წარდგენილი. საჩივარი ასევე შეიძლება წარდგენილ იქნეს საჩივრების განმხილველი სასამართლოს რეესტრში საჩივრის დარეგისტრირების გზით. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 572 (1) პუნქტი ვრცელდება იმ პირობით, რომ იუსტიციის ფედერალური სამინისტრო მიიღებს გადაწყვეტილებას საჩივრის დაკმაყოფილების თაობაზე.

2. საჩივარს განიხილავს იმ რაიონის სასამართლო (Landgericht), რომლის ტერიტორიაზეც მდებარეობს იუსტიციის ფედერალური სამინისტროს სამსახური.

საქართველო

სისხლის სამართალწარმოება

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 525 მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად (პრეზიდენტის ბრძანებულება 258/1986), რომელიც დაემატა 2865/2000 კანონის მე-11 მუხლს, სისხლის სამართლის საქმეებზე წარმოება შეიძლება განახლდეს განმცხადებლის, ანუ მსჯავრდებული პირის მიერ წარდგენილი შუამდგომლობის საფუძველზე, როდესაც სასამართლომ დაადგინა სამართლიანი სასამართლოს უფლების, ან არსებითი დებულების დარღვევა. საკასაციო სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად, საქმის ხელახალი განხილვა გულისხმობს, რომ გამოვლენილმა დარღვევამ უარყოფითად იმოქმედა დაზარალებულზე, და შესაძლებელია ზიანის რესტიტუციის მიღწევა წარმოების განახლების გზით (საკასაციო სასამართლო 415/2009, 1940/2010, 1138/2011, 831/2014). „არსებით დებულებაში“ იგულისხმება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის I ნაწილით გათვალისწინებული ყველა უფლება და გარანტიები (საკასაციო სასამართლო 831/2014).

თუმცა, საკასაციო სასამართლო არ დააკმაყოფილებს საქმის წარმოების განახლების შესახებ მოთხოვნას იმ შემთხვევებში, როდესაც საჩივარი შეეხება სამართალწარმოების გონივრულ ხანგრძლივობას.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 525(ა) და 533-ე მუხლების თანახმად, სამართალწარმოების ნაწილობრივი განახლების შესახებ გადაწყვეტილება მიიღება იმ შემთხვევებში, როდესაც ეროვნული სასამართლო დაადგენს, რომ სახელმწიფოს არა აქვს კომპენსაციის ვალდებულება, ან მიკუთვნებული კომპენსაცია არ არის საკმარისი იმ პირების მიმართ, რომ-

ლებიც დროებით პატიმრობაში იმყოფებოდნენ, და შემდგომ გამართლდნენ შეუქცევადი განაჩენით, ასევე იმ პირების მიმართ, რომლებიც დაპატიმრებული იყვნენ, და შემდგომში შესაბამისი განაჩენი ბათილად იქნა ცნობილი, და იმ პირების მიმართ, რომლებიც მსჯავრდებული და დაპატიმრებული იყვნენ, და შემდგომში გამართლეს სამართალწარმოების განახლების შემდეგ მიღებული გადაწყვეტილებით. საქმის ხელახალი განხილვა შეიძლება განხორციელდეს იმ პირის მიერ შეტანილი საჩივრის საფუძველზე, რომელსაც მიაღმა ზიანი, იმ პირობით, რომ სასამართლომ დაადგინა სახელმწიფოს მიერ კონვენციის დარღვევა ეროვნული სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შედეგად.

დღეის მდგომარეობით ეროვნული სასამართლოების წინაშე მრავალი საქმეა წარდგენილი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 525-ე მუხლის 1.5 პარაგრაფის და 525 (ა) და 533-ე მუხლების საფუძველზე.

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის (2717/1999) თანახმად, ადმინისტრაციული სამართალწარმოება შეიძლება განახლდეს განმცხადებლის, ან მისი სამართალმემკვიდრის მიერ წარდგენილი შუამდგომლობის საფუძველზე, როდესაც სასამართლო დაადგენს სამართლიანი სასამართლოს უფლების, ან არსებითი დებულების დარღვევას. შუამდგომლობა შეტანილი უნდა იყოს ოთხმოცდაათი (90) დღის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც სასამართლო გადაწყვეტილება საბოლოო გახდება, კონვენციის 44-ე მუხლის დებულებათა შესაბამისად (კოდექსის 105 (ა) მუხლი, რომელიც დაემატა 3900/2010 კანონის 23-ე მუხლს).

სამოქალაქო სამართალწარმოება

სამოქალაქო საქმეებთან დაკავშირებით საბერძნეთის კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს სამართალწარმოების განახლებას. წარმოების განახლების დებულებების დანერგვის თვალსაზრისით ძირითადი დაბრკოლებებია *res judicata* და სამართლებრივი დაცვა, რაც გულისხმობს მესამე მხარის კეთილსინდისიერად მოქმედების გათვალისწინებას. თუმცა საკითხის განხილვა მიმდინარეობს.

ირლანდია

ირლანდიის სასამართლოებში არსებული ზოგადი წესი სამოქალაქო და სისხლის სამართლის საქმეებზე გულისხმობს, რომ არსებობს *res judicata* პრეზუმფცია. ირლანდიის კანონმდებლობაში სასამართლო განხილვის შედეგად გამოტანილი საბოლოო გადაწყვეტილების შეუქცევადობის პრინციპი მნიშვნელოვანია.

არ არსებობს სპეციალური პროცედურა, რომელიც ითვალისწინებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების შემდეგ ეროვნულ დონეზე სამართალწარმოების განახლებას.

იბალია

1. იტალიური სისტემის ნაწილია შიდა სასამართლო პროცედურის ხელახალი გახსნის შესაძლებლობა, რომელსაც იძლევა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განაჩენი, ადგენს რა პროცედურის არასამართლიანობას კონვენციის მე-6 მუხლის მიხედვით, რაც შეეხება სისხლის სამართლის პროცედურებს, იტალიის საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 4 აპრილის no 113 განაჩენით; ამ უკანასკნელმა დაადგინა (ამას იტალიურ სამართალში უწოდებენ sentenza additiva-ს), რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 630-ე მუხლი უკანონო იყო, რამდენადაც სისხლის სამართლის განაჩენის ან სასჯელის მისჯის დეკრეტის შემთხვევებს შორის, პროცედურის ხელახალი გახსნის მიზნით, არ ითვალისწინებდა შემთხვევას, რომელიც გამომდინარეობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საბოლოო განაჩენზე დაქვემდებარების საჭიროებიდან, როგორც ამას მოითხოვს კონვენციის 46-ე მუხლი.

საკონსტიტუციო სასამართლომ პირველად 2008 წელს (განაჩენი no 129), გაითვალისწინა კანონპროექტები, რომელთა მიზანი იყო გადახედვის ამ ახალი შემთხვევის შემოღება, და მან არ მიიღო კონსტიტუციურობის საკითხი, რომელიც დასმული იყო სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 630-ე მუხლის თაობაზე. თავისი 2011 წლის განაჩენით, კანონების კანონიერების მოსამართლე პირდაპირ ჩაერია კანონმდებლის დაგვიანების გამო არსებული ნაკლოვანების შევსების საქმეში.

უნდა აღინიშნოს, რომ იტალიურ სამართალში, sentenza additiva-ს კონკრეტული ეფექტია კანონის ტექსტში ნაკლოვანი ნაწილის ჩამატება, რომელსაც საკონსტიტუციო სასამართლო საჭიროდ მიიჩნევს შესაბამისი დე-

ბულების კონსტიტუციასთან შესაბამისობაში მოყვანას. იტალიის საკონსტიტუციო სასამართლოს კონსტიტუციურობის საკითხთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებებს erga omnes ეფექტი აქვს.

შესაბამისად, no 113/2011 განაჩენით, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მუხლი 630 იტალიის სისხლის სამართლის იურისდიქციებმა უნდა წაიკითხონ და გამოიყენონ, როგორც შემდგომი გადახედვის შემთხვევა, რაც ემატება უკვე გათვალისწინებულ შემთხვევებს, ანუ შემთხვევა, რომლის დროსაც პროცედურის განახლება, კონვენციის მუხლი 46 §1-დან გამომდინარე, ვალდებულებებისათვის დაქვემდებარების საშუალებაა. ამგვარად, გადახედვა იმ საკითხისა, რომელსაც დარღვევა შეეხო, აძლევს შესაძლებლობას კვლავ აღმოჩნდეს იმ პირობებში, რომლებშიც აღმოჩნდებოდა აღნიშნული პროცედურის დროს, რომ არა ევროპის სასამართლოს მიერ დაფიქსირებული დარღვევა.

2. გაუქმების შესახებ მიმართვის შედეგად, რომელიც წარდგენილი იყო სახელმწიფო საბჭოში – საქმეების: სტებანო no 29907/07 და მოტოლა no 29932/07 იტალიის წინააღმდეგ – მოსარჩელების მიერ, რასაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ორი განაჩენი მოჰყვა 2014 წლის 4 თებერვალს, რომელიც ადგენდა კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევას, სახელმწიფო საბჭომ, ჩათვალა, რომ არ ჰქონდა შესაძლებლობა დაეკმაყოფილებინა მიმართვები, 2015 წლის n°2 ბრძანებულებით, და საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე წამოაყენა ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 106 მუხლის და სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 395-ე და 396-ე მუხლების კონსტიტუციური კანონიერების საკითხი იტალიის კონსტიტუციის 117 §1, 111 და 24 მუხლებთან დაკავშირებით, განაჩენის გაუქმების შემდგომი ჰიპოთეზის გათვალისწინების არარსებობის კუთხით, როცა ეს საჭიროა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საბოლოო განაჩენზე დაქვემდებარებისათვის.

ეს დაჩქარებული გადაწყვეტილება საკონსტიტუციო სასამართლოში, რომელიც უახლოეს მომავალში უნდა მიიღონ, გამოსავლის შესაძლო გაფართოების პერპექტივას იძლევა, რაც მიზნად ისახავს პროცედურის ხელახალ გახსნას სამოქალაქო და ადმინისტრაციული სასამართლოების წინაშე.

ლატვია

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების საფუძველზე ეროვნულ დონეზე წარმოების განახლება

იმთავითვე უნდა აღინიშნოს, რომ ლატვიის სამართლებრივი სისტემა ცალსახად არ განასხვავებს ერთმანეთისგან სამართალწარმოების განახლებასა და ხელახალ განხილვას. შესაბამისი პროცედურული კანონები საკმარისად ღიაა, რათა შესაძლებელი იყოს იმის განხილვა, თუ რამდენადაა მიზანშეწონილი ახლად გამოვლენილი ფაქტის, ან გარემოების გამო საქმის წარმოების განახლება, და იმის განსაზღვრა, თუ რამდენად, და რა მოცულობით შეიძლება პირის უფლებების აღდგენა. აქედან გამომდინარე, წინამდებარე მიმოხილვის მიზნით გამოყენებული იქნება მხოლოდ ტერმინი „წარმოების განახლება“. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ ლატვიის შიდა კანონმდებლობა ითვალისწინებს სისხლის, სამოქალაქო და ადმინისტრაციული წარმოების განახლების შესაძლებლობას. უფრო მეტიც, ლატვიის კანონმდებლობის თანახმად, „წარმოების განახლების“ მნიშვნელობა არ შემოიფარგლება სასამართლოს გადაწყვეტილებებით.

სისხლის სამართალწარმოება

საკანონმდებლო ჩარჩო

2005 წლის 21 აპრილის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 655-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი ითვალისწინებს სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლებას „ახლად გამოვლენილი ფაქტებისა და გარემოებების“ საფუძველზე, როდესაც სასამართლო გადაწყვეტილება ან განაჩენი უკვე შევი-

და ძალაში. 655 §2(5) მუხლის შესაბამისად, „ახლად გამოვლენილ ფაქტებსა და გარემოებებს“ მიეკუთვნება საერთაშორისო ტრიბუნალის დასკვნაც, რომ ლატვიის სასამართლოს მიერ მიღებული და ძალაში შესული გადაწყვეტილება არ შეესაბამება ლატვიის საერთაშორისო სამართლებრივი ინსტრუმენტების მოთხოვნებს.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 656 მუხლი ადგენს სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლების ვადას ამ გარემოებებში. თუმცა, თუ ახლად გამოვლენილი ფაქტები და გარემოებები მსჯავრდებულის სასარგებლოდაა, სისხლის სამართლის წარმოების განახლების ვადის შემზღუდვა არ არსებობს (მუხლი 656 §3).

ახლად გამოვლენილი გარემოებების საფუძველზე წარმოების განახლების პროცესი ორი თანმიმდევრული ეტაპისგან შედგება. ზოგადი წესის თანახმად, სამართალწარმოების განახლების პროცედურა უნდა დაიწყოს შესაბამისი სისხლის სამართალწარმოების მხარეების, ან მათი წარმომადგენლების მოთხოვნით (მუხლი 657). ხელახალი წარმოების პირველ ეტაპზე საკითხს საქმეზე წარმოების განახლების თაობაზე განიხილავს კომპეტენტური პროკურორი, რომელიც იღებს გადაწყვეტილებას მოთხოვნის დაკმაყოფილების, ან უარყოფის შესახებ. თუ პროკურორი უარს ამბობს სისხლის სამართლის წარმოების განახლებაზე, იგი იღებს გადაწყვეტილებებს და აცნობებს განმცხადებელს; პროკურორის გადაწყვეტილება ექვემდებარება გასაჩივრებას (მუხლი 658 §§3 და 4). თუ პროკურორი გადაწყვეტს, რომ ახლად გამოვლენილი გარემოებების საფუძველზე არსებობს სისხლის სამართლის საქმის გახსნის საკმარისი საფუძველები, პროკურორის დასკვნა სისხლის სამართლის საქმესთან ერთად გადაეგზავნება კომპეტენტურ სასამართლოს (მუხლი 658 §§1 და 2).

საქმის ხელახალი განხილვის მეორე ეტაპზე კომპეტენტურმა სასამართლომ შეიძლება: (1) შიდა სასამართლოების დადგენილება მთლიანად ან ნაწილობრივ გააუქმოს, და საქმე წარმოებაში გადასცეს პროკურატურას; (2) შიდა სასამართლოების დადგენილება მთლიანად ან ნაწილობრივ გააუქმოს და სისხლის სამართლის საქმე წარმოებაში გადასცეს შესაბამის უფლებამოსილ სასამართლოს; (3) არ დააკმაყოფილოს პროკურორის შუამდგომლობა; (4) შეწყვიტოს სამართალწარმოება (მუხლი 660 §5).

რომ შევაჯამოთ: თუ სასამართლო დაადგენს, რომ ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილება არ შეესაბამება კონვენციის სტანდარტებს, სასამართლო გადაწყვეტილება შეიძლება გახდეს საქმის ხელახალი განხილვის საფუძველი „ახლად გამოვლენილი გარემოებების“ მიზეზით.

ეროვნული პრაქტიკა

2002 წლის 28 ნოემბერს სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე *Lavents v. Latvia* (განაცხადი no. 58442/00), რომლითაც *inter alia*, დადგინდა კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევა რიგის რაიონული სასამართლოს მიერ განმცხადებლის მსჯავრდების შესახებ 2001 წლის 19 დეკემბერის გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით. ასევე, სასამართლომ დაადგინა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა განმცხადებლის კორესპონდენციის პატივისცემის უფლებაში ჩარევასთან დაკავშირებით.

სასამართლოს 2002 წლის 28 ნოემბრის გადაწყვეტილების საფუძველზე, 2003 წლის 13 თებერვალს, ანუ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში შესაბამისი დებულებების ძალაში შესვლამდე, ლატვიის უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა რიგის საოლქო სასამართლოს 2001 წლის 19 დეკემბრის გადაწყვეტილება, და განმცხადებლის სისხლის სამართლის საქმე რიგის რაიონულ სასამართლოს გადასცა მოსამართლეთა ახალი კოლეგიის მიერ თავიდან განსახილველად. რაც შეეხება კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევას, 2003 წლის 27 მარტს რიგის რაიონულმა სასამართლომ 1997 წლის 22 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით გააუქმა რიგის საოლქო სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც განმცხადებლის კორესპონდენციის უფლებაში ჩარევა მოხდა.

2009 წლის 15 სექტემბერს სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე *Pacula v. Latvia* (საჩივარი no.65014/01), რომლითაც დადგინდა კონვენციის 6 §3 (d) მუხლის დარღვევა იმის გამო, რომ განმცხადებელს არ მიეცა სისხლის სამართლის საქმეზე ძირითადი მოწმის (დაზარალებულის) დაკითხვის შესაძლებლობა. ზემოხსენებული სასამართლოს გადაწყვეტილებით, 2010 წლის 26 აპრილს გენერალურმა პროკურატურამ მიიღო გადაწყვეტილება განმცხადებლის მსჯავრდებასთან დაკავშირებული სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლების შესახებ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 657-ე მუხლის შესაბამისად, ახლად გამოვლენილი გარემოებების საფუძველზე, კერძოდ, სასამართლოს 2009 წლის 15 სექტემბრის გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით. 2011 წლის 28 აპრილს უზენაესმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა პროკურორის გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის საქმის ხელახალი განხილვის თაობაზე, რამდენადაც აღარ იყო შესაძლებელი მოწმის დაკითხვა, რადგან იგი უკვე გარდაიცვალა.

2013 წლის 8 იანვარს სასამართლომ დაადგინა კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევა საქმეზე *Baltiņš v. Latvia* (განაცხადი no. 25282/07) იმასთან დაკავშირებით, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა სათანადოდ

არ განიხილეს განმცხადებლის საჩივარი დანაშაულის წახალისების შესახებ. 2013 წლის 20 ივნისს განმცხადებლისა და მისი დაცვის ადვოკატის მიერ შეტანილი თხოვნის შესწავლის შემდეგ, პროკურატურამ გადაწყვიტა სისხლის სამართლის წარმოების განახლება სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 655 §2(5) და 657-ე მუხლის შესაბამისად, ახლად გამოვლენილი გარემოებების საფუძველზე. პროკურორის დასკვნა ეფუძნებოდა სასამართლოს დასკვნებს, რომლებიც ასახული იყო 2013 წლის 8 იანვრის გადაწყვეტილებაში.

2013 წლის 1 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით, უზენაესმა სასამართლომ დააკმაყოფილა პროკურატურის დასკვნა, გააუქმა შიდა სასამართლოების გადაწყვეტილებები, და სისხლის სამართლის საქმე სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოს გადაეცა მისი ხელმეორედ განხილვის მიზნით.

2014 წლის 11 თებერვალს სასამართლომ დაადგინა კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევა საქმეზე *Cēsnieks v. Latvia* (განაცხადი no.9278/06) განმცხადებლის მსჯავრდების გამო იმ მტკიცებულებებზე დაყრდნობით, რომლებიც კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევით იყო მოპოვებული.

განმცხადებლისა და მისი ადვოკატის მიერ წარდგენილი განცხადების საფუძველზე, 2014 წლის 30 ივლისს რიგის საოლქო პროკურატურამ გადაწყვიტა განმცხადებლის საქმეზე სისხლის სამართლის წარმოების განახლება სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 657-ე მუხლის შესაბამისად, ახლად გამოვლენილი გარემოებების საფუძველზე. სისხლის სამართლის საქმე გადაეცა უზენაეს სასამართლოს და 2014 წლის 16 დეკემბერს უზენაესმა სასამართლომ დააკმაყოფილა პროკურატურის შუამდგომლობა მისი დასაბუთებულობის გამო, ბათილად ცნო ეროვნული სასამართლოების გადაწყვეტილება, და სისხლის სამართლის საქმე ხელმეორედ განსახილველად გადასცა სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოს.

ცალმხრივი განცხადებები

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ საქმეზე წარმოების განახლების საფუძველები, რომლებიც შეეხება „ახლად გამოვლენილ გარემოებებს“, საკმარისად ფართოა, და ასევე ითვალისწინებს სისხლის სამართლის წარმოების განახლების სამართლებრივ საფუძველს მთავრობის ცალმხრივი განცხადების (დეკლარაციის) საფუძველზე.

არსებული შიდა პრაქტიკა ზემოხსენებულს ადასტურებს. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, 2014 წლის 11 თებერვლის სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომლითაც კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევა დადგინდა საქმეზე *Cēsnieks v. Latvia* (განაცხადი no. 9278/06), პროკურორმა გადაწყვიტა შესაბამისი სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლება. საქმის ხელმეორედ განხილვის ფარგლებში პროკურორმა და შემდეგ უზენაესმა სასამართლომ გაითვალისწინა კონვენციის მე-3 მუხლის საფუძველზე მთავრობის მიერ წარდგენილი ცალმხრივი დეკლარაცია განმცხადებლის მიმართ არასათანადო მოპყრობის შესახებ.

ზემოთ ხსენებულისგან განსხვავებით, საქმეზე *Jeronovičs v. Latvia* (განაცხადი No. 547/02), პროკურორმა უარყო განმცხადებლის თხოვნა, განეხილებინა წარმოება მესამე მხარეების მიმართ სისხლის სამართლის საქმეზე, რომელიც ეფუძნებოდა მთავრობის ცალმხრივ დეკლარაციას ახლად გამოვლენილ გარემოებებთან დაკავშირებით. პროკურორმა მიიჩნია, რომ არ არსებობდა პირობები, ანუ არ იყო სახეზე ახალი გარემოებები სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 655-ე მუხლის მე-2 პუნქტის მნიშვნელობით, რაც საფუძვლად დაედებოდა სისხლის სამართლის საქმის განახლების დასაბუთებას.

პროკურორის უარმა მესამე პირთა მიმართ სისხლის სამართლის წარმოების განახლებაზე დასაბამი მისცა ახალ განაცხადს (განაცხადი No. 44898 /10), რომელიც ამჟამად დიდი პალატის მიერ განიხილება.

სამოქალაქო წარმოება

საკანონმდებლო ჩარჩო

სამოქალაქო საპროცესო სამართლის დებულებების თანახმად, შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება *inter alia*, დასაშვებია „ახლად გამოვლენილი ფაქტებისა და გარემოებების“ საფუძველზე (მუხლი 478). „ახლად გამოვლენილი ფაქტები და გარემოებები“ ჩამოთვლილია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 479-ე მუხლში. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 479 მუხლში 2008 წლის 22 მაისს შეტანილი ცვლილებების თანახმად, რომლებიც 2008 წლის 25 ივნისს შევიდა ძალაში, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება განიხილება „ახლად

გამოვლენილ ფაქტებად და გარემოებებად“, რაც წარმოადგენს სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების საფუძველს (მუხლი 479 §6).

ზოგადი წესის თანახმად, წარმოების განახლება სამოქალაქო სამართალწარმოების მხარის მიერ წარდგენილი განაცხადის საფუძველზე ხდება (მუხლი 478). შესაბამისი განაცხადი წარდგენილი უნდა იყოს მაღალი ინსტანციის სასამართლოში (მაგ., საოლქო სასამართლოში, თუ სადავო გადაწყვეტილება მიიღება პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ).

კანონი ითვალისწინებს წარმოების განახლების შესახებ თხოვნის წარდგენის ვადებს, ანუ განაცხადის წარდგენა უნდა მოხდეს 3 თვის მანძილზე იმ თარიღიდან, როდესაც ახლად გამოვლენილი ფაქტებისა და გარემოებების არსებობა დადგინდა (მუხლი 478 §2). კანონი ასევე ადგენს ათწლიან ხანდაზმულობის ვადას სადავო გადაწყვეტილების ძალაში შესვლიდან (მუხლი 478 §3).

წარმოების განახლების შესახებ თხოვნა განიხილება წერილობითი პროცედურის გზით (მუხლი 481). თუ სასამართლო დაადგენს ახალი ფაქტებისა და გარემოებების არსებობას, იგი სადავო განაჩენს მთლიანად ან ნაწილობრივ აუქმებს, და საქმეს განსახილველად პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადასცემს (მუხლი 481 §2). თუ სასამართლო უარყოფს განაცხადს, განმცხადებელს შეუძლია წარადგინოს დამატებითი საჩივარი ამ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით (მუხლი 481, §3 და 4).

ეროვნულ დონეზე არსებული პრაქტიკა

2014 წლის 24 ივნისს სასამართლომ დაადგინა კონვენციის მე-8 მუხლის პროცედურული ასპექტის დარღვევა საქმეზე A.K. v. Latvia (განაცხადი no. 33011/08). სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე განმცხადებელმა თხოვნით მიმართა უზენაეს სასამართლოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 479-ე მუხლის მე-6 ნაწილის საფუძველზე შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე სამართალწარმოების განახლების თაობაზე. 2015 წლის 27 მარტს უზენაესმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა განმცხადებლის თხოვნა იმ საფუძველზე, რომ განმცხადებელმა თავის განაცხადში სათანადოდ არ დაასაბუთა, თუ რატომ უნდა განიხილებოდეს კონკრეტულ საქმეზე მიღებული სასამართლო გადაწყვეტილება ახლად გამოვლენილ გარემოებად წარმოების განახლების გასამართლებლად. უზენაესმა სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ არც შიდასახელმწიფოებრივი

დებულებები, და არც სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი, არ ავალდებულებენ სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლებას სასამართლოს მიერ კონვენციის დარღვევის დადგენის ყველა შემთხვევაში. უზენაესმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ განმცხადებლის საჩივრები სათანადოდ იყო განხილული სასამართლოს მიერ 2014 წლის 24 ივნისს მიღებული გადაწყვეტილებით.

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება

საკანონმდებლო ჩარჩო

ადმინისტრაციული საპროცესო კანონის თანახმად, სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ ადმინისტრაციული წარმოების განახლების ორი შესაძლებლობა არსებობს: (1) დაწესებულების წინაშე, რომელმაც გამოსცა ადმინისტრაციული აქტი; და (2) სასამართლოს წინაშე.

ადმინისტრაციული საპროცესო კანონმდებლობის 88-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, დაწესებულება უფლებამოსილია საკუთარი ინიციატივით განახლოს ადმინისტრაციული სამართალწარმოება, თუ ეს აუცილებელია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების, ან სხვა საერთაშორისო, ან სუპრანაციონალური სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების აღსასრულებლად. საქმის გადასინჯვის ფარგლებში; დაწესებულება ვალდებულია თავისი გადაწყვეტილება დააფუძნოს სასამართლოს მიერ მოწოდებული საქმის ფაქტობრივი გარემოებების სამართლებრივ შეფასებაზე.

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება შეიძლება განახლდეს ადმინისტრაციული სასამართლოს მიერ გამოტანილი განაჩენის ან გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის შემდეგ „ახლად გამოვლენილი გარემოებების“ საფუძველზე, რომლებიც მოცემულია ადმინისტრაციული საპროცესო კანონის 353-ე მუხლში. 353-ე მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება მოიაზრება „ახლად გამოვლენილ გარემოებად“, რომელიც წარმოადგენს ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლების საფუძველს.

საქმის ხელმეორედ განხილვა შეიძლება დაიწყოს ადმინისტრაციული წარმოების მხარის მიერ წარდგენილი განაცხადის საფუძველზე (მუხლი 354 §1).

თუმცა, ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლება შესაძლებელია მხოლოდ იმ განჩინებების მიმართ, რომლებიც მიღებულია პირველი ინსტანციის სასამართლოსა და სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოს მიერ. ამდენად, უზენაესი სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება არ ექვემდებარება საქმისწარმოების განახლებას.

354-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, განაცხადი წარდგენილი უნდა იქნეს ადმინისტრაციული სამართალწარმოების მხარეების მიერ სამი თვის განმავლობაში იმ თარიღიდან, როდესაც დადგინდა ახალი გარემოებების არსებობა. სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლების უფლებასთან დაკავშირებით ხანდაზმულობის ვადა არ არის დადგენილი (354-ე მუხლის მე-3 პუნქტი).

თუ სასამართლო ახალი გარემოებების არსებობას დაადგენს, იგი მთლიანად ან ნაწილობრივ ბათილად ცნობს სადავო განაჩენს, და საქმეს გადასასინჯად გადაუგზავნის პირველი ინსტანციის სასამართლოს, ან სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოს (მუხლი 357§2). თუ სასამართლო ვერ გამოავლენს ახალ გარემოებებს, და არ დააკმაყოფილებს განაცხადს, განმცხადებელს შეუძლია წარადგინოს დამატებითი საჩივარი ამ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით (მუხლი 357 §3).

ეროვნულ დონეზე არსებული პრაქტიკა

2003 წლის 9 ოქტომბრის სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმეზე *Slivenko v. Latvia* (განაცხადი No 48321/99), რომლითაც დადგინდა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა განმცხადებლის ლატვიიდან გაძევებასთან დაკავშირებით, უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა დეპარტამენტის 2004 წლის 10 აგვისტოს გადაწყვეტილებით, მოქალაქეობისა და მიგრაციის საქმეთა სამინისტროს მიერ ადმინისტრაციული საპროცესო კანონის 354 §2 მუხლის შესაბამისად წარდგენილი განცხადების საფუძველზე, განახლდა განმცხადებლის ადმინისტრაციულ საქმესთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული წარმოება. 2003 წლის 9 ოქტომბრის სასამართლოს გადაწყვეტილება მიჩნეული იქნა ახლად გამოვლენილ გარემოებად.

ლიხტენშტაინი

ლიხტენშტაინში არ არსებობს დებულებები, რომლებიც ითვალისწინებენ სისხლის ან სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების შესაძლებლობას.

აქედან გამომდინარე, პრაქტიკული გამოცდილება ძალიან შეზღუდულია: საქმეზე *Steck-Risch and others v. Liechtenstein* (63151/00) სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, განმცხადებლები ითხოვნენ ეროვნულ დონეზე წარმოების განახლებას. ეროვნულმა სასამართლოებმა არ დააკმაყოფილეს განმცხადებლების მოთხოვნა, რის შედეგადაც მათ მეორე განაცხადი წარადგინეს სასამართლოში (*Steck-Risch v. Liechtenstein* (No. 2)). მოცემული განაცხადი დაუშვებლად ცნეს.

ლიტვა

სისხლის სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით სისხლის სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

ლიტვის 2003 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 456-ე მუხლის თანახმად, ლიტვის სასამართლოების მიერ განხილულ სისხლის სამართლის საქმეებზე წარმოება შეიძლება განახლდეს, როდესაც ECtHR-ი დაადგენს, რომ პირის მსჯავრდების შესახებ გადაწყვეტილება მიღებულია კონვენციისა და მისი ოქმების დარღვევით, და თუ დარღვევების ხასიათისა და სიმძიმის გათვალისწინებით ჩნდება გონივრული ეჭვი თავად პირის მსჯავრდების შესახებ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით, და თუ დარღვევები მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება გამოსწორდეს, როცა საქმეზე წარმოების განახლება მოხდება. 458-ე მუხლის შესაბამისად, წარმოების განახლების შესახებ მოთხოვნის წარდგენა შესაძლებელია ლიტვის უზენაეს სასამართლოში 6 თვის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც ECtHR-ის გადაწყვეტილება საბოლოო გახდება. 459-ე მუხლის შესაბამისად, სათანადოდ წარდგენილი თხოვნა უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის მიერ გადაეცემა უზენაესი სასამართლოს 3 მოსამართლისაგან შემდგარ პალატას, რომელიც მისი წარდგენიდან 1 თვის ვადაში განიხილავს მისი დასაშვებობის საკითხს. თუ პალატა დასაშვებად მიიჩნევს განაცხადს, და სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლებას გადაწყვეტს, სისხლის სამართლის საქმეს 3 მოსამართლისაგან შემდგარი პალატა (თუ სისხლის სამართლის საქმე არ განიხილებოდა საკასაციო წარმოების ფარგლებში), ან უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა განმხილვე-

ლი დანაყოფის პლენარული სხდომა განიხილავს (თუ საქმის განხილვა მოხდა საკასაციო წარმოების ფარგლებში).

2003 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ძალაში შესვლამდე, სისხლის სამართლის საქმეებზე წარმოების განახლება რეგულირდებოდა 1961 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით, რომელიც 2001 წელს გადაისინჯა. სულ 6 სისხლის სამართლის საქმეზე დაიწყო ხელახალი წარმოება ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე, და ერთ-ერთ მათგანზე სისხლის სამართლებრივი დევნა შეწყდა (GC-ს გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმეზე *Ramanauskas v. Lithuania*), 3 საქმეზე ეროვნული სასამართლოს მიერ მსჯავრდებული პირები გაამართლეს (გადაწყვეტილებების საფუძველზე საქმეებზე *Birutis and Others v. Lithuania*, *Malininas v. Lithuania* and *Lalas v. Lithuania*), ხოლო 2 საქმეზე ეროვნული სასამართლოების გადაწყვეტილებები უცვლელი დარჩა (გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმეზე *Daktaras Lithuania* and *Butkevičius v. Lithuania*).

2. რა პრაქტიკული და პროცედურული სიძნელეები იჩენს თავს პრაქტიკაში? როგორ ხდება მათი დაძლევა?

პრაქტიკული სიძნელეები შეიძლება წარმოიშვას ECtHR-ის სამართალწარმოების ხანგრძლივობის გამო. მაგალითად, სისხლის სამართლის საქმეზე განმცხადებლების *Malininas* და *Lalas*-ის მიმართ (ორი თანაბრადებული ერთი სისხლის სამართლის საქმეზე) უზენაესმა სასამართლომ 2003 წელს მიიღო საბოლოო გადაწყვეტილება, რომლითაც განმცხადებლების მსჯავრდება მოხდა, ხოლო ECtHR-ის შესაბამისი გადაწყვეტილებები მიღებულ იქნა 2008 წელს – *Malinimas*-ის მიმართ, და 2011 წელს – *Lalas*-ის მიმართ. 2013 წელს ორივე განმცხადებელი გამართლდა საბოლოო გადაწყვეტილებით სისხლის სამართლის საქმის გადახედვის შემდეგ სააპელაციო სასამართლოში, რომელსაც საქმე ლიტვის უზენაესმა სასამართლომ გადასცა ხელმოკრედ განსახილველად. რაც შეეხება კონვენციის დარღვევებს, ისინი დაკავშირებული იყო სისხლის სამართლის გამოძიების ფარგლებში ფარული საგამოძიებო ტექნიკის უკანონო გამოყენებასთან, კერძოდ კი, პოლიციის მიერ დანაშაულის წაქეზებით მიღებული მტკიცებულების გამოყენებასთან. ამასთან დაკავშირებით გარკვეული პრაქტიკული სირთულეები წარმოიქმნა განახლებული წარმოების ფარგლებში ამდენი წლის გასვლის შემდეგ მტკიცებულების შეფასებისას.

3. გაქვთ თუ არა კონკრეტული სირთულეები საქმის წარმოების განახლებისას მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადებების წარდგენის შემთხვევაში?

არ განახლებულა არცერთი წარმოება სისხლის სამართლის საქმეზე მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადებების საფუძველზე. ამ თვალსაზრისით, კონკრეტული სირთულე (თუმცა, მხოლოდ თეორიულად, რადგანაც პრაქტიკაში არ გვქონია ისეთი ცალმხრივი განცხადებები, ან მეგობრული მორიგებები, რომელთან დაკავშირებითაც ლიტვის წინააღმდეგ საქმეების შედეგად წარმოების განახლება მოხდა), მდგომარეობს კონკრეტული სამართლებრივი რეგულირების არარსებობაში. ამჟამად, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის დებულება პირდაპირ მიუთითებს ECTHR-ის გადაწყვეტილებებზე. თუმცა, შეიძლება ითქვას, რომ ლიტვის უზენაეს სასამართლოს აქვს არსებული სამართლებრივი დებულებების ფართო ინტერპრეტაციის საშუალება, თუკი ამის საჭიროება იარსებებს.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

ლიტვის 2003 წლის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 366 §1 მუხლის თანახმად, სამოქალაქო სამართალწარმოება შეიძლება განახლდეს იმ შემთხვევაში, თუ ECtHR-ი მიიჩნევს, რომ ლიტვის სასამართლოების გადაწყვეტილებები, განჩინებები ან დადგენილებები არღვევენ კონვენციის, ან მისი ოქმების მოთხოვნებს. 367-ე მუხლის მიხედვით, საქმეზე წარმოების განახლების შესახებ თხოვნა წარედგინება ლიტვის უზენაეს სასამართლოს 3 თვის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც პირმა შეიტყო ის გარემოებები, რომლებიც საქმის გახსნის საფუძველს წარმოადგენენ, მაგრამ არა უგვიანეს 5 წლის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც (ეროვნული სასამართლოს მიერ მიღებული) გადაწყვეტილება ან განაჩენი ძალაში შევიდა (მუხლი 368 §2).

2003 წლის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ძალაში შესვლამდე სამოქალაქო საქმეებზე წარმოების განახლება რეგულირდებოდა 1964 წლის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, რომელიც ამ ასპექტში 2002 წელს გადა-

ისინჯა. 2002 წლის შემდეგ სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება ECtHR-ის განჩინებების საფუძველზე 4 საქმეზე მოხდა, და ერთ-ერთ საქმეზე ECtHR-ის მიერ მიკუთვნებული სამართლიანი დაკმაყოფილების ოდენობის გარდა დამატებით მიეკუთვნა ფულადი კომპენსაციაც მიყენებული ზიანისთვის (გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმეზე *Judice v. Lithuania*). სხვა სამოქალაქო საქმეში მოსარჩელის თანამდებობიდან გათავისუფლება (სსრკ-ს ყოფილი სახელმწიფო უშიშროების სამსახურის ოფიცერი, რომლის მიმართაც კერძო სექტორში დასაქმებასთან დაკავშირებით დადგენილი საკანონმდებლო შეზღუდვა კონვენციის დარღვევად იქნა მიჩნეული) აღიარებულ იქნა უკანონოდ და წარმოადგენდა სამართლიანი დაკმაყოფილების მიკუთვნების საფუძველს (გადაწყვეტილება საქმეზე *Rainys and Gasparavičius v. Lithuania*). მესამე საქმე შეეხებოდა სამოქალაქო სამართალწარმოებას, რომელიც მანამდე ლიტვის სასამართლოებმა დაუშვებლად ცნეს, რადგან მიიჩნიეს, რომ ეს მათ იურისდიქციაში არ შედის სახელმწიფოს იმუნიტეტის გამო, რაც *Cudak*-ის საქმეზე დიდი პალატის გადაწყვეტილებით მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტის მოთხოვნების დარღვევად იქნა მიჩნეული, და *Cudak*-ის საქმეზე გამოტანილი განაჩენის საფუძველზე წარმოება განახლდა, კერძოდ, საქმის არსებითი მხარე თავიდან განიხილეს, და სასამართლომ დაადგინა, რომ მოპასუხის სამსახურიდან გათავისუფლება უკანონოდ მოხდა, და ამასთან დაკავშირებით ფულადი კომპენსაცია მიეკუთვნა მას. გარდა ამისა, ლიტვის უზენაესმა სასამართლომ ახლახან განაახლა სამოქალაქო საქმის განხილვა ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმეზე *Digrytė Klibavičienė v. Lithuania*. კონვენციის დარღვევის გამო, ეროვნულმა სასამართლომ მიყენებული მატერიალური ზიანისთვის დამატებითი კომპენსაციის საკითხი უნდა განიხილოს.

— რა დაბრკოლებები არსებობს/როგორ ხდება მათი დაძლევა?

ერთი პრაქტიკული დაბრკოლება უკავშირდება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს წინაშე საქმის წარმოების ხანგრძლივობის გათვალისწინებით ზემოთ აღნიშნული 368-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულ სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლებასთან დაკავშირებულ 5-წლიანი ხანდაზმულობის ვადას. მაგალითად, *Digrytė Klibavičienė* საქმეზე წარმოების განახლების თაობაზე თხოვნა 2015 წელს იყო წარდგენილი (ECtHR-ის გადაწყვეტილება საბოლოო ძალაში 2015 წელს შევიდა), ხოლო საბოლოო გადაწყვეტილება სამოქალაქო სამართალწარმოების ფარგლებში, რომელთან დაკავშირებითაც იყო წარდგენილი წარმოების განახლების შესახებ

მოთხოვნა, 2006 წელს მიიღეს. უზენაესმა სასამართლომ 2015 წლის 22 აპრილის გადაწყვეტილებით განაახლა საქმეზე წარმოება და ECtHR-ის წინაშე გრძელვადიანი სამართალწარმოების მიზეზით 5 წლის ხანდაზმულობის ვადის ამოწურვა იმ განსაკუთრებულ სამართლებრივ სიტუაციად მიიჩნია, რომელიც უნდა ჩაითვალოს გამონაკლისად ხანდაზმულობის ვადის შესახებ მოთხოვნის თვალსაზრისით. ამასთანავე, უნდა აღინიშნოს საკანონმდებლო ინიციატივა, რომლითაც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი უნდა გადაისინჯოს და დებულება, რომელიც ითვალისწინებს ECtHR-ის გადაწყვეტილებების საფუძველზე სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლებასთან დაკავშირებით 5-წლიან ხანდაზმულობის ვადას, გაუქმდება.

სხვა პრაქტიკული დაბრკოლებები იჩენს თავს ECtHR-ის გადაწყვეტილებების ხარისხთან დაკავშირებით, მაგალითად, გადაწყვეტილებებს, სადაც ECtHR-ი შეაფასებს სამართლიანი დაკმაყოფილების ფარგლებში მისაკუთვნებელი აგრეგირებული თანხის ოდენობას განცდილი ზარალის ყველა ფორმასთან დაკავშირებით, რაც საშუალებას აძლევს განმცხადებელს, სახელმწიფოს მოსთხოვოს დამატებითი კომპენსაცია ეროვნულ სასამართლოებში მიმართვის გზით, და მოითხოვოს სამოქალაქო წარმოების განახლება. ამასთან დაკავშირებით სასურველია, რომ ერთი მხრივ, ECtHR-მა თავი შეიკავოს სამართლიანი დაკმაყოფილების ფარგლებში აგრეგირებული კომპენსაციის მიკუთვნებისაგან, ხოლო მეორე მხრივ, ასევე თავი შეიკავოს სამართლიანი დაკმაყოფილების მიკუთვნებასთან დაკავშირებული საკითხის ეროვნულ სასამართლოებში გადაცემისგან, და სასურველია, რომ ECtHR-ი უფრო კონკრეტული რეკომენდაციებს იძლეოდეს შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე სამართალწარმოების განახლების მიზანშეწონილობასთან დაკავშირებით, განსაკუთრებით იმ გადაწყვეტილებებში, სადაც კონვენციის არსებითი დარღვევა იქნა აღმოჩენილი; თუმცა ეროვნულ დონეზე წარმოების განახლება შესაძლოა არც არის ყველაზე შესაფერისი და/ან სასურველი ღონისძიება *restitution in integrum*.

— რა პოზიტიური და ნეგატიური შედეგები იჩენს თავს მოცემულ სფეროში?

ხარვეზის სახით შეიძლება დასახელდეს კონკრეტული სამართლებრივი რეგულაციების არარსებობა სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლებასთან დაკავშირებით მეგობრული მორიგების მიღწევის, ან ცალმხრივი განცხადებების შემთხვევაში.

2. თუ შეიძლება გაგვიზიარეთ მაგალითები, თუკი წარმოების განახლება დაინერგა ეროვნული სასამართლოების პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით.

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

ადმინისტრაციული სამართალწარმოების შესახებ კანონის 153 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ადმინისტრაციული წარმოება შეიძლება განახლდეს, თუ ECtHR-ი მიიჩნევს, რომ ლიტვის სასამართლოს განაჩენი არღვევს კონვენციის, ან მისი ოქმების მოთხოვნებს. 156-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად, წარმოების განახლების შესახებ თხოვნა წარდგენილი უნდა იქნეს ლიტვის უზენაეს ადმინისტრაციულ სასამართლოში 3 თვის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც პირისთვის ცნობილი გახდა, ან ცნობილი უნდა გამხდარიყო ის გარემოება, რომელიც საქმეზე წარმოების განახლების საფუძველს წარმოადგენს (მუხლი 156§1). აღსანიშნავია, რომ არ არსებობს ხანდაზმულობის ვადა ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმეზე წარმოების განახლებასთან დაკავშირებით.

გარდა ამისა, ადმინისტრაციული წარმოება შეიძლება განახლდეს, მაშინაც კი, თუ ECtHR-ი არ დაადგენს, რომ ლიტვის სასამართლოს გადაწყვეტილება არღვევს კონვენციას ან მის ოქმებს. მაგალითად, სამართალწარმოება შეიძლება განახლდეს, თუ პირი წარადგენს იმის უტყუარ მტკიცებულებას, რომ მატერიალური სამართლის წესის ფუნდამენტურად არასწორი გამოყენება მოხდა, რამაც შესაძლოა განაპირობა უკანონო გადაწყვეტილება (მუხლი 153 §10). კიდევ ერთი საფუძველი შეიძლება იყოს ადმინისტრაციულ სასამართლოებში ერთგვაროვანი პრეცედენტული სამართლის დამკვიდრების საჭიროება (მუხლი 153 § 12). ამრიგად, ECtHR-ის იურისპრუდენციის განვითარება შეიძლება განიხილებოდეს, როგორც მატერიალური სამართლის ახლებური ინტერპრეტაციის განმაპირობებელი ფაქტორი ადმინისტრაციული სამართალწარმოების კონტექსტში.

უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ ECtHR-ის გადაწყვეტილებების საფუძველზე 2 ადმინისტრაციული წარმოება განახლა. ორივე მათგანი შიდა

სასამართლოების მიერ კონვენციის მე-1 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევას ეხება. სასამართლომ ხელახლა განიხილა ერთ-ერთი საქმე, რომელთან დაკავშირებითაც დადგინდა კონვენციის დარღვევა განმცხადებლის მიერ შიდა სამართალწარმოების პროცესში ექსპერტების დაკითხვის უფლების შეზღუდვის გამო (საქმეზე *Balsytė -Lideikienė v. Lithuania* გადაწყვეტილების საფუძველზე). ადმინისტრაციული საქმე განსახილველად დაუბრუნდა პირველი ინსტანციის სასამართლოს, რომელმაც შეწყვიტა წარმოება. მეორე შემთხვევაში სასამართლომ ხელმეორედ განიხილა საქმე, როდესაც დადგინდა კონვენციის დარღვევა ადგილობრივი სასამართლოების მიერ განმცხადებლისათვის მტკიცებულებების მოპოვებაში დახმარების გაუწევლობისა და ამ მტკიცებულებების განუხილველად დატოვების გამო, იმის გათვალისწინებით, რომ სასამართლომ არ დაასაბუთა, თუ რატომ არ იყო ამ მტკიცებულებათა განხილვა საჭირო (გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმეზე *Jokšas v. Lithuania*). უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ საქმის ხელახალი განხილვისა და წარმოების განახლების შემდეგ თავისი წინა გადაწყვეტილება ძალაში დატოვა, რადგან დადგინდა, რომ კონვენციის დარღვევას გავლენა არ მოუხდენია გადაწყვეტილების კანონიერებაზე.

– რა დაბრკოლებები არსებობს/როგორ ხდება მათი დაძლევა?

სისხლის სამართლის საქმეებში პრაქტიკული სირთულეები შეიძლება წარმოიშვას ECtHR-ის წინაშე სამართალწარმოების ხანგრძლივობის გამო. მაგალითად, შეიძლება არსებობდეს სირთულე მტკიცებულებების მოპოვებისა და განხილვის თვალსაზრისით, თუ საქმეზე წარმოების განახლება დიდი ხნის შემდეგ მოხდება.

– რა პოზიტიური შედეგები და ხარვეზები არსებობს მოცემულ სფეროში?

ხარვეზის სახით შეიძლება აღინიშნოს კონკრეტული სამართლებრივი რეგულაციების არარსებობა ადმინისტრაციული წარმოების განახლებასთან დაკავშირებით მეგობრული მორიგების მიღწევის, ან ცალმხრივი განცხადებების გაკეთების შემდეგ.

2. თუ შეიძლება გაგვიზიარეთ მაგალითები, თუკი წარმოების განახლება დაინერგა ეროვნული სასამართლოების პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით.

მოლდოვას ჩესპუბლიკა

სისხლის სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით სისხლის სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

სისხლის სამართალწარმოება ორ შემთხვევაში უნდა განახლდეს:

1. სასამართლოსთვის საქმის განსახილველად წარდგენის შემთხვევაში იმ პირობით, რომ მთავრობას ამის შესახებ ეცნობა;
2. სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, რომლითაც დადგინდა დარღვევა (ზოგ შემთხვევაში სისხლის სამართლის საქმის განხილვა შესაძლებელია განახლდეს გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ საქმეზე მეგობრული მორიგების, და ცალმხრივი განცხადების საფუძველზე.

სისხლის სამართალწარმოების წარმატებით განახლება დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა ეტაპზე დასრულდა წარმოება საჩივრის სასამართლოში წარდგენამდე. შესაძლოა, საქმის სასამართლოსთვის განსახილველად წარდგენის ეტაპზე ეროვნულ დონეზე წარმოება უკვე განახლდა, მაგრამ სასამართლო ამის თაობაზე არ იყო ინფორმირებული, ან განხორციელდა ზომები, რომლებიც საკმარისი არ არის მსხვერპლის სტატუსის შესაცვლელად, ან იმის დასადგენად, რომ დარღვევას ადგილი არ ჰქონია. ნებისმიერ შემთხვევაში, სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლების საკითხი ყოველი ცალკეული საქმის გარემოებებისა და დარღვევის ხასიათის გათვალისწინებით უნდა გადაწყდეს.

კანონის თანახმად, მაღალი რანგის პროკურორს ფართო დისკრეცია გააჩნია სისხლის სამართლის წარმოების განახლებასთან დაკავშირებით, თუ საქმე წინასასამართლო ეტაპზე დასრულდა (წარუმატებელი გამოძიება, ან წარმოების დახურვა სხვა საფუძველზე). სასამართლო განხილვის ეტაპის დასრულებისა და სასამართლოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, საქმეზე წარმოების განახლების შესახებ გადაწყვეტილება შეიძლება მიიღოს უზენაესმა სასამართლომ, განმცხადებლის თხოვნით (მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლომ დაადგინა დარღვევა), ან საქმის გადახედვის თაობაზე პროკურორის მოთხოვნის საფუძველზე (როგორც წესი, გენერალური პროკურორის, ან მისი მოადგილეების მოთხოვნის საფუძველზე).

რაც შეეხება საქმეზე წარმოების წარმატებით განახლებას, ასეთი შემთხვევა ბევრია. ჩვეულებრივ, პროკურორები და უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეები განიხილავენ სისხლის სამართლის საქმეებს არასათანადო მოპყრობის თაობაზე, ან სისხლის სამართლის დანაშაულში მსჯავრდების საქმეებს, როდესაც პირის მსჯავრდება ეფუძნება სერიოზულ პროცედურულ ხარვეზებს, რაც მას უსამართლოს ხდის. მოგვიანებით შეგვიძლია წარმოვადგინოთ წარმოების განახლების შესაბამისი მაგალითები.

2. რა პრაქტიკული და პროცედურული სიძნელებები იჩენს თავს პრაქტიკაში? როგორ ხდება ამ სიძნელებების დაძლევა?

პროცედურული სირთულეები: განმცხადებლის მხრიდან წარმოების განახლების მოთხოვნა ჩვეულებრივ სცდება სასამართლოს მიერ დადგენილი დარღვევის (სასამართლოს მიერ განაჩენის მიღების შემდეგ), ან მთავრობის წინაშე სავარაუდო დარღვევებთან დაკავშირებით წარდგენილი შეკითხვების ფარგლებს (იმ საქმეებთან დაკავშირებით, რომელთა შესახებ ეცნობა მთავრობას). ამის შედეგად შესაძლოა უზენაეს სასამართლოსა და პროკურორებს ზედმეტი ტვირთი დააწვეთ განმცხადებლის მიერ გაკეთებულ ვარაუდებთან დაკავშირებული საკითხების შესწავლის საჭიროების გამო.

დაძლევა: ოფისის წარმომადგენელი ჩართული უნდა იყოს ყველა ასეთ შემთხვევაში ეროვნულ დონეზე, როგორც მესამე მხარე, რათა უფრო ნათლად გამოიკვეთოს, თუ წარმოების განახლების შესახებ რომელი მოთხოვნაა საყურადღებო და იგი უნდა დაკმაყოფილდეს.

პროცედურული სირთულეები: ისეთი პროცედურული დაბრკოლებების გადალახვა, როგორიცაა *res judicata* ეროვნულ დონეზე მიღებული გადაწყვეტილებების კონტექსტში.

დაძლევა: კონვენციის პირდაპირი გამოყენების პრინციპის დანერგვა კანონმდებლობასა და პრეცედენტულ სამართალში, და სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების პირდაპირი ზემოქმედების აღიარება ეროვნულ სამართლებრივ სისტემაზე. სასამართლოს გადაწყვეტილება უნდა ჩაითვალოს „სავალდებულოდ აღსასრულებლად“ და მიჩნეულ იქნეს „გამონაკლის გარემოებად“, რომელიც ითვალისწინებს გადაწყვეტილების გადასინჯვას.

პროცედურული სირთულე: ყველაზე ძნელია გამოძიებისა და წარმოების განახლება იმ საქმეებზე, სადაც საქმის წარმოება გაჭიანურდა მტკიცებულებათა არასათანადოდ შეგროვებით გამოწვეული სერიოზული პროცედურული ნაკლოვანებების გამო. ამ შემთხვევაში, წარმოების განახლებამ საბოლოო ჯამში შეიძლება ხელი კი არ შეუწყოს შედეგების გამოსწორებას, არამედ პირიქით, უფრო დაამძიმოს მდგომარეობა.

დაძლევა: წარმომადგენლის მიერ შემოთავაზებული იყო შემდეგი დებულებების დამატება საპროცესო სამართალში:

– ყოველი საქმის გარემოებათა გათვალისწინებით იმის შესწავლა, თუ რამდენად არსებობს საქმეზე წარმოების განახლების საჭიროება, და კარგად დასაბუთებული და მოტივირებული ოფიციალური უარის მომზადება და წარდგენა, რომელიც სასამართლოს კონტროლს დაექვემდებარება.

3. გაქვთ თუ არა კონკრეტული სირთულეები საქმის წარმოების განახლებისას მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადებების წარდგენის შემდეგ?

დიახ, როდესაც მეგობრული მორიგება და ცალმხრივი განცხადება შეიცავს დებულებას წარმოების განახლების თაობაზე, სისხლის სამართლის საგამოძიებო ორგანოები და სასამართლოები შეიძლება მას არ დაეთანხმონ, რადგან განმცხადებელი სარგებელს იღებს ფულადი კომპენსაციისაგან, რაც,

მათი აზრით, საკმარისია. ასეთ შემთხვევებში, განმცხადებელთან შეთანხმების გაფორმებამდე, ან ცალმხრივი განცხადების წარდგენამდე, უფლებამოსილი წარმომადგენელი პროკურატურისაგან იღებს გარანტიებს, რომ იგი დაეთანხმება წარმოების განახლებას. თუმცა, ასეთი გარანტიების მიღება არ შეიძლება სასამართლოსგან, რადგანაც ეს არყევს მის დამოუკიდებლობას და მოსამართლის გადაწყვეტილების განუჭვრეტადობას.

ნებისმიერ შემთხვევაში, სისხლის სამართლის საქმეებში, რომლებთან დაკავშირებითაც წარმოების განახლებაა მოთხოვნილი, მეგობრული გარიგების გაფორმებისადმი ხელისუფლების დამოკიდებულება საკმაოდ ფრთხილია. სახელისუფლებო ორგანოებს ურჩევნიათ, რომ საქმე სასამართლომ განიხილოს, ვიდრე აღიარონ განმცხადებლის მოთხოვნები სისხლის სამართლის საქმეებზე მეგობრული მორიგების პროცესში. ყველა შემთხვევაში, ტვირთი, ჩვეულებრივ, სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენელს დააწვება, რომელიც ვალდებულია კონსენსუსს მიაღწიოს დანაშაულის ჩამდენსა და დაბარალეულ მხარეს შორის.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

- რა დაბრკოლებები არსებობს/როგორ ხდება მათი დაძლევა?
- რა პოზიტიური და ნეგატიური შედეგები იჩენს თავს მოცემულ სფეროში?

სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების მექანიზმი ზემოთ აღწერილი მექანიზმის მსგავსია, გარდა ზოგიერთი თავისებურებისა.

საქმეზე სამოქალაქო წარმოების განახლების ორი შესაძლებლობა არსებობს:

1. განაცხადის განხილვის ეტაპზე, როდესაც ნათელია, რომ სასამართლოში წარდგენილი საქმე განმეორებადია, ან ამ საკითხზე უკვე არსებობს კარგად დამკვიდრებული პრეცედენტული სამართალი;

2. სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, რომლითაც დგინდება დარღვევა.

ორივე შემთხვევაში თავად სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენელმა უნდა ითხოვოს წარმოების განახლება. განმცხადებელს შეუძლია მხოლოდ სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ მოითხოვოს წარმოების განახლება. საქმეზე წარმოება შეიძლება განახლდეს მხოლოდ უზენაესი სასამართლოს სპეციალური გადასინჯვის პროცედურის ფარგლებში.

არ არსებობს სერიოზული დაბრკოლებები, გარდა იმისა, რომ სამოქალაქო წარმოების განახლება, ჩვეულებრივ, კერძო მესამე მხარის მხრიდან, რომელიც სასამართლო პროცესში არ მონაწილეობდა, სერიოზულ წინააღმდეგობას იწვევს. თუ სამოქალაქო საქმე დაკავშირებულია დავასთან სახელმწიფო ორგანოსა და განმცხადებელს შორის, სამოქალაქო საქმეზე წარმოების განახლება ასეთ პრობლემებთან არ არის დაკავშირებული. თუ დავაში კერძო მხარეები მონაწილეობენ, მაშინ წარმოების განახლება უფრო რთულია.

ასეთი სირთულეების დასაძლევად, წარმოების განახლების საკითხი წინასწარ დეტალურად განიხილება განმცხადებელსა და სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენელთან, და შეიძლება გაიმართოს მოლაპარაკებები სხვა კერძო პირებთანაც. თუ განმცხადებელი დაინტერესებულია წარმოების განახლებით, სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენელს უზენაეს სასამართლოში სასამართლო პროცესის დროს შეიძლება ჰკითხონ აზრი საქმეზე წარმოების განახლების მიზანშეწონილობის თაობაზე, და ასევე იმის შესახებ, არსებობს თუ არა დარღვევის სხვა გზით გამოსწორების შესაძლებლობა, გარდა საქმის გადასინჯვისა.

2. გთხოვთ, გაგვიზიარეთ მაგალითები, თუკი წარმოების განახლება დაინერგა ეროვნული სასამართლოების პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით.

წარმოების განახლება გათვალისწინებულია საპროცესო კანონმდებლობით (და არა პრეცედენტული სამართალით). საჭიროების შემთხვევაში იურიდიული ტექსტების თარგმნა უზრუნველყოფილი იქნება მოგვიანებით.

ნიღარუნღაი

სისხლის სამართალწარმოება

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი 2002 წლის სექტემბერში გადაისინჯა (და ცვლილებები ძალაში შევიდა 2003 წლის იანვარში). ამ ცვლილებების შესაბამისად, დაშვებულია სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებების საფუძველზე საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვა. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 457 §1(ბ) მუხლის თანახმად, საქმის გადასინჯვის შესახებ განაცხადი შეიძლება წარდგენილი იქნეს უზენაეს სასამართლოში იმის საფუძველზე, რომ სასამართლომ დაადგინა კონვენციის დარღვევა სამართალწარმოებისას, რამაც გამოიწვია განმცხადებლის მსჯავრდება იმავე დანაშაულისათვის, და იმავე მტკიცებულების საფუძველზე, თუ ასეთი გადასინჯვა საჭიროა სამართლიანი დაკმაყოფილებისთვის კონვენციის 41-ე მუხლის მნიშვნელობით. 465 §2 მუხლის თანახმად, 457 §1(ბ) მუხლში მითითებულ შემთხვევებში საქმის გადასინჯვის შესახებ თხოვნის წარდგენა შეიძლება სამი თვის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც ადგილი ჰქონდა მოვლენებს, რომლებიც ადასტურებენ, რომ მსჯავრდებულისათვის ცნობილი გახდა სასამართლოს მიერ მიღებული განაჩენი. საქმის გადასინჯვის შესახებ განაცხადის დასაშვებობის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებამდე, უზენაესი სასამართლო უფლებამოსილია ნებისმიერ დროს შეაჩეროს განაჩენის აღსრულება (მუხლი 473 §4). 472 §1 მუხლის თანახმად, თუ უზენაესი სასამართლო მიიჩნევს, რომ 457 §1(ბ) მუხლის შესაბამისად წარდგენილი განაცხადი საფუძვლიანია, მას შეუძლია თავად განიხილოს საქმე და მიიღოს გადაწყვეტილება, ან დაადგინოს საბოლოო გადაწყვეტილების აღსრულების შეჩერება ან გადავადება, და საქმე განსახილველად გადასცეს 471 მუხლის შესაბამისად. გადასინჯვის შედეგად მიღებული განაჩენი ან ძალაში რჩება, ან ბათილად იქნება ცნობილი უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილების გათვალისწინებით.

ჯერჯერობით, საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვის თაობაზე ოთხი განაცხადია წარდგენილი 457 §1(b) მუხლის საფუძველზე. პირველ განაცხადთან დაკავშირებით წარმოების განახლება წარმატებით მოხდა. საქმეზე *MM. v. the Netherlands*⁹ სასამართლოს მიერ დადგენილი დარღვევის საფუძველზე უზენაესმა სასამართლომ გადაწყვიტა დაკისრებული ჯარიმისა და წინასწარი პატიმრობის ვადის შემცირება¹⁰. მეორე განაცხადი განმცხადებელმა გაიწვია, რადგან იგი არ იყო წარდგენილი დადგენილ ვადაში¹¹. მესამე განაცხადის შედეგად შემსუბუქდა განაჩენი იმ მიზეზით, რომ უზენაესმა სასამართლომ არ გაიზიარა იგი.¹² ყველაზე ახალი განაცხადის შედეგად, უზენაესმა სასამართლომ, *Vidgen v. the Netherlands*¹³ საქმეზე დაყრდნობით, ბათილად ცნო განაჩენი, საბოლოო გადაწყვეტილების აღსრულება შეაჩერა და საქმე განსახილველად სააპელაციო სასამართლოს დაუბრუნა.¹⁴ მეორე შემთხვევაში გენერალური პროკურორის დასკვნაზე დაყრდნობით შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ სირთულეები შეიძლება წარმოშვას იმ მოვლენათა დადგენას, რომლებიც ადასტურებენ, რომ მსჯავრდებულისთვის ცნობილი გახდა სასამართლოს გადაწყვეტილების შესახებ. თუმცა, განმარტებითი მემორანდუმიდან აშკარაა, რომ ნორმის ასეთი რედაქცია განსაზღვრა იმან, რომ სასამართლოს მიერ დარღვევის დადგენის შემთხვევაში მსჯავრდებულს საქმეზე წარმოების განახლების თხოვნის რეალური შესაძლებლობა უნდა ჰქონდეს.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

ნიდერლანდების სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი შეიცავს თავს, რომელიც ეძღვნება “herroeping”-ის ცნებას (მანამდე ცნობილი როგორც ‘*requeste civiel*’), კერძოდ, კოდექსის მუხლები 382–389. მიუხედავად იმისა, რომ მას აქვს *res judicata* ძალა, სასამართლოს გადაწყვეტილება სამოქალაქო საქმეზე შეიძლება გაუქმდეს მხარის მოთხოვნით, თუ:

- ჟ) იგი ეფუძნება სამართალწარმოების მეორე მხარის მიერ წარდგენილ ცრუ ინფორმაციას;

9. ECHR-ის 2003 წლის 18 აპრილის გადაწყვეტილება, განაცხადი no. 39339/98.

10. HR 2005 წლის 27 სექტემბრის გადაწყვეტილება, NJ 2007/453.

11. HR 2007 წლის 20 თებერვალი, NJ 2007/373.

12. HR 2009 წლის 10 თებერვალი, NJ 2009/167.

13. ECHR-ის 2012 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილება, განაცხადი no. 29353/06.

14. HR 2013 წლის 4 ივნისის გადაწყვეტილება, NJ 2013/333

- ბ) იგი ეფუძნება დოკუმენტებს, რომელთა სიყალბე დადგინდა ან აღიარებული იქნა საბოლოო გადაწყვეტილებით; ან
- გ) მხარე ფლობს გადამწყვეტი მნიშვნელობის მტკიცებულებას, რომელსაც მანამდე არ ამჟღავნებდა.

სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების საკითხი სასამართლოს მიერ მოპასუხისათვის არახელსაყრელი გადაწყვეტილების მიღების გამო პარლამენტმა 2005 წელს განიხილა (როდესაც ჯერ კიდევ არსებობდა ‘requeste civil’). 2005 წლის 12 აგვისტოს წერილით იუსტიციის მინისტრმა სენატის წარმომადგენელთა პალატას აცნობა, რომ ეს შესაძლებლობა არ დაემატებოდა ჰოლანდიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსს. თუ სასამართლოს განაჩენები კონვენციის დარღვევის საფუძველზე ბათილად იქნებოდა ცნობილი, სამართალწარმოების მხარეებისთვის ეს გამოიწვევდა სამართლებრივ განუტყვერებადობას იმ მომენტამდე, ვიდრე სასამართლო მიიღებდა გადაწყვეტილებას სადავო განჩინების ბათილად ცნობის, თუ ძალაში დატოვების თაობაზე. ამიტომ, მთავრობის მოსაზრებით, წარმოების განახლება შესაძლებელი უნდა იყოს მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში.

უნდა აღინიშნოს, რომ ნიდერლანდების სასამართლოების გადაწყვეტილებები იშვიათად ეწინააღმდეგება სასამართლოს გადაწყვეტილებებს, რომლებიც მოცემულ კონტექსტშია მიღებული. გარდა ამისა, სამოქალაქო საქმეებთან დაკავშირებით არსებობს სხვა სამართლებრივი დაცვის საშუალებებიც. მაგალითად, სახელმწიფოს წინააღმდეგ სარჩელის შეტანა სასამართლოში შეიძლება (დელიქტური სარჩელი). უზენაესი სასამართლოს პრეცედენტული სამართლიდან ნათელი ხდება, რომ მკაცრი კრიტერიუმები გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როდესაც გადაწყვეტილება მიიღება იმის თაობაზე, უფლებამოსილია თუ არა სამართალწარმოების მხარე მიიღოს კომპენსაცია მართლმსაჯულების უკანონო აღსრულების საფუძველზე. სახელმწიფო პასუხს აგებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც არ არსებობს სამართლებრივი დაცვის საშუალებები, და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში კანონის ფუნდამენტური პრინციპები იმდენად სერიოზულად იყო უგულებელყოფილი, რომ მხარეების საქმე არ განხილულა სამართლიანად და მიუკერძოებლად. ერთ საქმეზე ასეთი სარჩელით განმცხადებელს კომპენსაცია მიეკუთვნა ამ საფუძველზე.¹⁵

15. ჰააგის სააპელაციო სასამართლო, 1997 წლის 17 ივლისი, 1997, NJK 1997/75.

ნორვეგია

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ისევე, როგორც დავების შესახებ აქტი, შესაბამისი პირობების გათვალისწინებით, იძლევა საქმეზე წარმოების განახლების საშუალებას, თუკი ნორვეგიის წინააღმდეგ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში წარდგენილია საჩივარი, და დადგინდა ნორვეგიის მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევა. ჩვენ ვერ შევძელით სამოქალაქო ან სისხლის სამართლის სფეროში ისეთი მაგალითების მოძიება, სადაც საქმეზე წარმოება განახლდა სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე. აღსანიშნავია, რომ ნორვეგიასთან დაკავშირებით სასამართლოს მიერ შედარებით ცოტაა ისეთი გადაწყვეტილება, რომლებშიც დადგინდა კონვენციის დარღვევა, და ასეთი საქმეები ხშირად სხვა სამართლებრივი საშუალებებით გვარდება.

სისხლის სამართალწარმოება

ნორვეგიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 391 ნაწილის მე-2 პუნქტის თანახმად, ბრალდებულის სასარგებლოდ სისხლის სამართალწარმოების განახლება შეიძლება საჭირო გახდეს იმ შემთხვევაში, როდესაც საერთაშორისო სასამართლო, ან გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი ნორვეგიის წინააღმდეგ წარდგენილ საჩივართან დაკავშირებით დაადგენს, რომ:

- 1) გადაწყვეტილება ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სამართლის ნორმებს, რომლებიც სავალდებულოა ნორვეგიის მიერ შესასრულებლად, და ნავარაუდევია, რომ საქმის ხელახალი განხილვა განსხვავებული გადაწყვეტილებით დასრულდება;

ბ) პროცედურა, რომელსაც გადაწყვეტილება ეყრდნობა, წინააღმდეგობაში მოდის საერთაშორისო სამართალთან, რომელიც ნორვეგიისათვის შესასრულებლად სავალდებულოა, თუკი საფუძვლიანად ივარაუდება, რომ პროცედურულმა შეცდომამ გავლენა იქონია გადაწყვეტილების არსზე, და რომ შეცდომით გამოწვეული ზიანის გამოსასწორებლად საქმის ხელახალი განხილვა აუცილებელია.

სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლების შესახებ თხოვნა გადაეგზავნება ნორვეგიის სისხლის სამართლის საქმეთა განმხილველ კომისიას.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

დავების შესახებ აქტის 31 ნაწილის, მე-3 პუნქტის (დ) ქვეპუნქტის თანახმად, საქმეზე წარმოების განახლების შესახებ შუამდგომლობის წარდგენა შეიძლება, თუ ნორვეგიის წინააღმდეგ იმავე საკითხზე წარდგენილი საჩივრის შესახებ დადგინდება, რომ **პროცედურით** დაირღვა კონვენციის მოთხოვნები. ეს დებულება შეიძლება გავრცელდეს იმ საქმეებზე, სადაც დარღვეულია კონვენციის მე-6 მუხლით გათვალისწინებული სამართლიანი და საჯარო სამართლო განხილვის უფლება.

დავების შესახებ აქტის 31 ნაწილის, მე-4 პუნქტის (ბ) ქვეპუნქტის თანახმად, საქმეზე წარმოების განახლების შესახებ შუამდგომლობის წარდგენა შეიძლება, თუ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს იმავე საკითხთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილებით (ან სხვა საერთაშორისო სასამართლოს, ან გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის დასკვნით) დგინდება, რომ **განჩინება** ეფუძნებოდა საერთაშორისო სამართლის არასწორ გამოყენებას.

ამ დებულებათა შესაბამისად, საქმეზე წარმოების განახლების უფლება მიზნად ისახავს საერთაშორისო სამართლის არასწორი გამოყენების შედეგად მიყენებული ზიანის გამოსწორებას. ორივე დებულება ვრცელდება როგორც კერძო პირებს შორის დავებზე, ისე კერძო პირებსა და სახელმწიფოს შორის დავებზე. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, უფლება მოითხოვო საქმეზე წარმოების განახლება, თუ ნორვეგიის წინააღმდეგ იმავე საკითხზე წარდ-

გენილ საჩივართან დაკავშირებით სასამართლომ დაადგინა კონვენციის დარღვევა, არ შემოიფარგლება მხოლოდ ისეთი საქმეებით, სადაც მთავრობა ეროვნული სასამართლოს მიერ განხილული საქმის მხარეა. ეს საკითხი განხილულია ნორვეგიის უზენაესი სასამართლოს 2010 წლის 7 აპრილის გადაწყვეტილებაში, რომელიც შეეხებოდა დავების შესახებ აქტის 31 ნაწილის, მე-4 პუნქტის (ბ) ქვეპუნქტის თანახმად წარმოების განახლების შესახებ შუამდგომლობის წარდგენას. ამ გადაწყვეტილებაში უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ საქმეზე წარმოების განახლების უფლებაზე ვრცელდება შემდეგი წინაპირობები: რათა საქმეზე წარმოების განახლების უფლება არ იქნეს გამოყენებული ეროვნული სასამართლოების მიერ საქმის განხილვის შედეგად იურიდიული ძალის მქონე, საბოლოო, და აღსრულებასქვემდებარე გადაწყვეტილებათა საზიანოდ, საქმეზე წარმოების განახლების შესახებ შუამდგომლობის წარდგენა შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს აუცილებელია კონვენციის დარღვევის გამოსასწორებლად. საქმეზე წარმოების განახლების უფლება არ ამოქმედდება, თუკი კონვენციის დარღვევის გამოსწორება სხვა გზითაც შეიძლება, მაგალითად, სამართლიანი დაკმაყოფილების გზით. საქმეზე წარმოების განახლების უფლებაზე ვრცელდება სხვა პირობებიც, რომლებიც განსაზღვრულია დავების შესახებ აქტის 31-5 და 31-6 ნაწილში. აქედან ასევე გამომდინარეობს, რომ წარმოება არ განახლდება, თუ არსებობს გონივრული ვარაუდი, რომ საქმის ახალი მოსმენა არ გამოიწვევს მხარისთვის მნიშვნელოვან ცვლილებებს.

სამოქალაქო საქმეებზე წარმოების განახლების შესახებ შუამდგომლობის წარდგენის პროცედურა განსხვავდება სისხლის სამართლის საქმეებში შუამდგომლობის წარდგენის პროცედურისაგან: მორიგების საბჭოს დადგენილებები შეიძლება გადაისინჯოს რაიონულ სასამართლოში შუამდგომლობის წარდგენის გზით. რაიონული და სააპელაციო სასამართლოების გადაწყვეტილებები შეიძლება გადაისინჯოს სასამართლო ოლქის იმავე დონის სასამართლოში, რომელიც ესაზღვრება იმ სასამართლოს, რომელმაც თავდაპირველი გადაწყვეტილება მიიღო, ხოლო უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები შეიძლება გადაისინჯოს უზენაეს სასამართლოში წარდგენილ შუამდგომლობათა საფუძველზე.

პოლონეთი

სისხლის სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით სისხლის სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს (ECtHR) გადაწყვეტილების საფუძველზე სისხლის სამართალწარმოების განახლებასთან დაკავშირებით პოლონეთის კანონმდებლობაში მკაფიო სამართლებრივი საფუძველი არსებობს და იგი პრაქტიკაში წარმატებით გამოიყენება. უზენაესი სასამართლოს იურისპრუდენციის თანახმად, საქმეზე წარმოების განახლების შესაძლებლობა ვრცელდება არა მარტო განმცხადებლისა და ECtHR-ის მიერ განხილულ სისხლის სამართლის საქმეზე, არამედ ასევე მსგავს სიტუაციაში მყოფ სხვა პირებზეც (de facto erga omnes ეფექტი).

არსებული სამართლებრივი რეგულაციები

პოლონეთის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი (PCCP) შემდეგ დებულებებს შეიცავს:

მუხლი 540§3. ბრალდებულის სასარგებლოდ სისხლის სამართალწარმოება განახლდება იმ შემთხვევაში, თუ ამგვარი საჭიროება წარმოიქმნა საერთაშორისო ორგანოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით, რომელიც პოლონეთის მიერ რატიფიცირებული საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე მოქმედებდა.

უმენაესი სასამართლოს განმარტებით, წარმოების განახლების შესაძლებლობა ვრცელდება არა მარტო ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე, არამედ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის, ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოსა და საერთაშორისო მართლმსაჯულების სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზეც.

სისხლის სამართალწარმოება შეიძლება განახლდეს მხოლოდ შესაბამისი თხოვნის საფუძველზე და განმცხადებლის სასარგებლოდ. პროცედურა არ არის შეზღუდული ხანდაზმულობის ვადით. ახლო ნათესავი უფლებამოსილია წარადგინოს თხოვნა წარმოების განახლების თაობაზე გარდაცვლილი ბრალდებულის სასარგებლოდ.

წარმოების განახლების თაობაზე გადაწყვეტილება არ მიიღება ავტომატურად, არამედ ყოველ საქმესთან დაკავშირებით იმის შეფასების საფუძველზე ხდება, თუ რამდენად არსებობს წარმოების განახლების საჭიროება. როგორც უმენაესმა სასამართლომ განმარტა, ასეთი საჭიროება წარმოიქმნება, თუ ECtHR-ი დაასკვნის, რომ სისხლის სამართალწარმოების შედეგად მიღებული გადაწყვეტილება არღვევს კონვენციის მოთხოვნებს. 2014 წლის 26 ივნისის განმარტებით რეზოლუციაში (ref. no. I KZP 14/14), უმენაესმა სასამართლომ მიუთითა ორი სახის დარღვევაზე, რომლებიც ამართლებენ ECtHR-ის მიერ მიღებული განჩინების საფუძველზე წარმოების განახლებას:

- ▶ პროცედურული ხარვეზები, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა სისხლის სამართალწარმოების პროცესში, და რომლებმაც მათი სტრუქტურული და კომპლექსური ხასიათიდან გამომდინარე, შესაძლოა გავლენა იქონიეს ეროვნულ დონეზე განხორციელებული სამართალწარმოების ფარგლებში მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილების შინაარსზე;
- ▶ არსებითი ხარვეზები, ანუ, როდესაც კონვენციის დარღვევა განპირობებულია ეროვნულ დონეზე განხორციელებული სამართალწარმოების ფარგლებში მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილების შინაარსით.

ამის საპირისპიროდ, პრინციპში საქმეზე წარმოების განახლება ვერ იქნება გამართლებული სისხლის სამართლის წარმოების ფარგლებში დაშვებული უმნიშვნელო ხარვეზებით, რამაც არ იქონია პირდაპირი ზეგავლენა საქმის არსებით მხარესთან დაკავშირებით მიღებულ საბოლოო გადაწყვეტილებაზე, და რაც არ ახდენდა ზეგავლენას საქმის მიმდინარეობის ძირითად მი-

მართულებასა და მთავარ საკითხებზე, (ანუ ბრალეულობისა და სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი), ეს ეხება, მაგალითად, სისხლის სამართალწარმოების გაუმართლებელ გაჭიანურებას, ან პრევენციული ღონისძიებების გამოყენებასთან დაკავშირებით დაშვებულ ხარვეზებს (მაგ. წინასწარი პატიმრობის გამოყენება).

სისხლის სამართალწარმოების წარმატებით განახლების მაგალითები

2015 წლის 1 მარტის მდგომარეობით უზენაესმა სასამართლომ ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე სისხლის სამართლის საქმეებზე წარმოების განახლების დაახლოებით 20 თხოვნა განიხილა. ამ თხოვნათა უმეტესობა დაკმაყოფილდა. მხოლოდ ორ ასეთ თხოვნას არ მოჰყოლია დადებითი შედეგი: ერთ შემთხვევაში ECtHR-ის დასკვნები ეხებოდა სისხლის სამართალწარმოებისა და წინასწარი პატიმრობის ზედმეტ ხანგრძლივობას; ხოლო მეორე შემთხვევაში, განმცხადებლის მოთხოვნა არ შეესაბამებოდა არსებულ მოთხოვნებს, მიუხედავად იმისა, რომ განმცხადებელს სასამართლომ დაავალა ამ მოთხოვნების დაცვა.

რამდენიმე შემთხვევაში სამართალწარმოების განახლებამ გამოიწვია განმცხადებლების მიმართ სისხლის სამართალწარმოების შეწყვეტა (მაგ., რადგან პირველი ინსტანციის სასამართლოებმა საბოლოოდ მიიჩნიეს, რომ ქმედება, რომლის ჩადენაშიც მომჩივნებს ბრალი ედებოდათ, არ იყო დანაშაული, ან სასამართლო წესით დევნის დაწყებასთან დაკავშირებით დადგენილი ხანდაზმულობის ვადა ამოიწურა). სხვა შემთხვევებში ECtHR-ის მიერ გამოვლენილი ხარვეზები გამოსწორდა სამართალწარმოების განახლების შედეგად (მაგ. სანდოობის შემოწმებასთან დაკავშირებული მოკვლევის დოკუმენტები კონფიდენციალურ დოკუმენტებად იქნა მიჩნეული).

გარდა ამისა, ბევრ სხვა შემთხვევაში ECtHR-ის პრეცედენტულ სამართალზე მოხდა მითითება, როდესაც სასამართლო განიხილავდა სხვა საფუძველზე სისხლის სამართალწარმოების განახლების შესახებ თხოვნებს.

უზენაესი სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის Erga omnes ეფექტი

2014 წლის 26 ივნისის განმარტებით რეზოლუციაში (ref. no. I KZP 14/14), უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ „ორგანოს გადაწყვეტილების საფუძ-

ველზე სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლების საჭიროება“ შეიძლება წარმოიშვას არა მხოლოდ იმ განმცხადებელთან დაკავშირებით, რომლის საჩივარზეც ECtHR-მა მის სასარგებლოდ მიიღო გადაწყვეტილება, არამედ თანაბრადღებულის, ან სხვა სისხლის სამართალწარმოების ფარგლებში ბრალდებული სხვა პირების მიმართაც, იმ პირობით, რომ იქაც ანალოგიურად დაირღვა კონვენცია (ფაქტობრივი და სამართლებრივი გარემოებების ერთობლიობის თვალსაზრისით).

როგორც უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 540-ე მუხლის მე-3 პუნქტის მნიშვნელობით სამართალწარმოების განახლების „საჭიროება“ შეიძლება წარმოიშვას პოლონეთის წინააღმდეგ სხვა განჩინებით კონვენციის დარღვევის გამოვლენის თავიდან ასაცილებლად. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ კონვენციის დარღვევის ფაქტების გამოვლენამ უნდა იმოქმედოს სხვა საქმეებზეც, სადაც კონვენციის მსგავს დარღვევას ჰქონდა ადგილი. ეს უზრუნველყოფს კონვენციის სისტემის სუბსიდიარობის პრინციპის სრულ რეალიზებას, რომლის მიხედვითაც, შიდასახელმწიფო ორგანოები, პირველ რიგში, პასუხისმგებელნი არიან კონვენციის ფარგლებში გარანტირებული უფლებების დაცვაზე ყველა პირთან მიმართებაში თავიანთი იურისდიქციის ფარგლებში. ეს ვალდებულება უნდა შესრულდეს არა მხოლოდ მომავალ სისხლის სამართლის საქმესთან დაკავშირებით, არამედ უკვე დასრულებულ სისხლის სამართალწარმოებებთან დაკავშირებითაც. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ადამიანის უფლებების დაცვა იქნებოდა არასრულყოფილი და გამოიწვევდა გაუმართლებელ განსხვავებულ მიდგომას ბრალდებულებთან იმისდა მიხედვით, მათი საქმე განხილულია ECtHR-ის მიერ გადაწყვეტილების გამოტანამდე, თუ მის შემდეგ.

ზემოხსენებული მიდგომა ეხება მხოლოდ პოლონეთისა და არა სხვა სახელმწიფოების მიმართ მიღებულ ECtHR-ის განჩინებებს (რადგანაც, უზენაესი სასამართლო მიიჩნევს, რომ ECtHR-ის გადაწყვეტილებები სავალდებულოა შესასრულებლად *inter partes* კონტექსტში).

უზენაესი სასამართლოს აზრით, იმის განსაზღვრა, თუ რამდენად ეხება საქმე კონვენციის იმავე დარღვევას, უნდა შეფასდეს ვიწროდ, წარმოების განახლების ინსტიტუტის საგანგებო ბუნების გათვალისწინებით. არსებითად, სისხლის სამართალწარმოების განახლების შესაძლებლობა ვრცელდება ისეთ

შემთხვევებზე, როდესაც კონვენციის დარღვევა იმდენად მსგავსია (სამართლებრივი და ფაქტობრივი გარემოებების კომბინაციის თვალსაზრისით), რომ საფუძველს იძლევა ვივარაუდოთ, რომ თუ ბრალდებული სტრასბურგის სა-სამართლოს მიმართავს საჩივრით, ECtHR-ი მის სასარგებლოდ მიიღებს გადაწყვეტილებას.

2. რა პრაქტიკული და პროცედურული სიძნელებები იჩენს თავს პრაქტიკაში? როგორ ხდება მათი დაძლევა?

ჯერჯერობით რაიმე სირთულე არ წარმოქმნილა. თუმცა შეიძლება აღინიშნოს, რომ წარმოების განახლების შესაძლებლობა სასარგებლოა არა მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმეებთან დაკავშირებით, არამედ კონვენციის მე-5 მუხლის დარღვევით დაკავების ან დაპატიმრების შედეგად დაზარალებული პირების კომპენსაციის უფლების დარღვევის შემთხვევაშიც (კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი). პოლონეთის კანონმდებლობის მიხედვით, კომპენსაცია გაუმართლებელი პატიმრობისთვის მიეკუთვნება კომპენსაციის სპეციალური პროცედურის ფარგლებში. მიუხედავად ამისა, მაშინაც კი, როცა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 540-ე მუხლის მე-3 ნაწილი ეხებოდა მხოლოდ ბრალდებულის სასარგებლოდ სისხლის სამართალწარმოების განახლებას, 2012 წლის 12 ივნისის განაჩენით (საქმეზე *Adam Włoch v. Poland*, no. 33475/08, ECtHR-ის 2011 წლის 10 მაისის გადაწყვეტილება), უზენაესი სასამართლო გასცდა ამ დებულების პირდაპირი მნიშვნელობით ინტერპრეტაციას, და გაავრცელა იგი ყოფილი ბრალდებულის გაუმართლებელ პატიმრობასთან დაკავშირებით მოთხოვნილი კომპენსაციის საქმეზე, იმის გათვალისწინებით, რომ საჭიროა კანონის ინტერპრეტაცია კონვენციის 46-ე მუხლის მოთხოვნების შესაბამისად.

3. გაქვთ თუ არა კონკრეტული სირთულეები საქმის წარმოების განახლებისას მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადებების წარდგენის შემდეგ?

პოლონეთის კანონმდებლობის მიხედვით, სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლება შესაძლებელია ECtHR-ის გადაწყვეტილებათა საფუძველზეც, რომლებშიც მტკიცდება ცალმხრივი განცხადებების მისაღება. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 540-ე მუხლის მე-3 ნაწილის რე-

დაქცია ზოგადი ხასიათისაა, და ეხება საერთაშორისო ორგანოს ნებისმიერ „გადაწყვეტილებას“ და არა მხოლოდ განჩინებებს.

მაგალითი: 2012 წლის 23 ივლისს ვარშავის სააპელაციო სასამართლომ განახლა სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოება განმცხადებლის მიმართ, და აღიარა წარმოების განახლების საჭიროება ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომლითაც დამტკიცდა განმცხადებლის საქმეზე ცალმხრივი განცხადება (*Jarostaw Sroka v. Poland*, no 42801/07, (dec.) 2012 წლის 6 მარტი). ვარშავის სააპელაციო სასამართლომ ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე მიიღო საქმეზე წარმოების განახლების გადაწყვეტილება, და ასევე გაითვალისწინა პოლონეთის მთავრობის მიერ ცალსახა აღიარება, რომ განმცხადებლის გამოხატვის თავისუფლება დაირღვა. შედეგად, სააპელაციო სასამართლომ გააუქმა მანამდე მიღებული განჩინებები და შეწყვიტა სისხლის სამართლის საქმე განმცხადებლის მიმართ, დაადგინა რა, რომ ქმედება, რომელიც ბრალად ედება, აღარ წარმოადგენს სისხლის სამართლის დანაშაულს, რადგან ამასობაში შესაბამისი სამართლებრივი დებულება გაუქმდა.

თავის მხრივ, სამართლებრივი დოქტრინის შესახებ მოსაზრებები განსხვავდება მეგობრული მორიგების შემთხვევაში სისხლის სამართლის წარმოების განახლების შესაძლებლობის საკითხში (ასეთი შემთხვევები სასამართლოთა მიერ ჯერ არ განხილულა).

სამოქალაქო სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების საკითხი პოლონეთის კანონმდებლობაში ასახული არ არის. მიუხედავად ამისა, ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე სამოქალაქო სამართალწარმოება წარმატებით განახლდა ერთ საქმეზე, და უზენაესმა სასამართლომ საბოლოოდ მიიღო განმარტებითი რეზოლუცია, რომლის თანახმადაც მიჩნეულ იქნა, რომ პოლონეთის კანონმდებლობა არ

ითვალისწინებდა ასეთ შესაძლებლობას. თუმცა, იმავდროულად, სასამართლომ არ გამოორიცხა, რომ ასეთ შემთხვევებში შეიძლება რესტიტუციის სხვა საშუალებებთან გამოყენება.

რა დაბრკოლებები არსებობდა?

2010 წლის 30 ნოემბერს უზენაესი სასამართლოს შვიდმა მოსამართლემ მიიღო რეზოლუცია, რომლის მიხედვითაც უზენაესმა სასამართლომ გამოორიცხა სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების შესაძლებლობა პირდაპირ სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე. რეზოლუციაში აღინიშნა, რომ კონვენცია არ აკისრებს სახელმწიფოს აბსოლუტურ ვალდებულებას სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლებასთან დაკავშირებით, და ეროვნულ კანონშემოქმედებს მიხედულების გარკვეულ თავისუფლებას ანიჭებს. უზენაესმა სასამართლომ კითხვის ქვეშ დააყენა სამოქალაქო სამართალწარმოების ამგვარი გადაწყვეტის ადეკვატურობა, და მიუთითა სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებათა სტაბილურობის უზრუნველყოფისა და მესამე მხარის მიერ კეთილსინდისიერად შეძენილი უფლებების პატივისცემის აუცილებლობაზე.

რეზოლუციის მიღების შემდეგ, ამ საკითხზე პოლონეთში დისკუსია გაგრძელდა. ჯერჯერობით პროგრესი მიღწეული არ არის, და კანონში ცვლილებების შეტანის წინააღმდეგ შემდეგი არგუმენტები დასახელდა:

- ▶ კონვენციისა და ECtHR-ის განმარტებით არ არსებობს კანონით ასეთი შესაძლებლობის გათვალისწინების ვალდებულება¹⁶;
- ▶ *res iudicata, ne bis in idem* პრინციპები და საბოლოო გადაწყვეტილებების სტაბილურობა მნიშვნელოვანი ღირებულებები და კანონის უზენაესობის ფუნდამენტური პრინციპის განუყოფელი ნაწილია;

16. ECtHR-ის პრეცედენტული სამართლის გათვალისწინებით, სასამართლო მოითხოვს იმ სამართალწარმოების გადასინჯვას, რომელიც კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევით წარიმართა, მაგრამ ეს მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმეებზე ვრცელდება. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგ შემთხვევაში სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებლის საქმეზე სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება ყველაზე შესაფერისი ინდივიდუალური ღონისძიება იქნებოდა, ეს შეეხებოდა ისეთ შემთხვევებს, როდესაც წარმოების განახლების შესაძლებლობა ისედაც გათვალისწინებულია მოპასუხე სახელმწიფოს შიდა კანონმდებლობით. სასამართლოს არასდროს მიუთითებია აღნიშნულ საკითხზე, მაგ. პოლონეთის საქმეებთან დაკავშირებით. ამასთან, შეიძლება ითქვას, რომ კონვენციის 41-ე მუხლი პირდაპირ აღიარებს, რომ შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობის ფარგლებში *restitutio in integrum* არ უნდა იყოს გათვალისწინებული, რადგან მიჩნეულია, რომ ECtHR-ს შეუძლია ამგვარ სიტუაციებში სამართლიანი დაკმაყოფილების მიკუთვნება.

- ▶ სამოქალაქო სამართალწარმოება განსაკუთრებული ბუნებისაა, სისხლის სამართლის ან ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებასთან შედარებით; ასეთი წარმოების პროცესში *res iudicata* პრინციპიდან გადახვევამ შესაძლოა გავლენა იქონიოს მხარეთა ურთიერთობებზე, და ამგვარი გადახვევის ტვირთი მესამე მხარეზე გადაინაცვლებს;
- ▶ მესამე მხარეები არ მონაწილეობენ ECTHR-ის მიერ განხორციელებულ სამართალწარმოებაში და მათ არა აქვთ ამ პროცესში საკუთარი ინტერესების დაცვის შესაძლებლობა;
- ▶ კერძო სამართლებრივი ურთიერთობების დინამიკური ხასიათის გათვალისწინებით, ძველი გადაწყვეტილებების ხარვეზების გამოსწორება შეიძლება არარეალური და შეუძლებელი იყოს;
- ▶ სამოქალაქო სამართალწარმოების შემთხვევაში უფრო შესაფერისი იქნებოდა სათანადო საკომპენსაციო პროცედურების დანერგვა (მაგალითად, უკანონო საბოლოო გადაწყვეტილებების შემთხვევაში კომპენსაციის მიღების მიზნით გასაჩივრების მექანიზმები ისედაც გათვალისწინებულია პოლონეთის კანონმდებლობით).

როგორ ხდება ამ სიძნელეთა დაძლევა?

არსებობს ალტერნატიული შესაძლებლობები, რომლებიც ხელმისაწვდომია განმცხადებლებისათვის.

პირველ რიგში, როგორც უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა ზემოხსენებულ განმარტებით რეზოლუციაში, გარკვეულ გარემოებებში განმცხადებლებისათვის შეიძლება ხელმისაწვდომი იყოს სხვა სამართლებრივი გარანტიები, მაგალითად: ეროვნულ დონეზე მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილებების აღსრულების წინააღმდეგ სარჩელის წარდგენა, ან საჩივრის წარდგენა საბოლოო სასამართლო გადაწყვეტილების კანონთან შეუსაბამობის აღიარების მიზნით,¹⁷ და სარჩელის წარდგენა სახელმწიფო ხაზინის წინააღმდეგ კომპენსაციის მოთხოვნით ე.წ. სასამართლოს დელიქტის საფუძველზე.

მეორე, საქმის გარემოებების გათვალისწინებით, სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების დარღვევა წარმოადგენს წარმოების ძალადაკარ-

17. საბოლოო გადაწყვეტილების შეუთავსებლობა კანონთან გულისხმობს საერთაშორისო სამართლის ნორმებთან შეუთავსებლობასაც, რაც პოლონეთისთვის სავალდებულოა შესასრულებლად.

გულად ცნობის შესახებ ზოგადი დებულებების შესაბამისად სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების საფუძველს. ზოგი ეს დებულება ეხება სამართლიანი სასამართლოს უფლების ასპექტებს კონვენციის მე-6 მუხლის მნიშვნელობით (მაგ. მიუკერძოებელი სასამართლოს უფლების დარღვევა, ან მხარისთვის გასაჩივრების შესაძლებლობის შეზღუდვა).¹⁸

მაგალითი: 2007 წლის 17 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით, ref. no. I PZ 5/07, უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ECtHR-ის გადაწყვეტილება, რომლითაც დადგინდა მხარის სამართლიანი სასამართლოს უფლების დარღვევა, შეიძლება წარმოადგენდეს გარემოებას, რომელიც გადაწყვეტილების უკანონობის გათვალისწინებით, შეიძლება მიჩნეული იქნეს სამართალწარმოების განახლების საფუძველად (*Tabor v. Poland*, no. 12825/02, 2006 წლის 27 ივნისის გადაწყვეტილება საკასაციო სამართალწარმოების ფარგლებში იურიდიული დახმარების გაწევამე უარის შესახებ). კერძოდ, საქმის ECtHR-ის მიერ გაკეთებული დასკვნების გათვალისწინებით შეფასების შედეგად, უზენაესმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ სამოქალაქო სამართალწარმოების ფარგლებში განმცხადებელს შეეზღუდა შესაძლებლობა, განეხორციელებინა მოქმედებები სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 401-ე მუხლის მე-2 პუნქტის მნიშვნელობით.

მესამე, საოჯახო და მეურვეობის შეახებ კანონი შეიცავს სპეციალურ დებულებებს, რომლებიც ითვალისწინებენ საბოლოო სასამართლო გადაწყვეტილებების გადასინჯვის შესაძლებლობას. კერძოდ, ბევრ შემთხვევაში, მეურვეობის შესახებ კანონმდებლობის შესაბამისად განხილული ბევრი საქმის მიმართ ეროვნულმა სასამართლოებმა შეიძლება შეცვალონ გადაწყვეტილებები, საბოლოო გადაწყვეტილებებიც კი, თუ ამას მოითხოვს შესაბამისი პირის ინტერესები. გარდა ამისა, სასამართლოებმა შეიძლება შეცვალონ ბავშვების მიმართ მშობლების უფლებამოსილების, მისი განხორციელების, და კონტაქტის შესახებ განჩინებები, თუ ამას ბავშვის ინტერესები მოითხოვს. შესაბამისი დებულებები არ მოითხოვს გარემოებებში რაიმე ცვლილებას. როგორც ჩანს, ამ საფუძველით არსებობს სასამართლო გადაწყვეტილების

18. აღსანიშნავია, რომ პოლონეთში ყველა სახის სამართალწარმოება – სისხლის, სამოქალაქო და ადმინისტრაციული სამართლისა, შეიძლება განახლდეს იმ შემთხვევაში, თუ საკონსტიტუციო სასამართლო დაადგენს, რომ კონკრეტული ნორმატიული აქტი, რომელიც საფუძველად უდევს საბოლოო გადაწყვეტილებებს, არ შეესაბამება კონსტიტუციის, ან საერთაშორისო ხელშეკრულებების მოთხოვნებს.

გადასინჯვის ფართო შესაძლებლობა, თუ მიჩნეული იქნება, რომ ეს გადაწყვეტილებები წინააღმდეგობაშია კონვენციასთან, არღვევს ბავშვის, ან სხვა დაკავშირებული პირების ინტერესებს.

2. თუკი წარმოების განახლება დაინერგა ეროვნული სასამართლოების პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით, გთხოვთ, გაგვიზიარეთ ამის მაგალითები

უმენაესი სასამართლოს შემოხსენებული განმარტებითი რეზოლუცია არ ითვალისწინებს ამგვარ შესაძლებლობას არსებული სამართლებრივი ჩარჩოს ფარგლებში.

3. ადმინისტრაციული სამართალწარმოება

იმთავითვე უნდა აღინიშნოს, რომ პოლონეთის ადმინისტრაციული სასამართლოები ადმინისტრაციული ორგანოების მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე სასამართლო ზედამხედველობას ახორციელებენ. არსებობს ცალკე პროცედურული რეგულაციები, რომლებიც ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებას (ადმინისტრაციული ორგანოების წინაშე) და ადმინისტრაციული სასამართლოების წინაშე წარმოებას არეგულირებენ.

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

ადმინისტრაციული სამართლის სფეროში არსებობს ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე სამართალწარმოების განახლების შემდეგი ორი შესაძლებლობა:

1. 2002 წლის ადმინისტრაციული სასამართლო წარმოების შესახებ კანონი ითვალისწინებს ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლების შესაძლებლობას:

მუხლი 272 §3. სამართალწარმოების განახლება შეიძლება საქტრო გახდეს, თუკი იგი განპირობებულია საერთაშორისო ორგანოს გადაწყ-

ყვეტილებით, რომელიც მოქმედებს პოლონეთის მიერ რატიფიცირებული საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე. 272 § 2 მუხლი ვრცელდება ამ შემთხვევებზეც, თუმცა საჩივრის წარდგენის ვადის ათვლა იწყება საერთაშორისო ორგანოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების მხარის, ან მისი წარმომადგენლისათვის შეტყობინების თარიღიდან.

ეს დებულება ეხება „საერთაშორისო ორგანოს გადაწყვეტილებას“, რაც იმას ნიშნავს, რომ არა მხოლოდ ECtHR-ის გადაწყვეტილებები, არამედ მისი განჩინებებიც შეიძლება გახდეს წარმოების განახლების საფუძველი.

მაგალითი: 2014 წლის 9 ოქტომბრის გადაწყვეტილებაში (ref. no. I OSK 1463/14) უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ განიხილა ECtHR-ის მიერ განხილული საქმის ფარგლებში მიღწეული მეგობრული მორიგების შემდეგ წარმოების განახლების შესაძლებლობა. წარმოების განახლების შესახებ თხოვნა არ დაკმაყოფილდა 5-წლიანი ვადის ამოწურვის გამო იმ თარიღიდან, როდესაც ეროვნული სასამართლოს მიერ მიღებული სადავო გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა. თუმცა, 272 § 3 მუხლის გაგრძელება ევროსასამართლოს წინაშე წარდგენილ საჩივრებთან დაკავშირებით მიღწეულ მეგობრულ მორიგებებზე, უზენაეს ადმინისტრაციულ სასამართლოს სადავო არ გაუხდია.

წარმოების განახლების შესახებ თხოვნის შეტანის ვადაა სამი თვე იმ თარიღიდან, როდესაც განმცხადებელს, ან მის წარმომადგენელს ECtHR-ის გადაწყვეტილება გადაეცა. ასევე არსებობს მაქსიმალური ვადები წარმოების განახლების შესახებ თხოვნის წარდგენასთან დაკავშირებით, რაც გულისხმობს ხუთ წელს იმ თარიღიდან, როდესაც ეროვნულ სასამართლოში გასაჩივრებული გადაწყვეტილება საბოლოო გახდება, და ერთადერთ გამონაკლისს წარმოადგენენ საქმეები, როდესაც მხარეს შეეზღუდა სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობა, ან მისი ინტერესები არ იყო სათანადოდ წარმოდგენილი. ეს მაქსიმალური ვადა ზოგადად ვრცელდება არა მარტო ECtHR-ის გადაწყვეტილებათა საფუძველზე წარმოების განახლებასთან დაკავშირებულ თხოვნებზე.

2. ადმინისტრაციული წარმოების განახლების მოთხოვნა შეიძლება, თუ სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება თანაბარი მოპყრობის პრინციპის

დარღვევაზე, 2010 წლის აქტის თანახმად, ევროკავშირის ზოგიერთი საკანონმდებლო დებულების განხორციელებაზე თანაბარი მოპყრობის პრინციპის გათვალისწინებით. წარმოება შეიძლება განახლდეს, თუ თანაბარი მოპყრობის პრინციპის დარღვევა გავლენას ახდენს ადმინისტრაციული წარმოების შედეგებზე, რომელიც დასრულდა საბოლოო გადაწყვეტილებით (ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 145 (ბ) მუხლი).

ტერმინი „სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც დგინდება თანაბარი მოპყრობის პრინციპის დარღვევა“ მოიცავს არა მხოლოდ ეროვნულ სასამართლოებს, არამედ ECtHR-ს ან CJEU-ს. საქმის ხელახალ განხილვაზე თხოვნა შეიძლება წარდგენილი იქნეს ერთი თვის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც სასამართლო გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა.

ზემოხსენებული შესაძლებლობა პოლონეთის კანონმდებლობაში შედარებით გვიან დაინერგა, და ამ ეტაპისთვის წარმოების განახლების შესახებ მხოლოდ ერთი თხოვნაა განხილული, მაგრამ თხოვნა არ დაკმაყოფილებულა ქვემოთ მითითებული მიზეზების გამო.

რა დაბრკოლებები არსებობს/როგორ ხდება მათი დაძლევა?

1. ჯერჯერობით მთავარი დაბრკოლება დაკავშირებულია ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლების მაქსიმალურ ხუთწლიან ვადასთან. მოცემული ვადის ათვლა იწყება იმ თარიღიდან, როდესაც შიდასახელმწიფოებრივი სასამართლო გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა (ერთადერთ გამონაკლისს წარმოადგენენ საქმეები, როდესაც მხარეს შეეზღუდა სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობა, ან მისი ინტერესები არ იყო სათანადოდ წარმოდგენილი). ECtHR-ის წინაშე სამართალწარმოების ხანგრძლივობის გათვალისწინებით, ეს შეიძლება იყოს დაბრკოლება, როგორც ნათელი გახდა უზენაესი ადმინისტრაციული სასამართლოს მიერ განხილულ საქმესთან დაკავშირებით 2014 წლის 9 ოქტომბერს მიღებული გადაწყვეტილებიდან.

ამ საქმესთან დაკავშირებით უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ გამოხატა მოსაზრება, რომ ამგვარი მაქსიმალური ვადის შემოღება არ ბადებს რაიმე ეჭვს მის კონსტიტუციურობასთან დაკავშირებით, დე-

მოკრათიულ საზოგადოებაში სამართლებრივი ურთიერთობების სტაბილურობის დაცვის აუცილებლობის გათვალისწინებით.

2. რაც შეეხება ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლებას ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე, კანონი ცალსახად ითვალისწინებს ამ შესაძლებლობას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც საქმე ეხება თანაბარი მოპყრობის პრინციპების დარღვევას. თუმცა, ზოგადი რეგულაციები ადმინისტრაციული წარმოების განახლებასთან დაკავშირებით შეიძლება შეიცავდეს სხვადასხვა ხარვეზს, რომლებიც თავს იჩენს კონვენციის მე-6 მუხლის საფუძველზე მიღებული ECtHR-ის გადაწყვეტილებებთან კავშირში.

მაგალითად, შესაძლებელია ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლება იმ შემთხვევაში, თუ ადმინისტრაციული გადაწყვეტილება მიღებულია სახელმწიფო მოხელის, ან საჯარო ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ, რომელიც არ უნდა ყოფილიყო ჩართული წარმოებაში, ან მხარე მისგან დამოუკიდებელი მიზეზებით არ მონაწილეობდა სამართალწარმოებაში, ან გადაწყვეტილება ეფუძნებოდა სხვა სასამართლო გადაწყვეტილებას ან განჩინებას, რომელიც შემდგომში შეიცვალა ან გაუქმდა (იხ. აგრეთვე სქოლიო 3).

აგრეთვე, ხარვეზიანი ადმინისტრაციული გადაწყვეტილებები, რომლებიც არღვევენ კონვენციას, შეიძლება გაუქმდეს ადმინისტრაციული სასამართლოების წინაშე სამართალწარმოების განახლების შემდეგ.

არსებობს ხარვეზები მოცემულ სფეროში?

ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლების შესაძლებლობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში ვრცელდება, თუ ECtHR-ის მიერ გამოვლენილ კონვენციის დარღვევებს ადგილი ჰქონდა სასამართლოებში ადმინისტრაციული წარმოების პროცესში, და არა ადმინისტრაციულ ორგანოებში მანამდე ჩატარებული წარმოების პროცესში.

თანაბარი მოპყრობის პრინციპის დარღვევის გარდა, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი არ შეიცავს დებულებებს, რომლებიც ცალსახად ითვალისწინებენ ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლების შესაძლებლობას ECtHR-ის გადაწყვეტილებათა საფუძველზე.

პორტუგალია

რაც შეეხება კონვენციის დარღვევასთან დაკავშირებით სასამართლოს განაჩენის შედეგად სისხლის სამართლისა და სამოქალაქო სამართლის პროცედურების შიდა დონეზე ხელახალ გახსნასთან დაკავშირებით დასმულ შეკითხვებს, შეიძლება ითქვას შემდეგი:

2000 წლის 19 იანვრის რეკომენდაცია R (2000)2 შედეგად, შიდა სამართალს მიეცა სასამართლო პროცედურების (სამოქალაქო და სისხლის სამართლის) ხელახალი გახსნის შესაძლებლობა, როდესაც სასამართლოს განაჩენი შეუსაბამო აღმოჩნდა შიდა საბოლოო გადაწყვეტილებასთან, ან (სისხლის სამართლის პროცედურებში) წინა მსჯავრდებასთან.

ამგვარად, მიმართვა ხელახალ განხილვაზე (რიგგარეშე) გათვალისწინებულია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მუხლი 449 §1, აბზაცი 8)-ისა და სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მუხლი 771 §1, აბზაცი ვ).-ის შესაბამისად; ამ დებულებებით, შიდა გადაწყვეტილებები, რომლებიც შესაძლოა ეწინააღმდეგება ან ვერ უთავსდება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განაჩენს (ან სხვა საერთაშორისო ინსტანციების მიერ გამოტანილ იმ გადაწყვეტილებებს, რომლებიც პორტუგალიის სახელმწიფოსთვის შემზღუდველია), უნდა იყოს საბოლოო, ანუ მისი გასაჩივრება შეუძლებელი უნდა იყოს.

ნებისმიერ შემთხვევაში, შიდა სამართალი არ ითვალისწინებს არც აბსოლუტურ, არც ავტომატურ უფლებას „შიდა გადაწყვეტილების გადახედვაზე“. გადახედვა ექვემდებარება მოქმედი საპროცესო კანონით დადგენილ პირობებს, რომელიც უნდა შეაფასოს იუსტიციის უმაღლესმა სასამართლომ,

რომელიც უფლებამოსილია, ნება დართოს ან აკრძალოს შიდა საბოლოო გადაწყვეტილების რეალური გადახედვა.

ეს გარემოება შეიძლება კონფლიქტის მიზეზი გახდეს იმ შემთხვევებში, როცა იუსტიციის უმაღლესი სასამართლო არ მიიღებს იმათ მოთხოვნებს, ვინაც მიაღწია კონვენციის დარღვევის მაუწყებელ გადაწყვეტილებას.

ფაქტობრივად, ამჟამად სასამართლოში განხილვის პროცესშია მოთხოვნა კონვენციის მუხლების 6 §1 და 46 §1 სავარაუდო დარღვევის შესახებ, რადგანაც უზენაესმა სასამართლომ არ მიიღო რიგგარეშე მიმართვა წინა გადაწყვეტილების გადახედვის თაობაზე, სადაც მოსარჩელე იყო გამტყუნებული .

შესაბამისად, კანონმდებელმა გადაწყვიტა შეექმნა გადახედვის მოთხოვნის ეს საშუალება და ეროვნულ სასამართლოებს, ფაქტობრივად კი იუსტიციის უზენაეს სასამართლოს, - მისცა შეფასების ფართო მარჟა. მას აქვს მოქმედი შიდა სამართლის ინტერპრეტირებით (მატერიალური და პროცედურული) საქმის გარემოებათა შეფასების ძალაუფლება, რათა შეამოწმოს დადგენილი პირობები რეალურად შესრულებულია თუ არა, თუკი უზენაესი სასამართლო საქმის გადაგზავნით პირველი ინსტანციის სასამართლოს (ან შესაბამის სასამართლოს) ახალი გადაწყვეტილების მისაღებად მისი გადახედვის ნებას დართავს.

რაც შეეხება სამოქალაქო პროცედურებს, რამდენადაც ცნობილია, მსგავსი პრობლემები არ აღნიშნულა იმის გათვალისწინებით, რომ მსგავსი მიმართვა გადახედვის შესახებ ჯერ არც გასაჩივრებულია.

რუმინეთი

განახლებული: 15.06.2015

სისხლის სამართლის პროცედურები

როგორ იყო განხილული სისხლის სამართლის პროცედურების ხელახალი გახსნის საკითხი თქვენს შიდა სამართალში და არსებობს თუ არა მსგავს შემთხვევებში ხელახალი გახსნის წარმატებული მაგალითები?

შიდა სამართალი

სისხლის სამართლის პროცედურების ხელახალი გახსნა ევროპული სასამართლოს განაჩენის შედეგად, რუმინეთში შესაძლებელია 2004 წლიდან, საბოლოო ეროვნული გადაწყვეტილებების გადახედვის ახალი მოტივის შემოღების შედეგად.

გადახედვის მოთხოვნის დასაშვებობის პირობები:

- ▶ ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა კონვენციით გათვალისწინებული უფლების დარღვევა;
- ▶ დაინტერესებული მხარე კვლავ განიცდის ეროვნული გადაწყვეტილების შემდეგ მძიმე შედეგებს, რომელთა გამოსწორებაც მხოლოდ გადაწყვეტილების გადახედვითაა შესაძლებელი;
- ▶ მოთხოვნის შეტანის ვადა – 3 თვე ევროპული სასამართლოს განაჩენის გამოქვეყნებიდან ოფიციალურ გაზეთში.

აღსანიშნავია, რომ პირველი ორი პირობა ასახავს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია R(2000)2-ის მიერ გამოყენებულ ენას.

შუალედური ზომები:

ეროვნულ ინსტანციას შეუძლია გადაავადოს გადაწყვეტილების აღსრულება, რომელიც გადახედვის საგანია.

გადახედვის ასეთი მოთხოვნის გადაწყვეტა (იმ პირობით, რომ ის დასაშვები და საფუძვლიანი იქნება):

- ▶ ეროვნული გადაწყვეტილების გაუქმება და საქმის ხელახალი განხილვა დარღვევის შედეგების გამოსასწორებლად.

სისხლის სამართლის პროცედურების ხელახალი გახსნის წარმატებული მაგალითები:

კონსტანტინი და სტოიანი (23782/06) – მოსარჩელების წინააღმდეგ მიმართული სისხლის სამართლის პროცესის უსამართლობა, იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ შიდა სასამართლოებმა საკმარისად არ გამოიკვლიეს ჩანერგილი პოლიციელის პროვოცირების განცხადებები; საკასაციო და იუსტიციის უმაღლესმა სასამართლომ მიიღო ბ-ნი კონსტანტინის მოთხოვნა გადახედვის შესახებ და მოამზადა პროცედურის ხელახალი გახსნა ორი მოსარჩელისათვის; საქმის ხელახალი განხილვის შემდეგ, ბ-ნი კონსტანტინი და ბ-ნი სტოიანი გაამართლეს; ბათონი კონსტანტინისთვის სასჯელის აღსრულება გადავადდა ხელახალი განხილვის პროცედურის მანძილზე; მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო საბოლოო რეზოლუცია ამ საქმეში.

ბულფინსკი (28823/04) – მოსარჩელის წინააღმდეგ მიმართული სისხლის სამართლის პროცესის უსამართლობა, იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ შიდა სასამართლოებმა საკმარისად არ გამოიკვლიეს პოლიციის თანამშრომლის პროვოცირების განცხადება. საკასაციო და იუსტიციის უმაღლესმა სასამართლომ მიიღო ბ-ნი ბულფინსკის მოთხოვნა საქმის გადახედვის შესახებ და დაადგინა პროცედურის ხელახალი გახსნა მოსარჩელის და ასევე მისი თანაბრადღებულების მიმართ, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი პროცესის მხარეს არ წარმოადგენდნენ ევროპის სასამართლოს წინაშე; მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო საბოლოო რეზოლუცია ამ საქმეზე შიდა პროცედურის დასრულებამდე, იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ საბოლოო რეზოლუციის მიღების მომენტში, ეროვნულმა ინსტანციამ ჩაატარა მოწმეებისა და პოლიციის თანამშრომლის მოსმენა.

მირსეა (41250/02) – სისხლის სამართლის სასამართლოების უმოქმედობა, რომლებმაც მოსარჩელე დამნაშავედ ცნეს საბოლოო განაჩენით, მაშინ როცა ქვედა სასამართლოებმა იგი გაათავისუფლეს; მოსარჩელემ მიაღწია პროცედურის ხელახალ გახსნას, ეს მოთხოვნა მიიღეს და ახალი პროცედურის შემდეგ, მოსარჩელე გაამართლეს; მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო საბოლოო რეზოლუცია ამ საქმეზე.

სპინუ (32030/02) – მოსარჩელის დამნაშავედ ცნობა სასამართლოს საბოლოო განაჩენით, მას შემდეგ, რაც იგი განთავისუფლებული იყო ქვედა სასამართლოების მიერ, მტკიცებულებების პირდაპირი ადმინისტრირების განხორციელების გარეშე (მოსარჩელის და მისი ერთ-ერთი თანაბრალდებულის თანმიმდევრული განცხადებები); მოთხოვნა გადახედვის შესახებ, რომელიც მოსარჩელემ ჩამოაყალიბა, მიღებულ იქნა; საქმის ხელახალი განსჯით, იუსტიციის უზენაესმა სასამართლომ ჩვენება ჩამოართვა მოსარჩელეს და მოწმედ დაიბარა მისი თანაბრალდებულო; თუმცა ამ უკანასკნელმა უარი განაცხადა მოწმედ გამოსვლაზე; ახალი პროცედურით იუსტიციის უზენაესმა სასამართლომ დაადასტურა მოსარჩელის დამნაშავედ ცნობა; თანაბრალდებულის უფლების გათვალისწინებით, უარი ეთქვა მოწმედ გამოსვლაზე, მინისტრთა კომიტეტმა ჩათვალა, რომ არავითარი სხვა ინდივიდუალური ზომა აღარ იყო საჭირო და გადაწყვიტა საქმე დაეხურა.

მიჰაი მოლდოვეანუ (4238/03) (იგივე სისხლის სამართლის პროცედურა, რაც სპინუს განაჩენის საგანი იყო) – იუსტიციის უზენაესი სასამართლოს უმოქმედობა, მოუსმინოს მოსარჩელეს და სხვა მოწმეებს მანამ, სანამ გააუქმებს ქვედა სასამართლოების მიერ მოსარჩელის განთავისუფლებას, და ნაკლოვანებები სახაზინო ადვოკატის მიერ მოსარჩელისათვის გაწეულ იურიდიულ დახმარებაში; მოსარჩელემ მოითხოვა და მიიღო პროცედურის ხელახალი გახსნა; ინსტანციამ დაიწყო საქმის ხელახალი განხილვა, რათა ევროპის სასამართლოს მიერ დაფიქსირებული პრობლემები გამოესწორებინა და საბოლოო ჯამში, ძალაში დატოვა მოსარჩელის დამნაშავედ ცნობის გადაწყვეტილება; მთავრობის მიერ ამ საქმეზე გადაცემული ინფორმაციები აღსრულების სამსახურის მიერ შეფასების პროცესშია.

დროგოტონიუ და მილიტარუ – პიდჰორნი (77193/01 და 77196/01) – მოსარჩელების დამნაშავედ ცნობა იმ ქმედებებისათვის, რაც დანაშაულს არ წარმოადგენდა ფაქტის მომენტში მოქმედი ეროვნული სამართლის მიხედვით;

მოსარჩელებმა ჩამოაყალიბეს მოთხოვნა აღნიშნული პროცესის გადახედვის შესახებ, რომელიც მიღებულ იქნა; ახალი პროცესის შემდეგ, ისინი გაათავისუფლეს; მინისტრთა კომიტეტმა საბოლოო რეზოლუცია მიიღო ამ საქმეზე.

რეინერი და სხვები (1505/02) – სისხლის სამართლის პროცედურის უსამართლობა მტკიცებულებების საფუძველზე მოსარჩელების მკვლელობაში დამნაშავედ ცნობის გამო,

– მტკიცებულებების მოყვანა (მოწმეები), რომ დაინტერესებული პირები ვერ დაიკითხნენ ან დაიკითხნენ არა გამოძიების ეტაპზე, და არც სასამართლო განხილვისას; იგივე სისხლის სამართლის პროცედურა გაანალიზა ევროპის სასამართლომ საქმეში – აგაში და სხვები (2712/02) (მსხვერპლის ახლობლები) – და დაასკვნა მუხლი 2-ის (ეფექტური გამოძიების არარსებობა) პროცედურული დარღვევა; რეინერი და სხვები-ს საქმის ერთ-ერთი მოსარჩელის (ბ-ნი პაისზი) მოთხოვნით, ეროვნულმა ინსტანციამ გადაწყვიტა შიდა პროცედურის ხელახალი გახსნა; საქმის ხელახალი განხილვის ფარგლებში შიდა სასამართლოები სირთულეებს წააწყდნენ მოწმეების დაკითხვასთან დაკავშირებით (რომლებიც მაშინვე ვერ აღმოაჩინეს /ჰქონდათ ჯანმრთელობის პრობლემები/ გარდაიცვალნენ); სასამართლოებმა ძალისხმევა გასწიეს, რათა გამოესწორებინათ (შესაძლებლობი ფარგლებში) ევროპის სასამართლოს მიერ დაფიქსირებული პრობლემები და საბოლოო ჯამში, მოწმეთა უმრავლესობის დაკითხვის შემდეგ, გაამართლეს ბ-ნი პაისზი; მინისტრთა კომიტეტმა საბოლოო რეზოლუცია მიიღო ამ საქმეზე.

შენიშვნა: ბევრი სიტუაციაა, რომელშიც, ევროპის სასამართლოს განაჩენის გამოტანის შემდეგ, მოსარჩელე მხარეებმა არ ჩამოაყალიბეს მოთხოვნები შიდა გადაწყვეტილებების გადახედვის შესახებ, მიუხედავად იმისა, რომ კანონის დებულებები, რომლებიც სასამართლოსთვის მიმართვის ამ გზას შეეხება, მოქმედებდა კოკრეტულ სიტუაციაში. რუმინეთის მთავრობამ შეატყობინა მინისტრთა კომიტეტს შიდა სამართალში გადახედვის შესახებ მოთხოვნის შეტანის არსებულ შესაძლებლობაზე, მიიჩნევდა რა, რომ არავითარი ინდივიდუალური ზომა არ არის საჭირო. მინისტრთა კომიტეტმა იტვირთა ეს მიდგომა და მიიღო საბოლოო რეზოლუციები. მაგალითისათვის შემდეგ საქმეებს დავასახელებთ:

ბოტეა (40872/04) – სისხლის სამართლის პროცედურის არასამართლიანობა იმის გამო, რომ მოსარჩელისათვის სასჯელად პატიმრობის გამოტანისას

რუმინეთის სასამართლოებმა გადაწყვეტად მიიჩნიეს აუდიოჩანაწერები, რომელთა ავთენტურობასაც აპროტესტებდა დაცვის მხარე და რომელიც არასოდეს ყოფილა დადასტურებული ტექნიკური ექსპერტიზით.

სიობანუ (4509/08) – სასამართლოს უარი მოსარჩელისათვის დაკისრებული სასჯელიდან გამოეკლო შინაპატიმრობასთან დაკავშირებული პერიოდი, რომელიც საზღვარგარეთ აღსრულდა (იტალიაში) რუმინეთის ინსტანციების მიერ გაცემული საერთაშორისო დაპატიმრების მანდატის შესაბამისად.

პოტკოვა (27945/07) – მოსარჩელისათვის სასჯელის გამოტანა იურიდიული დახმარების გარეშე მიცემული განცხადებების საფუძველზე, მიუხედავად იმისა, რომ იგი პოლიციის განყოფილებაში იყო.

- რა პრაქტიკული და პროცედურული სირთულეები წამოიჭრა პრაქტიკაში? როგორ იქნა ისინი დაძლეული?

სასამართლოებს არ აღუნიშნავთ პროცედურული სირთულეები გადახედვის მოთხოვნების გადაწყვეტისას. რაც შეეხება პრაქტიკულ სირთულეებს, საქმეები რეინერი და სხვები, და აგაში და სხვები – გადაწყვეტილებათა ინფორმაციებზე მიგვანიშნებენ.

- ხომ არ შეხვედრიხართ განსაკუთრებულ სირთულეებს მორიგების ან ცალმხრივი განცხადების შემდეგ ზოგიერთი საქმის ხელახალი გახსნის თვალსაზრისით?

მთავრობის აგენტის ბიუროს არა აქვს ცნობები მორიგების ან ცალმხრივი განცხადების შედეგად გადახედვის მოთხოვნის შეტანაზე.

სამოქალაქო პროცედურები

- როგორი მიდგომა იყო სამოქალაქო პროცედურების ხელახალ გახსნასთან დაკავშირებით და არსებობს თუ არა წარმატებული მაგალითები მსგავს შემთხვევებში?

შიდა სამართალი

ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილებით სამოქალაქო/ადმინისტრაციული პროცედურების ხელახალი გახსნა რუმინეთში შესაძლებელია 2003 წლიდან, საბოლოო ეროვნული გადაწყვეტილებების გადახედვის ახალი მოტივის შემოღების შედეგად.

საქმის გადახედვის მოთხოვნის დაშვებადობის პირობები სამოქალაქო/ადმინისტრაციულ სფეროში ისეთივეა, როგორიც სისხლის სამართლის სფეროში.

სამოქალაქო პროცედურების ხელახალი გახსნის წარმატებული მაგალითები:

ოსტასი (12547/06) – პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლების დარღვევა იმის გამო, რომ მოსარჩელის არ შეეძლო სასამართლოში მიეღწია იმ ფაქტის აღიარებისთვის, რომ არ იყო ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვის მამა; სამედიცინო-სასამართლო ექსპერტიზამ, რომელიც 2003 წელს ჩატარდა მისი სავარაუდო ვაჟის თანხმობით, რომელიც სრულწლოვანი გახდა, ნათლად გამორიცხა მისი მამობა, რომელიც სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადგენილი იყო 1981 წელს; მოსარჩელის საქმის გადახედვის მოთხოვნა მიღებულ იქნა და შესაბამისად, მოსარჩელის წინააღმდეგ მამობის ძიების მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა; შედეგად, ინსტანციამ გადაწყვიტა ამოშლა მოსარჩელის გვარისა, რომელიც ფიგურირებდა ბავშვის სამოქალაქო მდგომარეობის აქტების რუბრიკაში „მამა“; მთავრობის მიერ გადაცემული ინფორმაციები ამ საქმეში შეფასების პროცესშია აღსრულების სამსახურის მიერ.

ლუპსა (10337/04) და კაია (33970/05) – მოსარჩელეთა (ერთი სერბეთის და ერთი თურქეთის მოქალაქე) პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლებისათვის ზიანის მიყენება მათი გაძევების გამო ეროვნული უსაფრთხოების თვალსაზრისით; ეროვნულმა სასამართლოებმა მიიღეს მოსარჩელეთა მიერ ჩამოყალიბებული მოთხოვნები საქმის გადახედვის შესახებ და გააუქმეს პროკურატურის ბრძანებულებები, რომლითაც მოსარჩელები არასასურველ პირებად გამოცხადდნენ და ტერიტორიაზე შესვლა აეკრძალათ; მინისტრთა კომიტეტმა საბოლოო რეზოლუცია მიიღო ამ საქმეზე.

აშმედი (34621/03) – საპროცესო გარანტიების დარღვევა ქვეყნიდან გაძევების პროცედურის ფარგლებში (პროტ. no 7-ის მუხლი 1-ის დარღვევა); ეროვნულმა ინსტანციამ მიიღო მოსარჩელის მოთხოვნა იმ განაჩენის გადახედვის შესახებ, რომლითაც დადასტურებული იყო პროკურორის ბრძანებულება, რომელიც მას არასასურველ პირად აცხადებდა; ახალ პროცედურაში, ინსტანციამ კვლავ არ დააკმაყოფილა მოსარჩელის პროტესტი აღნიშნული ბრძანებულების წინააღმდეგ; მთავრობის მიერ ამ საქმეზე გადაცემული ინფორმაციები შეფასების პროცესშია აღსრულებითი სამსახურის მიერ.

მატეესკუ (1944/10) – მე-8 მუხლის დარღვევა სასამართლოების მიერ დადასტურებული ბუქარესტის ბიუროს უარის გამო, ნებართვა მიეცათ მოსარჩელისათვის, ერთდროულად ემუშავა ადვოკატად და ექიმად; მოსარჩელის მოთხოვნა გადახედვის შესახებ მიღებულ იქნა და ბუქარესტის ბიუროს სადავო გადაწყვეტილება გაუქმდა; შედეგად, მოსარჩელემ მიიღო ნებართვა ერთდროულად ემუშავა როგორც ადვოკატსა და ექიმს; მთავრობის მიერ ამ საქმეზე გადაცემული ინფორმაციები აღსრულებითი სამსახურის მიერ შეფასების პროცესშია.

The Argeș College of Legal Advisers (2162/05) – მოსარჩელის თავშეყრისა და გაერთიანების თავისუფლებისათვის ზიანის მიყენება მის ასოციაციად დარეგისტრირებაზე ეროვნული სასამართლოების უარის გამო; გადახედვის მოთხოვნა მიღებულ იქნა და მოსარჩელე დარეგისტრირდა როგორც ასოციაცია; მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო საბოლოო რეზოლუცია ამ საქმეზე.

სტოიანი (12221/06) – 2005 წელს, გენერალური პროკურორის მიერ შეტანილი საკასაციო სარჩელის გაუქმების შესახებ 2001 წლის 16 ივლისის სასამართლო გადაწყვეტილების გაუქმება; საკასაციო და იუსტიციის უმაღლესმა სასამართლომ მიიღო მოსარჩელის მიერ ჩამოყალიბებული მოთხოვნა გადახედვის შესახებ და გააუქმა თავისი გადაწყვეტილება, რომელიც გამოტანილი იყო გაუქმების შესახებ საკასაციო სარჩელის ფარგლებში; ამან შესაძლებელი გახადა მოსარჩელისათვის დადებითი იურიდიული მდგომარეობის აღდგენა, რომელიც 2001 წლის 16 ივლისის გადაწყვეტილებიდან გამომდინარეობდა. მინისტრთა კომიტეტმა საბოლოო რეზოლუცია მიიღო ამ საქმეზე.

შენიშვნა: ისევე, როგორც სისხლის სამართლის სფეროში, სამოქალაქო სამართლის სფეროშიც ბევრია სიტუაცია, რომელშიც ევროპის საამართ-

ლოს განაჩენის გამოტანის შემდეგ მოსარჩელე მხარეებმა არ ჩამოაყალიბეს მოთხოვნები შიდა გადაწყვეტილებების გადახედვის შესახებ, მიუხედავად იმისა, რომ კანონის დებულებები, რომლებიც სასამართლოს მიმართვის ამ გზას შეეხება, მოქმედებდა ამ სიტუაციებში. რუმინეთის მთავრობამ შეატყობინა მინისტრთა კომიტეტს შიდა სამართალში გადახედვის შესახებ მოთხოვნის შეტანის შესაძლებლობაზე, რამდენადაც მიაჩნდა, რომ რაიმე ინდივიდუალური ზომა არ იყო საჭირო. მინისტრთა კომიტეტმა იტვირთა ეს მიდგომა და მიიღო საბოლოო რეზოლუციები. მაგალითისთვის, შემდეგ საქმეებს დავასახელებთ:

სეგა (29022/04) – სასამართლოსთან წვდომის უფლებისათვის ზიანის მიყენება საგზაო შემთხვევის კომპენსირების პროცედურაში, სასამართლოში შესავალი მოთხოვნის დარეგისტრირებაზე უარის გამო, უარი, რომელსაც არ ჰქონდა კანონიერი საფუძველი.

ჟენიტა მოკანუ (11770/08) – დარღვევა მოსარჩელის უფლებისა, რომ მისი საქმე განხილული იყოს „კანონით დადგენილი სასამართლოს“ მიერ, რადგან 2007 წელს სამოქალაქო პროცედურის ფარგლებში განხილული მისი საკასაციო სარჩელის განაჩენის ფორმულირება არ იყო შედგენილი შიდა სამართლის წესების შესაბამისად.

ტეოდორი (46878/06) – ზიანის მიყენება მოსარჩელის უდანაშაულობის პრეზუმფციის უფლებაზე იმ ფაქტის გამო, რომ სამოქალაქო სასამართლოები, შრომის სამართლის სფეროსთან დაკავშირებული პროცედურების განხილვისას, დაეფუძნენ სამართლებრივი დევნის შეწყვეტის გადაწყვეტილებას სისხლის სამართლის პროცედურაში მოსარჩელის წინააღმდეგ, და ასევე გამოიყენეს გამონათქვამები, რომლებიც სცილდებოდა სამოქალაქო სამართლის ფარგლებს და ამგვარად მის უდანაშაულობაზე ეჭვს აჩენდა.

S.C. IMH SUCEAVA S.R.L. (24935/04) – ეროვნული ინსტანციების მიერ ერთი და იმავე მტკიცებულების ვარგისიანობისა და სარწმუნოების სხვადასხვანაირი განმარტება, საკმარისი მოტივების გარეშე, მოსარჩელე კომპანიის წინააღმდეგ წამოწყებული ორი პროცედურის ფარგლებში ისეთ ფაქტებზე, რომლებიც ერთდროულად მომხმარებელთა ინტერესებისათვის ზიანის მიყენებაცაა და საგადასახადო სამართალდარღვევაც.

რამდენიმე საქმეში, მთავრობამ ჩათვალა, რომ პროცედურების ხელახალი გახსნა არ იყო საჭირო ზომა და მინისტრთა კომიტეტმა მხარი დაუჭირა მთავრობის თვალსაზრისს.

დიასენკო (124/04) – უდანაშაულობის პრეზუმფციისათვის ზიანის მიყენება იმით, რომ ქვედა სასამართლოების მიერ მოსარჩელის განთავისუფლების დადასტურების მიუხედავად, საბოლოო გადაწყვეტილების სასამართლომ თავისი განაჩენის სამოტივაციო ნაწილში იგი მაინც დამნაშავედ ცნო იმ ბრალში, რომელიც ედებოდა, და მოსარჩელე იძულებული გახდა მორალური ზიანი აენაზღაურებინა ბრალდების მხარისთვის; კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენებით, ევროპის სასამართლომ აიძულა სახელმწიფო გადაეხადა მორალური ზიანის ანაზღაურება და სასამართლოს ხარჯები, მაგრამ არ დააკმაყოფილა მატერიალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა, რადგან მას მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი არ დაუდგენია აღნიშნულ ზიანსა და დაფიქსირებულ დარღვევას შორის; ევროპის სასამართლოს ამ დასკვნაზე დაყრდნობით, მთავრობამ მიიჩნია, რომ მუხლი 6 §2-ის დარღვევის კონსტატაციამ კითხვის ნიშნის ქვეშ არ დააყენა სააპელაციო სასამართლოს მიერ მიღებული გამოსავალი სამოქალაქო თვალსაზრისით; შედეგად, მან მიიჩნია, რომ ინდივიდუალური ზომების აღსრულება ამ საქმეში არ მოითხოვდა სადავო პროცედურის ხელახალ გახსნას; გარდა ამისა, მთავრობამ მიიჩნია, რომ განაჩენის გამოქვეყნება საკმარისი იყო მოსარჩელის რეპუტაციაზე დამნაშავედ ცნობის განცხადების შედეგების გასაბათილებლად; მინისტრთა კომიტეტმა საბოლოო რეგოლუცია მიიღო ამ საქმეზე.

1. თუ პროცედურის ხელახალი გახსნა ეროვნული სასამართლოების სასამართლო პრაქტიკის საფუძველზე მოხდა, სასარგებლოა შესაბამისი მაგალითების გაზიარება.

რუმინეთის შემთხვევაში ეს არ მომხდარა.

სისხლის სამართლის პროცედურები:

1. როგორი მიდგომა იყო თქვენს შიდა სამართალში სისხლის სამართლის პროცედურების ხელახალი გახსნის მიმართ და არსებობს თუ არა ასეთი შემთხვევების წარმატებული მაგალითები?

E.L., R.L. და J.O.L. შვეიცარიის წინააღმდეგ (1997 წლის 29 აგვისტოს განაჩენი)

A.P., M.P. & T.P. შვეიცარიის წინააღმდეგ (1997 წლის 29 აგვისტოს განაჩენი)

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაასკვნა კონვენციის მე-6 მუხლის §2-ის დარღვევა იმ ფაქტიდან გამომდინარე, რომ მოსარჩელეთა შეცდომისაგან დამოუკიდებლად, ეს უკანასკნელები მისჯილები იყვნენ, როგორც მემკვიდრეები, დანაშაულისათვის, რომელიც გარდაცვლილმა ჩაიდინა. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილებათა შედეგად, მოსარჩელებმა მათი სასჯელის მისჯის გადახედვის მოთხოვნა შეიტანეს სასამართლო ორგანიზაციის ძველი ფედერალური კანონის 139-ე მუხლის შესაბამისად (ძველი სასამართლო ორგანიზაცია, დღეს: 122 LTF).

შედეგი: ფედერალურმა სასამართლომ 1998 წლის 24 აგვისტოს განაჩენით გადახედა სასამართლოს გადაწყვეტილებებს, რომლებიც გაიკიცხა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ და გაამართლა მოსარჩელები. საქმის გადახედვის ამ პროცედურის შედეგად, კანტონის საგადასახადო ადმინისტრაცია იძულებული შეიქნა დაებრუნებინა მოსარჩელებისთვის დაკისრებული ჯარიმის თანხა თავისი პროცენტებით.

NB: შიდა სამართლის აღნიშნული დებულებების ფორმალური გაუქმება ზოგადი ხასიათის ზომების შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენდა.

საქმე – დამანი შვეიცარიის წინააღმდეგ (2006 წლის 25 აპრილის განაჩენი):

ევროპის სასამართლომ დაადგინა, რომ მსჯავრდება მოსარჩელისა, რომელიც ჟურნალისტი, სამსახურებრივი საიდუმლოების დარღვევაზე წაქეზებისათვის კონვენციის მე-10 მუხლის დარღვევას წარმოადგენდა. მოსარჩელემ შემდეგ მოითხოვა თავისი პროცესის ხელახალი გახსნა ძველი სასამართლო ორგანიზაციის 139-ე მუხლის შესაბამისად.

შედეგი: ფედერალური სასამართლოს მიხედვით, მოსარჩელის გამართლება ერთადერთ საშუალებას წარმოადგენდა ევროპული სასამართლოს მიერ დაფიქსირებული დარღვევის ყველა შედეგის გასაბათილებლად. რადგან ფაქტების პერიოდში თავად არ შეეძლო მოსარჩელის გამართლება, ფედერალურმა სასამართლომ მიიღო მოთხოვნა გადახედვის შესახებ, გააუქმა ქვედა ინსტანციის განაჩენი და უბრძანა ამ უკანასკნელს გაემართ-

ლებინა მოსარჩელე (ფედერალური სასამართლოს განაჩენი 6S.362/2006, 2006 წლის 3 ნოემბერი).

3. რა პრაქტიკულ და პროცედურულ სირთულეებს წააწყდნენ პრაქტიკაში? როგორ დაიძლია ისინი?

არა.

2. შეხვედით თუ არა განსაკუთრებულ სირთულეებს ზოგიერთი საქმის ხელახალი გახსნის სფეროში საქმის მორიგებით გადაწყვეტის ან ცალმხრივი განცხადებების შედეგად?

გამოყენების შემთხვევები არ არსებობს, რადგანაც პროცესის ხელახალი გახსნა გათვალისწინებულია მხოლოდ მაშინ, როცა ევროპული სასამართლო კონვენციის დარღვევას დააფიქსირებს.

სამოქალაქო პროცედურები

3. როგორი მიდგომა იყო სამოქალაქო სამართლის პროცედურების ხელახალ გახსნასთან დაკავშირებით და არსებობს თუ არა ასეთ შემთხვევებში ხელახალი გახსნის წარმატებული მაგალითები?

ჰერტელის საქმე (1998 წლის 25 აგვისტოს განაჩენი):

ევროპის სასამართლომ აღნიშნა, რომ შვეიცარიის სასამართლოების მიერ მოსარჩელისთვის იმის თქმის აკრძალვა, რომ „მიკროტალღურ ღუმელში მომზადებული საკვები საშიშია ჯანმრთელობისთვის და მისი მომხმარებლების სისხლში იწვევს ცვლილებებს, რომლებიც პათოლოგიურ დარღვევებში გამოიხატება და იძლევა სურათს, რომელიც შეიძლება კანცეროგენული განვითარების დასაწყისზე მიანიშნებდეს“, კონვენციის მე-10 მუხლის დარღვევას წარმოადგენდა. მოსარჩელემ შემდეგ მოითხოვა თავისი პროცესის ხელახალი გახსნა ძველი სასამართლო ორგანიზაციის 139ა მუხლის მიხედვით. ფედერალური სასამართლოს მიხედვით, კონვენციის მე-10 მუხლიდან გამომდინარე მოთხოვნების კუთხით, ზემოთ აღნიშნული აკრძალვის სრულად მოხსნა არ იყო არც საჭირო და არც შესაფერისი. ასე რომ, იგი მხოლოდ აზუსტებდა,

რომ ამიერიდან მოსარჩელეს ეკრძალებოდა „ზოგადად საზოგადოებისთვის განკუთვნილ კომუნიკაციებში, განსხვავებული შეხედულებების მოხსენიების გარეშე მეცნიერულად დადასტურებულად გამოეცხადებინა, რომ საკვები...“ (ფედერალური სასამართლოს 1999 წლის 2 მარტის გადაწყვეტილება). ამ გადაწყვეტილების წინააღმდეგ შეტანილი სარჩელი კვალიფიცირებული იყო, როგორც აშკარად საფუძველს მოკლებული (ევროპის სასამართლოს 2002 წლის 17 იანვრის გადაწყვეტილება).

ლოზონსის საქმე (2010 წლის 9 ნოემბრის განაჩენი):

ეს საქმე შეეხებოდა ორეროვნებიანი წყვილის სქესზე დაფუძნებულ დისკრიმინაციას, ქორწინების შემდეგ თავიანთი გვარების არჩევის თვისუფლებაში. შვეიცარიაში მცხოვრებ მოსარჩელებს, უნგრელ მამაკაცსა და შვეიცარიელ-ფრანგ ქალბატონს, ხელი შეეშალათ საკუთარი გვარები დაეტოვებინათ ქორწინების შემდეგ, ხოლო საპირისპირო სქესისანი რომ ყოფილიყვნენ, ეს შესაძლებელი იქნებოდა გვარის შესახებ შვეიცარიის სამოქალაქო კოდექსის კანონიერი დებულებებით. მართალია, ფედერალურმა სასამართლომ აღიარა თავის 2005 წლის გადაწყვეტილებაში, რომ ეს დებულებები სქესთა შორის არათანაბარ დამოკიდებულებას ქმნიდა, მაგრამ უარი განაცხადა ცვლილებები შეეტანა გვარებთან დაკავშირებულ კანონში, რაც ადრე (2001 წელს) არ დაკმაყოფილებულა კანონმდებლის მიერ. თავის განაჩენში ევროპის სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი აქვს კონვენციის მე-14 მუხლის მე-8 მუხლთან კომპინაციაში დარღვევას.

შედეგი: 2011 წლის 19 აპრილს, მოსარჩელებმა შეიტანეს მოთხოვნა საქმის გადახედვის შესახებ მუხლი 122LTF-ის მიხედვით. 2011 წლის 8 სექტემბრის განაჩენით, ფედერალურმა სასამართლომ ნაწილობრივ გააუქმა თავისი 2005 წლის 24 მაისის განაჩენი, და ევროპის სასამართლოს კონსტატაციათა შესაბამისად, უბრძანა სამოქალაქო მდგომარეობის ორგანოს მოსარჩელე მამაკაცი დაერეგისტრირებინა სამოქალაქო რეესტრში გვარით „ლოზონსი“ (ნაცვლად მანამდე არსებული რეგისტრაციისა „ლოზონსი როზ“).

NB: ევროპის სასამართლოს განაჩენის შემდეგ წამოწყებულ იქნა გვარის უფლების ცვლილების ახალი მცდელობა. შიდა სამართლის ცვლილება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოდან მომდინარე მოთხოვნების შესაბამისად, ზოგადი ხასიათის ზომების ნაწილს შეადგენდა.

სხვა წარმატებული მაგალითები: ფედერალური სასამართლოს მიერ გამოტანილი განაჩენები: ნეურინგერი შვეიცარიის წინააღმდეგ (2010 წლის 6 ივლისი, დიდი პალატა, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია მუხლი 8, ბავშვის მოტაცება, ფედერალური სასამართლოს 2011 წლის 26 მაისის განაჩენი 5F_8/2010); ემონე და სხვები შვეიცარიის წინააღმდეგ (2008 წლის 13 მარტი, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია მუხლი 8, ერთ-ერთი მოსარჩელის მიერ კომპანიონის სრულწლოვანი ქალიშვილის შვილება, ფედერალური სასამართლოს 2008 წლის 18 ივლისის განაჩენი 5F_6/2008) და იაევი შვეიცარიის წინააღმდეგ (2006 წლის 13 ივლისი, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია მუხლი 8, მამობის აღიარება, ფედერალური სასამართლოს 2007 წლის 30 ივლისის განაჩენი 1F_1/2007).

- რა დაბრკოლებები იყო / როგორ დაიძლია ისინი?
- რა დადებითი შედეგებია, და რა ნაკლოვანებებია შესავსები?

სამოქალაქო სამართლის საქმეებში, შესაძლებელია გაძნელდეს მეორე დაინტერესებული მხარის სწორად დაკავშირება საქმის ხელახალი გახსნის/ გადახედვის პროცედურასთან. მუხლი 127 LTF მიღებით, დებულება, რომელსაც არ შეიცავდა ძველი სასამართლო ორგანიზება, კანონმდებელი შეეცადა უზრუნველყო პროცედურის მხარეების თანასწორობა.

გარდა ამისა, უნდა აღინიშნოს, რომ პროცედურის ხელახალი გახსნა/გადახედვა არ არის ერთადერთი გამოსავალი, არამედ არსებობს ალტერნატივები, კერძოდ ადმინისტრაციული სამართლის სფეროს საქმეების ფარგლებში.

თუკი პროცედურის ხელახალი გახსნა შემოღებულია ეროვნული სასამართლოების სასამართლო პრაქტიკის საფუძველზე, სასარგებლო იქნება შესაბამისი მაგალითების გაზიარება.

არა.

რუსეთის ფედერაცია

პასუხი პირველ შეკითხვაზე:

რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 413-ე მუხლის მე-4 პარაგრაფის მე-2 ქვეპარაგრაფის თანახმად (ახალი, ან ახლად აღმოჩენილი გარემოებების გათვალისწინებით სისხლის სამართლის წარმოების განახლების საფუძვლები), ახალი გარემოებებია: ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის დებულებების დარღვევის დადგენა რუსეთის ფედერაციის სასამართლოს მიერ სისხლის სამართლის საქმის განხილვისას, რაც დაკავშირებულია შემდეგთან:

- ა) ფედერალური კანონმდებლობის გამოყენება ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის დებულებების დარღვევით;
- ბ) ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის დებულებების სხვა დარღვევები.

იმავე კოდექსის 414-ე მუხლის მე-4 პარაგრაფის მე-3 ქვეპარაგრაფის თანახმად, ახალი ან ახლად გამოვლენილი გარემოებების გამოვლენის დღედ ჩაითვლება: ის დღე, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის დებულებების დარღვევის არსებობის შესახებ სამართლებრივ ძალას იძენს ამ კოდექსის 413-ე მუხლის მე-4 პარაგრაფის მე-3 ქვეპარაგრაფის თანახმად“.

წარმოების წარმატებით განახლების მაგალითები

2011 წლის 11 ოქტომბერს სასამართლომ გამოიტანა გადაწყვეტილება საქმეზე *“Romanov v. Russia”*, რომელითაც დადგინდა კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევა ეროვნული სასამართლოების მიერ საჯარო სასამართლო განხილვის პრინციპის დარღვევის გამო (განმცხადებლის სისხლის სამართლის საქმის დახურულ სხდომაზე განხილვა).

რუსეთის ფედერაციის უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 22 მაისის პრეზიდიუმის გადაწყვეტილებით, განმცხადებლის საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილება გაუქმდა ახალ გარემოებათა აღმოჩენის გამო სამართალწარმოების განახლებასთან დაკავშირებით. გაიმართა სისხლის სამართლის საქმის ახალი განხილვა, რომელიც სამართლიანი და საჯარო იყო.

2013 წლის 18 ივლისს სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე *“Nasakin v. Russia”*, რომელიც ადგენს კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევას განმცხადებლის მიმართ პოლიციის ოფიცრების მხრიდან არასათანადო მოპყრობის, და ამ ფაქტის არაეფექტური გამოძიების გამო; ასევე, კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პარაგრაფის დარღვევას განმცხადებლის უკანონო პატიმრობასთან დაკავშირებით; კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევას არასამართლიანი სასამართლო პროცესის გამო (სასჯელის დაკისრებისას, სასამართლო ეყრდნობოდა განმცხადებლის ჩვენებას, რომელიც იძულებით იყო მოპოვებული).

რუსეთის ფედერაციის უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის ნების შესაბამისად, უზენაესი სასამართლოს პრეზიდიუმის 2014 წლის 18 ივნისის გადაწყვეტილებით, საქმეზე წარმოება განახლდა ახალ გარემოებათა აღმოჩენის გამო, რის შედეგადაც გაუქმდა: ნასაკინის წინააღმდეგ მიღებული განაჩენი (და სისხლის სამართლის საქმეზე ხელახალი სასამართლო განხილვა მოეწყო); სასამართლო გადაწყვეტილებები დაკავების ვადის გაგრძელების შესახებ, აგრეთვე სასამართლო გადაწყვეტილებები, რომლითაც საგამოძიებო ორგანოს დადგენილება განმცხადებლის მიმართ არასათანადო მოპყრობის ფაქტზე სისხლის სამართლის გამოძიების გახსნაზე უარის თქმის თაობაზე კანონიერად იქნა ცნობილი.

მსგავსი მიდგომა უზრუნველყოფილია ყველა სხვა საქმეში, სადაც სასამართლომ დაადგინა დარღვევები, რომლებიც მოითხოვენ სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმებას. კერძოდ, სასამართლოს მიერ გამოვლენილი დარღვევების გათვალისწინებით, წარმოების განახლების შედეგად გაუქმდა 200 სასამართლო გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის საქმეებზე, მათ შორის დაახლოებით 60 განაჩენი, 100 გადაწყვეტილება პატიმრობის ფორმით თავისუფლების შეზღუდვის ზომისა და პატიმრობის ვადის გაგრძელების შესახებ, 25 განჩინება პირთა ექსტრადიციის შესახებ სისხლისსამართლებრივ დევნასთან დაკავშირებით, და დაკისრებული სასჯელის აღსრულების შეჩერებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებები.

პასუხი მე-2 შეკითხვაზე

პრაქტიკაში პროცედურული ან პრაქტიკული სირთულეები არ იქმნება.

პასუხი მე-3 შეკითხვაზე

არ არსებობს სასამართლო პრაქტიკა მეგობრული მორიგების ან ცალმხრივი განცხადებების მიღწევის შემდეგ წარმოების განახლების სფეროში.

სან-მარინო

სისხლის სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით სისხლის სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

სისხლის სამართალწარმოების განახლება არის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული გასაჩივრების გამოწვევის შემთხვევებში გამოსაყენებელი საშუალება. სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლება შესაძლებელია *res judicata* განაჩენის შემთხვევაში, და წარმოების განახლების მოთხოვნა შეიძლება წარადგინოს მხარემ, რომელიც შეძლებს იმის დემონსტრირებას, რომ ქვემოთ მოყვანილი რომელიმე პირობა დაკმაყოფილებულია:

- ▶ გამოვლინდა ახალი მტკიცებულებები, რომლებიც დამოუკიდებლად, ან სხვა მტკიცებულებებთან ერთად ადასტურებენ, რომ მსჯავრდებული უნდა გამართლდეს; ან
- ▶ გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა ცრუ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, ან სხვა დანაშაულის შედეგად; ან, ფაქტები, რომლებსაც გადაწყვეტილება ეფუძნება, არ შეესაბამება სხვა სისხლის სამართალწარმოების ფარგლებში დადგენილ ფაქტებს, რომელზეც საბოლოო გადაწყვეტილებაა მიღებული; ან
- ▶ ადამიანის უფლებათა სასამართლომ დაადგინა, რომ გადაწყვეტილება მიღებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის, ან მისი ოქმების დარღვევით, და ამგვარი განაჩენის სერიოზული უარყოფითი შედეგები შეიძლება გამოსწორდეს მხოლოდ წარმოების განახლებით და მხოლოდ ამოღების გზით გაუქმდეს.

არსებობს წარმოების წარმატებით განახლების მხოლოდ ერთი შემთხვევა (TIERCE vs SAN MARINO-2007).

2. გაქვთ თუ არა კონკრეტული სირთულეები საქმის წარმოების განახლებისას მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადებების წარდგენის შემდეგ?

ამასთან დაკავშირებით საქმე არ განხილულა.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება სამოქალაქო წარმოების განახლების საკითხი, და თუ არსებობს ასეთი წარმოების წარმატებით განახლების მაგალითები?

- ▶ რა დაბრკოლებები არსებობს/როგორ ხდება მათი დაძლევა?
- ▶ რა პოზიტიური შედეგები და ხარვეზები იჩენს თავს მოცემულ სფეროში?

სან-მარინოს სამართლებრივი სისტემის ფარგლებში არსებობს ორი საგანგებო სამართლებრივი საშუალება, რომელიც ხელმისაწვდომია ნებისმიერი სასამართლო გადაწყვეტილების შემთხვევაში, რომელიც *res judicata* ძალაში შევიდა.

პირველი საშუალება არის ე.წ. *restitutio in integrum*. იგი ხელმისაწვდომია იმ პირებისთვის, რომლებსაც სურთ გაასაჩივრონ მოსამართლეების მიერ საქმის არსებითი მხარის შესწავლის სისწორე, რასაც დაეფუძნა სადავო გადაწყვეტილება. *restitutio in integrum* უფლება მხარეს მიენიჭება იმ შემთხვევაში, როდესაც მას არ შეეძლო საკუთარი უფლებების დაცვა, ან შესაბამისი ფაქტების არსებობის პირობებში, რომლებიც მოსამართლის ან მეორე მხარისათვის არ იყო ცნობილი ფორსმაჟორულ გარემოებათა გამო, რამაც გავლენა მოახდინა შეფასებისა და დასკვნების ადეკვატურობასა და სისრულეზე.

მეორე საშუალება, ე.წ. *querela nullitatis*, უკავშირდება მოსამართლის მიერ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ამასთან დაკავშირებით არსებული ძირითადი მოთხოვნების გამოუსწორებელ, არსებით ან პროცედურულ დარღვევებს.

querela nullitatis ერთი წარმატებული მაგალითი (BATTISTINI GRAZIANA vs. BATTISTINI DOMENICO and THE STATE OF THE REPUBLIC OF SAN MARINO – 1989 –), ბოლო *restitutio in integrum* სამი მაგალითი არსებობს (CECCAROLI MARINO vs. THE STATE OF THE REPUBLIC OF SAN MARINO – 1982 –; CORINALDI ISA and LIA vs. THE STATE OF THE REPUBLIC OF SAN MARINO – 1985 –; BATTISTINI GRAZIANA v. BATTISTINI DOMENICO and THE STATE OF THE REPUBLIC OF SAN MARINO – 1989 –).

სერბეთი

I. სამართლებრივი საფუძვლები

ზოგადი

სერბეთის რესპუბლიკის სამართლებრივი სისტემის ფარგლებში სამართალწარმოების განახლება წარმოადგენს განსაკუთრებულ ვითარებაში გამოსაყენებელ სამართლებრივ საშუალებას, რომელიც საერთო სასამართლოების იურისდიქციას (სამოქალაქო და სისხლის სამართლის სასამართლოები) და, აგრეთვე სპეციალური იურისდიქციის სასამართლოებს მიეკუთვნება (კომერციული, ადმინისტრაციული, მსუბუქ სამართალდარღვევათა განმხილველი სასამართლო).

სამოქალაქო სამართალწარმოება

სამართალწარმოების განახლება რეგულირდება სამოქალაქო სამართალწარმოების შესახებ კანონმდებლობით. სამოქალაქო სამართალწარმოების წესები ვრცელდება ზოგადი იურისდიქციისა და კომერციული სასამართლოების სამოქალაქო დეპარტამენტებსა, და გარკვეულწილად, ადმინისტრაციულ სასამართლოებზე. სამოქალაქო სამართალწარმოების მარეგულირებელი კანონი ცალსახად ითვალისწინებს წარმოების განახლებას ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის საფუძველზე, ასევე საკონსტიტუციო სასამართლოების მიერ საკონსტიტუციო სარჩელებთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილებების საფუძველზე, რომლებიც შეტანილია ადამიანის უფლებების კონვენციით გათვალისწინებული იმ უფლებების დარღვევის თაობაზე, რომლებიც ასევე კონსტიტუციითაა დაცული.

კერძოდ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, no. 72/2011, გამოქვეყნებული ოფიციალურ გაზეთში 2011 წლის 28 სექტემბერს (თავი 28 – სამართლებრივი დაცვის განსაკუთრებული საშუალებები – 3. საქმის ხელმეორედ განხილვა) ითვალისწინებს შემდეგს:

მუხლი 426

*ეფექტური სასამართლო გადაწყვეტილებით დასრულებული სა-
სამართლო პროცესი შეიძლება ხელმეორედ ჩატარდეს მხარის
მოთხოვნით, თუ:*

- 1. მხარეს უფლება აქვს გამოიყენოს ადამიანის უფლებათა ევროპუ-
ლი სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც დადგინდა ადა-
მიანის უფლებების დარღვევა, თუ ამას მის სასარგებლოდ გადაწყ-
ვეტილების მიღება შეიძლება მოჰყვეს.*
- 2. კონსტიტუციური სარჩელის საფუძველზე განხორციელებული სამარ-
თალწარმოების შედეგად, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა
ადამიანის უფლებათა, ან უმცირესობათა უფლებებისა და თავისუფ-
ლებების დარღვევა, რომლებიც კონსტიტუციითაა გარანტირებული,
თუ ამას შესაძლოა მოჰყვეს მომჩივნის სასარგებლოდ გადაწყვეტი-
ლების მიღება.*

სისხლის სამართალწარმოება

სამართალწარმოების განახლება გათვალისწინებულია სისხლის სამართ-
ლის საპროცესო კანონმდებლობითაც (სისხლის სამართლის საპროცესო
კოდექსი, რომელიც ოფიციალურ გაზეთში გამოქვეყნდა, RS, nos. 72/2011 and
101/2011 – 2. სამართლებრივი დაცვის საგანგებო საშუალებები – სისხლის სა-
მართალწარმოების განახლების საფუძვლები). თუმცა, წარმოების განახლე-
ბის შესახებ დებულებები არ ითვალისწინებს ადამიანის უფლებათა ევრო-
პული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე, ან საკონსტიტუციო სასა-
მართლოს პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით წარმოების განახლე-
ბას. 473-ე მუხლის შესაბამისად, ორივე ზემოთ ხსენებული პრეცედენტული
სამართალი შეიძლება გახდეს წარმოების განახლების საფუძველი, მიზეზით
„... თუ ახალი ფაქტები, ან ახალი მტკიცებულებები იქნა წარდგენილი...“.
კერძოდ, ეს მუხლი ადგენს, რომ სისხლის სამართალწარმოება, რომელიც
საბოლოო გადაწყვეტილებით დასრულდა, შეიძლება განახლდეს მხოლოდ
მოპასუხის სასარგებლოდ.

ადმინისტრაციული დავები

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება ადმინისტრაციული დავების შესახებ კანონმდებლობით რეგულირდება (გამოქვეყნდა ოფიციალურ გაზეთში RS, no. 111/09, ძალაშია 2006 წლის 30 დეკემბრიდან). ამ კანონის 56-ე მუხლის პირველი ნაწილის მე-7 პუნქტის მნიშვნელობით, სამართალწარმოების განახლება სამართლებრივი დაცვის განსაკუთრებული საშუალებაა, რომლის გამოყენება შეიძლება, თუკი ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო შემდგომში გადაწყვეტილებას მიიღებს იმავე საკითხზე, და მან შეიძლება გავლენა იქონიოს იმ გადაწყვეტილების კანონიერებაზე, რომლითაც სასამართლო პროცესი დასრულდა. ეს შესაძლებლობა მკაფიოდაა გათვალისწინებული კანონით.

წარმოება მსუბუქი სამართალდარღვევების განმხილველი სასამართლოს წინაშე

მსუბუქი სამართალდარღვევების განმხილველი სასამართლოს წინაშე წარმოება რეგულირდება მსუბუქ სამართალდარღვევათა შესახებ კანონით (გამოქვეყნდა ოფიციალურ გაზეთში RS, no. 65/13, ძალაშია 2014 წლის 1 მარტიდან), კანონის 280-ე მუხლის პირველი პუნქტის მე-5 და მე-6 პარაგრაფებით. კერძოდ, მუხლი ადგენს, რომ სამართალწარმოება, რომელიც საბოლოო გადაწყვეტილებით დასრულდა, შეიძლება განახლდეს, თუ:

5. ბრალდებულს საშუალება აქვს გამოიყენოს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც დადგინდა ადამიანის უფლებების დარღვევა, თუ ამას შეიძლოა მოჰყვეს მის სასარგებლოდ გადაწყვეტილების მიღება.
6. კონსტიტუციური სარჩელის საფუძველზე განხორციელებული სამართალწარმოების შედეგად, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა ადამიანის უფლებათა, ან უმცირესობათა უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევა, რომლებიც კონსტიტუციითაა გარანტირებული, თუ ამას შეიძლება მოჰყვეს მომჩივნის სასარგებლოდ გადაწყვეტილების მიღება.

წარმოება საკონსტიტუციო სასამართლოში

სერბეთის რესპუბლიკის სამართლებრივი სისტემის ფარგლებში ადამიანის უფლებები კონსტიტუციითაა დაცული. საკონსტიტუციო სასამართლოს გა-

დაწყვეტილებები ადამიანის უფლებების დარღვევასთან დაკავშირებულ საკონსტიტუციო საჩივრებთან დაკავშირებით საბოლოოა, და არ ექვემდებარება გადახედვას. გარდა ამისა, საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ კანონის 89-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად (ოფიციალური გაზეთი, 109/07, 99/11, 18/13 – საკონსტიტუციო სასამართლო, 108/13 – სხვა კანონი, 40/15 – სხვა კანონი), თუ სასამართლო ადამიანის უფლებათა დარღვევას დაადგენს, მას უფლება აქვს ბათილად ცნოს ინდივიდუალური აქტი, რომელმაც გამოიწვია დარღვევა, და შესაბამისი სასამართლო გადაწყვეტილებები. საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ კანონის 87-ე მუხლის შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც დადგინდა კონკრეტული პირის უფლების დარღვევა, ასევე ეხება იმ პირებს, რომლებმაც არ წარადგინეს კონსტიტუციური სარჩელი, თუ მათი სამართლებრივი მდგომარეობა მსგავსია.

შესაბამისი პრეცედენტული სამართალი

სამოქალაქო სამართალწარმოება

მაგალითი: საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ კანონის 89-ე მუხლის საფუძველზე, ერთობლიობაში 87-ე მუხლთან (ციტირებული ზემოთ), საკონსტიტუციო სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით სამართალწარმოების განახლების მრავალი მაგალითი არსებობს. კერძოდ, თუ საკონსტიტუციო სასამართლომ გააუქმა ინდივიდუალური აქტი, რომელმაც გამოიწვია ადამიანის უფლების დარღვევა, რის საფუძველზეც წარმოების განახლება მოხდა იმ პირის მიმართ, ვისთან დაკავშირებითაც საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება; ასეთი გადაწყვეტილება წარმოების განახლების საფუძველია მსგავს სამართლებრივ მდგომარეობაში მყოფ მესამე მხარესთან დაკავშირებით, რომელსაც არ წარუდგენია კონსტიტუციური სარჩელი (ასეთი პირის მოთხოვნით, საკონსტიტუციო სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით).

სისხლის სამართალწარმოება

მაგალითი: საქმეში *Stanimirović versus Serbia* (განაცხადი no. 26088/06, 2011 წლის 18 ოქტომბრის განჩინება, 2006 წლის 22 მაისის განაცხადი) სასამარ-

თლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლის მიმართ დაირღვა სამართლიანი სასამართლოს უფლება კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტის მნიშვნელობით, რადგანაც მტკიცებულება, რომელსაც ეფუძნებოდა მისი მსჯავრდება, კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევით იყო მოპოვებული (იხ. განჩინების 51-52 პუნქტები).

სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე განმცხადებელმა 2012 წლის 17 მაისს წარადგინა თხოვნა წარმოების განახლების თაობაზე, რომელიც პირველი ინსტანციის სასამართლომ ორჯერ არ დააკმაყოფილა, ხოლო მეორე ინსტანციის სასამართლომ გააუქმა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებები ორ შემთხვევაში, და საქმეები ხელახლა განსახილველად გადასცა. მესამე შემთხვევაში, პირველი ინსტანციის სასამართლომ წარმოების განახლების სასარგებლოდ მიიღო გადაწყვეტილება სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით. წარმოება ამჟამად მიმდინარეობს.

სლოვაკეთის რესპუბლიკა

სისხლის სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?
2. რა პრაქტიკული და პროცედურული სიძნელებები იჩენს თავს პრაქტიკაში? როგორ ხდება მათი დაძლევა?

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლის 1-ლი და მე-4 ნაწილის თანახმად, სამართალწარმოების განახლება, რომელიც დასრულდა საბოლოო გადაწყვეტილებით, ან საბოლოო დადგენილებით სისხლის სამართლის საქმეზე, დაიშვება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გამოვლინდა ფაქტები, ან მტკიცებულებები, რომლებიც მანამდე სასამართლოსთვის არ იყო ცნობილი, და რომლებიც დამოუკიდებლად, ან სხვა ფაქტებსა და მტკიცებულებებთან ერთად, მიუთითებენ, რომ პირის ბრალეულობის თაობაზე განსხვავებული გადაწყვეტილება უნდა იქნეს მიღებული, ან თავდაპირველად დაკისრებული სასჯელი აშკარად არ იყო ადეკვატური ქმედების სიმძიმის ან დამნაშავეს მდგომარეობისა, ან თუ დაკისრებული სასჯელი აშკარად ეწინააღმდეგება სასჯელის მიზანს, ან როდესაც სასჯელის გაუქმება, ან შემდგომი საერთო სასჯელის დაკისრებაზე უარი აშკარად არაადეკვატური იქნებოდა ქმედების სიმძიმის, ან დამნაშავეს მდგომარეობის გათვალისწინებით, ან თუ დაკისრებული სასჯელი აშკარად ეწინააღმდეგება სასჯელის მიზანს. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვითაც ბრალდებული პირის მიმართ ადამიანის ფუნდამენტური უფლებები ან თავისუფლებები დაირღვა პროკურორის ან სლოვაკეთის სასამართლოს გადაწყვეტილებით, ან გადაწყვეტილების მიღებამდე სამართალწარ-

მოებისას, ასევე წარმოადგენს ფაქტს, რომელიც მანამდე არ იყო ცნობილი § 1-3 პარაგრაფების შესაბამისად, თუ ასეთი გადაწყვეტილების უარყოფითი შედეგები სხვაგვარად ვერ გამოსწორდება.

სამართალწარმოება წარმატებით განახლდა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2006 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმეზე *Klein v. Slovakia* (no 72208/01). საქმე ეხება განმცხადებლის, პროფესიით ჟურნალისტის, გამოხატვის თავისუფლების უფლების დარღვევას 1997 წლის მარტში არქიებისკოპოს იან სოკოლის შესახებ სტატიის გამოქვეყნების შემდეგ ცილისწამებისათვის მისი სისხლის სამართლის დანაშაულში მსჯავრდების გამო. (მე-10 მუხლის დარღვევა). სტატიაში არქიებისკოპოსი გაკრიტიკებული იყო ფილმის და მისი პრომოაფიშების მხარდაჭერისა და პოპულარიზაციის გამო, და სტატიაში აღნიშნული იყო, რომ ფილმი და აფიშები ლახავდნენ ქრისტიანული რელიგიის სიმბოლოს, და დასმული იყო შეკითხვა, თუ რატომ არ დატოვეს ჩვენება კათოლიკური ეკლესიის ღირსეულმა წევრებმა. 2000 წლის 15 ივნისის განჩინებით, განმცხადებელს ბრალი დაედო სისხლის სამართლის კოდექსის 198 (1) (ბ) ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაში იმის გამო, რომ მან ცილი დასწამა არქიებისკოპოსს და ამით შეურაცხყო კათოლიკური ეკლესიის წევრები. მას დაეკისრა ჯარიმა, რომელიც ერთთვიანი პატიმრობით ჩანაცვლდებოდა მისი გადაუხდელობის შემთხვევაში. ეს გადაწყვეტილება 2009 წლის 10 იანვარს კოსიეს საოლქო სასამართლოში გასაჩივრდა. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლის სტატიაში გაკრიტიკებული იყო მხოლოდ არქიებისკოპოსის პიროვნება, და ეკლესიის მრევლის რელიგიის გამოხატვისა და მსახურების უფლებაში ჩარევას, ან მათი რწმენის დაკნინებას ადგილი არ ჰქონია. ამ გარემოებებში, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ, დაკისრებული სასჯელისგან დამოუკიდებლად, განმცხადებლის მსჯავრდება თავისთავად იყო შეუსაბამო. სასამართლომ დაადგინა, რომ გამოხატვის თავისუფლების უფლებაში ჩარევა არ იყო გამოწვეული გადაუდებელი სოციალური აუცილებლობით, და არც დასახული ლეგიტიმური მიზნის თანაბრობიერი იყო.

განჩინება საბოლოო გახდა 2007 წლის 31 იანვარს. 2008 წლის 30 იანვარს კოსიეს I რაიონულმა სასამართლომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლის 1-ლი და მე-4 ნაწილის თანახმად, სისხლის სამართალწარმოების განახლების შესახებ თხოვნა დააკმაყოფილა, და გააუქმა 2000 წლის 15 ივნისისა და

2001 წლის 10 იანვრის კოსიეს საოლქო სასამართლოს გადაწყვეტილებები. შესაბამისად, კოსიეს I რაიონულმა სასამართლომ ხელახალი წარმოება წამოიწყო თავდაპირველი ბრალდების საფუძველზე, და 2008 წლის 19 სექტემბერს განმცხადებელი უდანაშაულოდ ცნო.

3. გაქვთ თუ არა კონკრეტული სირთულეები საქმის წარმოების განახლებისას მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადებების წარდგენის შემდეგ?

სლოვაკეთის კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს სამართალწარმოების განახლების შესაძლებლობას მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადებების შემთხვევაში.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება სამოქალაქო წარმოების განახლების საკითხი, და თუ არსებობს ასეთი წარმოების წარმატებით განახლების მაგალითები?

- ▶ რა დაბრკოლებები არსებობს/როგორ ხდება მათი დაძლევა?
- ▶ რა პოზიტიური შედეგები და ხარვეზები იჩენს თავს მოცემულ სფეროში?

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 228 §1 (დ) ქვეპუნქტით, სამართალწარმოების მხარემ შეიძლება გაასაჩივროს საბოლოო გადაწყვეტილება წარმოების განახლების თაობაზე შუამდგომლობის წარდგენის გზით, თუ არსებობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება, რომლითაც დგინდება, რომ ეროვნული სასამართლოს, ან სასამართლო განხილვამდე ჩატარებული სხვა წარმოების ფარგლებში მიღებულმა გადაწყვეტილებამ დაარღვია სამართალწარმოების მხარის ფუნდამენტური უფლებები ან თავისუფლებები, და ასეთი დარღვევით გამოწვეული მნიშვნელოვანი შედეგები არ გამოსწორდა სამართლიანი დაკმაყოფილების მიკუთვნების შედეგად.

230-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, სამართალწარმოების განახლების შესახებ შუამდგომლობა წარდგენილი უნდა იქნეს 3 თვის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც იმ პირმა, რომელიც წარმოების განახლებას ითხოვს, შეიტყო

იმ მიზეზების თაობაზე, რომელთა საფუძველზე წარმოება შეიძლება განახლდეს, ან იმ თარიღიდან, როდესაც მას შეეძლო ამ საფუძვლის გამოყენება.

სამართალწარმოება წარმატებით განახლდა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2006 წლის 10 ოქტომბრის გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმეზე *Paulík v. Slovakia*, (no. 10699/05). საქმე ეხებოდა განმცხადებლის პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლების დარღვევას 2004 წელს, როდესაც მას არ მიეცა მისი მამობის შესახებ გადაწყვეტილების გასაჩივრების შესაძლებლობა, რომელიც სასამართლომ 1970 წელს დაადგინა, მიუხედავად იმისა, რომ 2004 წელს ჩატარებული დნმ-ის გამოკვლევებით, იგი არ იყო ბავშვის მამა (მე-8 მუხლის დარღვევა). საქმე ასევე შეეხებოდა განმცხადებლისადმი განსხვავებულ მოპყრობას, რომლისთვისაც იმის გამო, რომ მისი მამობა სასამართლომ დაადგინა, არ იყო ხელმისაწვდომი პროცედურა, რომლითაც მას შეეძლო გაესაჩივრებინა თავისი მამობა, მაშინ როდესაც მსგავს მდგომარეობაში მყოფ სხვა პირებს (თუ მამობა მხოლოდ ქორწინების, ან განცხადების საფუძველზე დგინდებოდა) შეეძლოთ ესარგებლათ ამ პროცედურით და გაესაჩივრებინათ მამობა (მე-14 მუხლის დარღვევა, მე -8 მუხლთან ერთად).

2007 წლის 10 იანვარს განჩინება საბოლოო გახდა. განმცხადებელმა, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 228 §1 (დ) ქვეპუნქტის შესაბამისად, 2007 წლის 26 იანვარს ბრატისლავას IV საოლქო სასამართლოში მამობის საქმის ხელახალი განხილვის შესახებ შუამდგომლობა შეიტანა. 2007 წლის 21 აგვისტოს ბრატისლავას I რაიონულმა სასამართლომ მამობის შესახებ წარმოების განახლების შესახებ თხოვნა დააკმაყოფილა. 2007 წლის 3 ოქტომბერს ბრატისლავას I რაიონულმა სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება განახლებული წარმოების ფარგლებში. 2008 წლის 2 აპრილს ნიტრას სარეგისტრაციო სამსახურმა შეცვალა დაბადების შესახებ ჩანაწერი, და ამოშალა განმცხადებლის მამობის შესახებ ნაწილი. შემდგომში ბავშვის ახალი დაბადების მოწმობა გაიცა, რომელშიც განმცხადებელი არ არის დარეგისტრირებული როგორც მამა, და სვეტში „მამა“, აღნიშნულია: „არ არის ცნობილი“.

სამართალწარმოება წარმატებით განახლდა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ 2011 წლის 26 ივლისს მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმეზე *Ringier Axel Springer Slovakia a. s. v. Slovakia* (no 41262/05). საქმე ეხება გამომხატვის თავისუფლების უფლების დარღვევას 2003 წლის 12 ივნისის ბილინას რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებით, და

2004 წლის 3 თებერვლის ბილინას საოლქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომლის შესაბამისადაც განმცხადებელი კომპანია – ჟურნალის რედაქტორი, ვალდებული იყო ბოდიში მოეხადა მოსარჩელისთვის, და გადაეხადა მისთვის არამატერიალური ზიანის ანაზღაურება სტატიების სერიის გამოქვეყნებისათვის (მე -10 მუხლის დარღვევა).

განმცხადებელმა კომპანიამ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 228 §1 (დ) ქვეპუნქტის შესაბამისად, 2011 წლის 4 ნოემბერს შეიტანა შუამდგომლობა რაიონულ სასამართლოში სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების თაობაზე. 2012 წლის 5 დეკემბერს ბილინას რაიონულმა სასამართლომ დააკმაყოფილა შუამდგომლობა. 2013 წლის 20 მაისს ბილინას რაიონულმა სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება განახლებული სამართალწარმოების ფარგლებში, რომლითაც შეიცვალა 2003 წლის 12 ივნისის თავდაპირველი გადაწყვეტილება, და არ დააკმაყოფილა სარჩელი.

1. თუკი წარმოების განახლება დაინერგა ეროვნული სასამართლოების პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით, გთხოვთ, გაგვიზიარეთ ამის მაგალითები.

ადგილობრივი სასამართლოების პრეცედენტული სამართლის საფუძველზე წარმოების განახლება სლოვაკეთში არ იქნა შემოღებული.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ სლოვაკეთის სამართლებრივი სისტემა ასევე ითვალისწინებს საკონსტიტუციო სამართალწარმოების განახლების შესაძლებლობას, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო დაასკვნის, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, ან მანამდე განხორციელებული სამართალწარმოებით დაირღვა მხარის ძირითადი ადამიანის უფლებები ან თავისუფლებები. 2002 წლის 1 იანვრიდან სლოვაკეთმა დანერგა კონსტიტუციური სამართლებრივი დაცვის საშუალება, რაც შესაძლებლობას აძლევს პირებს, წარადგინონ საკონსტიტუციო სასამართლოში საჩივარი ეროვნულ დონეზე სამართალწარმოების პროცესში კონვენციით გარანტირებული უფლების დარღვევის თაობაზე. თუ სასამართლო აღმოაჩენს პირის უფლებების ან თავისუფლებების დარღვევას, იგი უფლებამოსილია ბათილად ცნოს საბოლოო გადაწყვეტილება, ან შესაბამისი ორგანოს მიერ გატარებული ზომა, ან მიღებული აქტი, და დაავალოს საჭირო ზომების გატარება და შესაბამისი ფინანსური კომპენსაციის მიკუთვნება მომჩივნისთვის.

სლოვენია

სისხლის სამართალწარმოების განახლება

სისხლის სამართლის წარმოების სფეროში სლოვენია დანერგა შესაბამისი საკანონმდებლო დებულებები წარმოების განახლების სფეროში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების ხელშეწყობის მიზნით.

სლოვენიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი მკაფიოდ არეგულირებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე წარმოების განახლების საკითხს ინდივიდუალურ საქმეებზე (inter partes) გადაწყვეტილებების აღსრულების უზრუნველსაყოფად. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 416-ე მუხლი შემდგენიერადაა ჩამოყალიბებული: „ამ თავის დებულებები სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლების შესახებ (406-415 მუხლები) გამოიყენება შესაბამისი საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვაზე შუამდგომლობათა მიმართ, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომლითაც ამ უკანასკნელმა შეცვალა ან გააუქმა დებულება, რომლითაც მსჯავრდების თაობაზე საბოლოო განაჩენი იქნა მიღებული, ან ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებით სისხლის სამართლის საქმეზე ხელახალი წარმოების საფუძვლის შესახებ“.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება შეიძლება იყოს კანონიერების დაცვის თაობაზე მოთხოვნის შეტანის საფუძველი. სისხლის სამართლის საპროცესო კანონის 421 მუხლის მე-4 პუნქტი ითვალისწინებს შემდეგს:

„(4) თუ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ მსჯავრდებულის საწინააღმდეგოდ მიღებული საბოლოო სასამართლო გადაწყვეტილება არღვევს ადამიანის უფლებებს და ძირითად თავისუფლებებს, კანონიერების დაცვის შესახებ მოთხოვნის შეტანის ვადის ათვლა უნდა დაიწყოს იმ თარიღიდან, როდესაც ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება წარედგინა მსჯავრდებულ პირს“.

სისხლის სამართლის საპროცესო სამართალში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლების საკითხის სისტემური გადაწყვეტა გათვალისწინებულია სასამართლოების შესახებ კანონის 113-ე მუხლითაც, რომელიც მიუთითებს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის, ან სლოვენიის ეროვნული კანონმდებლობის დებულებებზე (ამ შემთხვევაში სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა). სასამართლოს შესახებ კანონის 113-ე მუხლის თანახმად:

„ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება პირდაპირ აღსრულებას ექვემდებარება სლოვენიის რესპუბლიკის კომპეტენტური სასამართლოს მიერ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს გათვალისწინებულია რატიფიცირებული საერთაშორისო ხელშეკრულებით, ან სამართალწარმოების მარეგულირებელი აქტით.“

სლოვენიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი მკაფიოდ ითვალისწინებს განმცხადებლის შესაძლებლობას, მოითხოვოს სისხლის სამართლის საქმის ხელახალი განხილვა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დარღვევის აღმოჩენის საფუძველზე; თუმცა პრაქტიკაში ჯერჯერობით ასეთი შემთხვევები არ ყოფილა.

სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება

სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების საკითხში სლოვენია *res judicata* პრინციპს ითვალისწინებს.

სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლება (რაზეც სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა ვრცელდება) ადამიანის უფლებათა ევროპული სა-

სამართლოს განჩინებების აღსრულების ხელშეწყობის მიზნით, ამჟამად არ არის გათვალისწინებული სამართლებრივი დებულებებით. ეს არის სლოვენიის რესპუბლიკის საკონსტიტუციო სასამართლოს¹⁹ ტრადიციული ხედვა და იურიდიული თეორია.

ანალოგიით, შეუძლებელია ადმინისტრაციული სამართალწარმოების განახლება, ანუ ადმინისტრაციული დავები სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს, რადგან ადმინისტრაციულ დავებზე ასევე ვრცელდება *mutatis mutandis* სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი.

საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე *Gaspari v. Slovenia* გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ (2009 წლის 21 ივლისი, no. 21055/03)²⁰

დადგენილება

2011 წლის 14 აპრილს გამართულ საკონსტიტუციო სასამართლოს სხდომაზე, სადაც განიხილებოდა ალიონკა გასპარის საკონსტიტუციო სარჩელი, რომლის ინტერესებს წარმოადგენდა მარიან სუშნიკი, ლუბლიანაში მოქმედი ადვოკატი, სადაც საკითხი შეეხებოდა წარმოების განახლების შესახებ შუამდგომლობას, საკონსტიტუციო სასამართლომ შემდეგი გადაწყვეტილება მიიღო:

19. საკონსტიტუციო სასამართლოს თვალსაზრისთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს გადაწყვეტილება საქმეზე *Gaspari v. Slovenia*, (2009 წლის 21 ივლისი 2009, N21055/03). ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევის გამოსწორების ყველაზე ეფექტური ფორმა ისაა, რომ განმცხადებელი მაქსიმალურად იმ პოზიციაში აღმოჩნდეს, რომელშიც იგი იქნებოდა მე-6 მუხლის მოთხოვნები რომ არ დარღვეულიყო. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ წინამდებარე საქმეში ეს საუკეთესოდ იქნებოდა მიღწეული, თუ შიდა კანონმდებლობა უზრუნველყოფდა საქმის ხელახალი განხილვის შესაძლებლობას (იხ. სასამართლოს გადაწყვეტილების 80-ე პუნქტი), თუმცა, სლოვენიის საკონსტიტუციო სასამართლომ (*Ustavno sodišče*) (გადაწყვეტილება no. U-I-223/09, Up-140/02, 2001 წლის 14 აპრილი) განაცხადა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება არ ავალდებულებს საკონსტიტუციო სასამართლოს უპირობოდ შეასრულოს ინდივიდუალური ზომები სამოქალაქო სამართალწარმოების განახლების ფორმით. საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს არა აქვს უფლებამოსილება წარმოების განახლების ვალდებულების დასადგენად (იხ. *Lyons and others v. the United Kingdom*, no. 15227/03, 2003 წლის 8 ივლისი). აქედან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ ის მიზეზები, რომელთაც ეფუძნება ევროპული სასამართლოს მოცემული გადაწყვეტილება, შეიძლება მიჩნეულ იქნეს შესაძლო ტიპის ზომის შესახებ მითითებად, რომელიც შეიძლება გატარდეს გამოვლენილი დარღვევის შედეგების გამოსასწორებლად (იხ. *Üçalan v. Turkey*, no. 46221/99, 2005 წლის 12 მაისი 2005, § 210).

20. ხელმისაწვდომია შემდეგ ვებგვერდზე: <http://odlocitve.us-rs.si/en/odlocitev/AN03482?q=U-I-223%2F09> ან <http://odlocitve.us-rs.si/documents/fa/39/up-223-09-up-140-02-final2.pdf>

1. შუამდგომლობა წარმოების განახლებაზე, სამოქალაქო საპროცესო აქტის 394-401 მუხლების კონსტიტუციურობის განხილვის მიზნით, უარყოფილია სამოქალაქო საპროცესო აქტის საფუძველზე (ოფიციალური გაზეთი RS, No. 73/07 – ოფიციალური კონსოლიდირებული ტექსტი, და No. 45/08).
2. შუამდგომლობა წარმოების განახლებაზე, სამოქალაქო საპროცესო აქტის 50- 60 მუხლების კონსტიტუციურობის განხილვის მიზნით, უარყოფილია სამოქალაქო საპროცესო აქტის საფუძველზე (ოფიციალური გაზეთი RS, No. 64/07 – ოფიციალური კონსოლიდირებული ტექსტი).
3. შუამდგომლობა წარმოების განახლებაზე, No. Up-140/02 საკონსტიტუციო საჩივართან დაკავშირებით, უარყოფილია.

დასაბუთება

A.

1. მოსარჩელემ საკონსტიტუციო სასამართლოში საკონსტიტუციო წარმოების განახლებაზე წარადგინა შუამდგომლობა, რომელიც დასრულდა 2002 წლის 12 დეკემბრის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით No. Up-140/02. იგი თავის შუამდგომლობას ასაბუთებდა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე მითითებით (შემდგომში: ECtHR) საქმეზე *Gaspari v. Slovenia*, რომელიც 2009 წლის 21 ივლისს იყო მიღებული. ამ საქმეზე ECtHR-მა დაადგინა, რომ განმცხადებლის სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება და ამ მიზნით წარმოების განახლების უფლება (შემდგომში „განმცხადებელი“, იმ პერიოდისთვის დავის მხარე), რომელიც გათვალისწინებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით (ოფიციალური გაზეთი RS, No. 33/94, MP, No. 7/94, – შემდგომში ECHR) დაირღვა იმის გამო, რომ მას არ ჰქონდა შესაძლებლობა მონაწილეობა მიეღო ზემოაღნიშნულ კონსტიტუციურ საჩივართან დაკავშირებულ სამართალწარმოებაში. განმცხადებელი ყურადღებას ამახვილებს იმ ფაქტზე, რომ ზემოაღნიშნულ გადაწყვეტილებაში ECtHR-ის თვალსაზრისით, ასეთი დარღვევების შემთხვევაში, მდგომარეობის გამოსწორების ყველაზე შესაფერისი ფორმაა ეროვნული სამართალწარმოების განახლება და საქმის განხილვა სამართლიანი სასამართლო განხილვის მოთხოვნების დაცვით. განმცხადებელი მიიჩნევს, რომ მსჯავრდებული სახელმწიფოებისთვის ECtHR-ის გადაწყვეტილებებს სავალდებულო ძალა აქვთ, და მისი შუამდგომლობა უნდა დაკმაყოფილდეს (არსებული ნორმატიული დებულებების საფუძველზე). იგი დამატებით ასაბუთებს თავის შუამდ-

გომლობას ადამიანის უფლებათა დარღვევის შემთხვევაში სამართლიანი დაკმაყოფილების უფლებაზე (კონსტიტუციის მე-15 მუხლის მეოთხე პუნქტი) და ეფექტიანად გამოსწორების უფლებაზე (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მ-13 მუხლი) უფლებების დარღვევის შესახებ.

2. ამავე დროს, განმცხადებელმა წარადგინა შუამდგომლობა სამოქალაქო პროცედურის შესახებ აქტის 394-401 მუხლების (შემდგომში: CPA) და 50-60 მუხლების კონსტიტუციურობის განხილვის პროცედურის დაწყების თაობაზე (შემდგომში: CCA), იმ შემთხვევაში, თუ საკონსტიტუციო სასამართლო დაადგენდა, რომ გასაჩივრებული აქტები ვერ იქნებოდა ფართოდ ინტერპრეტირებული. წინამდებარე საქმეში, გასაჩივრებული აქტები, სავარაუდოდ, შეუსაბამობაშია კონსტიტუციის მე-14 და მე-15 მუხლებსა და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-13 და მე-14 მუხლებთან. განმცხადებლის შეფასების თანახმად, ECTHR-ში გასაჩივრების შესაძლებლობა არ არის თავისთავად ეფექტური, როგორც ეს გამომდინარეობს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის მეოთხე პუნქტიდან და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-13 მუხლიდან, ვინაიდან ასეთი გზით ვერ ხერხდება ადამიანის უფლებათა დარღვევის გამოსწორება, რამდენადაც ეს არ არის სამართლებრივი საშუალება ეროვნული ხელისუფლების წინაშე. აქედან გამომდინარე, კონსტიტუციისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ზემოხსენებული დებულებები, სავარაუდოდ, მოითხოვენ ეროვნული სამართლებრივი დაცვის სისტემის გადასინჯვას. სავარაუდოდ, არაკონსტიტუციური სამართლებრივი ხარვეზი გასაჩივრებულ აქტებში განპირობებულია იმით, რომ არ არსებობს შესაძლებლობა “ECTHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომლითაც EctHR-ი ადგენს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ან მისი ოქმების დარღვევას”, მოხდეს წარმოების განახლება, და ეს ხარვეზი განსაკუთრებით თვალსაჩინოა, როდესაც დარღვევა საკონსტიტუციო სასამართლოში სამართალწარმოებისას არის დაშვებული. ჩვეულებრივი სასამართლოების წინაშე სამართალწარმოებისას პირები, სავარაუდოდ, საკონსტიტუციო საჩივრის წარდგენის მექანიზმის მეშვეობით უზრუნველყოფილი არიან ადამიანის უფლებათა დარღვევისგან დაცვის საშუალებებით; ხოლო თუ დარღვევა საკონსტიტუციო საჩივრის განხილვისას მოხდა, პირებისთვის, სავარაუდოდ, ხელმისაწვდომი არაა ეროვნულ დონეზე სამართლებრივი დაცვა. გარდა ამისა, განმცხადებელი ასაბუთებს თავის ვარაუდს კანონით თანასწორუფლებიანობის შესახებ უფლების დარღვევის თაობაზე თავისი მდგომარეობის იმ პირთა მდგომარეობასთან შედარებით, რომლებიც სისხლის სამართალწარმო-

ების შედეგად არიან ბრალდებული. იგი ხაზს უსვამს, რომ ECtHR-ის მიერ სლოვენიის რესპუბლიკის ბრალეულობის დადგენის შემთხვევაში ასეთი პირებს შესაძლებლობა აქვთ, მოითხოვონ წარმოების განახლება სისხლის სამართლის საპროცესო აქტის საფუძველზე (ოფიციალური გაზეთი RS, Nos. 32/07 – ოფიციალური კონსოლიდირებული ტექსტი, 68/08 და 77/09), და ამასთან დაკავშირებით მსჯავრდებულებს შეუძლიათ ამ საფუძველზე წარადგინონ კანონიერების დაცვის შესახებ მოთხოვნა, საკონსტიტუციო სასამართლოში წარმოებისას კი სამოქალაქო სამართალწარმოების მხარეებს, სავარაუდოდ, ასეთი სამართლებრივი საშუალებები (ცალსახად) უზრუნველყოფილი არა აქვთ. შუამდგომლობის წარმდგენი მიიჩნევს, რომ შესაძლებელი იქნება ამ სიტუაციების შედარება, რადგან ორივე შემთხვევა ითვალისწინებს სამართალწარმოების პროცესს, რომელშიც მიიღება გადაწყვეტილება პირთა უფლებებისა და ვალდებულებების შესახებ. აქედან გამომდინარე, მისი აზრით, არ არსებობს განსხვავებული მოპყრობის სათანადო საფუძველი. განმცხადებელმა გამოთქვა მოსაზრება, რომ საკონსტიტუციო სასამართლომ უნდა მიიღოს სათანადო დეკლარაციული გადაწყვეტილება და განსაზღვროს მისი განხორციელების გზები, კონსტიტუციასთან შეუსაბამობის გამოსწორებამდე, და მანამ, ვიდრე შესაძლებელი გახდება სამოქალაქო წარმოებისა და საკონსტიტუციო საჩივარზე წარმოების განახლება, რასთან დაკავშირებითაც ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა ადამიანის უფლებათა დარღვევები.

3. სლოვენიის რესპუბლიკის ეროვნულმა ასამბლეამ არ მოახდინა რეაგირება შუამდგომლობაზე, თუმცა იუსტიციის სამინისტრომ წარმოადგინა თავისი მოსაზრება. მასში აღნიშნულია, რომ ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე კონსტიტუციური საჩივრის განხილვის მიზნით წარმოების განახლების სამართლებრივი საფუძველი არ არსებობს. იგი მიუთითებს CCA-ს 41-ე მუხლის მე-4 პუნქტზე, რომლის მიხედვითაც საკონსტიტუციო სასამართლოს იურისდიქციის ფარგლებში მიღებული გადაწყვეტილებებისა და ბრძანებების გასაჩივრება არ არის შესაძლებელი. გარდა ამისა, CCA არ ითვალისწინებს სამართლებრივი დაცვის რაიმე სხვა საშუალებას. სამინისტროს მიაჩნია, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად, საკონსტიტუციო საჩივრის განხილვის მიზნით წარმოების განახლება შესაძლებელი იქნებოდა, თუ CPA მიიჩნევდა, რომ ამის საფუძველი არსებობს; თუმცა წინამდებარე საქმესთან დაკავშირებით ასეთი საფუძველი აშკარად არ არსებობს. სამინისტრო უარყოფს ვარაუდს, რომ ორი გასაჩივრებული აქტი არაკონსტიტუციურია მხოლოდ იმიტომ,

რომ მოცემულ საქმესთან დაკავშირებით შუამდგომლობის დაკმაყოფილება არ არის შესაძლებელი. გარდა ამისა, სამინისტროს მიაჩნია, რომ სხვადასხვა სამართლებრივი პროცედურის მიმართ სხვადასხვა სამართლებრივი საშუალებების განსხვავებული რეგულირება არ იწვევს კონსტიტუციის მე-14 მუხლის დარღვევას, რადგან აღნიშნული კონსტიტუციური დებულების პირველი პარაგრაფის თანახმად, წარმოების მხარის სტატუსი არ შეიძლება ჩაითვალოს პირად გარემოებად. სისხლის სამართლისა და სამოქალაქო სამართლის პროცედურასთან დაკავშირებით, ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე წარმოების განახლების შესაძლებლობის განსხვავებული რეგულირება, სავარაუდოდ, გამართლებულია. სამინისტრო ხაზს უსვამს, რომ სამოქალაქო და სისხლის სამართლის პროცედურები არსებითად განსხვავდება ერთმანეთისგან. მათ შორის გადამწყვეტი განსხვავება, შეიძლება ითქვას, თავად ამ ორი ტიპის სასამართლო პროცედურის კონცეფციაშია. რამდენადაც სამოქალაქო პროცედურა კონცეპტუალიზებულია ორ თანაბარ მხარეს შორის დავის სახით, სამართლებრივი დაცვის საშუალებების გაფართოება, სავარაუდოდ, ყოველთვის გამოიწვევს მეორე მხარის ეფექტური სასამართლო დაცვის უფლების დარღვევას. ალბათ, საწინააღმდეგო ვითარება იქნება სისხლის სამართლის პროცედურაში, რომელიც კონცეპტუალიზებულია ბრალდებასა და სახელმწიფოს შორის დავად. სისხლის სამართლის საქმეში გაცემული გაუქმებული გადაწყვეტილება, სავარაუდოდ, არავისთვის საზიანო არ არის. ამდენად, სამინისტროს შეფასებით, სისხლის სამართლის საპროცესო სამართალში სამართლებრივ განსაზღვრულობაზე მეტი მნიშვნელობა სამართლიანობას ენიჭება, რაც, ვერ იქნება მართებული სამოქალაქო პროცედურის შემთხვევაში. სისხლის სამართლებრივი პროცედურის სფეროში სამართლებრივი დაცვის უფრო ფართო რეგულირება, სავარაუდოდ, გამართლებულია შესაძლო მსჯავრდების უფრო მძიმე შედეგების გამო. ამავე მიზეზით, გასაჩივრებული აქტების სავარაუდო შეუსაბამობა კონსტიტუციის მე-15 მუხლის მეოთხე პუნქტსა და ECHR-ის მე-13 მუხლთან, არ არსებობს. გარდა ამისა, სამინისტრომ დაამატა, რომ საგანგებო სამართლებრივი პროცედურების ფარგლებში სამართლებრივი დაცვის საშუალებების რეგულირება საკანონმდებლო ორგანოს პრეროგატივაა. საკანონმდებლო ორგანომ, სამინისტროს აზრით, უაღრესი სიფრთხილე უნდა გამოიჩინოს, რომ ზედმეტად არ ჩაერიოს სამართალწარმოების სხვა მხარეების მდგომარეობაში. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სამინისტრო მიიჩნევს, რომ გამოწვეული ქმედებები არ ეწინააღმდეგება კონსტიტუციის ან, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მოთხოვნებს.

4. სამინისტროს მოსაზრება გადაეგზავნა შუამდგომლობის წარმდგენს, რომელმაც უპასუხა, რომ არ ეთანხმება თვალსაზრისს, რომლითაც ადგილი არ ჰქონია კონსტიტუციის მე-14 მუხლისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევას. მას მიაჩნია, რომ განსხვავებები არსებობს სამოქალაქო და სისხლის სამართლის პროცედურებს შორის, თუმცა ეს განსხვავებები არ მიაჩნია გადამწყვეტად მისი შუამდგომლობის თაობაზე გადაწყვეტილების კონტექსტში. იგი ხაზს უსვამს, რომ განსაკუთრებით სადავოდ მიიჩნევს CCA-ს რეგულირებას CPA-სთან დაკავშირებით, რომლის მიხედვითაც, თუ საკონსტიტუციო სასამართლოში სამართალწარმოებისას ადამიანის უფლებები დაირღვა, მისთვის არ არის ხელმისაწვდომი სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალება ეროვნულ დონეზე, რითაც შესაძლებელია დარღვევის აღმოფხვრა. იგი ამტკიცებს, რომ ECTHR-ის გადაწყვეტილების არსებობა, რომლითაც დადგინდა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლის პირველი პუნქტის დარღვევა, მოითხოვს ამ დარღვევის გამოსწორებას. ამ კუთხით, მნიშვნელობა არა აქვს, რომელმა ორგანომ დაუშვა დარღვევა, ან რა სახის სამართალწარმოების ფარგლებში მოხდა ეს. განმცხადებლის მოსაზრებით, დაუშვებელია ადამიანის უფლებების დარღვევის შემთხვევაში მისი გამოსწორების უფლების შეზღუდვა მოწინააღმდეგე მხარის უფლებებზე მითითებით. ის ეწინააღმდეგება სამინისტროს თვალსაზრისს, რომ ადამიანის უფლებათა დარღვევის გამოსწორების მოთხოვნის უფლების საკითხი საკანონმდებლო ორგანოს დისკრეციაშია. გარდა ამისა, კიდევ უფრო არადამაჯერებელია არგუმენტი, რომლის შესაბამისადაც წარმოების განახლება არ არის შესაძლებელი სამართლებრივი განსაზღვრულობის გარანტიის უზრუნველყოფის აუცილებლობის გამო. განმცხადებელი მიიჩნევს, რომ სასამართლო გადაწყვეტილებების შეუცვლელობისადმი ნდობა არ უნდა იყოს უპირატესი ადამიანის უფლებათა დარღვევის გამოსწორებასთან შედარებით. გარდა ამისა, ასეთი ნდობა სასამართლო გადაწყვეტილებათა უცვლელობისადმი ასევე არ არის სათანადოდ დაცული სლოვენიის სამართლებრივი წესით. ამას ადასტურებს საგანგებო სამართლებრივი დაცვის საშუალებების არსებული სისტემა, ისევე როგორც საკონსტიტუციო საჩივრის ინსტიტუტი. თუ შესაძლებელია წარმოების განახლების მოთხოვნა მხოლოდ კანონის დარღვევის ან ფაქტების არასწორად დადგენისათვის, მით უფრო აუცილებელი და ლეგიტიმურია სამართლებრივი დაცვის საშუალების ხელმისაწვდომობა ადამიანის უფლებათა დარღვევის გამოსასწორებლად. საკონსტიტუციო საჩივრის ინსტიტუტის

მეშვეობით, კონსტიტუციის ჩარჩოები ადამიანის უფლებათა დაცვას უკვე ანიჭებენ მკაფიო უპირატესობას წარმოების მეორე მხარის ნდობასთან შედარებით სამართლებრივი გადაწყვეტილებების უცვლელობისა და სამართლებრივი გადაწყვეტილების საბოლოოობის მიმართ. განმცხადებელი ხაზს უსვამს, რომ სადავო საკითხთან დაკავშირებით სამინისტროს პოზიცია ეწინააღმდეგება ECtHR-ის თვალსაზრისს. იგი კვლავ აცხადებს, რომ ის პირები, რომელთა უფლებებიც დაირღვა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განხორციელებული წარმოების ფარგლებში, ბევრად უფრო ცუდ მდგომარეობაში არიან, ვიდრე ისინი, ვისი უფლებებიც დარღვეულია ჩვეულებრივ სასამართლოებში სამართალწარმოების დროს. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, განმცხადებელი, და შუამდგომლობის წარმდგენი მიიჩნევს, რომ მას უნდა მიეცეს საშუალება გააკეთოს განცხადება დავის მეორე მხარის კონსტიტუციურ სარჩელთან დაკავშირებით განახლებული წარმოების ფარგლებში. აქედან გამომდინარე, იგი მოითხოვს მისი განცხადებისა და შუამდგომლობის დაკმაყოფილებას.

B. – I.

5. გადაწყვეტილებაში საქმეზე *Gazpari v. Slovenia* ECtHR-მა დაადგინა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის დარღვევა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განხორციელებული სამართალწარმოების პროცესში, რადგან განმცხადებელს სათანადოდ არ წარუდგინეს დავის მეორე მხარის კონსტიტუციური საჩივარი (რომელიც მიღებული იქნა წარმოებაში), და მას არ მიეცა შესაძლებლობა მონაწილეობა მიეღო სამართალწარმოებაში. [1] მიუხედავად იმისა, რომ დადგინდა დარღვევა, ECtHR-ს არ მიუკუთვნებია განმცხადებლისათვის კომპენსაცია ფულადი ზიანის გამო (იმის გამო, რომ დარღვევასა და სავარაუდო ზიანს შორის მიზეზობრივი კავშირი არ ყოფილა დემონსტრირებული). ამასთან დაკავშირებით, სასამართლომ დაამატა, რომ დარღვევის გამოსწორების სათანადო ფორმა იქნებოდა განმცხადებლის იმ მდგომარეობაში აღდგენა, რომელშიც იგი იქნებოდა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი რომ არ დარღვეულიყო. ECtHR-ის შეფასებით, წინამდებარე საქმეში ამის ყველაზე უკეთ მიღწევა შესაძლებელია, თუ ეროვნული კანონმდებლობა მხარეს უფლებას მისცემს განაახლოს სადავო წარმოება. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით დადგენილი გარანტიების არარსებობის შედეგად განმცხადებლისათვის გამოწვეული

ზიანის გამო, ECtHR-მა მას არამატერიალური ზიანისთვის 4,000 ევრო მი-
აკუთვნა. [2] გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა 2009 წლის 10 დეკემბერს.

6. განმცხადებელი მიიჩნევს, რომ მისი განცხადება საქმის წარმოების განახ-
ლების შესახებ უნდა დაკმაყოფილებულიყო ECtHR-ის მიერ მიღებული
გადაწყვეტილების საფუძველზე, ვინაიდან მისი გადაწყვეტილებები სა-
ვალდებულოა სლოვენიის რესპუბლიკისთვის.

7. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 46-ე მუხლის პირველი პუნ-
ქტის თანახმად, ხელშემკვრელი სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებუ-
ლებას, შეასრულონ ECtHR-ის საბოლოო გადაწყვეტილები იმ საქმეებთან
მიმართებაში, რომელთა მხარეებიც არიან, და გადაწყვეტილების აღს-
რულებამე ზედამხედველობას მინისტრთა კომიტეტი ახორციელებს (ადა-
მიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 46-ე მუხლის მეორე პუნქტი).
ამრიგად, განმცხადებელმა ყურადღება გაამახვილა იმაზე, რომ მის საქმეს-
თან დაკავშირებით მიღებული ECtHR-ის გადაწყვეტილება სავალდებულოა
სლოვენიის რესპუბლიკისათვის. ECtHR-ის საბოლოო გადაწყვეტილების
სავალდებულო ძალა გულისხმობს, რომ არა მხოლოდ საკანონმდებლო
ორგანოა ვალდებული დაიცვას მათი მოთხოვნები, არამედ ეროვნულმა
სასამართლოებმაც უნდა უზრუნველყონ ეროვნული წესების ინტერპრეტა-
ცია ECHR-ის მოთხოვნების გათვალისწინებით. ასეთი მოთხოვნა გამომდი-
ნარეობს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 1-ლი მუხლიდან,
რომელიც ავალდებულებს სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ ეროვნული კა-
ნონმდებლობის შესაბამისობა კონვენციის მოთხოვნებთან. [3] დემოკრა-
ტიულ სახელმწიფოებში, სადაც კანონის უზენაესობის პრინციპი უნდა იყოს
დაცული, ეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში მიიღწევა, თუ საჯარო ხელისუფლე-
ბის ყველა ორგანო იცავს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის
მოთხოვნებს. მიუხედავად ამისა, განმცხადებელს არასწორი წარმოდგენა
აქვს იმაზე, რომ ECtHR-ის გადაწყვეტილება თავისთავად საკმარისი დასა-
ბუთებაა საკონსტიტუციო საჩივრის თაობაზე წარმოების განახლების შესა-
ხებ მისი განაცხადის დასაბუთებულად მისაჩნევად.

8. ECtHR-ის გადაწყვეტილებები დეკლარაციული ხასიათისაა. [4] ECtHR-მა
შეიძლება მხოლოდ ადამიანის უფლებათა დარღვევის არსებობის (არარ-
სებობის) ფაქტი დაადგინოს, ხოლო მისი შემდგომი შესაძლებლობები,
ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 41-ე მუხლის შესაბამისად,
შემოიფარგლება მხოლოდ განმცხადებლისთვის სამართლიანი დაკ-
მაყოფილების მიკუთვნებით, თუ ის აღმოაჩენს, რომ ადგილი ჰქონდა
დარღვევას, და დაასკვნის, რომ ეროვნული კანონმდებლობა არ იძლე-

ვა დარღვევის სრული გამოსწორების შესაძლებლობას. თუმცა, ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, არ არის აუცილებელი, რომ სამართლიანი დაკმაყოფილების გადახდა ჩაითვალოს სახელმწიფოს მიერ ვალდებულებათა სრულ შესრულებად. ECtHR-ის კარგად დამკვიდრებული პოზიციის შესაბამისად, მისმა გადაწყვეტილებებმა, 46-ე მუხლის მნიშვნელობის ფარგლებში, შეიძლება დააკისრონ პასუხისმგებელ სახელმწიფოს არა მარტო სამართლიანი დაკმაყოფილების ფარგლებში მიკუთვნებული თანხის გადახდა, არამედ ასევე ზოგადი, ან/და საჭიროების შემთხვევაში, ინდივიდუალური ზომების გატარებაც, რაც სახელმწიფომ თავის სამართლებრივ სისტემაში უნდა ასახოს, და შესაბამისად, თავიდან აიცილოს შემდგომი დარღვევები, და უზრუნველყოს ყველა შესაძლო სახის ზომა, რათა დარღვევები გამოსწორდეს ისე, რომ სიტუაცია აღდგეს დარღვევამდელ მდგომარეობამდე. [5] თუმცა, ECtHR-ის იურისდიქციაში არ შედის ხელშემკვრელ სახელმწიფოსთვის ზუსტად განსაზღვრული ზომების გატარების დავალება. ხელშემკვრელ სახელმწიფოს შეუძლია თავად განსაზღვროს შესაბამისი ზომები ინდივიდუალური გასაჩივრებული აქტის შედეგების გამოსასწორებლად, ან ის ზომები, რომლითაც იგი შეძლებს კონვენციის მოთხოვნებთან საკუთარი ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისობის უზრუნველყოფას. [6] მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, როდესაც დარღვევის ბუნება გამორიცხავს შერჩევის უფლების მინიჭებას, ECtHR-ი პირდაპირ ავალდებულებს ხელშემკვრელ სახელმწიფოს ზუსტად განსაზღვრული ღონისძიებების გატარებას.[7]

9. თავის მსჯელობაში საქმეზე *Gaspari v. Slovenia*, ECtHR-მა აღინიშნა, რომ გამოსწორების ყველაზე შესაფერისი ფორმა იქნებოდა სამართალწარმოების განახლება, და, შესაბამისად, იმის უზრუნველყოფა, რომ განმცხადებელი აღდგენილიყო იმ მდგომარეობაში, რომელშიც იქნებოდა, ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის მოთხოვნები რომ არ დარღვეულიყო. აღსანიშნავია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევასთან დაკავშირებით ECtHR-მა უკვე არაერთგზის გამოხატა თავისი თვალსაზრისი. [8] თუმცა, იმ მიზეზებით, რომლებსაც ECtHR-ის გადაწყვეტილება ეფუძნება მოცემულ საქმეში, აუცილებლად არ იგულისხმება, რომ საკონსტიტუციო სასამართლო ვალდებულია უპირობოდ განახორციელოს საკონსტიტუციო საჩივართან დაკავშირებით წარმოების განახლება განმცხადებლის საქმეზე. ECtHR-ის იურისდიქციაში არ შედის ეროვნულ დონეზე წარმოების განახლების მოთხოვნა. [9] აქედან გამომდინარე, წინამდებარე საქმეში ECtHR-ის განჩინებაში ასახული მსჯელობის ეს ნაწილი არ შეიძლე-

ბა განიმართოს განსხვავებულად, გარდა იმისა, რომ ეს გულისხმობს შესაძლო ღონისძიების მითითებას, რომელიც ECTHR-ის შეფასებით, წარმოადგენს დარღვევის გამოსწორების მისაღებ გზას [10]

10. კონტროლის პალატა არ ითვალისწინებს საკონსტიტუციო საჩივრის განხილვის შესაძლებლობას. CCA-ს მე-6 მუხლის პირველ პუნქტთან დაკავშირებით, [11] გამოიკვეთა კითხვა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განხილვის პროცესში, შეიძლება თუ არა სამართლებრივი დაცვის ასეთი საშუალების დაშვება *mutatis mutandis*-ის საფუძველზე ინდივიდუალური სამართალწარმოების შესახებ რეგულაციების გამოყენების გზით. საკონსტიტუციო სასამართლომ, თავისი ადრინდელი პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად, არ დააკმაყოფილა მრავალი საკონსტიტუციო საჩივარი, მაგრამ ეს იმით იყო განპირობებული, რომ საქმის ხელახალი განხილვის მიზეზები აშკარად არ იძლეოდა სამართალწარმოების განახლების საფუძველს. [12] მომდევნო დადგენილებებში სასამართლომ დასძინა, რომ ამასთან დაკავშირებით მას არ განუხილავს საკონსტიტუციო სასამართლოში სამართალწარმოების განახლების დასაშვებობის საკითხი. [13] მოსამართლეთა კოლეგიის სხდომაზე მიღებული 2008 წლის 27 თებერვლის No. Up-2383/06 დადგენილებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაუშვა CPA-ს დებულებების *mutatis mutandis* გამოყენება, და საკონსტიტუციო საჩივრის თაობაზე წარმოების განახლება, რადგანაც საკონსტიტუციო სასამართლოს უკანონო ქმედებათა გამო, მხარეს არ მიეცა სასამართლოში საკუთარი პოზიციის გადმოცემის შესაძლებლობა (CPA-ს 394-ე მუხლის მეორე ნაწილი). საკონსტიტუციო სასამართლომ კვლავ განიხილა საკონსტიტუციო საჩივრის შესახებ წარმოების განახლების შესაძლებლობის საკითხი და 2008 წლის 3 ივლისს მიიღო დადგენილება No. Up-915/07 (ოფიციალური გაზეთი RS, No. 73/08, and OdlUS XVII, 79), რომლითაც სასამართლომ არ დააკმაყოფილა განცხადება. სასამართლოს პოზიციის შესაბამისად, საკონსტიტუციო საჩივრის განხილვის განახლება, საქმის წარმოების განსაკუთრებული ხასიათის გათვალისწინებით, არ არის დასაშვები, რადგან CCA არ შეიცავს სპეციალურ დებულებებს სამართალწარმოების განახლების თაობაზე. ამრიგად, საკონსტიტუციო სასამართლოს თვალსაზრისით, *mutatis mutandis*-ის საფუძველზე სასამართლო პროცედურების მარეგულირებელი ნორმატიული დებულებების გამოყენება არ გულისხმობს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოში წარმოების მიმართ დასაშვებია სამართლებრივი დაცვის საშუალებების გამოყენება, რომლებსაც CCA ცალსახად არ ითვალისწინებს. [14] თუმცა, სასამართლომ 2011 წლის 17 მარტის No. Up-54/1 დადგენილებით მი-

ილო გადაწყვეტილება, რომ თუ აშკარა ადმინისტრაციულ შეცდომას ჰქონდა ადგილი საკონსტიტუციო საჩივრის წარმოებაში, მას შეუძლია გადასინჯოს საკონსტიტუციო საჩივარი. მიუხედავად ამისა, წინამდებარე საქმე არ არის ასეთი შემთხვევა, რადგან განმცხადებელი ითხოვს საკონსტიტუციო საჩივრის განხილვას ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომელშიც დადგენილია საკონსტიტუციო სასამართლოს მხრივ ამგვარი შეცდომის არსებობა.

B. – II.

11. ამავე დროს, განმცხადებელმა წარადგინა შუამდგომლობა CPA-ს და CCA-ს კონსტიტუციურობის განხილვის პროცესის დაწყების მოთხოვნით, რადგან ეს ორი აქტი არ ითვალისწინებს წარმოების განახლების შესაძლებლობას (კონსტიტუციური სარჩელი) აღნიშნული მიზეზით. თუმცა, თავისი განცხადებით, რომელსაც მომჩივანი ასაბუთებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებით ადამიანის უფლებათა დარღვევის თაობაზე, იგი ითხოვს საკონსტიტუციო სასამართლოში სამართალწარმოების განახლებას, და იმავე საფუძველზე, ითხოვს CCA-ს კონსტიტუციურობის განხილვასაც. ამგვარად, იგი არ გამოხატავს სამართლებრივ ინტერესს CPA-ს კონსტიტუციურობის საკითხის განხილვისადმი (cf. CCA-ს 24-ე მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტები). აქედან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ ამ ნაწილში უარყო მისი შუამდგომლობა (ოპერატიული დებულებების 1 პუნქტი) და განიხილა მხოლოდ CCA-ს არაკონსტიტუციურობასთან დაკავშირებული ვარაუდები, რომლებიც საჩივარში იყო მითითებული.
12. მომჩივანი მიიჩნევს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოში ადამიანის უფლებათა დარღვევის ფაქტებთან დაკავშირებულ საქმეებზე ეროვნული სამართლებრივი დაცვის საშუალებების სისტემის გადასინჯვის აუცილებლობა გამომდინარეობს ECtHR-ის მე-13 მუხლისა და კონსტიტუციის მე-15 მუხლის მე-4 პუნქტიდან. განმცხადებლის შეფასებით, ECtHR-ში განაცხადის წარდგენის შესაძლებლობა თავისთავად არ არის ეფექტური სამართლებრივი საშუალება, როგორც ეს გამომდინარეობს კონვენციისა და კონსტიტუციის ზემოთ ხსენებული დებულებებიდან, ვინაიდან ეს არ არის სამართლებრივი დაცვის საშუალებები, რომლებიც ეროვნულ სასამართლოებშია ხელმისაწვდომი, და ამ გზით შეუძლებელია დადგენილი დარღვევის გამოსწორება. აქედან გამომდინარე, ის მიიჩნევს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და კონსტიტუციის ზემოხსენებული

დებულებებიდან გამომდინარეობს მოთხოვნა, რომლის შესაბამისადაც უზრუნველყოფილი უნდა იყოს საკონსტიტუციო საჩივრის გადასინჯვის შესაძლებლობა, “ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომლითაც ECtHR-მა დაადგინა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ან მისი ოქმების დარღვევა“.

13. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-13 მუხლი უზრუნველყოფს, რომ ყველას, ვისაც დაერღვა ამ კონვენციით გათვალისწინებული უფლებები და თავისუფლებები, უნდა ჰქონდეს ეროვნული დაცვის ეფექტიანი საშუალება, თუნდაც ეს დარღვევა ჩაიდინოს პირმა, რომელიც სამსახურებრივ უფლებამოსილებას ახორციელებდა. ამრიგად, კონვენციის აღნიშნული დებულება ავალდებულებს სახელმწიფოებს, უპირველეს ყოვლისა, დაიცვან ადამიანის უფლებები საკუთარი სასამართლო სისტემის ფარგლებში. ECtHR-ის შეფასებით, ECtHR-ში წარდგენილი განაცხადების ასეთი სუბსიდიარული ბუნება ასახულია არა მხოლოდ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-13 მუხლში, არამედ 35-ე მუხლშიც. ECtHR-ის თანახმად, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 35-ე მუხლის შინაარსი დაფუძნებულია მოსაზრებაზე, რომელიც ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-13 მუხლშია გამოსატყობი, რომლის შესაბამისადაც ეფექტური ეროვნული სამართლებრივი საშუალება არსებობს კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების ინდივიდუალური დარღვევის გამოსწორების მიზნით. საკონსტიტუციო სასამართლოს შეფასებით, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-13 მუხლის მოთხოვნების შესრულების მიზნით, და ზემოთ ხსენებულის გათვალისწინებით, საკმარისია, რომ პირმა ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო მექანიზმებისთვის მიმართვამდე, ეროვნული სასამართლოების წინაშე დააყენოს შესაბამისი უფლებების დარღვევის საკითხი.
14. მიუხედავად იმისა, რომ შუამდგომლობა, *inter alia*, აყენებს CCA-ს გადასინჯვის აუცილებლობის საკითხს, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს პირებისთვის იმის შესაძლებლობა, რომ მიმართონ ეროვნულ (საკონსტიტუციო) სასამართლოს სარჩელით მათ მიმართ ადამიანის უფლებების დარღვევის შესახებ სამართალწარმოების ფარგლებში, მანამდე, სანამ ECtHR-ს მიმართავენ საჩივრით, შუამდგომლობის ავტორი არ იჩენს სამართლებრივ ინტერესს, კერძოდ, არ ასაბუთებს თავის განაცხადს საკონსტიტუციო წარმოების განახლების თაობაზე პროცედურული გარანტიების დარღვევის გამო, რომელიც თავისი ხასიათით ადამიანის უფლების დარღვევას წარმოადგენს, არამედ მიუთითებს ECtHR-ის გადაწყვეტილების არსებობაზე, როგორც საფუძველზე.

აქედან გამომდინარე, შუამდგომლობა არ ითვალისწინებს საერთაშორისო მექანიზმებისთვის მიმართვამდე დამატებითი ეროვნული სამართლებრივი დაცვის საშუალებების უზრუნველყოფის საჭიროებას საკითხს, არამედ მოითხოვს, რომ სამართლებრივი დაცვის საშუალება ხელმისაწვდომი იყოს საერთაშორისო სამართლებრივი მექანიზმებისთვის მიმართვის შემდეგ. საკონსტიტუციო სასამართლოს შეფასებით, შემდგომი სამართლებრივი დაცვის უზრუნველყოფის მოთხოვნა არ გამომდინარეობს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-13 მუხლიდან. ამდენად, ამგვარი საფუძვლით, განმცხადებლის მოთხოვნა, რომელიც ეხება CCA-ს შეუსაბამობას მე-13 მუხლთან, არ უნდა დაკმაყოფილდეს მისი აშკარა დაუსაბუთებლობის გამო.

15. განმცხადებელი მიიჩნევს, რომ ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე კონსტიტუციური საჩივრის განხილვის შესაძლებლობის უზრუნველყოფის ვალდებულება გამომდინარეობს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის მეოთხე პუნქტიდანაც. ზემოაღნიშნული კონსტიტუციური დებულება უზრუნველყოფს სასამართლო წესით ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტურ თავისუფლებათა დაცვის და დარღვევის გამოსწორების უფლებას. შუამდგომლობის ავტორის აზრით, ასეთი გამოსწორება შესაძლებელია მხოლოდ პირვანდელ მდგომარეობამდე აღდგენით, რაც არასწორია. აღნიშნული კონსტიტუციური დებულებით განსაზღვრული მოთხოვნები შეიძლება დაკმაყოფილდეს ფინანსური კომპენსაციის უფლების უზრუნველყოფით, ან უბრალოდ დარღვევის არსებობის დადგენითაც კი. [15] მოცემულ საქმეში განმცხადებლისთვის ყოველივე ზემოთხსენებული უკვე იყო უზრუნველყოფილი ECtHR-ის მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილებით. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ არა მხოლოდ დაადგინა ადამიანის უფლებათა დარღვევა, არამედ ასევე მიაკუთვნა მომჩივანს ფინანსური კომპენსაცია ამ საფუძველზე. ეს გულისხმობს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს დადგენილი პროცედურული შეცდომის შედეგები უკვე გამოსწორდა კონსტიტუციურად მისაღები ფორმით. [16] ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ასევე აშკარად უსაფუძვლოა განმცხადებლის ვარაუდი კონსტიტუციის მე-13 მუხლის მე-4 პუნქტის შეუსაბამობის შესახებ.
16. განმცხადებელი თავის შუამდგომლობას ასაბუთებს კონსტიტუციის მე-14 მუხლთან (კანონის წინაშე თანასწორობის პრინციპი) და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლთან (დისკრიმინაციის აკრძალვა) CCA-ს შეუსაბამობითაც. მას მოჰყავს სამოქალაქო პროცესის მონაწილეთა პოზიციისა და სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეთა პოზიციის შედარება. რადგან CCA არ ითვალისწინებს კონსტიტუციური საჩივრის თა-

ობაზე წარმოების განახლების პროცედურას ECTHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე, შუამდგომლობის ავტორის ზემოხსენებული ბრალდებები არ წარმოადგენს CCA-ს არაკონსტიტუციურობის დასაბუთებას, არამედ CPA-ს შეეხება. ამრიგად, CCA-ს კონსტიტუციურობის განხილვის პროცესის დაწყების მოთხოვნის შესწავლისას, საკონსტიტუციო სასამართლომ არ განიხილა ეს განცხადებები. გარდა ამისა, შუამდგომლობის ავტორი ასაბუთებს კონსტიტუციის მე-14 მუხლის მე-2 პუნქტის დარღვევასთან დაკავშირებულ ბრალდებებს საკონსტიტუციო საჩივრის განხილვის პროცესში მონაწილე მხარეთა პოზიციის შედარებით სამოქალაქო სამართალწარმოების მხარეთა პოზიციასთან, და ამგვარი ბრალდებები არ უნდა იყოს გაზიარებული როგორც აშკარად დაუსაბუთებელი, რადგან კანონმდებელი არ არეგულირებს მათ პოზიციას განსხვავებულად (ECTHR-ის გადაწყვეტილებაზე დაყრდნობით წარმოების განახლების თვალსაზრისით). გარდა ამისა, სამართალწარმოების ამ ორი სახის განსხვავებული ბუნების გამო, მათი მხარეების პოზიციის შედარება არ არის გამართლებული.

17. გემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა შუამდგომლობა, როგორც აშკარად უსაფუძვლო (ოპერატიული დებულებების მეორე პუნქტი).

B. – III.

18. განმცხადებელი თავის შუამდგომლობას საკონსტიტუციო წარმოების განახლების თაობაზე ასაბუთებს ECTHR-ის გადაწყვეტილებით, რომლითაც დადგინდა მის მიმართ ადამიანის უფლებათა დარღვევა და მიუთითებს ECTHR-ის გადაწყვეტილების სავალდებულო ძალაზე ზემოთ განხილულ საკითხზე (იხილეთ წინამდებარე დადგენილების მე-10 პარაგრაფიდან), და დამატებითი არგუმენტებით, რომლებიც მან გამოიყენა შუამდგომლობის დასაბუთებისთვის. რამდენადაც შუამდგომლობა არ დაკმაყოფილდა, ამგვარი ბრალდებებით მას არ შეუძლია წარმოების განახლების შესახებ შუამდგომლობის დასაბუთება. რაკი CCA არ ითვალისწინებს კონსტიტუციური საჩივრის გადასინჯვის შესაძლებლობას (დადგენილი მიზეზების გამო), და განმცხადებლის მოთხოვნა, რომ კონსტიტუცია და კონვენცია მოითხოვს ასეთი ნორმატიული რეგულაციების გადასინჯვას, აშკარად უსაფუძვლოა, საკონსტიტუციო სასამართლომ უარყო განმცხადებლის შუამდგომლობა წარმოების განახლების თაობაზე (ოპერატიული დებულების მე-3 პუნქტი).

C.

19. საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიღო წინამდებარე დადგენილება CCA-ს 25-ე მუხლის მე-3 პარაგრაფის, 26-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფის, და 54-ე მუხლის პირველი პარაგრაფის საფუძველზე, შემდეგი შემადგენლობით: თავმჯდომარე დრ. ერნესტ პეტრიჩი, მოსამართლეები დრ. მიტია დეიზინგერი, დრ. ეტელკა კორპიჩი, მაგისტრატი მოსამართლეები მიროსლავ მოზეტიჩი, იასნა პოგასარი, იარდანკა სოვდატი და ხოსე ტრატნიკი. მოსამართლე იან ზობეცი დისკვალიფიცირებული იყო მოცემულ საქმეზე გადაწყვეტილების გამოტანასთან დაკავშირებით. გადაწყვეტილება ერთსულოვნად იქნა მიღებული.

მაგისტრატი მოსამართლე **მიროსლავ მოზეტიჩი**,
სასამართლოს თავმჯდომარის – დრ. ერნესტ პეტრიჩის სახელით მოქმედი
თავმჯდომარის მოადგილე

შენიშვნები:

1. Cf. ხსენებული გადაწყვეტილების პარაგრაფები 50-57.
2. Cf. ხსენებული გადაწყვეტილების პარაგრაფი 80.
3. ECHR-ის 52-ე მუხლის შესაბამისად, ყოველი მაღალი ხელშემკვრელი მხარე წარმოადგენს განმარტებას, თუ რა გზით უზრუნველყოფს მისი შიდასახელმწიფოებრივი სამართალი კონვენციის ნებისმიერი დებულების ეფექტიან განხორციელებას.
4. Cf. ECtHR-ის დიდი პალატის გადაწყვეტილება საქმეზე Tierfabriken Schweiz v. Switzerland (No. 2), 2009 წლის 30 ივნისი, პარ. 61.
5. როგორც აღნიშნა ECtHR-მა თავის 2006 წლის 26 იანვრის გადაწყვეტილებაში საქმეზე Lungoci v. Romania, პარ. 55, და 2006 წლის 10 აგვისტოს გადაწყვეტილებაში საქმეზე Yanakiev v. Bulgaria, პარ. 89. Cf. P. van Dijk, F. van Hoof, A. van Rijn, and L. Zwaak (eds.), ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის თეორია და პრაქტიკა, მეოთხე გამოცემა, Intersentia, Antwerpen – Oxford 2006, გვ. 257.
6. Cf. ECtHR-ის 2003 წლის 8 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე Lyons and Others v. the United Kingdom, და დიდი პალატის გადაწყვეტილება საქმეში Tierfabriken Schweiz v. Switzerland (No. 2), პარა. 88.
7. Cf. ECtHR-ის 2004 წლის 8 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე Assanidze v. Georgia. დამატებითი ინფორმაციისათვის იხ. P. van Dijk, F. van Hoof, A. van Rijn, and L. Zwaak (eds.), op. cit., p. 277.
8. Cf. ECtHR-ის გადაწყვეტილებები საქმეებზე Somogyi v. Italy, 2004 წლის 18 მაისი, პარა. 86; Öcalan v. Turkey, 2005 წლის 12 მაისი, Paras. 208-დან 210-

- მდე; Lungoci v. Romania, პარ. 56; და Yanakiev v. Bulgaria, პარ. 90.
9. როგორც ECtHR-მა აღნიშნა, inter alia, საქმეზე Lyons and Others v. the United Kingdom. Cf. აგრეთვე დიდი პალატის გადაწყვეტილება საქმეზე Verein gegen Tierfabriken Schweiz v. Switzerland (No. 2), პარ. 89.
 10. Cf. ECtHR-ის გადაწყვეტილება საქმეზე Ücalan v. Turkey, პარ. 210. Cf. აგრეთვე, დიდი პალატის გადაწყვეტილება საქმეზე Sejdic v. Italy. 2006 წლის 1 მარტის, პარ. 126 და 127, რომელთან დაკავშირებითაც დიდმა პალატამ, განსხვავებით პალატის 2004 წლის 10 ნოემბრის გადაწყვეტილებისაგან (ოპერაციული დებულებების Cf. 3 პუნქტი) – დაადგინა მხოლოდ დადგენილი დარღვევის არსებობა (დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ A. Csaki, Die Wiederaufnahme des Verfahrens nach Urteilen des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte in der deutschen Rechtsordnung, Verlag Dr. Kovač, Hamburg 2008, გვ. 34-35).
 11. მუხლი ადგენს: „პროცედურულ საკითხებთან დაკავშირებით, რომლებიც არ არის რეგულირებული ამ აქტის მიხედვით, საკონსტიტუციო სასამართლო იყენებს mutatis mutandis სასამართლო წარმოების მარეგულირებელ დებულებებს, საქმის სამართლებრივი ხასიათის გათვალისწინებით“
 12. Cf. საკონსტიტუციო სასამართლოს დადგენილებები Nos. Up-95/95. დათარიღებული 1998 წლის 26 თებერვლით; Up-70/98, დათარიღებული 1998 წლის 17 დეკემბრით; და Up-416/01, დათარიღებული 2002 წლის 15 თებერვალთ.
 13. Cf. საკონსტიტუციო სასამართლოს დადგენილებები Nos. Up-189/01, დათარიღებული 2001 წლის 21 ნოემბრით; Up-524/01, დათარიღებული 2003 წლის 13 იანვრით; Up-408/03, დათარიღებული 2005 წლის 24 ნოემბრით; Up-550/02, დათარიღებული 2006 წლის 7 მარტით; და Up-1069/05, დათარიღებული 2006 წლის 28 სექტემბრით.
 14. საკონსტიტუციო სასამართლოს დადგენილებები Nos. Up-555/07, დათარიღებული 2008 წლის 4 ივლისით, და Up-1840/07, დათარიღებული 2009 წლის 19 მაისით.
 15. Cf. საკონსტიტუციო სასამართლოს დადგენილება Nos. Up-4/95, დათარიღებული 1996 წლის 19 დეკემბრით, პარ 13 (Odlus V, 193), და საკონსტიტუციო სასამართლოს დადგენილება No. Up-2436/08, U-I-42/08, დათარიღებული 2009 წლის 26 მარტით, პარ 5.
 16. ECtHR არ აკუთვნებდა მომჩივანს კომპენსაციას ფულად ზიანთან დაკავშირებით, თუმცა ეს იმით იყო განპირობებული, რომ მიზეზობრივი კავშირი არ ჩანდა (და მიაკუთვნა მომჩივანს კომპენსაცია მხოლოდ იმ ზიანის გამო, რომელიც სხვაგვარად ვერ გამოსწორდება), ანუ მოთხოვნის დაკმაყოფილების მოთხოვნა არ იყო გადადებული შემდგომში დასაკმაყოფილებლად, როდესაც ეროვნული სასამართლო გადაწყვეტს საქმეზე წარმოების განხილვას (Cf. ECtHR-ის გადაწყვეტილება საქმეზე Schuler-Zraggen v. Switzerland, დათარიღებული 1993 წლის 24 ივნისით, პარ 72-74).

ესპანეთი

სისხლის სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით სისხლის სამართალწარმოების განახლება, და თუ ყოფილა საქმის წარმოების წარმატებით განახლების შემთხვევები?

ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლომ 1991 წლის 16 დეკემბერს მიიღო თავისი საკვანძო გადაწყვეტილება 245/1991, რომლის თანახმად ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის განჩინებები გავლენას მოახდენს წინა სისხლის სამართალწარმოებაზე, თუ:

- ა) ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევა დაკავშირებულია კონსტიტუციით გათვალისწინებული ფუნდამენტური უფლების დარღვევასთან, რომელთან დაკავშირებითაც პირს უფლება აქვს წარადგინოს „ამპაროს საჩივარი“;
- ბ) დარღვევა წარმოიშვა სისხლის სამართლის საქმეთა განმხილველი სასამართლოს გადაწყვეტილების გამო;
- გ) დარღვევის შედეგები კვლავ რჩება;
- დ) განმცხადებლის თავისუფლება დევს სასწორზე.

ამ შემთხვევაში საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განჩინებით დადგენილ სისხლის სამართლის საქმეებში სამართლიანი სასამართლოს უფლების დარღვევა (კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტი) გულისხმობს, რომ ადგილი აქვს ესპანეთის კონსტიტუციის 24.1 მუხლის დარღვევას, რაც მთელი სისხლის სამართალწარმოების პროცედურის ბათილად გამოცხადების საფუძველია, და

მიკვლეული უნდა იქნეს ის დონე, რომელზეც დარღვევას თავდაპირველად ჰქონდა ადგილი. ამ საქმესთან დაკავშირებით, სასამართლოს მოუწევდა წარმოების განახლება იმ მომენტიდან, როდესაც დაიწყო საჯარო სასამართლო განხილვა.

საკონსტიტუციო სასამართლომ შეიმუშავა თავისი იურისპრუდენცია სასამართლოს გადაწყვეტილებების მიღებით საქმეებზე 96/2001, 240/2005, 313/2005 და 197/2006.

ეროვნული სასამართლოები ამ კრიტერიუმებს ითვალისწინებენ მათი დადგენის შემდეგ.

დიდი პალატის 2013 წლის 21 ოქტომბრის განჩინებით საქმეზე Del Rio Prada vs. Spain, სასამართლომ მიუთითა ინდივიდუალურ ღონისძიებაზე, რომელიც უნდა გატარდეს, რათა განმცხადებელი რაც შეიძლება მალე გათავისუფლდეს ციხიდან. Audiencia Nacional-ის სისხლის სამართლის საქმეთა განმხილველმა პალატამ, რომელიც ესპანეთის უმაღლესი სისხლის სამართლის სასამართლოა, 2013 წლის 22 ოქტომბრის სასამართლო გადაწყვეტილებით დაადგინა, რომ როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო აცხადებს, რომ დარღვეულია კონვენციის მე-5 და მე-7 მუხლები, ეს გულისხმობს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის დარღვევას, და შესაბამისად, სადავო ეროვნული იურისდიქციული გადაწყვეტილებები დაუყოვნებლივ უნდა გადაიხედოს, და, ამ შემთხვევაში, უნდა გაუქმდეს. ამან გამოიწვია ყველა ეროვნული პროცედურის გადასინჯვა, სადაც ესპანეთის იურისპრუდენცია ერთნაირი იყო, და ის პირები, რომლებიც ჯერ კიდევ ციხეში იმყოფებოდნენ, ECHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე დაუყოვნებლივ გაათავისუფლეს. უზენაესმა სასამართლომ მიიღო შიდა წესი, რომლითაც დგინდება, რომ ყველა ეს გადაწყვეტილება შეიძლება მის მიერ გადაისინჯოს.

ECHR-ის გადაწყვეტილებათა საფუძველზე სისხლის სამართალწარმოების განახლების პროცედურის განზოგადების მიზნით, უზენაესმა სასამართლომ 2014 წლის 21 ოქტომბრის არაიურისდიქციულ შეთანხმებაში დაადგინა, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კანონის 954-ე მუხლით რეგულირებული სარევიზიო საჩივარი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს პროცედურულ საშუალებად ამ მიზნის მისაღწევად.

ორგანული კანონის 7/2015 თანახმად, ECHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესაძლებლობა კანონმდებლობითაა გათვალისწინებული (იხ. დანართები).

2. რა პრაქტიკული და პროცედურული სიძნელებები იჩენს თავს პრაქტიკაში? როგორ ხდება მათი დაძლევა?

თავდაპირველად პრაქტიკული სირთულე იმაში მდგომარეობდა, რომ პროცედურული კანონმდებლობა ცალსახად არ ამბობდა, როგორ უნდა განხორციელდეს სისხლის სამართალწარმოების განახლება ECHR-ის გადაწყვეტილების აღსრულების ხელშეწყობის მიზნით. ეს სირთულე დაიძლია კონსტიტუციის არსებული დებულებების, საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ ორგანული კანონისა და სისხლის სამართლის საპროცესო კანონის დინამიკური ინტერპრეტაციის მეშვეობით.

3. გაქვთ თუ არა კონკრეტული სირთულეები საქმის წარმოების განახლებისას მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადებების წარდგენის შემდეგ?

დღემდე არ გვქონია მეგობრული მორიგების, ან ცალმხრივი განცხადების შემთხვევები სისხლის სამართლის საქმეებზე. სისხლის სამართლებრივი დევნა სერიოზულ დანაშაულებზე გულისხმობს, რომ საზოგადოებრივი ინტერესის შემთხვევაში ასეთი შეთანხმებები ვერ გაფორმდება. წარმოების განახლების საფუძველი მხოლოდ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მიერ არსებით მხარესთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილება შეიძლება გახდეს.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

1. როგორ რეგულირდება სამოქალაქო წარმოების განახლების საკითხი, და თუ არსებობს ასეთი წარმოების წარმატებით განახლების მაგალითები?

ეს დამოკიდებულია იმაზე, არის თუ არა სამოქალაქო იურისდიქციის ფარგლებში მიღებული გადაწყვეტილებები საბოლოო. თუ ის ეხება გადაწყვეტი-

ლებებს, რომლებიც გადაისინჯება მათ განმაპირობებელ ასპექტებში ცვლილებების შემთხვევაში (მაგალითად, ზოგ შემთხვევაში არასრულწლოვანთა კეთილდღეობის შესახებ გადაწყვეტილებები, დროებითი პენსიების შესახებ გადაწყვეტილებები) ... შესაძლებელია წინა გადაწყვეტილების გადახედვა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც დროის გასვლის გამო შეუძლებელია ამის გაკეთება.

ორგანული კანონის 7/2015 თანახმად, შესაძლებელია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვის მოთხოვნა.

– რა დაბრკოლებები არსებობს/როგორ ხდება მათი დაძლევა?

ახალი კანონმდებლობის ძალაში შესვლის შემდეგ ძირითადი დაბრკოლება ისაა, რომ სამოქალაქო პროცედურების განახლების მოთხოვნამ შეიძლება გავლენა იქონიოს მხარეებზე, რომელთაც არ ჰქონდათ შესაძლებლობა წარედგინათ თავიანთი მოსაზრებები ECHR-ისათვის.

ამასთან დაკავშირებით, ამ საკითხზე ინფორმაციის შეგროვება გვსურს სხვა წევრი სახელმწიფოებისაგან. სავარაუდოდ, ECtHR-ი ასეთ შემთხვევებში, მოითხოვს ეროვნული წარმოების სხვა მონაწილეებისგან მოსაზრებების წარდგენას კონვენციის 36.2-ე მუხლით გათვალისწინებული შესაძლებლობის გამოყენებით.

– რა პოზიტიური შედეგები ან ხარვეზები იჩენს თავს მოცემულ სფეროში?

ამ კითხვაზე პასუხი წინა შეკითხვის ფარგლებშია გაცემული.

2. თუკი წარმოების განახლება დაინერგა ეროვნული სასამართლოების პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით, გთხოვთ, გაგვიზიარეთ ამის მაგალითები.

დღეის მდგომარეობით რაიმე მაგალითი არა გვაქვს.

დანართები

აქტი no. 41/2015, მიღებული 5 ოქტომბერს, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში ცვლილებათა შეტანის თაობაზე სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებისა და პროცედურული გარანტიების გაძლიერების მიზნით.

ცალკე მუხლი. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში შესწორება.

თხუთმეტი. 954-ე მუხლი შესწორებულია შემდეგნაირად:

[...]

„1. საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვის მოთხოვნა შეიძლება, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ასეთი გადაწყვეტილება მიღებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციით და მისი ოქმებით აღიარებული რომელიმე უფლების დარღვევით, რომელიც თავისი ბუნებისა და სიმძიმის გამო, მუდმივ ზეგავლენას ახდენს, და მისი გამოსწორება შესაძლებელია მხოლოდ გადაწყვეტილების გადასინჯვის გზით.

ამ შემთხვევაში, განხილვის მოთხოვნა შეუძლია მხოლოდ იმ პირს, რომელმაც საჩივარი წარადგინა ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში. მოთხოვნა შეიძლება ჩამოყალიბდეს აღნიშნული სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების საბოლოო ძალაში შესვლიდან ერთი წლის ვადაში.

გარდამავალი დებულება. შესაბამისი კანონი.

[...]

„2. 954-ე მუხლი ასევე ვრცელდება საბოლოო გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის შემდეგ. 954 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული ღონისძიება ვრცელდება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებზე მათი საბოლოო ძალაში შესვლის შემდეგ“

[...]

ორგანული კანონი 7/2015, მიღებული 21 ივლისს, რომლითაც ცვლილებები იქნა შეტანილი სასამართლოს შესახებ ორგანულ კანონში 6/1985, დათარიღებული 1 ივლისით.

[...]

პრეამბულა

II

[...]

იგი მოიცავს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებულ დებულებასაც, რომელიც ადგენს, რომ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციითა და მისი ოქმებით აღიარებული უფლებების დარღვევა გახდება “a quo” პროცესის ფარგლებში საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ სააპელაციო საჩივრის საფუძველი. აქედან გამომდინარე, იურიდიული განსაზღვრულობა იზრდება ისეთ მგრძნობიარე სფეროში, როგორიცაა ფუნდამენტური უფლებების დაცვა, პოლიტიკური წესრიგისა და სოციალური მშვიდობის დამყარება, როგორც ეს ჩვენი კონსტიტუციის მე -10 მუხლითაა დადგენილი [...]

ცალკე მუხლი. ცვლილებები ორგანულ კანონში სასამართლოს შესახებ 6/1985, დათარიღებული 1 ივლისით.

ორგანული კანონი 6/1985, დათარიღებული 1 ივლისით, გადასინჯება შემდეგნაირად:

[...]

მესამე. დაემატება ახალი მუხლი 5 bis შემდეგი რედაქციით:

„მუხლი 5 bis.

სააპელაციო საჩივარი შეიძლება წარედგინოს უზენაეს სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით, თითოეული იურისდიქციული წესრიგის პროცედურული რეგლამენტის მიხედვით, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო დაადგენს, რომ

ასეთი გადაწყვეტილება მიღებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციითა და მისი ოქმებით აღიარებული ნებისმიერი უფლების დარღვევით, იმ პირობით, რომ დარღვევა მისი ბუნებისა და სიმძიმის გამო, მუდმივ ზეგავლენას ახდენს, და მისი გამოსწორება შეუძლებელია სხვაგვარად, გარდა გადაწყვეტილების გადასინჯვისა“.

[...]

მეორე დასკვნითი დებულება. ცვლილება ორგანულ კანონში 2/1989 სამხედრო პროცედურის თაობაზე, მიღებული 13 აპრილს.

კანონი 2/1989 სამხედრო პროცედურის თაობაზე გადასინჯება შემდეგნაირად:

პირველი: მუხლი 328 გადასინჯება შემდეგნაირად:

„მუხლი 328:

1. საბოლოო ძალაში შესული გადაწყვეტილების გადასინჯვის უფლება მინიჭებული იქნება, როდესაც:

[...]

2. დამატებით, საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვის თაობაზე საჩივრის წარდგენა შეიძლება, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო დაადგენს, რომ ასეთი გადაწყვეტილება მიღებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციითა და მისი ოქმებით აღიარებული ნებისმიერი უფლების დარღვევით, იმ პირობით, რომ დარღვევა მისი ბუნებისა და სიმძიმის გამო, მუდმივ ზეგავლენას ახდენს, და მისი გამოსწორება გადაწყვეტილების გადასინჯვის გარდა სხვა გზით შეუძლებელია.“

ასეთ შემთხვევებში განხილვის პროცესი ხორციელდება სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის შესაბამისად, და ეს არ ვრცელდება 329-ე, 333, 335 და 336-ე მუხლების დებულებებზე. ამ შემთხვევებში ამ კოდექსით დადგენილი წესები იქნება გამოყენებული.

ანალოგიურად, ასეთი სამართალწარმოების შედეგად მიღებულ გადაწყვეტილებებს ექნება ეფექტი, რომელიც ამ შემთხვევებში დადგენილია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით“.

[...]

მესამე: მუხლი 504 გადაისინჯება შემდეგნაირად:

„მუხლი 504.

- 1. უზენაესი სასამართლოს სამხედრო პალატის მიერ სადავო-დისციპლინური სამართალწარმოების ფარგლებში მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილებები, და საბოლოო დადგენილებები, რომლებიც 478-ე მუხლშია მოხსენიებული, შეიძლება დაექვემდებაროს გასაჩივრებას შემდეგ შემთხვევებში:*

[...]

- 2. გარდა ამისა, გადასინჯვის შესახებ მოთხოვნის წარდგენა შეიძლება, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო დაადგენს, რომ ასეთი გადაწყვეტილება მიღებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციითა და მისი ოქმებით აღიარებული ნებისმიერი უფლების დარღვევით, იმ პირობით, რომ დარღვევა მისი ბუნებისა და სიმძიმის გამო, მუდმივ ზეგავლენას ახდენს, და მისი გამოსწორება გადაწყვეტილების გადასინჯვის გარდა სხვა გზით შეუძლებელია.*
- 3. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის დებულებები დაარეგულირებს გადასინჯვის პროცესის ლეგიტიმურობას, ვადასა და პროცედურას-თან დაკავშირებულ საკითხებს.“*

ამ მუხლის პირველი პუნქტის „ა“, „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში დაიშვება გამოწვევებიც, რასთან დაკავშირებითაც გადასინჯვის თაობაზე მოთხოვნა გადაწყვეტილების გამოტანიდან ერთი თვის ვადაში უნდა იქნეს წარდგენილი.

[...]

მესამე დასკვნითი დებულება. ცვლილებები კანონში 29/1998, დათარიღებული 13 ივლისით, რომელიც სასამართლოს მიერ გადასინჯვის იურისდიქციას არეგულირებს.

[...]

მესამე: მუხლი 102 გადაისინჯება შემდეგნაირად:

„მუხლი 102.

1. საბოლოო ძალაში შესული გადაწყვეტილების გადასინჯვის უფლება მინიჭებული იქნება, როდესაც:

[...]

2. გარდა ამისა, საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ მოთხოვნის წარდგენა შეიძლება, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო დაადგენს, რომ ასეთი გადაწყვეტილება მიღებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციითა და მისი ოქმებით აღიარებული ნებისმიერი უფლების დარღვევით, იმ პირობით, რომ დარღვევა მისი ბუნებისა და სიმძიმის გამო, მუდმივ ზეგავლენას ახდენს, და ვერ გამოსწორდება გადაწყვეტილების გადასინჯვის გარეშე, რაც არ მიაყენებს ზიანს მესამე მხარის მიერ bona fide შეძენილ უფლებებს.
3. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის დებულებები დაარეგულირებს გადასინჯვის პროცესის ლეგიტიმურობას, ვადასა და პროცედურასთან დაკავშირებულ საკითხებს. მიუხედავად ამისა, საჯარო განხილვა ჩატარდება მხოლოდ მხარეთა თხოვნით, ან როდესაც პალატა ამას მიზანშეწონილად მიიჩნევს.
4. ბუღალტრული პასუხისმგებლობის საკითხის გადასინჯვა განხორციელდება აუდიტორთა სასამართლოს ფუნქციონირების შესახებ კანონით გათვალისწინებული წესით“.

მეოთხე დასკვნითი დებულება: ცვლილებები აქტში 1/2000, დათარიღებული 7 იანვრით, სამოქალაქო პროცედურის შესახებ [...]

მეცამეტე: მუხლი 510 გადაისინჯება შემდეგნაირად:

„მუხლი 510. მიმგები

1. საბოლოო ძალაში შესული გადაწყვეტილების გადასინჯვის უფლება მინიჭებული იქნება, როდესაც:

[...]

2. გარდა ამისა, საბოლოო გადაწყვეტილების გადასინჯვის შესახებ მოთხოვნის წარდგენა შეიძლება, როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო დაადგენს, რომ ასეთი გადაწყვეტილება მიღებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციითა და მისი ოქმებით აღიარებული ნებისმიერი უფლების დარღვევით, იმ პირობით, რომ დარღვევა მისი ბუნებისა და სიმძიმის გამო, მუდმივ ზეგავლენას ახდენს, და მისი გამოსწორება ვერ მოხდება გადაწყვეტილების გადასინჯვის გარეშე, რაც არ მიაყენებს ზიანს მესამე მხარის მიერ *bona fide* შეძენილ უფლებებს.

მეთოთხმეტე: მუხლი 511 გადასინჯება შემდეგნაირად:

„მუხლი 511. *Locus standi*.

საბოლოო გადაწყვეტილებით დაზარალებულმა მხარემ შეიძლება მოითხოვოს მისი გადასინჯვა.

წინა მუხლის მე-2 ნაწილის გათვალისწინებით, გადასინჯვის მოთხოვნა შეიძლება მხოლოდ იმ პირის მიერ, რომელმაც სარჩელი წარადგინა ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში“.

თხუთმეტი. 512 მუხლის 1-ლი ნაწილი გადასინჯება შემდეგნაირად:

- “1. გადასინჯვის თხოვნა ვერ იქნება წარდგენილი 5 წლის შემდეგ სადავო გადაწყვეტილების გამოქვეყნებიდან. ამ ვადის გასვლის შემდეგ წარდგენილი ნებისმიერი მოთხოვნა უარყოფილი უნდა იყოს.

წინა პუნქტში გათვალისწინებული დებულებები არ ვრცელდება, როდესაც გადასინჯვის შესახებ თხოვნა ეფუძნება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებას. ამ შემთხვევაში, მოთხოვნა ფორმულირებული უნდა იყოს აღნიშნული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საბოლოო ძალაში შესვლიდან ერთი წლის ვადაში“.

[...]

მეათე საბოლოო დებულება. ძალაში შესვლა

ეს აქტი ძალაში შევა 2015 წლის 1 ოქტომბრიდან, გარდა პირველი, მეორე და მესამე ნაწილისა, რომლებიც მისი გამოქვეყნებიდან ერთი წლის ვადაში შევა ძალაში.

ამგვარად,

მე ვბრძანებ, რომ ესპანეთის ყველა მოქალაქემ, ცალკეულმა ინდივიდებმა და ხელისუფლებამ, უნდა დაიცვან და აღასრულონ ეს ორგანული კანონი.

[...]

შვედეთი

შვედეთის სასამართლო პროცედურის შესახებ კოდექსის თანახმად, სამართალწარმოების განახლება (კოდექსში მოხსენიებული, როგორც „არსებითი დეფექტების გამოსწორება“), შესაძლებელია მხოლოდ 58-ე თავის შესაბამისი ნაწილებით გათვალისწინებულ გარკვეულ გარემოებებში, კერძოდ პირველი (სამოქალაქო სამართალწარმოება) და მე-2 (სისხლის სამართალწარმოება) ნაწილებით. უზენაესი სასამართლოს მიერ მიღებული ახალი განჩინება, რომელიც მანამდე არსებულ პრეცედენტულ სამართალში ცვლილებების შეტანას ითვალისწინებს, ზოგადად არ განიხილება გარემოებად, რომლის საფუძველზეც სამართალწარმოების განახლებაა შესაძლებელი. ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოსა და ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს ახალ პრეცედენტულ სამართალზე იგივე წესი ვრცელდება.

თუმცა, როდესაც საქმე ეხება სისხლის სამართლის საქმეს, უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ წარმოების განახლება შესაძლებელია კონვენციის მე-13 მუხლისა და შვედეთის საპროცესო კანონმდებლობის საფუძველზე. ეს გამოძიწინარეობს 2013 წლის 13 ივლისის გადაწყვეტილებიდან, რომელშიც უზენაესმა სასამართლომ განიხილა, მისაღებია თუ არა ყოფილი ბრალდებულისთვის სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოების განახლების უფლების მინიჭება, თუ ის იყო ნასამართლევი საგადასახადო სამართალდარღვევისათვის, რომელიც გათვალისწინებულია საგადასახადო სამართალდარღვევების შესახებ კანონით, და შეუთავსებელია კონვენციის მე-7 ოქმის მე-4 მუხლის მოთხოვნებთან. გადაწყვეტილება გადაეცა უზენაეს სასამართლოს დადგენილების სახით, რომელიც მიღებული იყო 2013 წლის 11 ივნისს, და რომლითაც სასამართლომ შეცვალა თავისი პრეცედენტული სამართალი საგადასახადო საკითხებში *ne*

bis in idem პრინციპის გამოყენებასთან დაკავშირებით. წინა პრეცედენტული სამართალი ითვალისწინებდა, რომ არ არსებობდა საფუძვლიანი მიზეზი იმისა, რომ შვედეთის ორმაგი სამართალწარმოების სისტემა გაუქმებულიყო მე-7 ოქმის მე-4 მუხლის საფუძველზე. პრეცედენტულ სამართალში ცვლილება ნაწილობრივ ეფუძნებოდა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს, მათ შორის მის გადაწყვეტილებას საქმეზე *Sergey Zolotukhin* ([GC], no. 14939/03, 2009 წლის 10 თებერვალი).

2013 წლის 13 ივლისის გადაწყვეტილებით, უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ კონვენციის, კერძოდ კი მე-13 მუხლის, საფუძველზე, შვედეთის სასამართლომ გარკვეულ შემთხვევებში შეიძლება გადაწყვიტოს, რომ საქმეზე წარმოება უნდა განახლდეს 58-ე მუხლის მე-2 პუნქტში მითითებული სპეციალური პირობების მიუხედავად. ეს შესაძლებლობა გამოიყენება იმ შემთხვევაში, თუ აუცილებელია თავისუფლების აღკვეთის შეწყვეტა, რაც წარმოადგენს ადამიანის უფლებების დარღვევას. ეს დებულება შეიძლება ასევე გავრცელდეს იმ შემთხვევებზეც, როდესაც წარმოების განახლება ითვლება სამართლიანი დაკმაყოფილების უფრო ადეკვატურ ღონისძიებად, ვიდრე სხვა ხელმისაწვდომი ზომები, იმ პირობით, რომ დარღვევა სერიოზული ხასიათისაა.

პრაქტიკაში არსებულ პრაქტიკულ/პროცედურულ საკითხებთან დაკავშირებით შეიძლება აღინიშნოს შემდეგი: 2013 წლის 13 ივლისის გადაწყვეტილებით, უზენაესმა სასამართლომ ასევე განიხილა საკითხი, რომელიც შეეხება იმ ვადას, რომლიდანაც პირებს შეეძლოთ მოეთხოვათ სისხლის სამართლის წარმოების განახლება საქმეებზე, რომლებიც ეხება *ne bis in idem* პრინციპის გამოყენებას. ამის თაობაზე სასამართლომ მიიღო პოზიცია, რომლითაც საგადასახადო დანაშაულების მიმართ შვედეთის კანონმდებლობის შეუთავსებლობა მე-7 ოქმის მე-4 მუხლთან დაკავშირებით წარმოიშვა სერგეი ზოლოტუხინის საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე (ციტირებული ზემოთ). უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებით, განახლდა სისხლის სამართლის საქმეების წარმოება ინდივიდუალური პირების საგადასახადო სამართალდარღვევებისთვის მსჯავრდების საქმეებზე, კანონით გათვალისწინებული დანაშაულის გამო. შედეგად, სისხლის სამართალწარმოების განახლების შესაძლებლობა რეტროაქტიულად ვრცელდება 2009 წლის 10 თებერვლიდან სისხლის სამართლის საქმეებზე განხორციელებულ წარმოებათა ფარგლებში გამოტანილ განაჩენებზე.

შეჯამება

პროცედურის ხელახალი გახსნის მოთხოვნის შესაძლებლობა (დამოუკიდებლად მისი ბუნებისა) მას შემდეგ, რაც ევროპის სასამართლო კონვენციის დარღვევას დაადგენს, შვეიცარიაში უკვე 1991 წლიდანაა შემოღებული.

შესაბამისი დებულებები ფედერალური სასამართლოს შესახებ 2005 წლის 17 ივნისის ფედერალური კანონის ნაწილია (LTF; <http://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/20010204/index.html>), რომლის შესაბამისი დებულებები, ამჟამინდელი ფორმით, შემდეგნაირად იკითხება:

*მუხლი 122. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევა.
ფედერალური სასამართლოს განაჩენის გადახედვა 1950 წლის 4 ნოემბრის ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის დარღვევის გამო შეიძლება მოითხოვონ შემდეგ პირობებში:*

- ა. ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლომ დაადგინა, საბოლოო განაჩენში, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ან მისი პროტოკოლების დარღვევა;*
- ბ. კომპენსაცია არ არის დარღვევის შედეგების გამოსწორების ხასიათისა;*
- გ. გადახედვა საჭიროა დარღვევის შედეგების გამოსასწორებლად.*

მუხლი 124 ვადა

- 1. გადახედვის მოთხოვნა უნდა იყოს შეტანილი ფედერალურ სასამართლოში:*

...

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის დარღვევისათვის, არა უგვიანეს 90 დღეში მას შემდეგ, რაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განაჩენი საბოლოო გახდება ადამიანის უფლებათა კონვენციის 44-ე მუხლის მიხედვით;

...

მუხლი 127. ნაწერების გაცვლა

თუ ფედერალური სასამართლო გადახედვის მოთხოვნას დაუშვებლად ან უსაფუძვლოდ არ მიიჩნევს, მას გადასცემს წინა ორგანოს, ასევე პროცედურის სხვა სავარაუდო მხარეებს ან მონაწილეებს, ან ორგანოებს, რომლებსაც გასაჩივრების უფლებამოსილება აქვთ, ამით ის ჩამოყალიბების ვადას იძლევა.

მუხლი 128. განაჩენი.

1. თუ ფედერალური სასამართლო მიიღებს მოთხოვნილი გადახედვის მოტივს, იგი აუქმებს განაჩენს და თავიდან იღებს გადაწყვეტილებას;
2. თუ ფედერალური სასამართლო აუქმებს განაჩენს, რომელმაც საქმე წინა სასამართლოს დაუბრუნა, იგი განსაზღვრავს ამ გაუქმების შედეგებს წინა სასამართლოს მიერ ამასობაში მიღებული ახალი გადაწყვეტილების მიმართ;
3. თუ ფედერალური სასამართლო თავიდან იღებს გადაწყვეტილებას სისხლის სამართლის საქმეზე, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 415-ე მუხლი ანალოგიურად გამოიყენება.

რაც შეეხება უფრო სპეციფიკურ საკითხებს, შეიძლება სათანადო ინფორმაციის მიწოდებაც.

თურქეთი

სისხლის სამართალწარმოება

1. საქმის „გადასინჯვის“ ცნება რეგულირდება სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 311-323 მუხლებით („სსსკ“) (კანონი № 5271). ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე დაყრდნობით წარმოების განახლება რეგულირდება 311-ე მუხლით, რომელიც ადგენს: „... როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე დაირღვა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის, ან მისი ოქმების მოთხოვნები. ასეთ შემთხვევებში, საქმის ხელმეორედ განხილვა შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებიდან ერთი წლის მანძილზე“. გარდა ამისა, სსსკ-ის 172-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, თუ ECtHR-ის საბოლოო გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ სისხლისსამართლებრივი დევნის შეჩერების თაობაზე გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა ეფექტური გამოძიების გარეშე, და თუ წარმოების განახლების თაობაზე თხოვნა წარდგენილია სამი თვის ვადაში იმ თარიღიდან, როდესაც გადაწყვეტილება საბოლოო გახდა, დაიწყება საქმის ხელახალი გამოძიება.

ჩვენს ქვეყანაში სისხლის სამართლის წარმოების განახლება წარმატებით განხორციელდა საქმეზე *Işeri and Others v. Turkey* (no. 29283/07). განაცხადი *Ümran Durmaz v. Turkey* (no. 3621/07) არის პრეცედენტული მაგალითი, რომელშიც გამოყენებულ იქნა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 172-ე მუხლის მე-3 პუნქტი.

2. პრაქტიკაში თავს იჩენს ისეთი პრობლემები, როგორიცაა სასჯელების დაკისრებასა და საქმეების განხილვასთან დაკავშირებული ვადები. მეორე მხრივ, რამდენადაც დებულებები მოითხოვს, რომ შესაბამისმა პირებმა (მომჩივანებმა) წარადგინონ შუამდგომლობა, საქმის ხელახალი გადასინჯვა ვერ ჩატარდება *Ex officio*, როდესაც განმცხადებლები შუამდგომლობას დროულად ვერ წარადგენენ. შესაბამის სასამართლო ორგანოსა და მხარეებს დროულად მიეწოდებათ ინფორმაცია გადაწყვეტილების თაობაზე, რომლითაც დადგინდა განაჩენის აღსრულების ფარგლებში დაშვებული დარღვევა, რის შედეგადაც შესაბამის მხარეებს საშუალება აქვთ გაეცნონ ECtHR-ის გადაწყვეტილებებს.
3. თურქეთის შიდასახელმწიფოებრივ საკანონმდებლო სისტემაში არ არსებობს რეგულაცია, რომელიც ითვალისწინებს წარმოების განახლებას, როდესაც ECtHR-ში წარდგენილ საქმესთან დაკავშირებით მიღწეული იქნება მეგობრული მორიგება, ან ცალმხრივი განცხადება. ჩვენი კანონები წარმოების განახლებას უშვებენ მხოლოდ იმ შემთხვევებში, როდესაც მიღებულია გადაწყვეტილება, რომლითაც დარღვევა დადგინდა.

სამოქალაქო სამართალწარმოება

1. „საქმის ხელახლა განხილვის“ ცნება რეგულირდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 374-381 მუხლებით (კანონი № 6100). ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე დაყრდნობით წარმოების განახლება რეგულირდება 375-ე მუხლით, რომელიც ადგენს: „...როდესაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ გადაწყვეტილება არღვევს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის, ან მისი ოქმების მოთხოვნებს“.

ჩვენს ქვეყანაში მიღებულ ასეთ გადაწყვეტილებათა მაგალითებია: *Dilipak and Karakaya v. Turkey* (nos. 7942/05 and 24838/05) და *Ruhat Mengi v. Turkey* (nos. 13471/05 and 38787/07), სადაც წარმატებით განხორციელდა სამოქალაქო საქმეზე წარმოების განახლება. ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილებებით ეროვნულმა სასამართლოებმა ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე მიაკუთვნეს განმცხადებლებს ზიანის ანაზღაურება.

- ▶ პრაქტიკაში იქმნება ხანდაზმულობის ვადასთან დაკავშირებული პრობლემები, როდესაც წარმოება ვერ განახლდება ამ მიზეზით.
- ▶ ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმის ხელმეორედ განხილვის შედეგად, გადასინჯება სასამართლო გადაწყვეტილებები, რომლებიც წინააღმდეგობაში მოდის კონვენციასთან, და საქმის გადასინჯვის შედეგად ხდება განმცხადებლის უფლების დარღვევის გამოსწორება, რომლებიც ECtHR-მა გამოავლინა. ეს ასევე ადამიანის უფლებათა სამართლის ჰარმონიულად განვითარების საშუალებას იძლევა, რადგანაც ხელშემკვრელი სახელმწიფოების სასამართლოების მიერ ხდება ECtHR-ის მიერ დადგენილი ადამიანის უფლებათა ევროპული სტანდარტების ერთგვაროვანი გამოყენება.

შესაბამისი საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს ECtHR-ის გადაწყვეტილების საფუძველზე საქმის გადასინჯვის მოთხოვნის დაკმაყოფილების უფლებას.

ევროპის საბჭო არის ადამიანის უფლებათა მოწინავე ორგანიზაცია კონტინენტზე. იგი 47 წევრი სახელმწიფოსგან შედგება, რომელთაგან 28 ევროპის კავშირის წევრებია. ევროპის საბჭოს ყველა წევრმა სახელმწიფომ ხელი მოაწერა ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას ხელშეკრულებას, რომელიც გამიზნულია ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დასაცავად, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ზედამხედველობს კონვენციის შესრულებას წევრ სახელმწიფოებში.

www.coe.int

ევროკავშირი არის ევროპის 29 დემოკრატიული სახელმწიფოს განსაკუთრებული ეკონომიკური და პოლიტიკური თანამშრომლობის პლატფორმა. მისი მიზნებია: მშვიდობის, კეთილდღეობის და თავისუფლების უზრუნველყოფა მისი 500 მილიონი მოქალაქისთვის უფრო სამართლიან და უსაფრთხო მსოფლიოში. აღნიშნულის მისაღწევად, წევრი ქვეყნები აფუძნებენ ევროკავშირის მმართველობით და საკანონმდებლო ორგანოებს. მათგან ყველაზე მნიშვნელოვანია ევროპარლამენტი (სადაც წარმოდგენილია ევროპის მოსახლეობა), ევროკავშირის საბჭო (სადაც წარმოდგენილია ეროვნული მთავრობები) და ევროკომისია (რომელიც წარმოადგენს ევროკავშირის საერთო ინტერესებს).

<http://europa.eu>

Partnership for Good Governance პარტნიორობა კარგი მმართველობისთვის

ევროკავშირი
საქართველოსთვის
The European Union for Georgia

ევროპის საბჭო